

Serien: Forsvaret i samfundet

Laust Grove Vejlstrop:

Det militære forsvar

Nærværende hefte, der indgår i oplysningsserien om "Forsvaret i samfundet", vil kunne anvendes som undervisningsmiddel i forbindelse med samtidsorientering ved forsvarets enheder.

Vedbæk i marts 1973

O. BLIXENKRONE-MØLLER
FORSVARSCHEF

Det militære forsvar

1. oplag: 20.000 ekspl., april 1973

Tryk: Mohr og Co.

Lay-out: Verner Jørgensen

Sats: SAGA-DATA A/S

Redaktion: Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste

I serien "Forsvaret i samfundet" foreligger:

Laust Grove Vejstrup: Det militære forsvar

Ivan Christensen: Totalforsvaret

Flemming Adstofte: Danmark og NATO

E. S. Flemming: Danske FN-styrker

Bertel Heurlin: Sikkerhedspolitik og forsvar

Katalog og nr.

FKO PUB 493-20

FKO PUB 493-30

FKO PUB 493-40

FKO PUB 493-50

FKO PUB 493-70

Hefterne kan rekvireres gennem Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, Trommesalen 4, 1614 København V. Tlf.: (01) 11 45 11.

Militære myndigheder rekvirerer dog ved Hærens Reglementsforvaltning, Kastlethet, 2100 København Ø. Tlf.: (01) 11 22 33.

Udgivet af Forsvarskommandoen

Serien: Forsvaret i samfundet

Laust Grove Vejstrup:

Det militære forsvar

Indholdsfortegnelse

Militær magt og international politik	3
Forsvarets opgaver	4
Militære midler	4
Forsvarets ordning	5
Forsvarets grene	6
Hæren	6
Søværnet	12
Flyvevåbnet	18
Hjemmeværnet	24
Militær udrustning	26
Forsvarets personel	26
Forsvarets ledelse	28
Dansk forsvar til NATO	29
De allieredes støtte	29
Bogliste	30
Ordliste	30

Militær magt og international politik

Militær magt tillægges stadigvæk værdi i international politik.

Derfor går et stort flertal i det danske folketing ind for opretholdelsen af et dansk militært forsvar. Det er et forsvar mod voldelige angreb på Danmark - men ikke kun det.

Forsvaret har opgaver at løse på tre forskellige trin:

For det første skal det ved sin tilstedeværelse afskrække en mulig angriber fra at indlede et angreb mod Danmark. Forsvaret skal være så stærkt, at angriberen på forhånd afstår fra et angreb.

For det andet skal forsvaret - også ved sin tilstedeværelse - hvis en væbnet konflikt alligevel nærmer sig, være med til at styre den kritiske situation. Politikere og diplomater skal kunne forhandle med den større vægt, der ligger i, at de har en væbnet styrke bag sig.

For det tredje skal forsvaret sættes ind, hvis egentlige krigshandlinger bryder ud.

Folketingets tilhængere af et dansk forsvar har forskellige syn på detaljerne i forsvarets udformning. Men de har alligevel kunnet enes om at tegne den ramme - økonomisk, styrkemæssigt og materielmæssigt - som loven om forsvaret er. Politikerne

bliver rådgivet af danske og udenlandske militære sagkyndige, men træffer selv beslutningerne om f.eks. hvor mange penge der skal bevilges til forsvaret, hvor mange værnepligtige der skal indkaldes, hvor lang tjenestetiden skal være o.s.v.

Det er forsvarsministerens ansvar at udfylde de rammer, folketinget afstikker for forsvaret. Til at hjælpe sig har ministeren en række militære og civile tjenestemænd. Men de er kun hjælpere. Det er politikerne, der bestemmer gennem vedtagelsen af love. Forsvarsministeren og hans hjælpere fører lovene ud i livet.

Rammerne bliver snævrere, når der bliver skåret ned på bevillingerne til forsvaret, eller hvis bevillingerne ikke stiger i takt med den almindelige prisudvikling. Politikernes baggrund for disse økonomiske eller styrkemæssige ændringer har som regel været Danmarks økonomiske situation i forbindelse med de tegn på vilje til afspænding, som ses i international politik.

Nedskæringer kan have to følger: Enten får et land mindre eller dårligere forsvar, eller forsvaret tvinges til gennem rationalisering eller omlægning at få mere ud af pengene.

Forsvarets opgaver

Dansk forsvar skal inden for NATOs rammer og i samarbejde med alliancens øvrige medlemmer bidrage til fredens opretholdelse ved at opstille, udruste og uddanne styrker, som er beredt til øjeblikkelig indsats. Styrkerne skal hurtigt kunne øges ved en mobilisering af reserveenheder og suppleringsstyrker. Styrkerne skal endvidere gennem overvågning af dansk område og afvisning af krænkelse hævde dansk selvstændighed og forhindre, at et fjendtligt kupforsøg kan gennemføres. I tilfælde af et forbe-

redt større angreb skal dette kunne imødegås, således at der skabes mulighed for, at NATO-alliancens øvrige styrker kan yde hjælp i tide, og således at kampen kan fortsættes sammen med de allierede styrker.

Forsvaret skal være rede til i fredstid at opstille eller have forberedt opstillingen af FN-styrker og observatørhold samt være rede til at udsende disse i et omfang, der i de enkelte tilfælde aftales mellem De forenede Nationer og den danske regering.

Militære midler

Der konstrueres stadig mere effektive våben. Danmark er kun en meget beskeden producent af militært materiel. I Norden er Sverige den største producent. Det er først og fremmest stormagterne (USA, Sovjet, England, Frankrig), der udvikler nye våbentyper.

Siden anden verdenskrig har våben været inddelt i to grupper:

Kernevåben

Kernevåbene (atom- og brintbomber) har hidtil kun været anvendt af USA, da de med nedkastningen af to atombomber over Japan satte punktum for

anden verdenskrig. I dag er USA, Sovjet, England, Frankrig og Kina i besiddelse af kernevåben. Enkelte andre lande har så stor teknisk kunnen, at de ville være i stand til at fremstille atomvåben.

Det siges normalt, at kernevåbnene har skylden for, at en storkrig ikke er brudt ud. Kernevåbnenes ødelæggelser er uhyggelige. Og ingen supermagt vil med kernevåben kunne tilintetgøre modparten. Han vil være i stand til at svare igen og påføre angriberen uacceptable ødelæggelser. Det er i denne forbindelse, man taler om terrorbalance.

Konventionelle våben

De konventionelle ("gammeldags") våben er den anden store våbentype.

Grænsen mellem konventionelle og ikke-konventionelle våben vil muligvis udviskes med årene. Der udvikles nemlig kernevåben så små, at de kan anvendes taktisk på krigsskuepladsen (på den "gammeldags slagmark").

I det danske forsvar findes kun konventionelle våben. Politikerne har besluttet, at der ikke i fredstid må findes kernevåben på dansk grund.

Beskyttelse mod ABC-midler

Derimod uddannes det danske forsvar i at beskytte sig imod angreb med kernevåben. Denne uddannelse indgår i ABC-uddannelsen. A'et står for atom-, B og C henviser til to andre midler, der kan tænkes anvendt i en moderne krig: B for biologisk krigsførelse, dvs. spredning af f.eks. smitte ved hjælp af bakterier, og C for kemisk krigsførelse, spredning af f.eks. giftgas. B- og C-kampstoffer er heller ikke nogen bestanddel i dansk forsvar. Internationalt er i Geneve-konventionerne bestemmelser mod disse stoffers anvendelse. I disse år fornyes de internationale aftaler.

Forsvarets ordning

Forsvarsministeren er den øverste ansvarlige myndighed for det militære forsvar og andre myndigheder under forsvarsministeriet (meteorologisk institut, geodætisk institut m.v.).

Forsvarsrådet er et rådgivende organ for forsvarsministeren og består af forsvarschefen, chefen for forsvarsstaben, chefen for forsvarets operative styrker og de tre værnschefer.

Forsvarsministeriet har to kanaler, hvorigennem de militære enheder styres:

— 1) gennem forsvarskommandoen, der er sammensat af

forsvarschefen, chefen for forsvarsstaben samt de tre værnschefer: chefen for hæren, chefen for søværnet og chefen for flyvevåbnet.

Forsvarschefen har kommando over hæren, søværnet og flyvevåbnet. Men forsvarsministeren kan bemyndige forsvarschefen til at overdrage den operative ledelse til chefen for forsvarets operative styrker.

— 2) gennem værnscheferne, som løser personel-administrative opgaver, delvis efter direktiv fra forsvarsministeriet.

Forsvarets grene

De allerfleste lande har delt deres forsvar i land-, sø- og flystyrker. I Danmark har vi hæren, søværnet og flyvevåbnet, hvortil kommer hjemmeværnet med enheder af alle tre nævnte kategorier.

Den øverste ledelse af forsvaret er fælles for de tre værn. I til-

fælde af krig skal hæren, søværnet og flyvevåbnet samarbejde. Hjemmeværnsstyrkerne vil blive knyttet til det militære værn, den enkelte hjemmeværnsenhed naturligt hører til.

Men til daglig arbejder værne-
ne stort set hver for sig.

Hæren

Hæren løser sine opgaver i nært samarbejde med hjemmeværnet. Om nødvendigt får landstyrkerne støtte af søværnet og flyvevåbnet. Denne støtte vil ofte være formålstjenlig. Derfor holder de tre værn tit fællesøvelser.

Danske styrker af enhver art kan vente støtte af andre NATO-landes militære styrker. Den danske hær skal kunne løse disse opgaver:

— overvåge dansk territorium i videst mulige omfang.

— bevogte samfundsvigtige installationer, som ellers er mål for 5. kolonne-virksomhed.

— indkredse og nedkæmpe fjendtlige styrker landsat fra søen eller luften uden varsel eller med kun et ringe varsel i et forsøg på overrumpling.

— imødegå angreb af større fjendtlige styrker og søge dem nedkæmpet. Lykkes det ikke, skal hæren vinde tid og bevare

territorier, så NATO-partnere kan komme Danmark til undsætning.

— kæmpe til lands sammen med allierede styrker.

— indkredse og nedkæmpe mindre, fjendtlige kommandostyrker.

Stående styrker og reserven

Hæren består af en stående styrke (dækningsstyrken) og en reserve (mobiliseringsstyrken). Begge kategorier omfatter militære enheder med forskellig udannelse, afhængig af de opgaver, som enhederne skal løse. Hæren er sammensat af styrker af seks forskellige våbenarter:

Infanteriet,
pansertropperne,
artilleriet,
ingeniørtropperne,
telegraftertropperne og
forsyningstropperne.
Hertil kommer endvidere
hærens flyvetjeneste.

Pansret mandskabsvogn - M 113

Kampvogn - Centurion

Uden for denne inddeling findes:

Hærens materielkommando, der køber, fremstiller, fordeler og reparerer materiel og ammunition, og

forsvarets auditørkorps, som er sammensat af juridiske rådgivere for hærens (og de andre værns) chefer.

De seks våbenarter nævnt ovenfor er forskelligt udrustet, fordi de skal løse forskellige opgaver. Infanteriet, der udgør omkring halvdelen af hæren, kaldtes tidligere fodfolket, fordi soldaterne da bevægede sig til fods. I dag transporteres de i pansrede mandskabsvogne, kampvogne, jeeps og lastvogne. I de pansrede mandskabsvogne kører infanteristerne helt frem til fjenden, hvorefter soldaterne til fods tager kampen op. Kampvognene er med for at støtte kampen.

Jægerkorpset er en lille specialtrænet enhed bestående af frivillige. De er uddannet og udrustet til at løse vanskelige opgaver bag fjendens linier. Jægerkorpset sorterer administrativt under et infanteriregiment.

Pansertropperne

råder over kampvogne, panserjagere, pansrede mandskabsvogne, jeeps, lastvogne og en række specialkøretøjer. Pansertropperne støtter andre enheder i hæren, i samarbejde med hvilke - eller alene - de kan tage kampen op med pansrede fjendtlige styrker.

Infanteriet

var for år tilbage helt uden kampvogne og pansertropperne helt uden infanterister. Der er siden sket en vis sammensmeltning i sammensætningen af de to våbenarter, idet man i Danmark (mere end i noget andet land) er af den opfattelse, at de to våbenarter så godt som altid vil have behov for støtte af hinanden. De kaldes iøvrigt idag kamptropperne.

Artilleriet

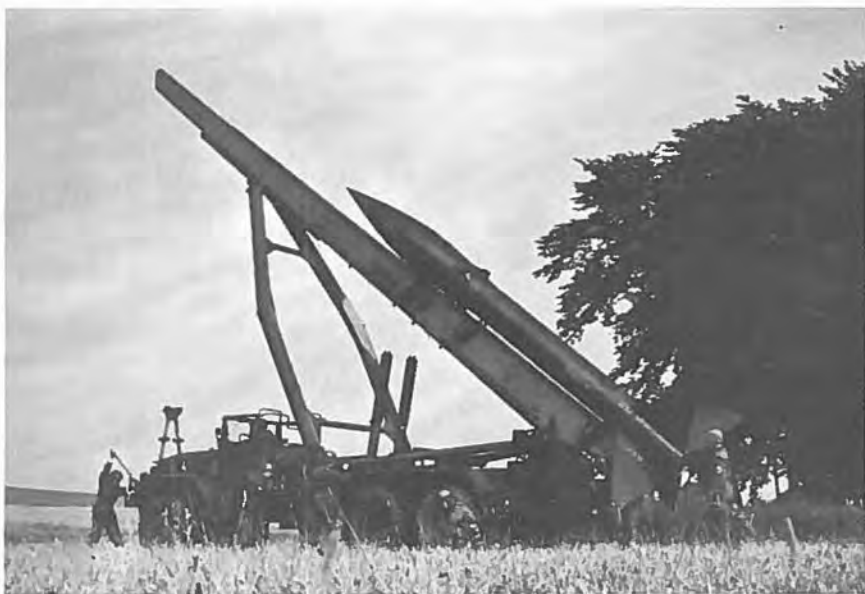
er delt i feltartilleriet og luftværnsartilleriet. Feltartilleriet har kanoner, haubitser og raketter til uskadeliggørelse af fjendtlige landstyrker. Luftværnsartilleriet råder over luftværnskanoner, som sættes ind mod fjendtlige fly, der vil angribe militære mål på jorden. Hærens enheder bliver i disse år udrustet med den mandbårne éngangsraket Red Eye. Den anvendes i selvforsvar mod fjendtlige fly.

Ingeniørtropperne

skal især støtte de kæmpende enheder ved at foretage sprængninger eller udlægge miner. De kan bygge interimistiske broer og færger, og de kan anlægge flyvepladser. Ingeniørtropperne er også specialister i sporing af radioaktivt nedfald, biologiske og kemiske kampstoffer, og de har opstillet særlige enheder, som kan rense materiel og soldater for disse stoffer.

Selvkørende 155 mm haubits

Raket - Honest John

Telegraftropperne

opstiller radio-, telefon- og fjernskrivercentraler og -forbindelser i feltet. De er i stand til at pejle, aflytte og forstyrre fjendtlige radiostationer.

Forsyningstropperne

består af transportenheder, militærpoliti, bjærgningskompagnier og sanitetskompagnier samt sørger for forsyning med benzin, olie og smøremidler. Derfor har forsyningstropperne foruden mange små og store lastvogne og så kranvogne, tankvogne, busser og ambulancer.

Hærens flyvetjeneste

er udstyret med lette helikoptere, hvorfra artilleriofficerer kan overskue kamppladsen og dirigere artilleriilden. Det er endvidere planen at anvende helikopterne til transport af sårede og af stabspersonel - ligesom de i fredstid kan stilles til rådighed for rigspolitiet til anvendelse i trafikkontrol og under eftersøgning.

Uddannelsen

Chefen for hæren har ansvaret for især uddannelsen af enhederne. Dette ansvar udøves enten direkte over for regimenterne eller gennem de to landsdelskommandoer, som er placeret mellem hærstaben og regimenterne.

Regimenterne uddanner, men er ikke kampenheder. Uddannelsen varetages af værnepligtige,

frivillige og faste befalingsmænd. De soldater, der udskrives til de enkelte regimenter indgår i f.eks. grupper på otte mand.

De første måneder af en værnepligtigs indkaldelsestid - rekruttiden - gælder det hans personlige uddannelse. Senere uddannes og øves han til at kæmpe i sin gruppe og deling. Dernæst samarbejdes delingerne indbyrdes i kompagnierne, som endelig for nogles vedkommende skal lære at samarbejde i bataljoner eller afdelinger (betegnelsen afhænger af, hvilken våbenart der tales om).

Beredskabet

I tiden efter rekruttiden udgør de værnepligtige, samtidig med at de fortsat uddannes, Danmarks stående beredskab. I dette beredskab indgår foruden de værnepligtige også frivillige.

Når det gælder fredstidsuddannelsen, danner bataljonerne og afdelingerne de regimenter, som står for uddannelsen. Når der opstilles kampenheder (i modsætning til uddannelsesenheder), indgår bataljoner eller afdelinger samt nogle kompagnier/eskadroner/batterier i særlige kampenheder, som regel brigader.

Når mandskabet er hjemsendt, bevares tilknytningsforholdet til regimentet, fordi det administrerer mandskabsstyrken og arrangerer eventuelle genindkaldelser eller mønstringer. Men i tilfælde af krig vil mandskabet - ofte i de

HÆREN

CHEFEN FOR HÆREN
OG HÆRSTABEN
UDDANNELSE OG ADMINISTRATIV LEDELSE

DEN OPERATIVE LEDELSE
AF HÆREN
HAR FORSVARSCHEFEN

VESTRE LANDSDELSKOMMANDO
ØSTRE LANDSDELSKOMMANDO

REGIMENTER

BATALJONER OG
AFDELINGER

KOMPAGNIER
ESKADRONER
OG BATTERIER

DELINGER

GRUPPER
MED F. EKS. 8 MAND

samme enheder som under den første indkaldelse - danne kompagnier/eskadroner/batterier, som indgår i de kampenheder, der benævnes brigader.

Mobiliseringsstyrken

De hjemsendte enheder udgør landets mobiliseringsstyrke - i modsætning til det indkaldte mandskab, der betegnes dækningsstyrken.

Efter en årrække vil yngre kræfter afløse ældre kræfter i

brigaderne, hvorefter det hjemsendte personel vil få status som lokalforsvarsenheder. Det er mindre mobile enheder, som har opgaver tæt knyttet til særligt vigtige områder.

Kun mænd er værnepligtige

Efter loven er mænd værnepligtige, indtil de fylder 50 år. I praksis glider de ud af enhederne noget tidligere. Langt den største del af Danmarks værnepligtige udskrives til tjeneste i hæren.

Søværnet

Det er i krig søværnets hovedopgave som led i det samlede NATO-forsvar at forhindre eller forsinke fjendtlige invasionsforsøg over søen og at sikre vore gennemsejlingsfarvande. Det væsentligste middel hertil er ved udlægning af minespærringer dels at spærre adgangsvejene til vore kyster, dels at spærre sundet og bælterne.

Det hører også til opgaverne at medvirke til at opretholde forbindelserne udefra til Danmark samt mellem landsdelene.

Overvågning

For at løse sine krigsopgaver må det danske søværn allerede i fredstid optræde i farvandene og have etableret en overvågning, der kan konstatere, om noget usædvanligt er under opsejling.

Denne farvandsovervågning, der omfatter al aktivitet såvel på som under havoverfladen, er hovedopgaven under fredsforhold.

Den ledes af søværnets operative kommando; den arbejder alle døgnets 24 timer og er tilknyttet NATOs vidtspændende overvågnings- og varslingstjeneste.

Højt beredskab

Den rettidige udlægning af minespærringerne forudsætter, at såvel overvågnings- og rekognosceringsstyrkerne som minelæggerne og dækningsstyrkerne til staidighed er i et tilpas højt beredskab, og søværnet er konstant rede til umiddelbart at imødegå krænkelse af dansk territorium.

Som forholdene er i øjeblikket, vil den danske marine alene

Helikopter - Alouette

Fregat - Peder Skram-klassen

Korvet-Triton-klassen

ikke kunne afvise større fjendtlige angreb over søen; men den kan vinde tid, så allieret hjælp kan nå frem, og søværnet er organiseret således, at dets operative styrker hurtigt og næsten uden ændringer kan sættes under NATO-kommando.

Også på Grønland og Færøerne er der væsentlige opgaver at løse, først og fremmest i forbindelse med overvågning og varsling. Slædepatruljen SIRIUS, der hævder dansk suverænitet på Grønlands nordøstkyst langs en 1100 km lang kyststrækning, sorterer under søværnet.

Særlige fredsmæssige opgaver

Søværnet løser en række rent fredsmæssige opgaver. Den mest kendte er redningsarbejdet med orlogsskibe og fly, ofte helikoptere, når mennesker er i nød på havet eller på vanskeligt tilgængelige steder på Grønland og Færøerne. Endvidere kan nævnes fiskeriinspektion og søopmåling såvel herhjemme som ved Grønland og Færøerne.

Søværnets bestanddele

Søværnet består af flåden og kystdefensionen samt forskellige ledelses- og støtteorganer.

Flåden omfatter skibe og fartøjer, medens kystdefensionen omfatter forter, radarstationer og kystudkigsstationer m.v. Søværnets operative kommando har kommandoen over de operative enheder og er ansvarlig for disses uddannelse og beredskab.

Enhederne på og ved Grønland og Færøerne ledes dog af henholdsvis Grønlands kommando og Færøernes kommando.

I tilfælde af krig indgår søværnets operative kommando, Grønlands kommando og Færøernes kommando med underlagte styrker - efter at regeringen har truffet beslutning herom - i NATOs kommandosystem.

Danske fregatter og undervandsbåde har periodevis indgået i Atlantikkommandoens stående beredskabsstyrke, der er sammensat af flådeenheder fra en række NATO-lande. Derudover deltager søværnets operative enheder jævnligt i NATO-øvelser.

Støttevirksomheden i land udgøres i hovedsagen af søværnets materielkommando, der anskaffer og vedligeholder materiellet, samt 4 flådestationer i henholdsvis København, Frederikshavn, Korsør og Grønnedal (i Grønland).

Chefen for søværnet administrerer og uddanner det faste og værnepligtige personel til flådens skibe og tjenestestederne i land.

På den operative side skelnes mellem

de sejlene enheder og
marinedistrikterne.

Flådens skibe

De sejlene enheder, flådens skibe, er bygget med henblik på de forskellige opgaver, de skal løse.

Fregatterne er sødygtige, alsidigt udrustede enheder med stor udholdenhed. De er på godt

Motortorpedobåd - Søløven-klassen

Undervandsbåd - Delfinen-klassen

Minekægger-Falster-klassen

2000 tons og i stand til at operere i al slags vejr og langt fra land, hvilket også gør dem værdifulde i farvandsovervågningen. De er armeret, så de kan deltage i beskyttelsen af civile skibe med forsyninger til eller fra Danmark, men deres hovedopgave er at beskytte minelæggere og at deltage i forsvar mod angreb over søen.

Korvetterne er mindre end fregatterne, men har i princippet samme opgaver.

Torpedobådene er små, meget hurtigtgående fartøjer, som er armeret med torpedoer og let luftskyts. De kan tillige lægge miner ud. De er vanskelige for fjenden at opdage, så de kan anvendes til overraskende modangreb på en fjende - ofte i samarbejde med flystyrker - men deres størrelse sætter en grænse for deres muligheder i dårligt vejr.

Torpedobådene er i stand til at operere ikke alene fra søværnets etablerede havne, men fra en hvilken som helst havn. Der er på lastbiler opbygget en mobil base, som på timer kan nå frem til en hvilken som helst af de havne, der i forvejen er udset som egnede.

Undervandsbådene er de fartøjer, der er bedst skjult for fjenden. Deres hovedvåben er torpedoer, hvormed de kan uskadeliggøre både hurtigere og større fjendtlige skibe.

Ministrygerne anvendes til uskadeliggørelse af udlagte miner. Deres hovedopgave er at holde farvandene fri til dansk skibs- og

færgefart, og de har i årene efter anden verdenskrig udført en omfattende efterkrigs-minestrygning af danske farvande.

Minelæggerne er ikke de eneste skibe, der kan lægge minespærringer ud. Men de har den største kapacitet, idet de er særligt indrettet for opmagasinering af minerne, der tillige hurtigt kan udlægges. Minespærringer anvendes med fordel i snævre farvande og ud for egne havne og andre vigtige anlæg.

Bevogtningsfartøjerne udfører farvandsovervågning og deltager herunder i sørednings- og fiskerinspektionstjenesten. I krigstid skal de endvidere deltage i bevogtningen af vigtige havne og indre farvandsområder.

Inspektionsskibene er sødygtige skibe udstyret med helikoptere. Deres opgaver er fiskeriinspektions-, rednings- og stations-tjeneste samt søopmåling i farvandene ved Grønland og Færøerne samt i Nordsøen og i danske farvande.

Foruden de egentlige minelæggere er en række af de andre sejlede enheder indrettet til minelægning i mindre målestok. Armeringen af flere af flådens skibstyper udvides i øjeblikket med raketter, der kan anvendes mod enten fjendtlige fly eller skibe.

Flådens skibe af alle typer indsættes jævnligt i søredningstjenesten.

Marinedistrikterne

Distrikterne har, under søværnets operative kommandos ledelse, ansvaret for farvandsovervågningen i vore hjemlige farvande.

Farvandsovervågningen er en kontrol med såvel civile som militære skibe, der befinder sig i nærheden af eller inde på danske farvande. Formålet med farvandsovervågningen er dels udfra et sikkerhedsmæssigt synspunkt at kunne slå alarm, såfremt ulykker indtræffer, dels rent militært at observere og afvise ulovlig indtrængen på dansk territorialfarvand og sluttelig at kunne varsle, såfremt fremmede staters flådeenheder eller fly udviser en optræden, der opfattes som fjendtlig over for Danmark.

Farvandsovervågningen finder sted bl.a. ved hjælp af radar, undervandslyttestationer og kabler, der måler magnetisme. Kystradarstationerne og kystudkigsstationerne er tilknyttet de forskellige marinedistrikter, hvis farvandsovervågning suppleres længere til søs af de sejlene enheder. Ved Søværnets operative Kommando i Århus indsamles døgnet rundt hele året ca. 800 rapporter pr. døgn om situationen i de danske farvande. Søværnet har altid en klar situationsoversigt, som en eventuel indsats mod en fjende kan udarbejdes på grundlag af.

Søredningstjenesten ledes af Søværnets operative kommando. Marinedistrikterne spiller imidlertid en betragtelig rolle specielt

i eftersøgningsfasen, hvor de med deres lokalkendskab har udmærkede muligheder for hurtig eftersøgning langs kysterne, medens den skibs- og luftbårne eftersøgning finder sted længere ude.

Også de egentlige kystforsvarsanlæg (forterne) henhører under marinedistrikterne. De kan ind sættes mod fjendtlige invasionsforsøg og til forsvar af minefelter, der må beskyttes mod fjendtlig minestrygning. Forternes 150 mm kanoner har en rækkevidde på omkring 23 km.

Flådestationerne

Flådestationerne har som hovedopgave at betjene såvel danske som allierede operative flådestyrker. Af de 4 danske flådestationer er de 2 (Frederikshavn og Korsør) delvis betalt med NATO-midler.

Specialeenheder

Frømandskorpset er en specialenhed med frivilligt, specialtrænet personel. Det er organiseret, udrustet og uddannet til løsning af særlige opgaver såvel i fredssom krigstid.

Enhver kan efter at have gennemgået rekrutuddannelsen i Avderød søge optagelse i korpset. Uddannelsen varer ca. 1 år og giver mulighed for at erhverve civil dykkerbevis.

Søværnets flyvetjeneste er etableret i forbindelse med konstruktionen af inspektionsskibene af HVIDBJØRNEN-klassen.

Søværnets flyvetjeneste er udstyret med lette helikoptere af typen Alouette III. Helikopterne er anskaffet primært til brug i inspektionsskibene ved Færøerne og Grønland, hvor de dels anvendes som et værdifuldt led i udførelsen af fiskeriinspektionen og dels anvendes ved redningstjeneste og transportopgaver til vanskeligt tilgængelige pladser.

I det sydlige Danmark delta-ger hjemmenværende Alouette-helikoptere i søværnets daglige tjeneste, hvor de yder assistance i forskellige sammenhænge.

Søværnets flyvetjeneste er en

sammenhørende del af flyvevåb-
nets redningseskadrille. Piloterne
rekrutteres fra søværnets linie og
reserve, medens de nødvendige
teknikere stilles til rådighed af
flyvevåbnet.

Uddannelsen

En del af de værnepligtige er og
så søfolk i det civile liv, men
langt fra alle. De værnepligtige
gennemgår en fælles indledende
uddannelse på søværnets ekser-
cerskole i Avderød, før de forde-
les - ofte efter egne ønsker - til
de sejlede enheder og tjeneste-
stederne i land.

Flyvevåbnet

Flyvevåbnets opgaver er i krig:

- At varetage Danmarks luftforsvar,
- at deltage i invasionsforsvaret,
- at yde støtte til hæren og søværnet,
- at udføre redningstjeneste og
- at støtte Grønlands kommando.

I fredstid er opgaverne:

- At overvåge luftrummet over Danmark,
- at afvise krænkelser,
- at foretage uddannelse til løs-
ning af krigsopgaver,
- at udføre redningstjeneste og
- at yde støtte til Grønlands
kommando og statsinstitutioner.

Flyoperationer

Militærfly er så hurtige og langt-
rækkende, at det ville være me-
ningsløst at begrænse deres opga-
ver til de geografiske områder,
som hæren opererer i. Flyvevåb-
net har i lighed med de to andre
værn allerede i fredstid et ud-
strakt samarbejde med NATO-
partnernes flyvevåbner, ikke kun
i vore nabolande, men i hele NA-
TO-alliancen.

Med til billedet af flyvevåbnet
hører som nævnt dets indsats i
sø- og flyveredningstjenesten al-
lerede i fredstid, hvor S-61 heli-
kopterne gør en stor indsats.

Helikopter - S 61

C47 Dakota

C 54 Skymaster

F-104 Starfighter

F-100 Super Sabre

F-35 Draken

RF-84 Thunder flash

Transporteskadrillen i flyvevåbnet, der har C-54 Skymaster og C-47 Dakota fly til rådighed, udfører transportflyvninger i ind- og udland samt flyvning med henblik på nedkastning af personel og materiel. Eskadrillen deltager også i eftersøgnings- og redningsopgaver samt løser opgaver i Grønland og på Færøerne.

Altid på vagt

Flyvevåbnet er altid på vagt. Luftrummet over Danmark er under konstant observation. Flyvevåbnets folk sidder vagt ved radar-skærmene, så man døgnet rundt har et komplet billede af fly-aktiviteten over og omkring Danmark. Denne overvågning udføres i nært samarbejde med vore NATO-partnere. Radarstationerne er et led i NATOs varslingskæde fra Nordkap til Tyrkiet. Den danske del er af NATOs mest moderne type og bygger på bl.a. datamater.

Også jagerfly står døgnet rundt parat til at gå på vingerne. I løbet af få minutter kan bevæbnede fly starte for at afvise et overraskelsesangreb på Danmark.

Derfor er også nogle af flyvestationerne i højt beredskab døgnet rundt.

Til løsning af sine opgaver har flyvevåbnet forskellige typer eskadriller:

Altvejs- og dagjagereskadrillerne indgår som meget vigtige led i det aktive luftforsvar. Begge del-

tager i fredstid i flyvevåbnets "politi-virksomhed" til afvisning af krænkelser af dansk luftrum. Altvejsjagereskadrillens (F-104 fly) fornemste egenskab er, at den kan indsættes under alle forhold ved dag som ved nat.

Dagjagereskadrillen (Hawker Hunter fly) kan derimod ikke indsættes under alle vejrforhold, men da flyet ikke har det komplicerede elektroniske altvejsjagerudstyr, opnås andre fordele; f.eks. er disse fly langt lettere at holde flyveklare.

Jagerbombereskadrillernes

(F-100 fly og F-35 Draken) opgaver er at angribe mål på land eller på søen. Disse mål kan være installationer beliggende langt fra hjemmebasen, og udførelsen af opgaverne kræver lange og præcise navigationsflyvninger. Andre mål er kampstyrker på land og på søen, hvor angreb gennemføres i samarbejde med enheder fra hæren og søværnet.

Fotorecognosceringseskadrillen

(RF-35 Draken) fremskaffer oplysninger om stationære og bevægelige mål på land og på søen. Oplysningerne indhentes dels gennem det, piloten selv kan iagttage, dels ved hjælp af omfattende fotoudstyr i flyet. Fotopiloten er herved flyvevåbnets øje. Under de daglige øvelses- og rutineflyvninger skaffer han oplysninger allerede i fredstid fra dansk og internationalt område.

Hawker Hunter

Raketforsvaret

På Sjælland er opstillet to slags raket-eskadriller, nemlig et antal Nike- og et antal Hawk-eskadriller. Nike-raketterne er beregnet til bekæmpelse af højtflyvende fjendtlige maskiner. De mobile Hawk-eskadrillers raketter er særligt velegnede mod fjendtlige fly i lav og mellemhøjde - og anvendes i udstrakt grad til sikring af hærens og søværnets installationer.

Flyvertaktisk Kommando

Det er Flyvertaktisk Kommando, der i givet fald indsætter de flyvende enheder og raketterne mod et fjendtligt angreb på Danmark. Det sker på basis af de oplysninger, der indsamles først og fremmest af radarstationerne. Men også luftmeldetjenesten, som hjemmevernet bemander med frivillige kvinder og mænd, er af overordentlig stor betydning.

Under truende forhold eller ved fredsbrud overgår - efter en regeringsbeslutning - Flyverstatisk Kommandos operative opgaver til en i fredstid opbygget NATO-kommando, nemlig det allierede flyverhovedkvarter for den sydlige del af Nordregionen (AIRBALTAAP).

Få værnepligtige

Flyvevåbnet er det af de tre værn, der anvender færrest værnepligtige. Opgaverne er for de flestes vedkommende så komplicerede og teknisk betonedede, at en soldat ikke i løbet af værnepligtstiden vil kunne uddannes tilstrækkeligt grundigt. En del af teknikerne og piloterne, som flyvevåbnet uddanner, kan derimod efter endt tjeneste i flyvevåbnet anvende deres uddannelse i det civile erhvervsliv.

I flyvevåbnet indgår et stort teknisk apparat til vedligeholdelse af såvel danske som allierede

Nike

Hawk

fly. Tilsvarende vil danske fly kunne repareres og klargøres på en række flyvestationer i andre NATO-lande.

Flyvevåbnets piloter uddannes dels herhjemme, og dels i USA.

Flyvevåbnet driver forsvarets vejrtjeneste, der forsyner flyvevåbnet, men også de andre værn og civilforsvaret samt offentligheden med meteorologiske oplysninger.

Hjemmeværnet

Hjemmeværnets 70.000 medlemmer er allerede i fredstid i højt beredskab. Netop heri består en stor del af hjemmeværnets styrke. Hjemmeværnssoldaten har mundering, våben og ammunition til opbevaring hjemme, og han bor i netop det område, hvori han skal løse sin opgave. Hjemmeværnet vil hurtigt kunne alarmeres.

I den moderne krig vil faste fronter som regel mangle. Men sættes hjemmeværnet ind, skabes gode muligheder for et samlet overblik over situationen. Hjemmeværnet overvåger hele landet, det lave luftrum og størstedelen af kysterne og stykker med dets meldinger et samlet billede af fjendens operationer sammen. Herved kan de tre værn sættes ind med den størst mulige effekt.

Hjemmeværnets vigtigste opgave er overvågning, men det løser også en lang række andre opgaver.

Hærhjemmeværnet

støtter hærens enheder ved at stille sit store lokalkendskab til rådighed, men også ved bevogtning af særligt vigtige objekter. Hærhjemmeværnet løser dog også mindre kampopgaver, svarende til dets udrustning. Dette gælder ikke mindst på panserbekæmpelsens område. Særligt i et væbnet opgørs første faser er hjemmeværnets indsats af overordentlig betydning, da det har et så højt beredskab. De kvindelige medlemmer, lotterne, der er knyttet til hærhjemmeværnet, medvirker til løsning af opgaverne i bl.a. signaltjenesten, forplejningstjenesten, sanitetstjenesten, ABC-tjenesten og stabstjenesten.

Marinehjemmeværnet

aflaster søværnet med bevogtningsopgaver i indre farvande, ved kyster og sømilitære mål. Marinehjemmeværnet fører kontrol med og visiterer handelsskibe. Det er forsynet med mindre

orlogsfartøjer. Radio- og melde-tjenesten, radartjenesten og stabsarbejde varetages ofte af de kvindelige marinere i Kvindeligt Marinekorps, både for søværnet og for marinehjemmeværnet.

Flyverhjemmeværnets

for nemste opgave er etableringen af luftmeldekorps, som bemandet nogle hundrede udkigsposter landet over. Fra disse poster kontrolleres fjendens indflyvninger over landet i de lave højder, hvor radar og andre tekniske installationer ikke er anvendelige. I luftmeldekorps gør kvinder tjeneste på lige fod med mænd.

Kontrol af luftrummet

Meldingerne fra disse poster samles i operationscentre, hvorfra flyvevåbnets indsats kan dirigeres og koordineres. Et antal poster har tillige som opgave at måle det radioaktive nedfald efter et eventuelt atomangreb.

Denne opgave og kontrollen med det lave luftrum er af uvurderlig betydning også for civilforsvaret. Personel fra Kvindeligt Flyvekorps løser mange opgaver for flyvevåbnet. En væsentlig del

af korpsets medlemmer gør tjeneste i stabene og i kontrol- og varslings-tjenesten. Herudover stiller korpset personel til rådighed for Flyvestationskorpsets eskadriller.

Flyvestationskorpset opstiller enheder til nærforsvar af flyvestationerne (kupforsvar). Medlemmerne rekrutteres i alt væsentligt blandt det civilansatte personel på flyvestationerne.

200 timers uddannelse

Den frivillige hjemmeværnssoldat gør tjeneste 24 timer årligt som minimum - men skal, hvis han ikke har erfaring fra aftjeningen af sin værnepligt, de tre første år gennem en 200 timer lang uddannelse. Hjemmeværnet er bevæbnet med lette våben og er ikke så mobilt som felthæren, men det opvejes rigeligt af det høje beredskab og det store lokalkendskab.

Enhver kan søge optagelse i hjemmeværnet fra det kalenderår, hvori han eller hun fylder 18 år. Optagelsesbegæringen behandles af et udvalg, der er udgået af det kommunale selvstyre. Udvalgets afgørelse er uafhængig af hjemmeværnet.

Militær udrustning

Ikke al den militære udrustning er moderne. Militært materiel er meget kostbart, så de fleste landes forsvar må af økonomiske årsager anvende materiel, hvis effektivitet ikke er på højde med det senest udviklede.

Det gælder også Danmark - som dog også kan fremvise meget moderne materiel. Hærens nye radioer og Red Eye-raketterne er blandt verdens mest moderne. Søværnets taktiske træner (som uddanner soldater ved hjælp af EDB i stedet for at sen-

de dem ud at sejle) misundes os af mange NATO-partnere. Flyvevåbnets overvågnings- og varselingstjeneste er blandt verdens allerbedste.

Når en del ældre materiel endnu ikke er skiftet ud, er det dels af økonomiske grunde, og dels fordi nyt og bedre måske endnu ikke findes, eller fordi det der findes meget snart afløses af endnu bedre materiel. Der foregår meget store undersøgelser og overvejelser forud for enhver anskaffelse af nyt materiel.

Forsvarets personel

Personel til forsvaret kommer i hovedsagen ad værnepligtsvejen. En stadig større del af det værnepligtige mandskab afløses dog i disse år af frivilligt, hvervet mandskab, bl.a. fordi det materiel forsvaret anvender, er så kompliceret, at værnepligtige ikke i løbet af værnepligtstiden kan opnå tilstrækkelig rutine i at betjene det.

Værnepligtige

udskrives ifølge grundlovens § 81, hvori det er bestemt, at "enhver våbenfør mand er forpligtet til med sin person at bidrage til fædrelandets forsvar ef-

ter de nærmere bestemmelser, som loven foreskriver".

Der udskrives værnepligtige til hæren, søværnet, flyvevåbnet, forsvarets lægekorps, civilforsvarskorpset eller til tjeneste i civilforsvaret uden for civilforsvarskorpset. Loven åbner mulighed for at nægte at gøre militærtjeneste, ligesom den giver mulighed for aftjening af værnepligten gennem frivilligt arbejde i u-lande.

Frivillige

- såvel mænd som kvinder - antages på kontrakt af varierende længde. Mænd kan antages fra

det 16. år; kvinder når de er fyldt 18 år. Antagelses- og tjenestevilkår er stort set ens for mænd og kvinder.

De frivillige gennemgår en militær grunduddannelse efterfulgt af en specialuddannelse, der sætter dem i stand til at løse en lang række opgaver såvel i de egentlige kampstyrker som på mere teknisk betonedede arbejdsområder.

Sergentgruppen

der omfatter graderne fra korporal til seniorsergent af 1. grad, er sammensat af såvel værnepligtigt som frivilligt personel. Efter gennemgang af en militær grunduddannelse og befalingsmandsskole eller -kursus, anvendes de bl.a. som instruktører i mandskabsuddannelsen, som delingsførere i taktiske enheder eller som specialister på mere håndværksprægede arbejdsområder.

Pilotofficerer

anvendes i alle tre værn som flyvere. Deres udvælgelse og grunduddannelse sker efter ensartede retningslinier, medens specialuddannelsen - bl.a. på grund af anvendelsen af forskellige flytyper - varierer fra værn til værn.

Pilotofficerer kan normalt kun forrette tjeneste til det fyldte 35. år.

Officerer af reserven

uddannes primært med henblik på at opfylde det øgede behov for officerer, der kan opstå ved

mønstringer og i forbindelse med en mobilisering.

Efter nogen tids virke som sergent gennemgår de et 4 - 6 måneders grundkursus, hvorefter de udnævnes til sekondløjtnanter. Gennem videre uddannelse i praksis og gennem Forsvarets Brevskole kan de avancere til oberst/kommandør.

Officerer af B-linien

anvendes til løsning af en række administrative opgaver, virker som delingsførere og næstkommanderende ved kompagnier eller som chefer for uddannelsesenheder eller andre ikke-taktiske enheder på kompagniplan.

For at blive optaget på officersskolens B-linie, skal man have bestået realeksamen eller uddet teknisk forberedelseksamen med to sprog. Endvidere skal man have gennemgået en sergentuddannelse og have forrettet tjeneste som sergent.

Uddannelsen varer 2 år og ved skolens afslutning udnævnes man til sekondløjtnant.

Officerer af B-linien omfatter graderne fra sekondløjtnant til major/orlogskaptajn.

Officerer af A-linien

anvendes i ledende operative, tekniske og administrative stillinger.

For at blive optaget på officersskolens A-linie skal man have bestået en dansk studentereksamen, have gennemgået en ser-

gentuddannelse og have forrettet tjeneste som sergent.

Uddannelsen varer 3 1/2 år og ved skolens afslutning udnævnes man til premierløjtnant.

Officerer af A-linien omfatter graderne fra premierløjtnant til general/admiral.

Civilt ansatte

anvendes i forsvaret i stort antal. De bestrider i hovedsagen stillinger inden for administrationen, sundhedsvæsenet, den fredsmæssige forplejningstjeneste, som håndværkere eller teknikere samt på andre ikke-krigsmæssige poster.

Forsvarets ledelse

I indledningen er nævnt, hvordan forsvaret i fredstid ledes af forsvarskommandoen.

Der opstilles en række hær-, fly- og marine-enheder, som udgør Danmarks beredskab. Disse enheder er ikke alle fuldt bemandede. Det bliver de først, når politikerne beslutter, at Danmark skal mobilisere. Til denne mobilisering hører indkaldelse af reserver, der dels fylder de stående enheder helt op og dels udgør et supplement af enheder til de allerede eksisterende.

Hæren forøges med en styrke på 65.000 mand. Materiel til disse mobiliseringsenheder ligger klar i depoter. Andet materiel, f.eks. en del af transportmidlerne, udskrives af det civile erhvervslivs beholdninger.

I fredstid forberedes også forsvarets ledelse i tilfælde af krig. Indtil andet er bestemt ledes forsvaret af forsvarschefen. Forsvarsministeren kan bemyndige forsvarschefen til at overgive

kommandoen til chefen for forsvarets operative styrker. Det er den samme officer, som er chef for NATOs enhedskommando for Østersø-området.

I en overgangsperiode kan man forestille sig, at generalen/admiralen fører de danske styrker i sin egenskab af national dansk officer. Derimod fører han de tyske styrker i området i sin egenskab af NATO-officer. De tyske styrker vil utvivlsomt på et tidligere tidspunkt end de danske blive afgivet til NATO. Nogle enheder er afgivet til NATO allerede i fredstid. Andre afgives næsten automatisk i tilfælde af krig.

Det praktiske i systemet med, at chefen for forsvarets operative styrker er samme person som chefen for NATOs Østersøkommando ligger i, at kommandoforholdet ikke vil blive ændret, hvis de danske politikere afgiver kommandoen over det danske forsvar til NATO.

Dansk forsvar til NATO

NATO er ikke et overnationalt organ, men et samarbejdsorgan, hvis medlemmer er enedes om at koordinere deres militære indsats.

Grønland og Færøerne hører ikke under Europakommandoen i NATOs militære opbygning, fordi disse landsdele af militærgeografiske årsager naturligt er blevet lagt ind under Atlanterhavskommandoen.

Europa er delt i en Sydregion, en Centralregion og en Nordregion. Den sidste omfatter Norge, Danmark, Slesvig-Holsten og Hamborg.

Under Nordregionen sorterer Enhedskommandoen med (fredsmæssigt) hovedkvarter i Karup. En dansk general eller admiral fører styrkerne i Østersø-området, der foruden Danmark også omfatter Slesvig-Holsten. Når

hovedkvarteret kaldes Enhedskommandoen, er det fordi såvel hær- som flåde- og flystyrker indgår i forsvarsstyrken. Disse kræfter er praktisk talt hele det danske forsvar og hele den vesttyske flåde (inclusive dens fly) samt de vesttyske hærenheder og det vesttyske flyvevåben i Slesvig-Holsten. I praksis har chefen for Enhedskommandoen (der som nævnt tillige er den nationale danske chef for Forsvarets operative Styrker) fire militære styrker under sig: hærstyrker i Jylland, på Fyn og i Slesvig-Holsten med hovedkvarter i Rendsborg, hærstyrker på den sjællandske øgruppe og på Bornholm med hovedkvarter i København, dansk-tyske flådestyrker med hovedkvarter i Kiel samt dansk-tyske flystyrker med hovedkvarter i Karup.

De allieredes støtte

Men den styrke Danmark i samarbejde med en del af det vesttyske forsvar i givet fald skal forsvare sig imod, er langt overlegen. I Østersøen har Østmagterne fire-fem gange så stærk en flåde som NATO-flåden. Den østlige landstyrke, der kan frygtes sat ind mod området, er mindst tre gange så stærk som forsvarsstyr-

ken, og af fly har Østmagterne mindst dobbelt så mange som Danmark og Nordtyskland.

Netop af denne årsag lyder en del af formuleringen af forsvarrets opgave: I tilfælde af et større angreb skal dette kunne imødegås, således at der skabes mulighed for, at NATO-alliancens øvrige styrker kan yde hjælp i ti-

de, og således at kampen kan fortsætte sammen med de allierede styrker.

Mulighederne for at kæmpe videre er absolut til stede, fordi det allerede i fredstid øves under manøvrer, hvori foruden danske styrker deltager allierede styrker.

Fra militært såvel som fra politisk hold lægges der stor vægt på øvelserne med allieret deltagelse, fordi den sandsynlige forsvarskamp om Danmark vil komme til at foregå i NATO-ramme.

Hvis danske styrker ikke allerede i fredstid havde lejlighed til at indøve samarbejdet med allierede, ville ideen bag det fælles NATO-forsvar simpelthen ikke blive tilgodeset.

For at sikre den bedst mulige kommunikation mellem NATO-landenes politikere og militære hovedkvarterer opsendte NATO i 1970-1971 de første satellitter, over hvilke forbindelserne oprettholdes. En satellitstation er placeret i Midtjylland.

Bogliste

Beretning fra forsvarskommissionen af 1969, Forsvarsministeriet 1972.

Fakta om forsvar, FOV 1972

Grundbog for Hærens menige. Den danske soldat, Hæren.

Grundbog for orlogsgaster, Chefen for Søværnet.

Grundbog for Flyvevåbnets menige, Chefen for Flyvevåbnet.

Hækkerup, Per: Danmarks udenrigspolitik, Fremad 1965.

Hærens årsskrift, udgivet af Chefen for Hæren (udkommer årligt).

Lov om forswarets organisation, Reske-Nielsen, Erik og Erik Kragh: Atlantpagten og Danmark 1949-1972, Atlantsammenslutningen 1972.

Vejlstrup, Laust Grove: Vort forsvar, FOV 1972.

Ordliste

ABC-krigsførelse. Atom-, biologisk og kemisk krigsførelse.

Afdeling. Militær enhed (600-800 mand).

AIRBALTAP. AIR Forces Baltic Approaches: Luftstyrkerne i den sydlige (baltiske) del af Nordregionen.

Altvejsjager. Jagerfly beregnet til angreb på fly i luften, og som er udstyret med radar.

Artilleri. Tungt, langtrækkende skyts.

Bataljon. Militær enhed (600-900 mand).

Batteri. Militær enhed i artilleriet (100-200 mand).

Brigade. Militær enhed, som kan kæmpe selvstændigt, idet den er sammensat af enheder fra alle våbenarter.

Dagjager. Jagerfly beregnet til angreb på fly i luften, men som ikke er udstyret med radar.

Deling. Militær enhed (30-40 mand).

Division. Militær enhed (9.000-15.000 mand).

Dækningsstyrken. Det kampklare militære forsvar i fredstid.

Enhed. Militær betegnelse for gruppe, deling, batteri, skib o.s.v.

Eskadre. Styrke af ensartede krigsskibe.

Eskadrille. Militær enhed i flyvevåbnet, udrustet med enten raketter eller fly.

Eskadron. Militær enhed i kamptropperne (ca. 100 mand).

Felthæren. Den meget bevægelige del af de danske hærstyrker - i modsætning til det mere stedbundne lokalforsvar og hjemmeværn.

5. kolonne. Organisation, der søger at undergrave et lands lovlige styre til fordel for en fremmed magt.

Fregat. Krigsskib, ca. 2000 tons, hvis hovedopgave i Danmark er at beskytte minelægning og at deltage i forsvar mod angreb over søen. Anvendes også i farvandsovervågningen.

Frømandskorpset. Enhed af frivilligt, specialtrænet personel, der er udrustet til at løse særlige opgaver i freds- og krigstid.

Gruppe. Militær enhed (8-10 mand).

Haubits. Tungt skyts med kort løb.

Jagerbomber. Jagerfly beregnet til angreb imod mål på jorden.

Kamptropper. Fællesbetegnelse for infanteri- og pansertropper.

Kampvogn. Pansret, bæltedrevet, tungt bevæbnet køretøj.

Kanon. Tungt skyts med langt løb.

Kernevåben. Atom- og brintvåben.

Konventionelle styrker. Militære enheder, hvori hovedvægten er lagt på mandskabet og dets gængse våben - i modsætning til styrker udstyret med kernevåben.

Jægerkorpset. Enhed af soldater særligt uddannet og udrustet til at løse opgaver, f.eks. bag fjendens linier.

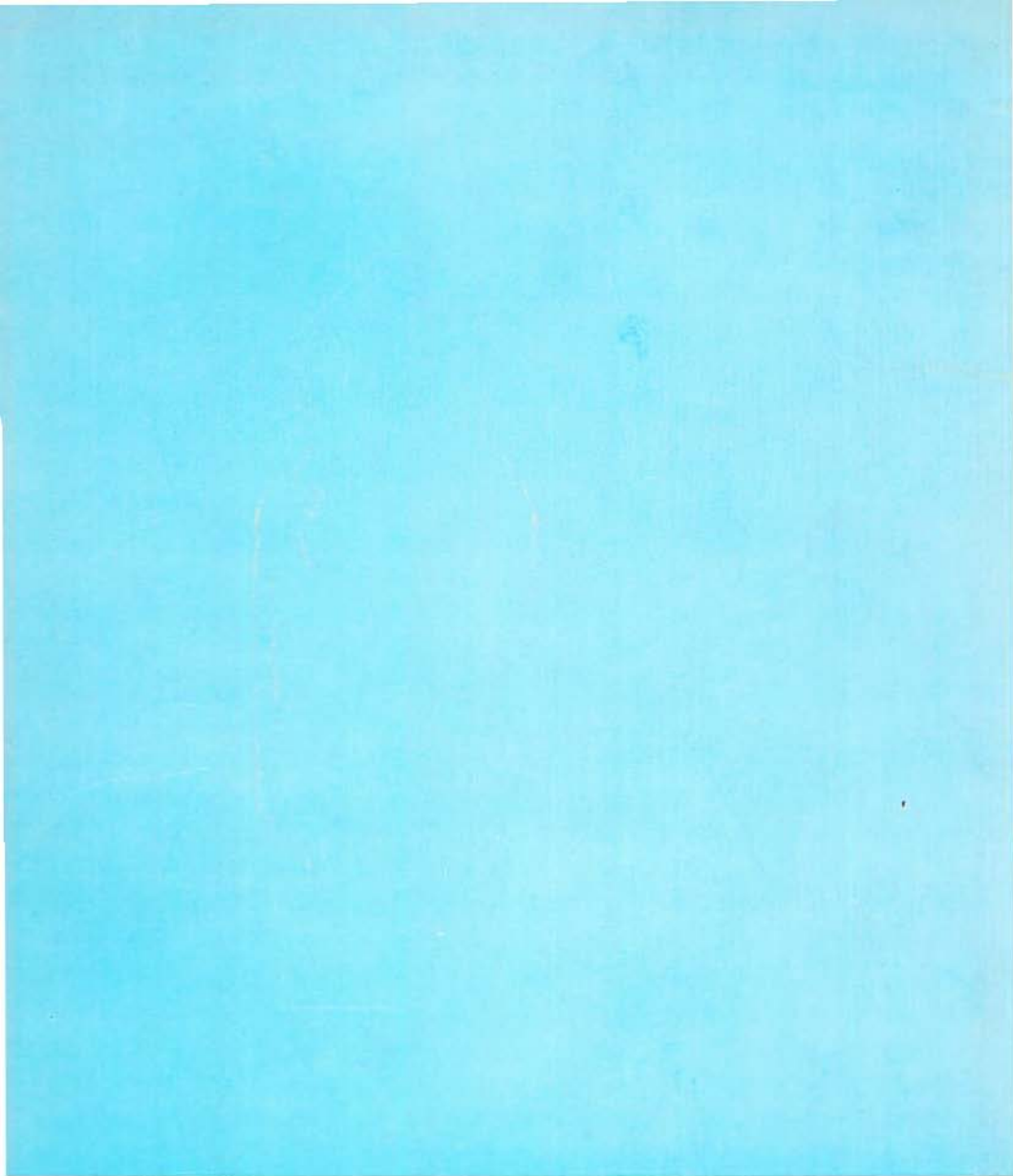
Kompagni. Militær enhed (100-200 mand).

Korvet. Krigsskib, ca. 1000 tons, med samme opgaver som fregat.

Lokalforsvarsenheder. Dele af hæren, som er udrustet og uddannet til at forsvare bestemte egne af landet.

Maskingevær. Tungt gevær, som afgiver skuddene i hurtig rækkefølge.

- kefølge, så længe aftrækkeren påvirkes.
- Maskinpistol.** Let våben, der fungerer som maskingeværet.
- Mine.** Sprængladning, der sprænges ved påvirkning. Anvendes til lands og til vands.
- Missil.** Selvbevægeligt projektil (raket).
- Mobilisering.** Indkaldelse og opstilling af dele af eller hele forsvarets reserve i tilfælde af krig.
- Morter.** Våben, der udskyder granat i en krum skudbane.
- Pansret mandskabsvogn.** Pansret, bæltedrevet køretøj til transport af tropper frem til fjendens linier.
- Radar.** Elektronisk pejleapparat.
- Regiment.** Militær myndighed, som i Danmark anvendes til løsning af administrative og uddannelsesmæssige opgaver.
- Rekrut.** Værnepligtig soldat under indledende militærudannelse.
- Strategi.** Langsigtede planer for, hvad der skal opnås med en kamp.
- Taktik.** Anvendelsen af styrker under selve kampen.
- Territorium.** Område (tilhørende en stat).
- Torpedo.** Selvbevægelig sprængladning, som skydes gennem vandet mod målet.
- Torpedobåd.** Hurtigtgående krigsskib, ca. 100 tons, især til overraskelsesangreb.
- Værnene.** Hæren, flyvevåbnet og søværnet.
- Våbenarter.** De enkelte tjenestegrene i et værn, f.eks. telegraf-tropperne i hæren.

DET MILITÆRE FORSVAR

Serien: Forsvaret i samfundet

Nærværende hæfte, der indgår i oplysningsserien om "Forsvaret i samfundet", vil kunne anvendes som undervisningsmiddel i forbindelse med samtidsorientering ved forsvarrets enheder.

Vedbæk i august 1975

O. BLIXENKRONE-MØLLER
FORSVARSCHEF

Det militære forsvar

2. udgave (revideret), oplag: 20.000 ekspl., august 1975

Tryk: Mohr og Co.

Lay-out: Verner Jørgensen

Sats: SAGA-DATA A/S

Redaktion: Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste

I serien "Forsvaret i samfundet" foreligger:

Laust Grove Vejlstrop: Det militære forsvar

Ivan Christensen: Totalforsvaret

Flemming Adstofte: Danmark og NATO

E.S. Flemming: Danske FN-styrker

Bertel Heurlin: Sikkerhedspolitik og forsvar

Niels Jørgen Haagerup: Danmarks sikkerhedspolitik

Samling af grundmaterialer til fremstilling af
undervisningshjælpemidler

Katalog og nr.

FKO PUB 493-20

FKO PUB 493-30

FKO PUB 493-40

FKO PUB 493-50

FKO PUB 493-70

FKO PUB 493-71

FKO PUB 493-101

Hæfterne kan rekvireres gennem Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, Trommesalen 4, 1614 København V. Tlf.: (01) 11 45 11.

Militære myndigheder rekvirerer dog ved Hærens Reglementsforvaltning, Kasettel, 2100 København Ø. Tlf.: (01) 11 22 33.

Udgivet af Forsvarskommandoen

Laust Grove Vejlstrup:

DET MILITÆRE FORSVAR

Serien: Forsvaret i samfundet

Indholdsfortegnelse

1. Militær magt og international politik	3	8.4.2. Marinedistrikterne	20
1.1. Danmark i NATO	3	8.4.3. Sørenstjenesten	22
1.2. Warszawapagten	3	8.4.4. Flådestationer	22
1.3. Derfor har vi et forsvar	4	8.4.5. Specialenheder	22
1.4. Totalforsvar	5	8.5. Uddannelsen	23
2. Forsvarets opgaver	5	9. Flyvevåbnet	23
3. Politikerne og forsvaret	6	9.1. Flyoperationer	23
4. Militære midler	6	9.1.1. Altid på vagt	24
4.1. Kernevåben	6	9.1.2. Altværskadrillerne	25
4.2. Konventionelle våben	7	9.1.3. Jagerbomberskad-	
4.3. Beskyttelse mod		drillerne	25
ABC-midler	7	9.1.4. Fotorekognoscerings-	
5. Forsvarets grene	7	eskadrillen	26
6. Forsvarets ordning	8	9.2. Raketforsvaret	26
7. Hæren	8	9.3. Elektronisk krigsførelse	26
7.1. Stående styrke og		9.4. Flyvertaktisk Kommando	26
reserven	10	9.5. Få værnepligtige	26
7.2. Tjenestegrenene	10	10. Hjemmeværnet	29
7.2.1. Kamptropperne	10	10.1. Hærhjemmeværnet	30
7.2.2. Artilleriet	12	10.2. Marinehjemmeværnet	30
7.2.3. Ingeniørtropperne	12	10.3. Flyverhjemmeværnet	30
7.2.4. Telegraftropperne	12	10.4. 200 timers uddannelse	31
7.2.5. Forsyningstropperne	13	11. Forsvarets ledelse	32
7.2.6. Specielle enheder	13	11.1. Militært samarbejde	32
7.3. Uddannelsen	14	11.2. Dansk forsvar til NATO	33
7.3.1. Enkeltmandsud-		11.3. De allieredes støtte	33
dannelsen	14	12. Forsvarets ansatte	34
7.3.2. Enhedsuddannelsen	14	12.1. Værnepligtige	35
7.3.3. Samarbejdet	14	12.2. Frivillige	35
7.4. Kun mænd er værneplig-		12.3. Sergentgruppen	35
tige	14	12.4. Officerer af reserven	35
8. Søværnet	16	12.5. Officerer af B-linien	35
8.1. Overvågning	16	12.6. Officerer af A-linien	36
8.2. Højt beredskab	16	12.7. Civilt ansatte	36
8.3. Særlige fredsmæssige		12.8. Forsvarets styrke	36
opgaver	16	12.9. Tjeneste i udlandet	36
8.4. Søværnets bestanddele	18	13. Militær udrustning	37
8.4.1. Flådens skibe	18	14. Bogliste	37
		15. Ordliste	38

1. Militær magt og international politik

Den række af konferencer, der føres om sikkerhed, afspænding og nedrustning, har endnu ikke ført til resultater, som væsentligt har formindsket de militære styrker i verden.

Om kernevåbnene har Sovjet og USA truffet aftaler, som begrænser en del af våbenkapløbet. Men om de konventionelle styrker — enheder og mandskab med gængse våben — går forhandlingerne anderledes langsomt.

Derfor opretholder Danmark sit militære forsvar. Modsætningerne, som siden anden verdenskrig har skilt øst og vest, er ikke udryddet. Militær magt tillægges stadigvæk værdi i international politik.

I de senere år kan øst-vest modsætningen synes at være rykket noget i baggrunden — ikke mindst i den løbende nyhedsformidling.

Det må derfor huskes, at gamle modsætninger ikke nødvendigvis ophører med at eksistere, fordi de ændrer karakter eller overskygges af nye.

1.1. Danmark i NATO

Danmark foretrak efter anden verdenskrig at slutte sig til NATO, det atlantiske forsvarssystem — *North Atlantic Treaty Organization*. 12 nationer indgik i 1949 forsvarsaftalen, som senere har

fået tilslutning fra endnu tre nationer. De ialt 15 er foruden Danmark: Belgien, Canada, Frankrig, Holland, Island, Italien, Luxembourg, Norge, Portugal, Storbritannien og USA samt senere Grækenland og Tyrkiet samt Vesttyskland.

De 15 NATO-lande holder endnu sammen — trods indbyrdes uenighed og forskelligt syn på mangt og meget. Men de er enige om behovet for et forsvar.

1.2. Warszawapagten

Østlandene dannede deres forsvarsalliance i 1955 som en reaktion på Vesttysklands optagelse i NATO. Men det skal fremhæves, at Warszawapagt-landene allerede i årene 1946-48 havde indgået et system af (tosidige) bistandspagter, som i realiteten gør det ud for en militæralliance. Selve Warszawapagten er således blot en ydre skal, som er lagt uden om et i forvejen eksisterende alliancesystem, der er ældre end NATO.

Dette har endvidere den virkning, at hvis man ophæver begge de eksisterende pagter: NATO og Warszawapagten, vil Vesteuropa og USA ikke have nogen alliance, medens Sovjetunionen og de østeuropæiske lande stadig har en militær alliance.

Warszawapagten's ordlyd har

meget tilfælles med Atlantpagten, men på i hvert fald ét punkt adskiller det østlige forsvarssamarbejde sig væsentligt fra det vestlige. I Warszawapagten beklæder Sovjet samtlige vigtige poster og dominerer i det hele taget fuldstændig det militære samarbejde.

Warszawapagt-medlemmerne, som er Sovjetunionen, Bulgarien, Polen, Rumænien, Czechoslovakiet, Ungarn og Østtyskland, udgør den trussel, som NATO-landene i første omgang står overfor.

Østmagterne har 100 divisioner overfor NATO-landenes 63 i Europa. Hærdivisionerne varierer fra land til land i omfang og styrke. Dertil kommer en del styrker udenfor divisionsramme. Sammenligningen mellem divisionernes antal giver derfor ikke et nøjagtigt, men kun et omtrentligt billede af styrkeforholdet.

I vort område — Østersø-området — er den østlige overlegenhed meget betydelig, men dog mindre end den samlede Warszawapagts overlegenhed overfor NATO.

I "Fakta om forsvar" (se *boglisten* bagest i hæftet) findes flere tal til illustration af styrkeforholdene.

1.3. Derfor har vi et forsvar

Freden hviler ikke udelukkende på de almindeligt udrustede (konventionelle) militære styrker. Den er i højere grad bevaret som følge af terrorbalancen. Freden er baseret på de to militæralliancers kernevåben. Lagrene af disse våben er nemlig så store, at en angri-

ber ikke fuldstændig kan sætte en modpart ud af spillet. Den angrebnes evne til gengældelse er så stor, at et angreb også for angriberen vil være uacceptabelt.

De seneste år har bragt supermagterne — USA og Sovjet — på talefod i kernevåbenspørgsmålet. SALT-forhandlingerne (Strategic Arms Limitation Talks = forhandlinger om begrænsninger i de strategiske våben) har ført til de første aftaler om en begrænsning i kernevåbenkapløbet.

Indtil først i 1960'erne gik NATO's strategi ud på, at et angreb skulle besvares med massiv gengældelse, herunder anvendelse af kernevåben. Men siden da er strategien gradvis ændret. I dag går planerne ud på, at et angreb skal besvares så beskedent som muligt ("den fleksible gengældelse"). Det gælder om at fastholde en krig på et lavt niveau. Herved søges vundet tid for politiske og diplomatiske forhandlinger mellem krigens parter.

Et klart flertal i folketinget går ind for Danmarks NATO-medlemsskab. I 1970 fremgik det tillige af et grundigt udvalgsarbejde (Seidenfaden-rapporten), at Danmark ikke i øjeblikket har anden mulig sikkerhedspolitik end NATO-medlemsskabet. Rapportens synspunkter og slutninger anses stadig for gældende.

Ovenomtalte forhold er behandlet udførligere i to andre af nærværende series hæfter, nemlig "Danmark og NATO" samt "Danmarks sikkerhedspolitik".

1.4. Totalforsvar

Alle NATO-medlemmerne planlægger deres forsvar mod et militært angreb som et totalforsvar.

Anden verdenskrig viste, at en snæver militær betragtning ikke er tilstrækkelig, når et land skal forsvares.

Civilbefolkningen skal beskyttes.

Det civile samfund skal holdes i gang.

Det skal det af hensyn til civilbefolkningen selv, men det er også en forudsætning for, at de militære styrker kan kæmpe.

I fredstid foregår en omfattende planlægning ikke blot militært, men også civilforsvarsmæssigt og med henblik på det civile beredskab.

Mere herom findes i seriens hæfte "Totalforsvaret".

2. Forsvarets opgaver

Forsvaret har opgaver at løse på tre forskellige trin:

For det første skal det ved sin tilstedeværelse afskrække en mulig angriber fra at indlede et angreb mod Danmark. Forsvaret skal være så stærkt, at angriberen på forhånd afstår fra et angreb.

For det andet skal forsvaret — også ved sin tilstedeværelse — hvis en væbnet konflikt alligevel nærmer sig, være med til at styre den kritiske situation. Politikere og diplomater skal kunne forhandle med den forøgede autoritet, der ligger i, at de ikke er tvunget til at kapitulere for enhver trussel om magtanvendelse.

For det tredje skal forsvaret sættes ind, hvis egentlige krigshandlinger bryder ud.

Folketingets tilhængere af et dansk forsvar har forskellige syn på detaljerne i forsvarets udformning. Men de har kunnet enes om at tegne den ramme — økono-

misk, styrkemæssigt og materielmæssigt — som loven om forsvaret er.

Det er ikke forudsat, at dansk forsvar skal være alene om at forsvare Danmark. Dertil er den styrke, som Østmagterne i givet fald kan ventes at sætte ind mod Danmark, alt for overlegen.

Dansk forsvar skal inden for NATOs ramme og i samarbejde med alliansens øvrige medlemmer bidrage til fredens opretholdelse ved at opstille, udruste og uddanne styrker, som er beredt til øjeblikkelig indsats.

Styrkerne skal hurtigt kunne øges ved en mobilisering af reserver.

Styrkerne skal endvidere gennem overvågning af dansk område og afvisning af krænkelse hævde dansk selvstændighed og forhindre, at et fjendtligt kupforsøg kan gennemføres.

I tilfælde af et forberedt større angreb skal dette kunne imøde-

gas, således at NATOs øvrige styrker kan yde hjælp i tide, og således at kampen kan fortsættes sammen med de allierede styrker. De danske styrker skal vinde tid og sikre geografiske muligheder for indflyvning og indskibning af den allierede støtte.

Forsvaret skal tillige være rede

til i fredstid at opstille eller have forberedt opstillingen af FN-styrker og observatørhold samt være rede til at udsende disse i et omfang, der i de enkelte tilfælde aftales mellem De forenede Nationer og den danske regering. (Se nærmere herom i seriens hæfte "Danske FN-styrker").

3. Politikerne og forsvaret

Det er forsvarsministerens ansvar at udfylde de rammer, folketinget afstikker for forsvaret. Til at hjælpe sig har ministeren en række militære og civile tjenestemænd. Men de er kun hjælpere. Det er politikerne, der bestemmer gennem vedtagelsen af love. Forsvarsministeren og hans hjælpere fører lovene ud i livet.

Rammerne bliver snævrere, når der bliver skåret ned på bevillingerne til forsvaret, eller hvis bevillingerne ikke stiger i takt med den

almindelige prisudvikling. Politikernes baggrund for sådanne økonomiske eller styrkemæssige ændringer har som regel været Danmarks økonomiske situation i forbindelse med de tegn på vilje til afspænding, som ses i international politik.

Nedskæringer kan have to følger: enten får et land mindre eller dårligere forsvar, eller forsvaret tvinges til gennem rationalisering eller omlægning at få mere ud af pengene.

4. Militære midler

Der konstrueres stadig mere effektive våben. Danmark er kun en meget beskeden producent af militært materiel. I Norden er Sverige den største producent, men det er først og fremmest stormagterne (USA, Sovjet, England og Frankrig), der udvikler nye våbentyper.

Siden anden verdenskrig har

våben været inddelt i grupperne kernevåben og konventionelle våben.

4.1. Kernevåben

Kernevåbnene (atom- og brintbomber) har hidtil kun været anvendt af USA, da der med nedkastningen af de to atombomber over Japan i 1945 sattes punktum

for anden verdenskrig. I dag er USA, Sovjet, England, Frankrig, Kina og Indien i besiddelse af kernevåben. Andre lande har så stor teknisk kunnen, at de vil være i stand til at fremstille kernevåben.

Det siges normalt, at kernevåbenene har æren for, at en storkrig ikke er brudt ud. Kernevåbenenes ødelæggelsesmuligheder er umådelige. Og ingen supermagt vil med kernevåben kunne tilintetgøre modparten, der vil være i stand til at svare igen og påføre angriberen uacceptable ødelæggelser. Det er i denne forbindelse, man taler om terrorbalance.

4.2. Konventionelle våben

De konventionelle ("gammeldags") våben er den anden store våbengruppe.

Grænsen mellem konventionelle og ikke-konventionelle våben vil muligvis udviskes med årene. Der udvikles nemlig kernevåben så små, at de kan anvendes

taktisk på krigsskuepladsen ("slagmarken").

I det danske forsvar findes kun konventionelle våben. Politikerne har besluttet, at der ikke i fredstid må findes kernevåben på dansk grund.

4.3. Beskyttelse mod ABC-midler

Men det danske forsvar uddannes i at beskytte sig imod angreb med kernevåben. Denne uddannelse indgår i ABC-uddannelsen. A'et står for atom, B og C henviser til de to andre kampstoffer, der kan tænkes anvendt i en moderne krig: B for biologisk krigsførelse, dvs. spredning af f.eks. smitte ved hjælp af bakterier, og C for kemisk krigsførelse, spredning af f.eks. giftgas. B- og C-kampstoffer er heller ikke en bestanddel af dansk forsvar. Geneve-konventionerne går mod anvendelsen af sådanne stoffer. I disse år fornyes de internationale aftaler, men ikke alle jordens stater har underskrevet konventionerne.

5. Forsvarets grene

De allerfleste lande har delt deres forsvar i land-, sø- og flystyrker. Det har også Danmark gjort gennem opdelingen i hæren, søværnet og flyvevåbnet. Hjemmestyrket har på samme måde enheder af alle tre nævnte kategorier.

Den øverste ledelse af forsvaret er fælles for de tre værn, der således samarbejder på alle hovedområder og ligeledes i tilfælde af krig

vil have fælles ledelse. Hjemmestyrkerne er i krig operativt underlagt det værn, hvortil de hører.

Men til daglig arbejder værnene stort set hver for sig.

Danske styrker af enhver art kan i øvrigt vente støtte af andre landes militære styrker, som de derfor indøver samarbejde med.

6. Forsvarets ordning

Forsvarsministeren er den øverste ansvarlige myndighed for det militære forsvar og andre myndigheder under forsvarsministeriet (meteorologisk institut, geodætisk institut m.fl.). Som sine nærmeste hjælpere har ministeren civile og militære embedsmænd i forsvarsministeriet.

Forsvarsrådet er et rådgivende organ for forsvarsministeren, og det består af forsvarschefen, chefen for forsvarsstaben, chefen for forswarets operative styrker og de tre værnschefer.

Forsvarsministeriet udøver sin myndighed over forsvaret gennem forsvarskommandoen, der består af forsvarschefen, forsvarsstaben under ledelse af chefen for forsvarsstaben samt de tre værn-

schefer (chefen for hæren, søværnet og flyvevåbnet) med deres værnstabe.

Forsvarschefen har kommando over hæren, søværnet og flyvevåbnet samt de organer, der støtter de tre værn. Men forsvarsministeren kan bemyndige forsvarschefen til at overdrage den operative ledelse til chefen for Forsvarets operative styrker (se afsnit 11).

Hjemmевærnets forhold er bestemt ved en særlig lov. I fredstid er hjemmевærnet direkte underlagt forsvarsministeren. Det samlede militære forsvar styres således gennem to love, nemlig 1) Lov om hæren, søværnet og flyvevåbnet (Forsvarsloven) og 2) Hjemmевærnsloven.

7. Hæren

Hæren løser sine opgaver i nært samarbejde med hjemmевærnet; om nødvendigt får landstyrkerne også støtte af søværnet og flyvevåbnet. Derfor holder de tre værn tit fællesøvelser.

Den danske hær skal kunne løse følgende opgaver:

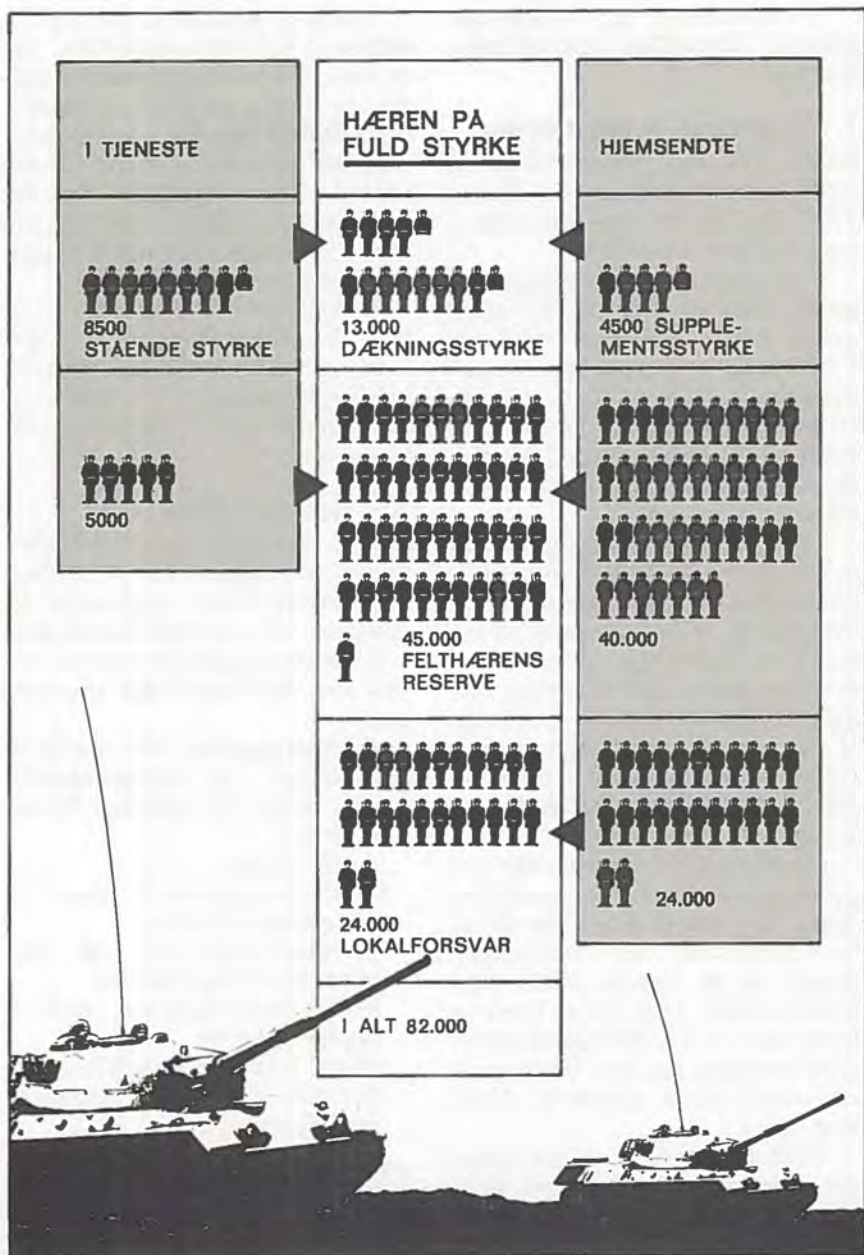
- overvåge dansk territorium i videst mulige omfang

- bevogte samfundsvigtige installationer, som ellers er mål for 5. kolonne-virksomhed

- indkredse og nedkæmpe fjendtlige styrker landsat fra søen eller luften uden varsel eller med kun et ringe varsel i et forsøg på overrumpling

- imødegå angreb af større fjendtlige styrker og søge dem nedkæmpet. Lykkes det ikke, skal hæren vinde tid og bevare områder, så NATO-partnerne kan komme Danmark til undsætning

- kæmpe til lands sammen med allierede styrker

— indkredse og nedkæmpe mindre, fjendtlige kommando-styrker.

7.1. Stående styrke og reserven

Hæren fik ved forsvarsloven af 1973 en ny organisation. Inden 1977 skal hæren være sammensat som vist side 11 øverst.

Den stående styrke er parat til indsats når som helst. De 7.000 mand udgør sammen med de 1.500 mand i førings- og støtteenhederne ryggraden i den stående styrke. De bemander de vigtigste poster i de fem brigader. Derfor benævnes brigaderne indtil videre brigadestrukturer.

Men der skal endnu 4.500 mand til — den hjemsendte supplementsstyrke (se ovenfor) — før brigaderne er helt mobile, dvs. i stand til at bevæge sig under en eventuel kamp. De er fortsat brigadestrukturer, idet de som følge af den begrænsede bemanning besidder udholdenhed af kortere varighed end fuldt bemandede brigader.

Op på fuld styrke kommer brigaderne, når yderligere mandskab tilgår. Det drejer sig om en del af de 4.000 mand, der i fredstid befinder sig på hærens skoler og i hærens stabe. Men det er først og fremmest de 41.000 hjemsendte. Ikke før disse ialt 45.000 føjes til (se ovenfor), er felthæren fuldt bemandet.

Felthæren består af tre brigader i Jylland/Fyn og to på Sjælland samt de nødvendige hovedkvarterer.

Foruden felthæren opstilles en række lokalforsvarsenheder. De er ikke så bevægelige som felthæren og derfor geografisk bundet. De kæmper sammen med felthæren, når den befinder sig i deres område, men forsvare ellers deres eget geografiske område (region) i samarbejde med hjemmeværnsenheder i området.

Lokalforsvarsenhederne er bl.a. 7 infanteribataljoner i Jylland og 11 på Sjælland. Dertil 7 artilleriafdelinger, 7 ingeniørkompagnier og 7 lokale hovedkvarterer.

7.2. Tjenestegrenene

Såvel i felthæren som i lokalforsvaret er enhederne forskelligt sammensat. Deres opgaver er afgørende for sammensætningen.

I hæren uddannes enheder inden for fem forskellige tjenestegrene:

Kamptropperne, der består af infanteri- og panserenheder, som udgør de egentlige kampenheder.

Artilleriet og ingeniørtropperne, som er kampstøtteenheder.

Telegrafteropperne, der primært er føringsenheder.

Forsyningstropperne, der er faglige enheder.

Hertil kommer specielle enheder som Hærens Flyvetjeneste og Jægerkorpsen.

7.2.1. Kamptropperne

Infanteriet og pansertropperne optræder enten hver for sig eller i

Fem brigadestrukturer	7.000 mand
førings- og støtteenheder	1.500 mand
den stående styrke (alle frivill.)	ialt 8.500 mand
hjemsendt supplementsstyrke	4.500 mand
dækningsstyrken	tilsammen 13.000 mand
personel fra skoler og stabe	4.000 mand
hjemsendt personel	41.000 mand
reserveenheder	ialt 45.000 mand
felthæren	ialt 58.000 mand
lokalforsvarsenheder (hjemsendte)	24.000 mand
hæren	ialt 82.000 mand

Pansret mandskabsvogn — M 113.

blandede enheder. Kamptropperne råder over pansrede mandskabsvogne, kampvogne, panserjagere samt lette, middeltunge og tunge køretøjer.

Halvdelen af hæren er infanteri. Tidligere hed det fodfolk, men i dag transporteres det i bl.a. pansrede mandskabsvogne, som kører helt frem til fjenden, før soldaterne til fods tager kampen op.

Infanteristerne ledsages ofte af pansertropperne i bl.a. kampvogne. De to våbenarter er i det hele taget næsten sammensmeltet — i Danmark i hvert fald i højere grad end i noget andet land.

Kamptropperne har maskingeværer til anvendelse mod tunge våben og køretøjer, herunder let pansrede køretøjer. Maskingeværer bruges også mod langsomme, lavtgående fly. Kamptropperne har dysekanoner og morterer samt våben til bekæmpelse af fjendtlige panser.

7.2.2. Artilleriet

I artilleriet indgår det svære skyts som kanoner og haubitser. Med disse våben, hvortil hører en del kompliceret radar- og ildledelsesmateriel, støtter artilleriet kamptropperne.

I artilleriet er opstillet enheder med raketter af typen Redeye. Det er lette engangsvåben, som kan bæres og betjenes af én mand, og som efter affyringen ved hjælp af infrarødt udstyr selv søger mod de beskudte fly.

Artillerienhederne er til rådighed for brigaderne eller endnu

større enheder (divisioner og korps).

Artilleriet har også 40 mm maskinkanoner, som især anvendes på Bornholm og til forsvar af flyvevåbnets flyvestationer.

7.2.3. Ingeniørtropperne

Ingeniørtropperne støtter kamptropperne, når de enten støder mod forhindringer, eller når der skal lægges hindringer for fjenden. For egne styrker bygger ingeniørtropperne broer eller udlægger midlertidige veje over ellers ufremkommeligt terræn. Når fjenden skal hindres i sin fremrykning, sprænger ingeniørtropperne broer eller udlægger miner.

Ingeniørtropperne råder over en betydelig mængde entreprenørmateriel, og de er udrustet med materiel, der kan anvendes til rensning af personel og materiel, som har været udsat for radioaktivitet, biologiske eller kemiske kampstoffer.

I felthæren indgår ingeniørenhederne i brigader og divisioner. Enhederne har våben til selvforvar.

7.2.4. Telegraftropperne

Enhederne i telegraftropperne er forskelligt sammensat efter de opgaver, de skal løse. Telegraftropperne anvendes af brigaderne og på divisions- og korpsplan.

De opretter telefon-, radio- og fjernskriverforbindelser m.v., men de har også enheder, som er specielt uddannet og udrustet til

Kampvogn — Leopard A3

at aflytte, pejle og forstyrre fjendtlige radiostationer.

Telegraftropperne er bevæbnet til selvforsvar.

7.2.5. Forsyningstropperne

I forsyningstropperne indgår en række service-enheder af vidt forskellig karakter. Brigaderne har hver en trænbataljon, hvori indgår såvel forsynings- og vedligeholdelses- som sanitetsenheder.

Særlige enheder er specielt udstyret til transport af forsyninger, herunder olie, benzin og smøremidler. Andre har et stort antal ambulancer, og atter andre er bjergningsenheder med bl.a. kranvogne. I forsyningstropperne indgår også militærpolitiet, hvis opgaver bl.a. er at bistå felthæren i bevogtningen af dens højere stabe, afmærkning af marchveje, krigsfangetjeneste og opretholdelse af ro og orden.

Når hæren skal op på fuld styrke, udskrives et betydeligt antal civile køretøjer. Af disse indgår naturligt en væsentlig part i forsyningstropperne.

7.2.6. Specielle enheder

Hærens flyvetjeneste har lette helikoptere og fly. De anvendes til rekognoscering og artilleriobservation. Transport af stabspersonel, vigtig post og sårede kan også ske med flyene, ikke mindst helikopterne. Det er som regel hærens helikoptere, rigspolitiet anvender i eftersøgninger og til trafikovervågning.

Jægerkorpset er en enhed med frivilligt personel, der er særligt udvalgt og trænet. Korpset har faldskærmsmateriel til at gennemføre luftlandsætninger og gummibådsmateriel og frømandsudstyr (udstyr til kampsvømme-re) til brug ved sølandsætninger.

Korpset anvendes til at løse patruljeopgaver bag fjendens linier.

7.3. Uddannelsen

Når hæren er på krigsfod, formes den først og fremmest i brigader.

Under uddannelsen i fredstid er hæren delt op efter tjenestegrene. Regimenterne uddanner mandskabet i kompagnier, eskadroner eller batterier, som efter endt uddannelse stykkes sammen fra de forskellige tjenestegrene for at danne brigaderne.

Uddannelsens forløb er ikke helt ens for værnepligtige og frivillige, men det er de samme mål, der skal nås med uddannelsen. I løbet af ni måneders værnepligt kan imidlertid ikke opnås samme rutine eller samme alsidighed, som en frivillig med betydeligt længere tjeneste opnår.

Men målet for uddannelsen af de to kategorier soldater er som nævnt det samme:

1. soldatens enkeltmandsuddannelse,
2. enhedens egen uddannelse og
3. uddannelsen i samarbejde mellem enhederne.

7.3.1. Enkeltmandsuddannelsen

Det er den grundlæggende uddannelse, hvorunder soldaten orienteres om bl.a. totalforsvaret og NATO, tjenesten i forsvaret, omgang med ammunition og meget andet. Soldaten skal vænne sig til feltlivet, lære selvforsvar og førstehjælp. Senere får soldaten sin funktionsuddannelse, som sætter

hver enkelt i stand til at skyde med det eller de våben, han udrustes med. Funktionsuddannelsen kan være en sygehjælperuddannelse, instruktion i fly- eller panserkending, radiobetjening m.v.

7.3.2. Enhedsuddannelsen

Senere skal de enkelte soldater lære at samarbejde i deres enheder. Det er først og fremmest den mindste enhed, gruppen, som hyppigst er på otte mand. Soldaterne lærer at optræde sammen, men foreløbig uden samarbejde med andre enheder.

7.3.3. Samarbejdet

Endelig oplever soldaterne, hvordan deres enheder sammen med andre enheder indgår i hæren. Hærenheder gennemfører således først begrænsede øvelser, hvori indgår andre hærenheder. Senere udvides rammerne til at omfatte øvelser med andre af forsvarets enheder.

I sådanne store samvirkeøvelser kan indgå både danske hærenheder, styrker fra hjemmeværnet, søværnet og flyvevåbnet samt udenlandske styrker.

7.4. Kun mænd er værnepligtige

Efter loven er mænd værnepligtige, indtil de fylder 50 år. I praksis glider de ud af enhederne (i reserven) noget tidligere. Langt den største del af Danmarks værnepligtige udskrives til tjeneste i hæren.

Tjenestetiden for værnepligtige er ni måneder. I løbet af denne

periode oplever de værnepligtige alle tre led i uddannelseskæden. Efter de ni måneder hjemsendes de værnepligtige. De er nu i stand til at udfylde pladser i enten den stående styrkes supplementsstyrke, felthærens reserve eller lokalforsvaret. Uddannelsen holdes ved lige gennem kortere mønstre og genindkaldelser.

De frivillige i hæren — stampersonellet — fortsætter uddannelsen. Stampersonellet bliver efterhånden meget rutineret, og hver enkelt konstabel eller overkonstabel vil ofte kunne nå at gennemgå ikke blot én, men flere funktionsuddannelser.

Antallet af konstabler i forsvaret øges i øjeblikket. Tidligere bestod hæren så godt som udelukkende af mænd, men der er nu også åbnet for tilgang af kvindelige konstabler. Der er en række opgaver, som de løser lige så godt eller bedre end mænd. Hvor kvinder går ind i militære arbejdsområder, frigøres mandligt personel til egentlige kampopgaver. Hidtil er hærens kvindelige konstabler blevet uddannet til tjeneste på signalkontorer (betjening af fjernskrivere, telefoner m.v.), som radiotelegrafister eller ved motor-tjeneste (chauffører).

Selvkørende 155 mm haubits

8. Søværnet

I tilfælde af krig er det søværnets hovedopgave som led i det samlede NATO-forsvar at forhindre eller forsinke fjendtlige invasionsforsøg over søen og at sikre vore gennemsejlingsfarvande.

Det væsentligste middel hertil er ved udlægning af minespærringer dels at spærre adgangsvejene til vore kyster og dels at spærre Sundet og bælteerne.

Det hører også til opgaverne at medvirke til at opretholde forbindelserne udefra til Danmark samt mellem landsdelene.

8.1. Overvågning

For at løse sine krigsopgaver må det danske søværn allerede i fredstid optræde i farvandene og have etableret en overvågning, der kan konstatere, om noget usædvanligt er under opsejling. Denne farvandsovervågning, der omfatter al aktivitet såvel på som under havoverfladen, er hovedopgaven under fredsforhold.

Den ledes af søværnets operative kommando. Den arbejder alle døgnet 24 timer og er tilknyttet NATOs vidtspændende overvågnings- og varslingssystem.

8.2. Højt beredskab

Den rettidige udlægning af minespærringerne forudsætter, at såvel overvågnings- og rekognosceringsstyrkerne samt minelægger-

ne og dækningsstyrken til stadighed er i et tilpas højt beredskab. Søværnet er konstant rede til umiddelbart at imødegå krænkelse af dansk territorium.

Som forholdene er i øjeblikket, vil den danske marine alene ikke kunne afvise større fjendtlige angreb over søen, men den kan vinde tid, så allieret hjælp kan nå frem. Søværnet er organiseret således, at dets operative styrker hurtigt og næsten uden ændringer kan sættes under NATO-kommando.

Også på Grønland og Færøerne er der væsentlige opgaver at løse, først og fremmest i forbindelse med overvågning og varsling. Slædepatruljen Sirius, der hævder dansk suverænitet på Grønlands nordøstkyst langs en 1100 km lang kyststrækning, sorterer under søværnet.

8.3. Særlige fredsmæssige opgaver

Søværnet løser en række rent fredsmæssige opgaver. Den mest kendte er redningsarbejdet med orlogsskibe og fly, ofte helikoptere, når mennesker er i nød på havet eller på vanskeligt tilgængelige steder i Grønland og på Færøerne. Endvidere kan nævnes bekæmpelse af olieforurening, fiskeriinspektion og søopmåling såvel herhjemme som ved Grønland og Færøerne.

Fregat — Peder Skram-klassen

Korvet — Triton-klassen

Motortorpedobåd — Søløven-klassen

8.4. Søværnets bestanddele

Søværnet består af flåden og kystdefensionen samt forskellige ledelses- og støtteorganer.

Flåden omfatter skibe og fartøjer, medens kystdefensionen omfatter forter, radarstationer og kystudviksstationer m.v. Søværnets operative kommando har kommandoen over de operative enheder og er ansvarlig for disses uddannelse og beredskab.

Enhederne i og ved Grønland ledes dog af henholdsvis Grønlands kommando og Færøernes kommando.

I tilfælde af krig indgår søværnets operative kommando, Grønlands kommando og Færøernes kommando med underlagte styrker — efter at regeringen har truffet beslutning herom — i NATOs kommandosystem.

Danske fregatter og undervandsbåde har periodevis indgået i Atlantikkommandoens stående beredskabsstyrke, der er sammen-

sat af flådestyrker fra en række NATO-lande. Derudover deltager søværnets operative enheder jævnligt i NATO-øvelser.

Støttevirksomheden i land udføres i hovedsagen af søværnets materielkommando, der anskaffer og vedligeholder materiellet samt fire flådestationer i henholdsvis København, Frederikshavn, Korsør og Grønødal (i Grønland).

Chefen for søværnet uddanner det faste og værnepligtige personale til flådens skibe og tjenestestederne i land.

På den operative side skelnes mellem

- 1) de sejlene enheder og
- 2) marinedistrikterne.

8.4.1. Flådens skibe

De sejlene enheder, flådens skibe, er bygget med henblik på de forskellige opgaver, de skal løse.

Fregatterne er søgæende, alsidigt udrustede enheder med stor

Undervandsbåd — Delfinen-klassen

Minelægger — Falster-klassen

udholdenhed. De er på godt 2000 tons og i stand til at operere i al slags vejr og langt fra land. Det gør dem også værdifulde i farvands-overvågningen. De er armeret, så de kan deltage i beskyttelsen af civile skibe med forsyninger til eller fra Danmark. Men deres hovedopgave er at beskytte minelæggere og at deltage i forsvar mod angreb over søen.

Korvetterne er mindre end fre-gatterne, men har i princippet samme opgaver.

Torpedobådene er små, meget hurtigtgående fartøjer, som er armeret med torpedoer og let luft-skyts. De kan tillige lægge miner ud. De er vanskelige for fjenden at opdage, så de kan anvendes til overraskende modangreb på en fjende — ofte i samarbejde med flystyrker — men deres størrelse sætter en grænse for deres muligheder i dårligt vejr.

Torpedobådene er i stand til at operere ikke alene fra søværnets etablerede havne, men fra en hvilken som helst havn. Der er på last-biler opbygget en mobil base, som på timer kan nå frem til en hvilken som helst af de havne, der i forvejen er udset som egnede.

Undervandsbådene er de fartøjer, der er bedst skjult for fjenden. Deres hovedvåben er torpedoer, hvormed de kan uskadeliggøre både hurtigere og større fjendtlige skibe.

Ministrygerne anvendes til uskadeliggørelse af udlagte miner. Deres hovedopgave er at holde farvandene fri til dansk skibs- og færgefart, og de har i årene efter anden verdenskrig udført en omfattende efterkrigs-ministrygning af danske farvande.

Minelæggerne er ikke de eneste skibe, der kan lægge minespærringer ud. Men de har den største ka-

Inspektionskutter — Agdlek-klassen

pacitet, idet de er særligt indrettet for opmagasinering af minerne, der tillige hurtigt kan udlægges. Minespærringer anvendes med fordel i snævre farvande og ud for egne havne og andre vigtige anlæg.

Bevogtningsfartøjerne udfører farvandsovervågning og deltager herunder i sørednings- og fiskeriinspektionstjenesten. I krigstid skal de endvidere deltage i bevogtningen af vigtige havne og indre farvandsområder.

Inspektionsskibene er særligt sødygtige skibe, udstyret med helikoptere. Deres opgaver er fiske-riinspektions- og redningstjeneste samt søopmåling i farvandene ved

Grønland og Færøerne samt i Nordsøen og i danske farvande.

Foruden de egentlige minelæg- gere er en række af de andre sej- lende enheder indrettet til mine- lægning i mindre målestok. Arme- ringen af flere af flådens skibsty- per udvides i øjeblikket med ra- ketter, der kan anvendes mod en- ten fjendtlige fly eller skibe.

Flådens skibe af alle typer ind- sættes jævnlgt i søredningstjene- sten.

8.4.2. Marinedistrikterne

Distrikterne har under søværnets operative kommandos ledelse an- svaret for farvandsovervågningen i vore hjemlige farvande.

Ministryger — Sund-klassen

Farvandsovervågningen er en kontrol med såvel civil som militær skibstrafik i nærheden af eller i danske farvande. Formålet med farvandsovervågningen er dels ud fra et sikkerhedsmæssigt synspunkt at kunne slå alarm, såfremt ulykker indtræffer, dels rent militært at observere og afvise ulovlig indtrængen på dansk territorialfarvand og sluttelig at kunne varsle, såfremt fremmede staters flådeenheder eller fly udviser en optræden, der opfattes som fjendtlig over for Danmark.

Farvandsovervågningen finder sted bl.a. ved hjælp af radar, undervandslyttestationer og kabler, der måler magnetisme. Kystradar-

stationerne og kystudkigsstationerne er tilknyttet de forskellige marinedistrikter, hvis farvandsovervågning suppleres længere til søs af de sejlede enheder.

Ved søværnets operative kommando indsamles døgnet rundt hele året ca. 800 rapporter pr. døgn om situationen i de danske farvande. Søværnet har altid en klar situationsoversigt, som en eventuel indsats mod en fjende kan udarbejdes på grundlag af.

Også de egentlige kystforsvarsanlæg (forterne) hører under marinedistrikterne. De kan indsættes mod fjendtlige invasionsforsøg og til forsvar af minefelter, der må beskyttes mod fjendtlig

minestrygning. Forternes 150 mm kanoner har en rækkevidde på omkring 23 km.

8.4.3. Søredningstjenesten

Søredningstjenesten ledes af søværnets operative kommando. Marinedistrikterne spiller imidlertid en betragtelig rolle specielt i eftersøgningsfasen, hvor de med deres lokalkendskab har udmærkede muligheder for hurtig eftersøgning langs kysterne, mens den skibs- og luftbårne eftersøgning finder sted længere ude.

8.4.4. Flådestationer

Flådestationerne har som hovedopgave at betjene såvel danske

som allierede operative flådestyrker. Af de fire danske flådestationer er de to (Frederikshavn og Korsør) delvis betalt med NATO-midler.

8.4.5. Specialenheder

Frømandskorpset er en specialenhed med frivilligt, specialtrænet personel. Det er organiseret og udrustet til løsning af særlige opgaver såvel i freds- som i krigstid.

Enhver kan efter at have gennemgået rekrutuddannelsen i Avderød søge optagelse i korpset. Uddannelsen varer ca. et år og giver mulighed for at erhverve civilt dykkerbevis.

Søværnets flyvetjeneste er

Alouette III helikopter på inspektionsskib — Hvidbjørnen-klassen

etableret i forbindelse med konstruktionen af Hvidbjørnen-klas- sen. Tjenesten er udstyret med lette helikoptere af typen Alouette III. Helikoptererne er anskaffet først og fremmest til brug i inspektionsskibene ved Færøerne og Grønland, hvor de dels anvendes som et værdifuldt led i udførelsen af fiskeriinspektionen og dels anvendes ved redningstjeneste og transportopgaver til vanskeligt tilgængelige pladser.

I det sydlige Danmark deltager Alouette-helikoptere i søværnets daglige tjeneste, hvor de yder assistance i forskellige sammenhænge.

9. Flyvevåbnet

I endnu højere grad end hæren og søværnet er flyvevåbnet i fredstid parat til indsats. Det skyldes, at flyvevåbnet allerede i fredstid løser en række vigtige opgaver, og det skyldes, at det ville tage uacceptabelt lang tid, om flyvevåbnet først i en kritisk situation skulle gøres klar til indsats.

Flyvevåbnets opgaver er i krig

- at varetage Danmarks luftforsvar,
- at deltage i invasionsforsvaret,
- at yde støtte til hæren,
- at yde støtte til søværnet,
- at udføre redningstjeneste og
- at støtte Grønlands kommando.

Søværnets flyvetjeneste er en sammenhørende del af flyvevåbnets redningseskadrille. Piloterne rekrutteres blandt søværnets officerer, mens de nødvendige teknikere stilles til rådighed af flyvevåbnet.

8.5. Uddannelsen

En del af de værnepligtige er også søfolk i det civile liv, men langt fra alle. De værnepligtige gennemgår en fælles indledende uddannelse på søværnets eksercerskole i Avderød, før de fordeles — ofte efter egne ønsker — til de sejlene enheder og tjenestestederne i land.

I fredstid er opgaverne

- at overvåge lufterummet over Danmark,
- at afvise krænkelser,
- at foretage uddannelse til løsning af krigsopgaver,
- at udføre redningstjeneste og
- at yde støtte til Grønlands kommando og statsinstitutioner.

9.1. Flyoperationer

Militærfly er så hurtige og langtrækkende, at det ville være meningsløst at begrænse deres opgaver til de geografiske områder, som hæren opererer i. Flyvevåbnet har i lighed med de to andre værn allerede i fredstid et udstrakt samarbejde med NATO-

Helikopter — S 61

partnernes flyvevåbner og ikke kun i vore nabolande, men i hele NATO-alliancen.

Med til billedet af flyvevåbnet hører som nævnt dets rolle i sø- og flyveredningstjenesten allerede i fredstid, hvor S-61 helikoptere gør en stor indsats.

Transporteskadrillen i flyvevåbnet, der har C-130 Hercules, C-54 Skymaster og C-47 Dakota fly til rådighed, udfører transportflyvninger i ind- og udland samt flyvning med henblik på nedkastning af personel og materiel. Eskadrillen deltager også i ef-

tersøgnings- og redningsopgaver samt løser opgaver i Grønland og på Færøerne.

9.1.1. Altid på vagt

Flyvevåbnet er altid på vagt. Luft- rummet over Danmark er under konstant observation. Flyvevåb- nets folk sidder vagt ved radar- skærmene, så man døgnet rundt har et komplet billede af fly-akti- viteten over og omkring Dan- mark. Denne overvågning udføres i nært samarbejde med vore NA- TO-partnere. Radarstationerne er

C-130 Hercules

C-47 Dakota

et led i NATOs varslingskæde fra Nordkap til Tyrkiet. Den danske del er af NATOs mest moderne type og bygger bl.a. på brug af datamater.

Også jagerfly står døgnet rundt parat til at gå på vingerne. I løbet af få minutter kan bevæbnede fly starte for at afvise et overraskelsesangreb på Danmark.

Derfor er også nogle af flyvestationerne i højt beredskab døgnet rundt.

Til løsning af sine opgaver har flyvevåbnet forskellige typer eskadriller:

9.1.2. Altvejrskadrillerne

indgår som et meget vigtigt led i det aktive luftforsvar. De varetager i fredstid flyvevåbnets "politi-virksomhed" til afvisning af krænkelse af dansk luftrum. Eskadrillernes F-104 fly kan indsættes under alle vejrforhold — og dag som nat.

9.1.3. Jagerbombereskadrillernes

opgaver er at angribe mål på land eller på søen. Disse mål kan være installationer beliggende langt fra hjembasen, og opgavernes løsning kan kræve lange og præcise navi-

gationsflyvninger. Andre mål er kampstyrker på land og på søen, hvor angreb gennemføres i samarbejde med enheder fra hæren og søværnet. Eskadrillerne har fly af typerne F-100 og F-35 Draken.

9.1.4. Fotorekognosceringseskadrillen

fremskaffer oplysninger om faste og bevægelige mål på land og på søen. Oplysningerne indhentes dels gennem det, piloten selv kan iagttage, dels ved hjælp af omfattende fotoudstyr i flyet. Fotopiloten er flyvevåbnets øje. Under de daglige øvelses- og rutineflyvninger skaffer han oplysninger allerede i fredstid fra dansk og internationalt område. RF-35 Drakenjagere anvendes.

9.2. Raketforsvaret

På Sjælland er opstillet to slags raket-eskadriller, nemlig et antal Nike- og et antal Hawk-eskadriller. Nike-raketterne er beregnet til bekæmpelse af højtflyvende fjendtlige fly. De mobile Hawk-eskadrillers raketter er særligt velguede mod fjendtlige fly i lav og mellemhøjde. De anvendes i udstrakt grad til sikring af hærens og søværnets installationer.

9.3. Elektronisk krigsførelse

Det danske flyvevåben er ligesom de øvrige NATO-landes flyvevåbner udrustet til elektronisk krigsførelse. Fly og installationer på jorden udstyres med højt udviklet materiel, der kan svare til, hvad fjenden i tilfælde af krig kan ven-

tes at sætte ind mod NATO på dette felt. Elektronisk krigsførelse består i, at parterne ad elektronisk vej enten "gemmer" sig og sit materiel (f.eks. fly) bag elektroniske "skærme", eller at modpartens overvågning og våben m.v. generes og vildledes ad elektronisk vej.

9.4. Flyvertaktisk Kommando

Det er flyvertaktisk kommando, der i givet fald indsætter de flyvende enheder og raketterne mod et fjendtligt angreb på Danmark. Det sker på basis af de oplysninger, der indsamles først og fremmest af radarstationerne. Men også luftmeldetjenesten, som hjemmevernet bemander med frivillige kvinder og mænd, er af overordentlig stor betydning.

Under truende forhold eller ved fredsbrud overgår — efter en regeringsbeslutning — Flyvertaktisk Kommandos operative opgaver til en i fredstid opbygget NATO-kommando, nemlig det allierede flyverhovedkvarter for den sydlige del af Nordregionen (AIR-BALTAP).

9.5. Få værnepligtige

Flyvevåbnet er det af de tre værn, der anvender færrest værnepligtige. Opgaverne er for de flestes vedkommende så komplicerede og teknisk betonedede, at en soldat ikke i løbet af værnepligtstiden vil kunne uddannes tilstrækkelig grundigt. Flyvevåbnet må derfor anvende et stort antal teknisk

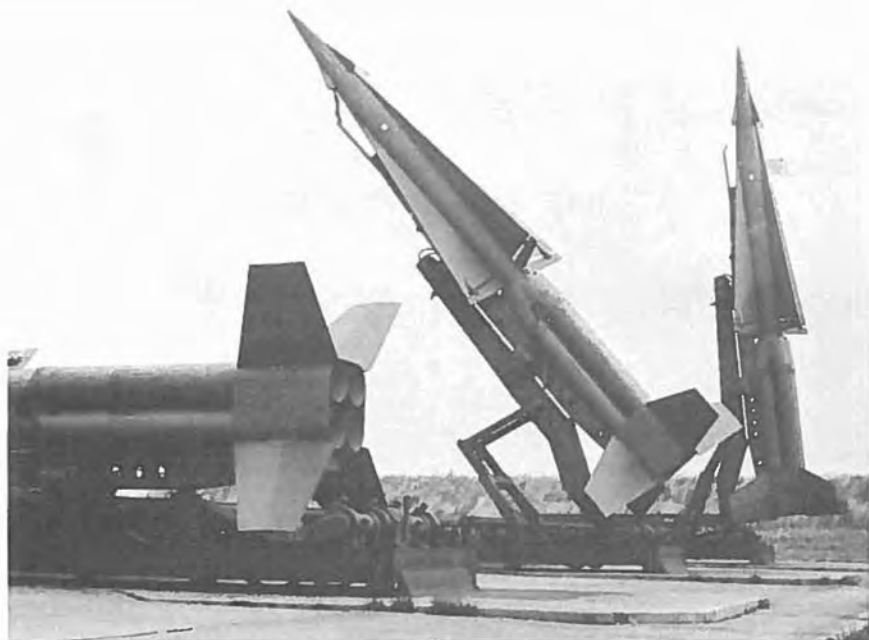
F-104 Starfighter

F-100 Super Sabre

F-35 Draken

Nike Hercules

F-16 (anskaffes omkring 1980)

højt uddannet og erfarent stam-personel. En del af teknikerne og piloterne, som flyvevåbnet uddanner, kan efter endt tjeneste i flyvevåbnet anvende deres uddannelse i det civile erhvervsliv.

I flyvevåbnet indgår et stort teknisk apparat til vedligeholdelse af såvel danske som allierede fly. Tilsvarende vil danske fly kunne repareres og klargøres på en række flyvestationer i andre NATO-lande.

Flyvevåbnets piloter uddannes dels herhjemme og dels i USA.

Flyvevåbnet driver forsvarets vejrtjeneste, der forsyner flyvevåbnet, men også de andre værn og civilforsvaret samt offentligheden med meteorologiske oplysninger.

Hawk

10. Hjemmeværnet

Hjemmeværnets 70.000 medlemmer er allerede i fredstid i højt beredskab. Netop heri består en stor del af hjemmeværnets styrke. Hjemmeværnssoldaten har mundering, våben og ammunition til opbevaring hjemme, og han bor i netop det område, hvori han skal løse sin opgave. Hjemmeværnet kan hurtigt alarmeres.

Når hjemmeværnet som tidligere nævnt har sin egen lov, skyldes det ikke mindst, at det på flere måder adskiller sig fra det øvrige forsvar.

Dets 70.000 medlemmer er næsten alle frivillige. Fastansat er alene 375 officerer og 325 civil ansatte.

Endvidere har hjemmeværnet en særlig ledelsesstruktur.

Ved siden af den militære chef findes en civil kommitteret. Disse to udgør tilsammen hjemmeværnsledelsen. De har dels individuelle, dels fælles opgaver. Medens chefen for hjemmeværnet varetager de militære opgaver (uddannelse, inspektion m.v.), skal den kommitterede med sine

hjælpere (konsulenterne) virke for et godt forhold mellem befolkningen og hjemmeværnet. Dette er nødvendigt, dels for at sikre den fortsatte tilgang af frivillige, og dels for at styrke og bevare forsvarsviljen i befolkningen.

I den moderne krig vil faste fronter som regel ikke eksistere, men hjemmeværnets indsats skaber gode muligheder for et samlet overblik over situationen. Hjemmeværnet overvåger hele landet, det lave luftrum og størstedelen af kysterne. Hjemmeværnet stykker med dets meldinger det samlede billede af fjendens operationer sammen. Herved kan de tre værn sættes ind med den størst mulige effekt.

Hjemmeværnets vigtigste opgave er overvågning, men det løser også en lang række andre opgaver.

10.1. Hærhjemmeværnet

støtter hærens enheder ved at stille sit store lokalkendskab til rådighed, men også ved bevogtning af særligt vigtige objekter. Hærhjemmeværnet løser dog også mindre kampopgaver svarende til dets udrustning. Dette gælder ikke mindst på panserbekæmpelsens område. Særligt i et væbnet opgørs første faser er hærhjemmeværnets indsats af overordentlig betydning på grund af dets lokale områdedækning kombineret med det meget høje beredskab.

De kvindelige medlemmer, lotterne, der er knyttet til hærhjemmeværnet, medvirker til løsning af opgaverne i bl.a. signaltjene-

sten, forplejningstjenesten, sanitetstjenesten, ABC-tjenesten og stabstjenesten.

10.2. Marinehjemmeværnet

aflaster søværnet med bevogtningsopgaver i indre farvande, ved kyster og sømilitære mål. Marinehjemmeværnet fører kontrol med og visiterer handelsskibe. Det er forsynet med mindre orlogsfartøjer. Radio- og meldetjenesten, radartjenesten og stabsarbejde varetages ofte af de kvindelige marinere i Kvindeligt Marinekorps, både for søværnet og for marinehjemmeværnet.

10.3. Flyverhjemmeværnets

fornemste opgave er etableringen af luftmeldekorpset, som bemandet nogle hundrede udkigsposter landet over. Fra disse poster kontrolleres fjendens indflyvning over landet i de lave højder, hvor radar og andre tekniske installationer ikke er anvendelige. I luftmeldekorpset gør kvinder tjeneste på lige fod med mænd.

Blandt allierede piloter, som på øvelser har oplevet luftmeldekorpsets effektivitet, står der stor respekt om det danske flyverhjemmeværn.

Meldingerne fra luftmeldeposterne samles i operationscentre, hvorfra flyvevåbnets indsats kan dirigeres og koordineres. Et antal poster har tillige som opgave at måle det radioaktive nedfald efter et eventuelt atomangreb.

Denne opgave og kontrollen med det lave luftrum er også af

Hærhjemmeværnet — gruppe på øvelse

væsentlig betydning for civilforsvaret.

Personel fra Kvindeligt Flyvekorps løser mange opgaver for flyvevåbnet. En væsentlig del af korpsets medlemmer gør tjeneste i stabene og i kontrol- og varslingstjenesten. Herudover stiller korpset personel til rådighed for Flyvestationskorpsets eskadriller.

Flyvestationskorpset uddanner personel til bl.a. at medvirke i nærforsvar af flyvestationerne

(kupforsvar). Medlemmerne rekrutteres i alt væsentligt blandt det civilt ansatte personel på flyvestationerne.

10.4. 200 timers uddannelse

Den frivillige hjemmeværnssoldat gør tjeneste 24 timer årligt som minimum — men skal, hvis han ikke har erfaring fra aftjeningen af sin værnepligt, de tre første år gennem 200 timers uddannelse. Hjemmeværnet er bevæbnet med

lette våben og ikke så mobilt som felthæren. Men dette opvejes rigeligt af det høje beredskab og det store lokalkendskab.

Enhver kan søge optagelse i hjemmeværnet fra det kalenderår, hvori han eller hun fylder 18

år. Optagelsesbegæringen behandles i et udvalg, der er udgået af det kommunale selvstyre. Udvalgets afgørelse er uafhængig af hjemmeværnet.

I disse år er tilgangen af unge til hjemmeværnet meget betydelig.

11. Forsvarets ledelse

I afsnit 6 er nævnt, hvordan forsvaret i fredstid ledes af Forsvarskommandoen.

Der opstilles en række hær-, fly- og marineenheder, som udgør Danmarks beredskab. Disse enheder er ikke alle fuldt bemandede. Det bliver de først, når politikerne beslutter, at Danmark skal mobilisere. Til denne mobilisering hører indkaldelse af reserver, der dels fylder de stående enheder helt op og dels udgør et supplement af enheder til de allerede eksisterende.

I fredstid forberedes også forsvarets ledelse i tilfælde af krig. Indtil andet er bestemt, ledes forsvaret af forsvarschefen. Forsvarsministeren kan bemyndige forsvarschefen til at overgive kommandoen til chefen for Forsvarets operative styrker. Det er den samme officer, som er chef for NATOs enhedskommando for Østersøområdet.

I en overgangsperiode kan man forestille sig, at generalen/admiralen fører de danske styrker i sin

egenskab af national dansk officer. Derimod fører han de tyske styrker i området i sin egenskab af NATO-officer. De tyske styrker vil måske på et tidligere tidspunkt end de danske blive afgivet til NATO. Nogle enheder er afgivet til NATO allerede i fredstid. Andre afgives næsten automatisk i tilfælde af krig.

Det praktiske i systemet med at chefen for Forsvarets operative styrker er samme person som chefen for NATOs Østersøkommando ligger i, at kommandoforholdet ikke vil blive ændret, hvis de danske politikere afgiver kommandoen over det danske forsvar til NATO.

11.1. Militært samarbejde

Gennem større og mindre øvelser søger man at skabe et så realistisk billede af en mulig krig, som det er gørligt. Det tilstræbes, at alle deltagere stilles over for situationer og opgaver svarende til dem, han eller hun kan komme ud for i krig.

En moderne krig rummer perioder, hvori styrkerne næsten uafbrudt bevæger sig. Men den rummer også perioder, som mest af alt ligner ventetid.

Hæren, søværnet og flyvevåbnet vil ikke i en given situation skulle optræde hver for sig. De tre værn kan heller ikke vente kun at møde modstand af styrker af deres egen kategori. Derfor holdes en række samvirkeøvelser med alle tre værn og de tilsvarende hjemmевærnsgrene som deltagere.

Også for at komme en virkelig situation så nær som muligt holder NATO-landene fælles øvelser. Danske enheder er jævnlige på øvelse udenfor Danmarks grænser, hvor de fremmede forhold og det fremmede sprog understreger realismen.

11.2. Dansk forsvar til NATO

NATO er ikke et overnationalt organ, men et samarbejdsorgan, hvis medlemmer er enedes om at koordinere deres militære indsats.

Grønland og Færøerne hører ikke som resten af Danmark under Europa-kommandoen i NATOs militære opbygning, fordi disse landsdele af militær-geografiske årsager naturligt er blevet lagt ind under Atlanterhavskommandoen.

Europa er delt i en Sydregion, en Centralregion og en Nordregion. Den sidste omfatter Norge, Danmark, Slesvig-Holsten og Hamborg.

Under Nordkommandoen sorterer Enhedskommandoen med

(fredsmæssigt) hovedkvarter i Karup. En dansk general eller admiral fører styrkerne i Østersøområdet, der foruden Danmark også omfatter Slesvig-Holsten. Når hovedkvarteret kaldes Enhedskommandoen, er det fordi såvel hær- som flåde- og flystyrker indgår i forsvarsstyrken. Disse kræfter er praktisk talt hele det danske forsvar og hele den vesttyske flåde (med dens fly) samt de vesttyske hærenheder og det vesttyske flyvevåben i Slesvig-Holsten. I praksis har chefen for Enhedskommandoen fire militære styrker under sig: hærstyrker i Jylland, på Fyn og i Slesvig-Holsten med hovedkvarter i Rendsborg, hærstyrker på den sjællandske øgruppe og på Bornholm med hovedkvarter i København, dansk-tyske flådestyrker med hovedkvarter i Kiel samt dansk-tyske flystyrker med hovedkvarter i Karup.

Udførligere oplysninger om ovenstående findes i seriens hæfte "Danmark og NATO".

11.3. De allieredes støtte

Det danske forsvar er ikke tilstrækkeligt til at yde den modstand, som et muligt angreb forudsætter. Da vore allierede også har en betydelig interesse i, at NATO bevarer Danmark på sin side (og dermed bl.a. Østersøens udgange), er det aftalt og planlagt, at de kommer os til undsætning.

Den styrke, Danmark i samarbejde med en del af det vesttyske forsvar i givet fald skal forsvare sig

imod, er langt overlegen. I Østersøen har Østmagterne fire-fem gange så stærk en flåde som NATO-flåden. Den østlige landstyrke, der kan frygtes sat ind mod området, er mindst tre gange så stærk som forsvarsstyrken, og af fly har Østmagterne mindst dobbelt så mange, som er til rådighed i Danmark og Nordtyskland.

Netop af denne årsag lyder en del af formuleringen af dansk forsvars opgave: — I tilfælde af et større angreb skal dette kunne imødegås, således at der skabes mulighed for, at NATO-alliancens øvrige styrker kan yde hjælp i tide, og således at kampen kan fortsætte sammen med de allierede styrker.

Mulighederne for således at kæmpe videre er absolut til stede, og dette samarbejde øves allerede i fredstid under de øvelser, hvori foruden danske styrker deltager allierede styrker.

Britiske, vesttyske, hollandske og amerikanske styrker har hver for sig eller sammen deltaget i øvelser i Danmark. NATOs mobile styrke, populært kaldt NATOs

brandkorps, som er sammensat af mindre specialenheder fra en række NATO-lande, har også flere gange været på øvelse i Danmark.

Den stående Atlanterhavsflådestyrke er et sidestykke til NATOs brandkorps. Også danske skibe indgår i perioder i den. Styrken hedder STANAVFORLANT.

Fra militært såvel som fra politisk hold lægges der stor vægt på øvelserne med allieret deltagelse, fordi den sandsynlige forsvarskamp om Danmark — hvis den nogensinde skal kæmpes — vil komme til at foregå i NATO-ramme.

Hvis danske styrker ikke allerede i fredstid havde lejlighed til at indøve samarbejdet med allierede, ville ideen bag det fælles NATO-forsvar simpelt hen ikke blive tilgodeset.

For at sikre den bedst mulige kommunikation mellem NATO-landenes politikere og militære hovedkvarterer opsendte NATO i 1970-71 de første satellitter, over hvilke forbindelserne opretholdes. En satellitstation er placeret i Midtjylland.

12. Forsvarets ansatte

Forsvarets personel er dels værnepligtige og dels frivillige. Stadig mere kompliceret materiel har krævet, at en øget mængde af forsvarets personel er frivillige, som i kraft af den længere tjeneste vir-

kelig kan opnå rutine. Der er i de fleste tilfælde tale om meget kostbart materiel, som det ville være økonomisk letsindigt at lade værnepligtige betjene.

12.1. Værnepligtige

udskrives ifølge grundlovens § 81, hvori det er bestemt, at "enhver våbenfør mand er forpligtet til med sin person at bidrage til fædrelandets forsvar efter de nærmere bestemmelser, som loven foreskriver".

Der udskrives værnepligtige til hæren, søværnet, flyvevåbnet, forsvarets intendanturkorps, forsvarets lægekorps, civilforsvarskorpset eller til tjeneste i civilforsvaret uden for civilforsvarskorpset. Loven åbner mulighed for at nægte at gøre militærtjeneste, ligesom den giver mulighed for afvejning af værnepligten gennem frivilligt arbejde i u-lande.

12.2. Frivillige

— såvel mænd som kvinder — antages på kontrakt af varierende længde. Mænd kan antages fra det 16. år, kvinder når de er fyldt 18 år. Antagelses- og tjenestevilkår er stort set ens for mænd og kvinder.

De frivillige gennemgår en militær grunduddannelse efterfulgt af en specialuddannelse, der sætter dem i stand til at løse en lang række opgaver såvel i de egentlige kampstyrker som på mere teknisk betonedede områder.

Forsvaret giver de frivillige en række tilbud om civile uddannelser sideløbende med den militære tjeneste. I mangfoldige tilfælde er også den militære uddannelse anvendelig i det civile samfund.

12.3. Sergentgruppen,

der omfatter graderne fra (korporal) sergent til seniorsergent af 1.

grad, er sammensat af såvel værnepligtigt som frivilligt personel. Efter gennemgang af en militær grunduddannelse og befalingsmandsskole eller -kursus anvendes de bl.a. som instruktører i mandskabsuddannelse, som delingsførere i taktiske enheder eller som specialister på mere håndværksprægede områder.

12.4. Officerer af reserven

uddannes primært med henblik på at opfylde det øgede behov for officerer, der kan opstå ved mønstre og i forbindelse med en mobilisering.

Efter sergentuddannelsen gennemgår de et 4-6 måneders grundkursus, hvorefter de udnævnes til sekondløjtnanter. Gennem videre uddannelse i praksis og gennem Forsvarets Brevskole kan de avancere til oberst/kommandør.

12.5. Officerer af B-linien

anvendes til løsning af en række administrative opgaver; de virker som delingsførere og næstkommanderende ved kompagnier eller som chefer for uddannelsesenheder eller andre ikke-taktiske enheder på kompagniplan.

For at blive optaget på officersskolernes B-linie skal man have bestået realeksamen eller udvidet teknisk forberedelseseksamen med to sprog. Endvidere skal man have gennemgået en sergentuddannelse og have forrettet tjeneste som sergent.

Uddannelsen varer to år, og ved skolens afslutning udnævnes eleverne til sekondløjtnanter.

Officerer af B-linien omfatter graderne fra sekondløjtnant til major/orlogskaptajn.

12.6. Officerer af A-linien

anvendes i ledende, operative, tekniske og administrative stillinger.

For at blive optaget på officers-skolens A-linie skal man have bestået en dansk studentereksamen, have gennemgået en sergentuddannelse og have forrettet tjeneste som sergent. Uddannelsen varer 3 1/2 år, og ved skolens afslutning udnævnes eleverne til premierløjtnanter.

Officerer af A-linien omfatter graderne fra premierløjtnant til general/admiral.

12.7. Civilt ansatte

anvendes i forsvaret i stort tal. De bestrider i hovedsagen stillinger indenfor administrationen, sundhedsvæsenet, den fredsmæssige forplejningstjeneste, som håndværkere eller teknikere samt på andre ikke-krigsmæssige poster.

12.8. Forsvarets styrke

Efter forsvarsloven af 1973 er forsvarets styrke som angivet her:

	Hæren	Søværnet	Flyvevåbnet
Officerer	3475	1300	1325
Sergentgruppen	2100	560	1700
Stampersonel	6200	1900	2600
Værnepligtige befalingsmænd	700	100	75
Værnepligtige (angivet i mandår)	8975	1900	1370
Civile	2550	1800	2600

Hertil kommer hjemmeværnets personel.

12.9. Tjeneste i udlandet

De militært ansatte har mulighed for at komme til at forrette tjeneste under De forenede Nationer. På Cypren er en fredsbevarende FN-styrke, hvori indgår et dansk

kontingent. Andre steder i verden har FN opstillet observatørkorps, hvori indgår danske officerer.

Også i en række NATO-stabe i og udenfor Europa er der dansk militært personel, først og fremmest befalingsmænd.

13. Militær udrustning

Ikke al den militære udrustning er moderne. Militært materiel er meget kostbart, så de fleste landes forsvar må af økonomiske årsager anvende materiel, hvis effektivitet ikke er på højde med det senest udviklede.

Det gælder også Danmark — som dog også kan fremvise meget moderne materiel. Hærens nye kampvogne, radioer og panserværns- og luftværnsraketter er blandt verdens mest moderne. Søværnets taktiske træner (som uddanner personel ved hjælp af EDB

som supplement til uddannelsen til søs) misundes os af mange NATO-partnere. Flyvevåbnets overvågnings- og varslingsstjeneste er blandt verdens allerbedste.

Når en del ældre materiel endnu ikke er skiftet ud, er det ikke kun af økonomiske grunde. I nogle tilfælde findes bedre materiel ikke, eller det, der findes, ventes meget snart afløst af endnu bedre materiel. Der foregår store og grundige overvejelser og undersøgelser forud for enhver anskaffelse af nyt materiel.

14. Bogliste

Beretning fra forsvarskommissionen af 1969. Forsvarsministeriet 1972.

Fakta om forsvar. Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste 1975.

Grundbog for Hærens menige, Chefen for Hæren. HRN 212-10.

Grundbog for orlogsgaster, Chefen for Søværnet. CHS PUB NR 180-501 (A).

Grundbog for Flyvevåbnets menige, Chefen for Flyvevåbnet. HFLV 180-1.

Hækkerup, Per: Danmarks udenrigspolitik, Fremad 1965.

Hærens årsskrift, udgivet af Chefen for Hæren.

Lov om forsvarets organisation m.v.

Lov om hjemmeværnet.

Reske-Nielsen, Erik og Erik Kragh: Atlantpagten og Danmark 1949-1972, Atlantsammenslutningen 1972.

Serien "Forsvaret i samfundet", især hefterne "Totalforsvaret", "Danmark og NATO", "Danske FN-styrker" samt "Danmarks sikkerhedspolitik".

15. Ordliste

ABC-krigsførelse. Atom-, biologisk og kemisk krigsførelse.

Afdeling. Militær enhed (600-800 mand).

AIRBALTAP. AIR forces BAL-Tic APproaches: Luftstyrkerne i den sydlige (baltiske) del af Nordregionen.

Altvejrjager. Jagerfly beregnet til angreb på fly i luften, og som er udstyret med radar.

Artilleri. Tungt, langtrækkende skyts.

BALTAP. BAL-Tic APproaches (sydlige (baltiske) del af Nordkommandoen).

Bataljon. Militær enhed (600-900 mand).

Batteri. Militær enhed i artilleriet (100-200 mand).

Brigade. Militær enhed, som kan kæmpe selvstændigt, idet den er sammensat af enheder fra alle tjenestegrene (ca. 5000 mand).

Brigadestruktur. Brigade, hvori alene en del af posterne er be-mandet.

Dagiager. Jagerfly beregnet til angreb på fly i luften, men som ikke er udstyret med radar.

Deling. Militær enhed (30-40 mand).

Division. Militær enhed (9.000-15.000 mand).

Dækningsstyrken. Det kampklare militære forsvar forstærket med supplementsstyrken.

Enhed. Militær betegnelse for gruppe, deling, batteri, skib o.s.v.

Eskadre. Styrke af ensartede krigsskibe.

Eskadrille. Militær enhed i flyvevåbnet, udrustet med enten raketter eller fly.

Eskadron. Militær enhed i kamp-tropperne (ca. 100 mand).

Felthæren. Den meget bevægelige del af de danske hærstyrker — i modsætning til det mere sted-bundne lokalforsvar og hjem-meværn.

5. kolonne. Organisation, der søger at undergrave et lands lovli-gue styre til fordel for en frem-med magt.

Fregat. Krigsskib, ca. 2000 tons, hvis hovedopgave i Danmark er at beskytte minelægning og at deltage i forsvar mod angreb over søen. Anvendes også i far-vandsovervågningen.

Frømandskorpset. Enhed af fri-villigt, specialtrænet personel, der er udrustet til at løse særlige opgaver i freds- og krigstid.

Gruppe. Militær enhed (8-10 mand).

Haubits. Tungt skyts med kort løb.

Jagerbomber. Jagerfly beregnet til angreb imod mål på jorden.

Jægerkorps. Enhed af soldater særligt uddannet og udrustet til at løse opgaver, f.eks. bag fjendens linier.

Kamptropper. Fællesbetegnelse for infanteri- og pansertropper.

Kampvogn. Pansret, bæltedrevet, tungt bevæbnet køretøj.

Kanon. Tungt skyts med langt løb.

Kernevåben. Atom- og brintvåben.

Konventionelle styrker. Militære enheder, hvori hovedvægten er lagt på mandskabet og dets gængse våben — i modsætning til styrker udstyret med kernevåben.

Kompagni. Militær enhed (100-200 mand).

Korvet. Krigsskib, ca. 1000 tons, med samme opgaver som fregat.

LANDJUT. Allied LANDforces JUTland (allierede landstyrker i Jylland og Slesvig-Holsten).

LANDZEALAND. Allied LANDforces ZEALAND (allierede landstyrker på Sjælland).

Lokalforsvarsenheder. Dele af hæren, som er udrustet og uddannet til at forsvare bestemte egne af landet.

Maritim. Som vedrører havet eller søfarten.

Maskingevær. Tungt gevær, som afgiver skuddene i hurtig rækkefølge, så længe aftrækkeren påvirkes.

Maskinpistol. Let våben, der fungerer som maskingevær.

Mine. Sprængladning, der sprænges ved påvirkning. Anvendes til lands og til vands.

Missil. Selvbevægeligt projektil (raket).

Mobilisering. Indkaldelse og opstilling af dele af eller hele forsvarets reserve i tilfælde af krig.

Mortar. Våben, der udskyder granat i en krum skudbane.

NAVBALTAP. NAVal forces BALTic APproaches (flådestyrkerne i den sydlige (baltiske) del af Nordkommando-en).

Pansret mandskabsvogn. Pansret, bæltedrevet køretøj til transport af tropper frem til fjendens linier.

Radar. Elektronisk pejleapparat.

Regiment. Militær myndighed, som i Danmark anvendes til løsning af administrative og uddannelsesmæssige opgaver.

Rekrut. Værnepligtig soldat under indledende militærudannelse.

Sanitetsenhed. Enhed, bestående af læge- og sygeplejepersonel m.fl.

STANAVFORLANT. The STANDING NAVal FORCE AtLANTic (Den stående atlantehavsflådestyrke).

Strategi. Langsigtede planer for, hvad der skal opnås med en kamp.

Stående styrke, den. Hærens fredstidsberedskab.

Supplementsstyrken. Den hjemsendte styrke (ca. 4500 mand), som sammen med den stående styrke danner dækningsstyrken.

Suverænitet. En stats magtrettigheder.

Taktik. Kunsten at lede militære styrker.

Territorium. Område (tilhørende en stat).

Tjenestegren. Betegnelse for f.eks. specialerne artilleri og in-

geniørtropper. Se også våbenart.

Torpedo. Selvbevægelig sprængladning, som skydes gennem vandet mod målet.

Torpedobåd. Hurtigtgående krigsskib, ca. 100 tons, især til overraskelsesangreb.

Trænbataljon. Enhed, der udfører de militære transport- og forsyningsopgaver.

Værnene. Hæren, flyvevåbnet og søværnet.

Våbenarter. Ældre, nu mindre anvendt betegnelse for de enkelte tjenestegrene i et værn, f.eks. telegraftropperne i hæren.

*Laust Grove Vejstrup
Født 1939. Bankuddannet. Si-
den 1962 journalist. Fra 1965
økonomisk og sikkerhedspolitisk
medarbejder ved Morgenavisen
Jyllands-Posten.*

E.S. Flemming og G. Bladbjerg:

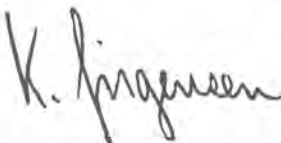
FN-STYRKER

Serien: Forsvaret i samfundet

Nærværende hæfte, der indgår i oplysningsserien om "Forsvaret i samfundet", vil kunne anvendes som undervisningsmiddel i forbindelse med samtidsorientering ved forsvarets enheder.

Vedbæk i november 1982.

K. JØRGENSEN
FORSVARSCHEF

FN-styrker

1. udgave, oplag: 20.000 ekspl., april 1973
2. udgave, oplag: 25.000 ekspl., juni 1978
3. ajourførte udgave, oplag: 25.000 ekspl., november 1982
Tryk: Visoprint as, grafisk produktion
Layout: Verner Jørgensen
Sats: Saga-Data ApS
Redaktion: Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste

I Serien "Forsvaret i samfundet" foreligger:

seneste udgave:

Katalog og nr.

P.A. Heegaard-Poulsen: Hjemmевærn (oktober 1980)	FKO PUB 493-16
Laust Grove Vejlsstrup: Det militære forsvar (september 1979)	FKO PUB 493-20
Svend Albrechtsen og Michael H. Clemmesen: Debat om dansk forsvar (maj 1981)	FKO PUB 493-21
Ivan Christensen: Totalforsvaret (marts 1978)	FKO PUB 493-30
Bjarne Fr. Lindhardt: NATO — politisk og militær alliance (juni 1981)	FKO PUB 493-40
Flemming Schroll Nielsen: AMF — NATO's krisestyrke (oktober 1982)	FKO PUB 493-41
Laust Grove Vejlsstrup: Spanien i NATO (november 1982)	FKO PUB 493-42
E.S. Flemming og Gunnar Bladbjerg: FN-styrker	FKO PUB 493-50
Bertel Heurlin: Sikkerhedspolitik og forsvar (februar 1979)	FKO PUB 493-70
Niels Jørgen Haagerup: Danmarks sikkerhedspolitik (august 1982)	FKO PUB 493-71
Bertel Heurlin: Hvorfor våben? (februar 1978)	FKO PUB 493-72
H.C. Bach og Jørgen Taagholt: Grønland og polarområdet — ressourcer og sikkerhedspolitik (maj 1982)	FKO PUB 493-73
Niels Jørgen Haagerup: Nedrustning, sikkerhed og forsvar (april 1978)	FKO PUB 493-75
Skjold G. Mellbin: Beograd-mødet 1977-78 — Helsingforskonferencens opfølgning (december 1978)	FKO PUB 493-76
Erik Beukel: Lighed på strategiske atomvåben (november 1981)	FKO PUB 493-77
Mogens Espersen: Østersøen — balance og sikkerhed (december 1981)	FKO PUB 493-78

Hæfterne kan rekvireres gennem Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, Trommesalen 4, 1614 København V. Tlf.: (01) 11 45 11.

Militære myndigheder rekvirerer dog ved Hærens Reglementsforvaltning, bygning 43, Svanemøllens kaserne, 2100 København Ø. Tlf. (01) 29 05 22.

Udgivet af Forsvarskommandoen

Serien: Forsvaret i samfundet

E.S. Flemming og G. Bladbjerg:

FN-STYRKER

Indholdsfortegnelse

1. Baggrunden for FN	3	4.741. Civil FN-politistyrke	32
2. FN's organisation	4	4.75. Den politiske situation forværres	32
2.1. Generalforsamlingen	4	4.76. Statskup på Cypern og tyrkisk intervention	33
2.2. Sikkerhedsrådet	4	4.761. FN-styrkens ind- sats	34
2.3. Generalsekretæren	5	4.762. Våbenhvile og fornytt tyrkisk angreb	34
3. FN's muligheder	8	4.77. Situationen efter våben- hvilens ikrafttræden	36
3.1. Paktens kapitel VI-VII	8	4.78. FN-styrkens opgaver i den nye situation	37
3.2. Væbnede styrkers anvendelse	8	4.8. Libanon	38
3.3. Fredsbevarende styrker	8	4.81. UNOGIL	38
3.4. Uenighed Vest-Øst	9	4.82. Borgerkrigen 1975-76	38
3.5. Freds-resolutionen	10	4.83. Den videre udvikling og oprettelsen af UNIFIL	39
4. Fredsbevarende operationer	11	4.84. Vilkårene for UNIFIL's løsning af opgaven	40
4.1. Konflikten i Mellemøsten	11	4.9. Kashmir	43
4.2. Den første Mellemøst-krig 1948	12	4.10. De 8 principper	45
4.3. Den anden Mellemøst-krig 1956	13	4.101. Erfaringerne fra Congo	45
4.31. Suez-Sinai-Gaza	13	4.102. Cypern-erfaringer	47
4.32. Første fase	14	5. Nordiske FN-styrker	48
4.33. Anden fase	15	5.1. Folketingsbeslutning om dan- ske FN-styrker	48
4.4. Den tredje Mellemøst-krig 1967	15	5.2. Styrkens organisation	49
4.41. UNTSO's opgaver i den nye situation	17	5.21. Zone-stabskompagniet	49
4.5. Den fjerde Mellemøst-krig 1973	17	5.22. FN-bataljonen	50
4.51. FN-observatørers og FN-styrkers opgaver i den nye situation	18	5.23. Militærpoliti-styrken	50
4.52. Camp David-aftalerne	20	5.24. Transportkontrol-pær- sonellet	50
4.53. UNDOF	22	5.25. Observatør-puljen	50
4.6. Congo	25	5.3. Opstilling og uddannelse af dansk FN-beredskabsstyrke	50
4.61. Fire resolutioner	25	5.31. Styrkens uddannelse	50
4.611. Uafhængighed	26	6. FN-styrkerne fra de andre nordiske lande	52
4.612. Lov og orden	26	6.1. Fællesnordisk FN-uddannelse	52
4.613. Forhindre bor- gerkrig	26	7. FN-styrkernes formål	53
4.614. Øjeblikkelig til- bagetrækning	28	Bogliste	54
4.7. Cypern	28	Ordliste	55
4.71. UNFICYP oprettes	29		
4.72. Tyrkere og grækere iso- lerer sig	30		
4.73. Lokale konflikter	31		
4.74. Nogenlunde ro på Cy- pern	31		

1. Baggrunden for FN

I Forsvarskommandoens direktiv for uddannelsen i forsvaret anføres bl.a., "at der tillige skal uddannes personel og enheder, som er i stand til at løse opgaver, som er en følge af Danmarks deltagelse i fredsbevarende operationer udført af De Forenede Nationer".

De nordiske lande har deltaget i næsten alle FN's fredsbevarende operationer. Dette har ført til et snævert nordisk samarbejde om opstilling og uddannelse af FN-styrker.

Samtidig med at de allierede under anden verdenskrig bekæmpede aksemagterne (Tyskland, Italien og Japan) i Europa, Afrika, Asien og på verdenshavene, forberedte de den pagt, som skulle forhindre fremtidige krige. Det indledende arbejde blev påbegyndt allerede i 1941 og blev naturligvis stærkt præget af de lande, der spillede hovedrollerne blandt de allierede, nemlig USA, Storbritannien og Sovjetunionen. Henimod krigens slutning — i februar 1945 — besluttede Roosevelt, Churchill og Stalin at indbyde alle de lande, der på dette tidspunkt hørte til kredsen af allierede, til en konference i San Francisco. I alt 45 lande deltog. Senere kom flere lande til. Danmark

blev efter befrielsen i maj 1945 indbudt som det 50. land.

Selv om der på konferencen fremkom ikke mindre end 1200 ændringsforslag, blev det dog i det store og hele stormagternes oprindelige forslag, som den 26. juni 1945 blev til De forenede Nationers pagt. Den skulle træde i kraft, når de fem stormagter: USA, Storbritannien, Sovjet, Frankrig og Kina og et flertal af de øvrige lande havde ratificeret den. Det skete den 24. oktober 1945. Ved årets udgang havde 51 nationer tilsluttet sig pagten, som var blevet til under indtryk af en krig, som direkte eller indirekte havde berørt næsten hele verden. Siden 1945 er antallet af medlemslande udvidet med ca. 100.

2. FN's organisation

Pagtens primære formål er at opretholde mellemfolkelig fred og sikkerhed, og pagten angiver samtidig midler hertil og ansvar for disses anvendelse. Stormagterne har i dette forhold sikret sig en afgørende indflydelse, hvilket fremgår af ansvarsfordelingen inden for FN's organisation, hvis hovedelementer består af:

Generalforsamlingen

Sikkerhedsrådet

Det økonomiske og sociale råd

Formynderskabsrådet

Domstolen og

Det faste sekretariat, ledet af Generalsekretæren.

Generalforsamlingen, Sikkerhedsrådet og Generalsekretæren omtales nærmere i det følgende.

2.1. Generalforsamlingen

I Generalforsamlingen er alle De forenede Nationers medlemmer repræsenteret, og hver stat har generelt kun én stemme, men kan have flere repræsentanter. Generalforsamlingen træder sammen en gang om året til en ordinær samling. I tilfælde af internationale kriser kan forsamlingen indkaldes i løbet af 24 timer. Generalforsamlingen indtager en central stilling inden for FN, men har ikke den øverste myndighed i

alle anliggender. Beslutninger i vigtigere spørgsmål kræver to trediedeles flertal. I andre spørgsmål er almindeligt flertal tilstrækkeligt. Beslutninger i Generalforsamlingen har dog ikke bindende virkning for medlemslandene.

2.2. Sikkerhedsrådet

er øverste myndighed i sager vedrørende fred og international sikkerhed. I pagtens artikel 39 siges det direkte, at Sikkerhedsrådet skal fastslå, om der foreligger en trussel mod freden, fredsbrud eller en angrebshandling, og rådet kan derefter fastsætte, at medlemmerne skal gennemføre tvangsforanstaltninger (sanktioner) for at genoprette fredelige forhold.

Sikkerhedsrådet består dels af 5 permanente (faste) medlemmer, nemlig USA, Storbritannien, Sovjetunionen, Frankrig og Kina (Peking) og dels af 10 andre medlemmer, der vælges for to år ad gangen af Generalforsamlingen.

Hvert medlem af Sikkerhedsrådet har én stemme. Beslutninger skal tages med 9 medlemmers ja-stemmer; derunder alle de faste medlemmers ja-stemmer. Beslutninger taget i Sikkerhedsrådet har bindende virkning for medlemslandene.

FN-bygningen i New York. UN-foto

2.3. Generalsekretæren

vælges af Generalforsamlingen, men efter indstilling fra Sikkerhedsrådet. Han er administrationschef for FN's sekretariat, men har desuden fået tildelt visse politiske beføjelser (pagtens artikel 99). Han kan henlede Sikkerhedsrådets opmærksomhed på enhver sag, der efter hans mening

kan true opretholdelsen af international fred og sikkerhed. Hans ansvar er derfor større end det, der normalt tildeles en embedsmand. Generalforsamlingen skifter formand en gang om året og Sikkerhedsrådet en gang om måneden, men Generalsekretæren vælges for en periode af 5 år med mulighed for forlængelse.

Figur 1: De forenede Nationer og tilsluttede organisationer

Forenede Nationers hovedorganer

Andre FN-organer

Særorganisationer (mellemstatlige organisationer) og andre selvstyrende organisationer inden for FN-systemet

Hovedudvalg

Stående og proceduremæssige udvalg

Andre støtteorganer til generalforsamlingen

Formynder-
skabs-
rådet

Den
mellem-
folkelige
domstol

UNRWA FNs hjælpeorganisation for Palæstinaflygtninge

UNCTAD FNs konference for handel og udvikling

UNICEF FNs børnefond

UNHCR FNs højkommisær for flygtninge

WFP Verdensfødevareprogrammet (FN/FAO)

UNITAR FNs institut for uddannelse og forskning

UNDP FNs udviklingsprogram

*) UNIDO FNs organisation for industriel udvikling

UNEP FNs miljøprogram

UNU FN-universitetet

FNs specielle fond

WFC Verdensfødevarerådet

UNCHS FNs center for bolig- og bebyggelsesmiljø (HABITAT)

UNFPA FNs befolkningsfond

*) forventes at blive en særorganisation

- UNTSO** FNs organisation for våbenhvileovervågning i Palæstina
- UNMOGIP** FNs militære observationsgruppe i Indien og Pakistan
- UNFICYP** FNs fredsbevarende styrke på Cypern
- UNDOF** FNs overvågningsstyrke for troppeadskillelse i Mellømpøsten
- UNIFIL** FNs fredsbevarende styrke i Libanon
- UNEF** FNs beredskabsstyrke
- UNOGIL** FNs observatørgruppe i Libanon
- Militærstabsudvalget

- IAEA** Den internationale atomenergiorganisation
- GATT** Den almindelige overenskomst om told og udenrigshandel
- ILO** Den internationale arbejdsorganisation
- FAO** FNs organisation for ernæring og landbrug

Regionale kommissioner:

- ECE (Europa)
- ESCAP (Asien og Stillehavet)
- ECLA (Latinamerika)
- ECA (Afrika)
- ECWA (Vestlige Asien)

Specielle kommissioner for:

- statistik
- befolkningsspørgsmål
- social udvikling
- menneskerettigheder
- kvinders status
- narkotika

Udvalgte udvalg, stående udvalg og ad hoc udvalg

- UNESCO** FNs organisation for uddannelse, videnskab og kultur
- WHO** Verdenssundhedsorganisationen
- IMF** Den internationale valutafond
- IDA** Den internationale udviklingsfond
- IBRD** Verdensbanken — Den internationale bank for genopbygning og økonomisk udvikling
- IFC** Den internationale finansieringsinstitution
- ICAO** Den internationale organisation for civil luftfart
- UPU** Verdenspostunionen
- ITU** Den internationale telekommunikationsunion
- WMO** Den meteorologiske verdensorganisation
- IMO** Den mellemstatlige søfartsorganisation
- WIPO** Verdensorganisationen for intellektuel ejendom
- IFAD** Den internationale fond for landbrugsud-

3. FN's muligheder

Som nævnt tidligere har stormagterne den alt afgørende indflydelse i spørgsmål om fred og international sikkerhed, og dette betyder, at FN kun kan fungere i overensstemmelse med formålet, hvis betingelserne for et fælles politisk mål for de 5 stormagter er til stede. Verdensorganisationen står til gengæld næsten magtesløs, når stormagterne har modstridende synspunkter i sikkerhedsspørgsmålet.

3.1. Pagtens kapitel VI-VII

Men hvad gør nu FN i tilfælde af, at interessemodsatninger udvikler sig henimod en international konflikt?

Anvisningerne findes i FN-pagtens kapitler VI og VII.

I kapitel VI, som drejer sig om den fredelige bilæggelse af tvistigheder, nævnes som midler mægling, voldgift og domsafgørelse. Fører denne fremgangsmåde ikke til et resultat, kan Sikkerhedsrådet iværksætte andre fremgangsmåder, idet det er Sikkerhedsrådet, der ifølge kapitel VII skal afgøre, om der foreligger en trussel mod freden, fredsbrud eller en angrebshandling, og herunder beslutte, hvilke forholdsregler der skal træffes.

Herved er der skabt mulighed for anvendelse af væbnede styrker direkte under Sikkerhedsrådet med henblik på at påtvinge de stridende parter FN's vilje. Det er således alene forbeholdt Sikkerhedsrådet at anvende militære midler og kun i forbindelse med aktioner i henhold til kapitel VII.

3.2. Væbnede styrkers anvendelse

I 1950 lykkedes det Sikkerhedsrådet at blive enig om en resolution om Koreakonflikten, men det skete kun, fordi Sovjetunionens repræsentant udeblev.

Selv om Korea-operationen var en FN-operation, kom det ikke til at gå, som det er foreskrevet i pagtens kapitel VII om tvangsaktioner. Efter reglerne skulle Sikkerhedsrådet have haft det politiske og militære ansvar. Men FN overdrog ansvaret til USA, der også stillede hovedparten af de militære styrker.

FN-operationen i Korea er indtil dato den eneste FN-operation med militære enheder, der er iværksat i overensstemmelse med kapitel VII.

3.3. Fredsbevarende styrker

I modsætning til pagtens kapitel VII handler kapital VI om frede-

lig bilæggelse af tvistigheder. Selv om begrebet "fredsbevarende styrker" ikke indgår i FN-pagten, vil det af det efterfølgende ses, at styrkerne alene har været anvendt som middel til fredelig bilæggelse af tvistigheder.

De fredsbevarende styrkers opgaver kan sammenfattes således:

"Forebyggelsen, begrænsningen og afdæmpningen af samt afslutningen på fjendtligheder mellem stater eller internt i stater, gennem en tredieparts fredelige intervention til genoprettelse og bevarelse af freden, organiseret og ledet internationalt under anvendelse af multinationale militære styrker, politi og civile." (Kilde: International Peace Academy).

Ansvar for indsættelse af fredsbevarende styrker påhviler alene Sikkerhedsrådet, men ethvert FN-medlemsland kan gøre Sikkerhedsrådet eller Generalforsamlingen opmærksom på en international uoverensstemmelse, der truer fred og international sikkerhed. Generalforsamlingen kan nu drøfte problemerne, så længe Sikkerhedsrådet ikke har taget sagen op. Når dette sker, må Generalforsamlingen standse sin behandling af sagen.

3.4. Uenighed Vest-Øst

Om iværksættelse af og kontrol med fredsbevarende operationer har der i lang tid været uenighed mellem Vestmagterne på den ene side og Østmagterne og Frankrig på den anden.

Det er Vestmagternes opfattelse, at iværksættelse af og kontrol med fredsbevarende operationer (fredelig bilæggelse af tvistigheder) bør kunne finde sted uden om Sikkerhedsrådet, idet synspunktet er, at FN-pagten vil miste sin eksistensberettigelse, hvis en anvendelse af veto-retten i Sikkerhedsrådet kan lamme FN i sit arbejde for fredens sag.

Modsat er Østmagterne og Frankrig af den opfattelse, at det, i overensstemmelse med FN-pagten ordlyd, alene er Sikkerhedsrådet, der er ansvarlig for fred og sikkerhed og for iværksættelse af de sanktioner, der er nødvendige hertil.

Det er derfor kun Sikkerhedsrådet, der kan afgøre, om en konflikt indebærer en risiko for verdensfreden. Er der ikke enighed herom blandt rådets permanente medlemmer, består denne risiko altså ikke, og følgelig er der ikke grundlag for indsættelse af fredsbevarende styrker.

Denne uoverensstemmelse kom især til udtryk under og efter Congo-krisen 1960-1964. En konsekvens heraf blev, at FN nedsatte et 33-magts-udvalg med det formål at fremsætte forslag om generelle retningslinier for iværksættelse af fredsbevarende operationer. Selv om udvalget har eksisteret siden 1964, har det på intet tidspunkt været muligt at forene ovennævnte divergerende synspunkter, der derfor stadig består uændret. Udvalget tjener dog fortsat et vigtigt formål som

FN's generalsekretær Javier Perez de Cuellar. UN-foto

det eneste permanente forum i FN for udveksling af synspunkter vedrørende fredsbevarende operationer. Danmark er som repræsentant for de nordiske lande medlem af dette udvalg.

3.5. Freds-resolutionen

På baggrund af den stilling, som Sikkerhedsrådet var kommet i i forbindelse med Korea-konflikten, vedtog Generalforsamlingen samme år på amerikansk forslag den vigtige freds-resolution ("Uniting for Peace"), hvori det hedder:

"Det besluttes, at hvis Sikkerhedsrådet på grund af mangel på

enighed blandt de permanente medlemmer undlader at udøve dets primære ansvar for opretholdelse af international fred og sikkerhed, skal Generalforsamlingen i ethvert tilfælde, hvor der synes at være en trussel mod freden, brud på freden eller en angrebshandling, øjeblikkelig overveje sagen med henblik på at fremsætte passende forslag til medlemmerne om kollektive forholdsregler — i tilfælde af fredsbrud eller angrebshandling — heri indbefattet brugen af væbnede styrker, når dette er nødvendigt for at opretholde eller genoprette international fred og sikkerhed".

Det skal bemærkes, at da resolutionen blev vedtaget, havde Generalforsamlingen 51 medlemmer, hvoraf altså to trediedele støttede det amerikanske synspunkt. I dag har FN ca. 150 medlemmer. Det er derfor tvivlsomt om freds-resolutionen kan benyttes igen, idet det nu vil være vanskeligere at opnå, at to trediedele af medlemmerne stemmer til fordel for en af stormagterne i en konflikt-situation, hvori en af disse er indblandet.

Selv om Sovjetunionen og senere Frankrig hævdede, at resolutionen var i modstrid med FN-pagtens grundide, blev det dog på grundlag af denne resolution — og som et enkeltstående tilfælde i FN's historie — at FN kunne gribe ind i konflikten om Suez-kanalen i 1956 (se 4.31.).

4. Fredsbevarende operationer

4.1. Konflikten i Mellemøsten

Det geografiske landområde Palæstina var indtil slutningen af første verdenskrig (1914-18) en del af det tyrkiske imperium. Tyrkiet deltog i krigen på centralmagternes (Tyskland og Østrig-Ungarn) side mod de allierede (Amerika, Frankrig, Italien og Storbritannien). Fra britisk side bestræbte man sig på at opnå arabernes støtte i de allieredes kamp mod tyrkerne. Den britiske højkommisær i Ægypten, McMahon afgav derfor i 1915 en erklæring — den såkaldte *McMahon-deklaration* — hvori det bl.a. hed, at Storbritannien ville anerkende og støtte uafhængighed for visse nærmere specificerede arabiske lande, dersom araberne var rede til at samarbejde med Storbritannien i kampen mod tyrkerne.

For at imødegå et forsøg på at skabe sympati for centralmagternes sag i jødiske kredse i Europa og Amerika indledte de allierede næsten samtidig et samarbejde med zionistbevægelsen. Resultatet heraf blev en erklæring afgivet i 1917 af den britiske udenrigsminister A.J. Balfour — den såkaldte *Balfour-deklaration* — som fik tilslutning af de allierede og senere blev anerkendt af Folkeforbun-

det (1922). I erklæringen hed det bl.a.,

"at den britiske regering støtter oprettelsen i Palæstina af et nationalt hjem for det jødiske folk og vil stræbe efter at lette opfyldelsen af dette mål, idet det præciseres, at civile og religiøse rettigheder for eksisterende ikke-jødiske samfundsgrupper eller politiske status for jøder i ethvert andet land ikke må forringes".

Ved afslutningen af første verdenskrig mistede Tyrkiet bl.a. herredømmet over Palæstina, som blev stillet under Folkeforbundets mandat. Administrationen af landområdet blev overladt til Storbritannien. I perioden mellem første og anden verdenskrig skete der en kraftig jødisk indvandring i området, og der opstod en voksende spænding mellem arabere og jøder, bl.a. under indtryk af de indbyrdes uforenelige forventninger, som de to befolkningsgrupper stillede til realiseringen af de to deklarationers målsætninger. I 1947 kom det til åbne kamp-handlinger mellem de to befolkningsgrupper, hvorfor Storbritannien anmodede FN om at behandle palæstinaproblemet.

Et udvalg under FN blev nedsat med repræsentanter fra 11

lande. Det skulle fremlægge forslag for FN's Generalforsamling i efteråret 1947. Et flertal i udvalget gik ind for en deling af Palæstina i en jødisk og en arabisk stat samt et internationalt område, som omfattede Jerusalem. Det blev endvidere foreslået, at alle tre områder indgik i en økonomisk union.

Planen blev vedtaget med 33 stemmer (bl.a. USA, Sovjetunionen, Frankrig og de nordiske lande). 13 lande stemte imod (de arabiske lande), og 10 lande afstod fra at stemme (heriblandt Storbritannien).

I henhold til planen oprettedes en Palæstina-kommission (med bl.a. dansk deltagelse), som skulle forberede overgangen fra mandatadministrationen til den nye orden. I en kommissionsberetning af februar 1948 til FN's Sikkerhedsråd udtales det, at det må forudses, at området vil blive skueplads for endnu heftigere kamp-handlinger, når det britiske mandats styre ophørte den 15. maj 1948, hvis ikke internationale militære styrker kunne indsættes straks den 15. maj 1948.

4.2. Den første Mellemøst-krig 1948

Dagen før (14. maj 1948) proklamerede de jødiske myndigheder staten Israels oprettelse under henvisning til FN's Generalforsamlings vedtagne resolution fra efteråret 1947. Dagen efter angreb de arabiske stater den nye stat. Israel afviste angrebet og benyt-

tede lejligheden til at udvide sit territorium i forhold til de af FN forudsete grænser for den jødiske stat.

FN's Sikkerhedsråd oprettede i maj 1948 en våbenstilstandskommission, og et antal militære observatører blev stillet til FN's rådighed fra forskellige lande, bl.a. Danmark. Disse blev organiseret i UNTSO (United Nations Truce Supervision Organization), der blev en selvstændig organisation under Sikkerhedsrådet.

En række våbenstilstandsoverenskomster blev afsluttet mellem Israel på den ene side og Ægypten, Jordan, Libanon og Syrien på den anden. Grundlaget for overenskomsterne var parternes militære positioner ved fjendtlighedernes ophør. Ud fra disse fastlagdes våbenstilstandslinier, som ikke måtte overskrides, demilitariserede zoner, hvor ingen af parterne måtte have militære enheder, samt defensive områder, hvor kun et begrænset antal militære enheder måtte placeres.

Der blev endvidere oprettet blandede våbenstilstandskommissioner (med deltagelse fra Israel og de respektive nabolande) under forsæde af chefen for UNTSO.

Det militære FN-observatørkorps er ubevæbnet og har ikke til opgave at forhindre parterne i at overtræde de indgåede aftaler, men på neutral basis at konstatere overtrædelserne og indberette til UNTSO om begivenhederne. Disse blev da behandlet i den blandede våbenstilstandskommis-

sion. UNTSO havde rapporteringspligt til Sikkerhedsrådet, som på denne måde blev orienteret hurtigt og korrekt om de faktiske begivenheder og disses årsager.

Med oprettelsen af den jødiske stat og de efterfølgende krigsbegivenheder havde ca. 600.000 palæstinensiske arabere forladt deres hjemstavn. Der blev ikke i forbindelse med våbenstilstandsoverenskomsterne truffet bestemmelser om disse araberes skæbne. De blev anbragt i flygtningelejre i de arabiske lande, der støder op til Israel, og skulle i tiden fremover blive årsag til mange nye konflikter.

4.3. Den anden Mellemøst-krig 1956

4.3.1. Suez-Sinai-Gaza

Den ægyptiske *præsident Nassers* nationalisering af Suez-kanalen den 26. juli 1956 gav stødet til oprettelsen af den første egentlige militære, fredsbevarende FN-styrke. Nassers beslutning vakte uro i Israel, hvis skibe formentes adgang til passage af kanalen, og den 29. oktober 1956 angreb Israel Ægypten med væbnede styrker. Hermed var Suez-krisen indledet.

Konfliktsituationen var af en sådan karakter, at sovjet-russisk indgriben kunne befrygtes med eventuelle katastrofale følger for verdensfreden, og USA indbragte derfor sagen for Sikkerhedsrådet allerede samme dag. Her forhandles et resolutionsforslag, der

opfordrede Israel til omgående at trække sine styrker tilbage, og som henstillede til medlemslandene at undlade at intervenere med våbenmagt. Resolutionsforslaget faldt imidlertid på grund af fransk og engelsk veto. Dagen efter begyndte Frankrig og England — efter en fællesplan mellem de to lande og Israel — luftbombardementer af kanalzonen og land-satte militære styrker.

Da Sikkerhedsrådet var lammet af engelsk og fransk veto, indkaldtes på jugoslavisk initiativ generalforsamlingen i henhold til "Uniting for Peace"-proceduren (se 3.5.).

Gennem forhandlinger opnåede man den 3. november 1956 engelsk og fransk samtykke til at standse de militære operationer og til at trække de militære styrker tilbage på betingelse af, at Ægypten og Israel kunne tiltræde, at FN oprettede en FN-styrke, som skulle overvåge fredens opretholdelse, indtil tilfredsstillende arrangementer vedrørende Suez-kanalen var tilvejebragt, og en fredsordning mellem Ægypten og Israel var etableret.

Generalforsamlingen vedtog den 4. november 1956 en resolution, som anmodede Generalsekretæren om i løbet af 48 timer at udarbejde planer for opstilling af en militær fredsbevarende FN-styrke, som kunne overvåge gennemførelsen af ordningen.

Den 6. november forelagde generalsekretær *Dag Hammarskjöld* sin plan, og dagen efter vedtoges

FN-soldat graver en mine op af ørkensandet.

den af Generalforsamlingen. Otte dage senere, den 15. november, landede de første tropper — heriblandt det danske forkommando — i Ægypten.

FN-aktionen i Suez-Sinai- og Gaza-området såvel som alle øvrige FN-aktioner med undtagelse af Korea-operationen, se 3.2., kan ud fra Vestmagternes og en del andre landes opfattelse henføres til FN-pagtens kapitel VI.

Styrken blev kaldt UNEF (United Nations Emergency Force).

Da FN-styrken oprettedes, blev det fremhævet, at

”formålet var at sikre og overvåge våbenhvilen i overensstemmelse med resolutionen af 2. november 1956, som henstiller til parterne at indføre våbenhvile, en tilbagetrækning af alle ikke ægyptiske styrker fra ægyptisk territorium og en genindførelse af våbenstilstandsoverenskomsten mellem Ægypten og Israel”.

Operationen forløb i to faser. Den første var at sikre og overvåge tilbagetrækningen af de briti-

ske, franske og israelske styrker. Den anden drejede sig om overvågning af våbenstilstandslinjen mellem Ægypten og Israel.

4.32. Første fase

I operationens første fase blev FN-styrken placeret mellem de engelsk-franske og ægyptiske styrker. I Port Said og Suez overtog styrken ansvaret for ro og orden i samarbejde med de lokale myndigheder. Bevogtningsansvaret overgik til de ægyptiske myndigheder umiddelbart efter, at de sidste engelsk-franske styrker havde forladt ægyptisk område.

Dette var i modstrid med den britiske og den franske regerings opfattelse, der gik ud på, at FN-styrken skulle beholde kontrollen med kanal-zonen, indtil spørgsmålet om kanalens internationalisering kunne afklares, men der stod ikke noget herom i resolutionen.

FN-styrkens opgave var at beskytte liv og ejendom samt offentlige institutioner. Styrken undersøgte i forbindelse hermed alle påståede overtrædelser af våbenhvilen, og eftersøgte savnede personer og prøvede at forhindre smugling og andre lovovertrædelser. Man ryddede minefelter og medvirkede ved udvekslingen af krigsfanger.

På Sinai-halvøen foranledigede FN-styrken de ægyptiske styrker adskilt fra de israelske.

Det vanskeligste område var Gaza-striben, fordi det var her, de fleste af de episoder, som før-

te til Israels invasion i oktober 1956, havde fundet sted. Her havde et stort antal arabiske flygtninge levet, siden den israelske stat blev oprettet i 1948.

FN-styrkens opgave i Gaza bestod dels i at overtage ansvaret for sikkerheden af området samtidig med, at de israelske styrker blev trukket tilbage, og dels i at overtage den civile administration af området, men dette sidste blev aldrig ført ud i livet. Den civile befolkning organiserede en modstand mod FN's administration ved omfattende demonstrationer og almindelig gadeuorden, og det endte med, at de ægyptiske myndigheder sendte en guvernør til området.

4.33. Anden fase

Operationens anden fase bestod i at genoprette de linier, bag hvilke begge parter befandt sig før konfliktens udbrud.

Generalforsamlingen havde besluttet at placere FN-styrker på den israelsk-ægyptiske demarkationslinje, endvidere omkring Gaza-striben og endelig mod syd ved indsejlingen til Tiran-strædet. Opgaven var at hindre infiltration over grænserne. FN-styrken gennemførte opgaven ved post- og patruljetjeneste samt rekognoscering. Brug af våben var begrænset til selvforsvar.

4.4. Den tredje Mellemøst-krig 1967

I maj 1964 dannedes Den palæstinensiske befrielsesorganisation

PLO (Palestine Liberation Organization), og der oprettedes en palæstinensisk hær på 10-15.000 mand, som blev uddannet i guerillavirksomhed.

I 1965-67 foretog denne hær hyppige guerillaangreb mod israelske landsbyer i grænseegnene, især fra Jordan og Syrien. Disse angreb udløste kraftige israelske militære gengældelsesaktioner.

I april 1967 forværredes situationen især langs den syriske grænse ved Golanbjerget. Ægypten og Syrien begyndte at forlægge større troppestyrker til grænseområderne på grund af formodninger om, at Israel forberedte et angreb mod Syrien.

Den 18. maj 1967 anmodede Ægypten FN's Generalsekretær om at trække FN-styrken (UNEF) tilbage, formentlig som et politisk pressionsmiddel over for Israel.

Dagen før var ægyptiske styrker rykket helt frem til enkelte FN-poster. Generalsekretæren meddelte senere samme dag, at han havde besluttet at imødekomme den ægyptiske anmodning under henvisning til aftalen, som i 1956 var indgået mellem FN og den Forenede Arabiske Republik om, at FN-styrkens tilstedeværelse på ægyptisk territorium forudsatte den ægyptiske regerings samtykke.

Generalsekretæren blev stærkt kritiseret for at have truffet denne beslutning. Det blev hævdet, at Ægypten ikke ensidigt kunne bryde den aftale om FN-styrkens

opgave, som var indgået mellem FN's Generalforsamling og Ægypten. De to parter burde have været enige om aftalens ophævelse.

Generalsekretæren svarede på denne kritik ved at fremhæve, at stater, som i fremtiden ville overveje at modtage FN-styrker til hjælp ved bilæggelse af konflikter, ikke måtte få det indtryk, at de kun kunne slippe af med styrkerne igen efter besværlige og langvarige forhandlinger med FN. Hvis medlemslandene fik dette indtryk, ville FN-styrkers muligheder som led i fredelig bilæggelse af konflikter (se 3.1.) formentlig blive stærkt begrænset.

Ægyptiske tropper rykkede ind på Sinai-halvøen og lukkede Tiranstrædet (og hermed adgangen til den israelske havneby Eilat). En ægyptisk panserdivisions fremrykning i retning mod den israelske grænse blev den direkte årsag til, at den israelske hær rykkede ind i Sinai og angreb de ægyptiske styrker. En uge før var der undertegnet en forsvarspagt mellem Ægypten, Syrien og Jordan. Med angrebet på de ægyptiske styrker på Sinai befandt Israel sig således i krigstilstand med alle tre lande.

I løbet af tre dage blev de ægyptiske styrker på Sinai-halvøen nedkæmpet. I samme tidsrum erobredes Jerusalem under meget hårde kampe, samt hele vestbredden af Jordanfloden. Dagen efter, at de ægyptiske og jordanske styrker var nedkæmpet, angreb den israelske hær de syriske styrker i

Golanområdet. Den følgende dag beherskede de israelske styrker strategisk vigtige punkter i Golanbjergene 15-30 km inde på den syriske side af grænsen.

Den totale israelske sejr havde kostet araberne mere end 10.000 dræbte. De israelske tab blev opgjort til ca. 700 faldne. Næsten 6000 arabiske krigsfanger blev udvekslet med 18 israelske.

I den anden Mellemøst-krig havde Israel vundet en militær sejr, men tabte den efterfølgende diplomatiske runde, idet Israel foretog ensidige tilbagetrækninger mod garantier, som viste sig utilstrækkelige for den israelske stats sikkerhed. Dette ønskede man ikke gentaget. De nu vundne positioner ville kun blive opgivet som led i en endelig fredsslutning, som gav Israel sikre grænser.

De efterfølgende forhandlinger i FN om en endelig løsning trak derfor i langdrag. Generalforsamlingen opgav at nå til enighed om en resolution, og sagen gik derefter over til Sikkerhedsrådet, som i november 1967 blev enig om en resolution, som fastlagde principperne for en retfærdig og varig fred. Disse principper omfatter bl.a. en tilbagetrækning af Israels væbnede styrker fra besatte områder, anerkendelse af alle landes ret til at leve inden for sikre og anerkendte grænser, løsning af flygtningeproblemet, fri besejling af områdets internationale vandveje, garanti af alle områdets staters territoriale ukrænkelighed og politiske uafhængighed ved for-

holdsregler, som bl.a. omfattede demilitariserede zoner.

4.41. UNTSO's opgaver i den nye situation

Som resultat af kamphandlingerne i juni 1967 skete der en ændring i forholdet mellem UNTSO, Israel og de arabiske stater. Dog var våbenstilstandsoverenskomsten stadig gældende, og de blandede våbenstilstandskommissioner skulle fortsætte deres virksomhed som hidtil. Dette accepterede de arabiske stater, medens Israel hævdede, at fjendtlighederne havde gjort overenskomsten ugyldig og derfor ikke bindende for parterne. Israel anerkender dog et FN-observatørkorps, men kun til at overvåge gennemførelsen af de våbenhvileresolutioner, som er godkendt af såvel Israel som de arabiske stater, der har været involveret i kamphandlingerne.

UNTSO's grundlag for observatørvirksomheden er således de af Sikkerhedsrådet vedtagne våbenhvileresolutioner i forbindelse med de nye våbenhvilelinier.

4.5. Den fjerde Mellem-øst-krig 1973

Forhandlingerne om en varig fred i Mellemøsten på grundlag af de af Sikkerhedsrådet vedtagne principper førte ikke til de ønskede resultater.

Sovjetunionen indledte en massiv genoprustning af de arabiske lande umiddelbart efter krigens ophør i 1967. Året efter var de

arabiske materielle tab udlignet. Et ægyptisk ønske om levering af flere offensive våben i form af overlydsfly og langtrækkende jord- til jordmissiler blev dog afslået. Dette afslag i forbindelse med tilstedeværelsen af de mange russiske rådgivere blev af de ægyptiske ledere opfattet som en forhindring, der gjorde det umuligt at genvinde de besatte områder.

Præsident Sadat udviste derfor i 1971 de ca. 17.000 russiske rådgivere, som befandt sig i Ægypten. Hermed reduceredes den sovjetiske indflydelse i Ægypten betydeligt.

Et ægyptisk forsøg på ad diplomatisk vej at få USA til at øve pres på Israel mislykkedes i februar 1973. *Præsident Sadat* og den syriske *præsident Assad* havde herefter tanker om en krig med begrænset mål.

Den ægyptiske plan gik kun ud på at besætte Suezkanalens øst-bred, hvilket i sig selv ville være en politisk og moralsk styrke. Hvis operationen lykkedes, kunne en dybere indtrængen på Sinai-halvøen til de strategisk vigtige Mitla- og Gidipas overvejes. En generobring af hele Sinai-halvøen var ikke den militære målsætning, men nok den politiske. Det var planen efter en våbenhvile at opnå israelsk tilbagetrækning fra resten af Sinai-halvøen under de efterfølgende fredsforhandlinger i FN.

Krigen skulle imidlertid ikke komme til at udvikle sig efter den ægyptiske plan, selv om de

arabiske styrker havde fremgang i løbet af de første tre dage (6.-8. oktober 1973). I løbet af denne periode lykkedes det at erobre israelernes forreste forsvarslinie på Suezkanalens østbred.

Stærkt opmuntret af den syriske præsident besluttede præsident Sadat at fortsætte offensiven den 14. oktober 1973. På dette tidspunkt havde den ægyptiske generalstab endnu ikke nået at føre luftværnsmissiler over Suezkanalen, hvilket skulle få katastrofale følger.

Da det ægyptiske panserangreb var nået ca. 15 km frem, angreb israelske panserstyrker støttet af fly, som ikke kunne nås af de ægyptiske luftværnsmissiler, som stadig stod på Suezkanalens vestside. Dagen efter iværksattes en israelsk modoffensiv, hvis forreste styrker i løbet af den følgende nat kom over på Suezkanalens vestside og etablerede et brohoved.

Dagen efter blev brohovedet forstærket med infanteri- og panserstyrker. Modangreb blev afvist, og i løbet af de følgende 3 døgn blev det meste af en israelsk division ført over Suezkanalen. Den efterfølgende israelske fremrykning truede med at afskære de ægyptiske styrker på Sinai-halvøen.

Det lykkedes Sikkerhedsrådet at få etableret en våbenhvile den 22. oktober, men natten mellem den 22. og 23. oktober fortsatte de israelske styrker kamphandlingerne med henblik på en total af-

skæring af de indesluttede ægyptiske styrker på Sinai-halvøen. En ny våbenhvileresolution af 23. oktober 1973 accepteredes herefter af begge parter.

På den syriske front i Golanbjergene var de israelske styrker rykket langt ind i Syrien og stod ved våbenhvilen kun 35 km fra den syriske hovedstad Damaskus, som under kampene var blevet udsat for israelske luftangreb.

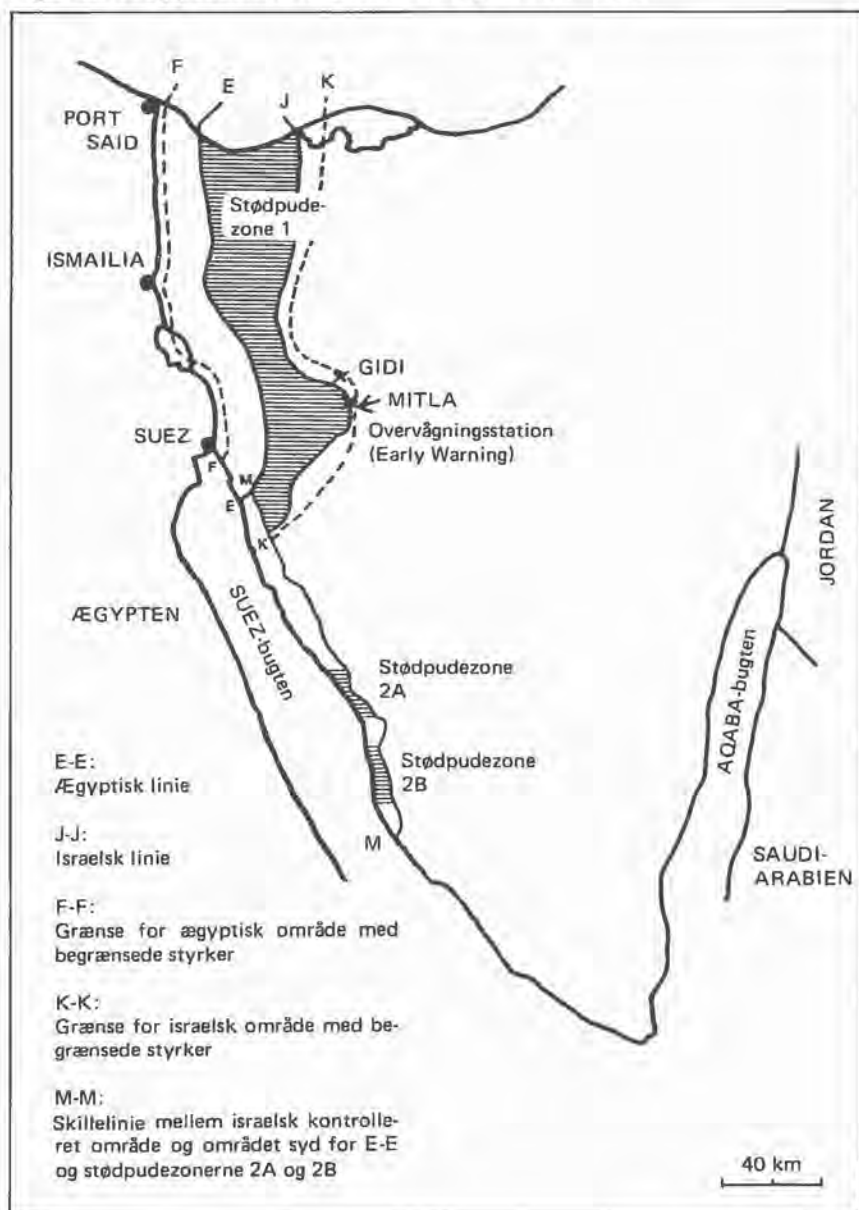
4.51. FN-observatører og FN-styrkers opgaver i den nye situation

Sikkerhedsrådets resolution af 23. oktober 1973 krævede, at parterne rykkede tilbage til deres stillinger fra dagen før. Dette gjorde det muligt for de indesluttede ægyptiske styrker at modtage forsyninger og herved undgå en ydmygende overgivelse, som uden tvivl ville gøre de fremtidige forhandlinger endnu vanskeligere.

FN's Generalsekretær blev bemyndiget til straks at sende FN-observatører til operationsområdet for at fastlægge og overvåge kontaktlinierne mellem de israelske og arabiske styrker. Generalsekretæren var endvidere blevet bemyndiget til at oprette en ny FN-styrke på 7000 mand, benævnt UNEF II (United Nations Emergency Force).

En fortrop blev straks opstillet af FN-kontingenter på Cypern (svensk, finsk og østrigsk), ialt 900 mand. To dage senere var denne styrke i operationsområdet og kontrollerede kontaktlinierne

Figur 2. Troppeadskillelsesaftale af september 1975

i samarbejde med FN-observatorerne.

I december 1973 sammenkaldtes til en fredskonference i Genève med deltagelse af USA, Sovjetunionen, Ægypten, Jordan og Israel samt FN's Generalsekretær. Syrien ønskede ikke at deltage. USA og Sovjetunionen delte formandskabet. Det blev hurtigt klart, at problemerne krævede omhyggelig forberedelse før egentlige forhandlinger kunne komme i gang. Bl.a. var problemet om palæstinenserens repræsentation uløst.

I januar 1974 indgik Ægypten og Israel en troppeadskillelsesaftale, hvorved Israel rømmede vestbredden af Suezkanalen og en FN-stødpudezone, besat af UNEF blev oprettet mellem de to parter på Sinai-halvøen.

En ny aftale blev indgået i september 1975 (se figur 2), der som det væsentligste indebar, at begge lande afstår fra trussel om eller brug af militære magtmidler eller blokade mod hinanden, at de israelske styrker trækker sig tilbage til øst for de to vigtige pas Gidi og Mitla, at Israel kan benytte Suezkanalen til ikke-militære transporter, samt at der etableres en elektronisk overvågningsstation i stødpudezonen i nærheden af de to pas.

Stationen blev bemannet med

civilt amerikansk personel, og den rapporterer til begge parter samt til UNEF. Udgifterne til stationens drift afholdes af USA. Det blev understreget i aftalen, at der ikke er tale om en fredsaftale, men et betydeligt skridt mod en retfærdig og varig fred.

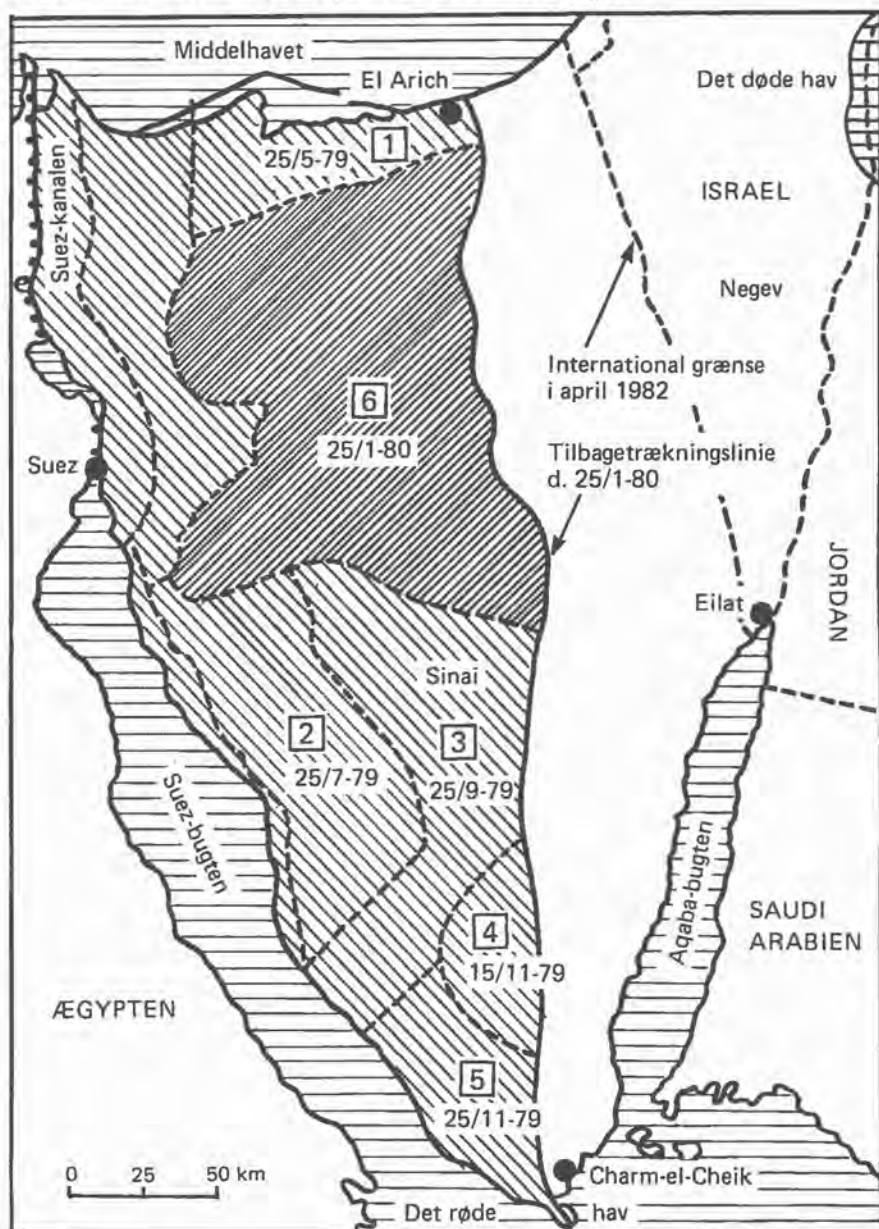
4.52. Camp David-aftalerne

Grundlaget for den endelige fred blev skabt 3 år senere, da Ægyptens og Israels præsidenter, med den amerikanske præsident Carter som mægler den 17. september 1978 — på den amerikanske præsidents landsted Camp David — indgik aftalerne om en israelsk rømning af Sinai og om selvstyre for Gaza og Vestbredden for en 5-årig periode. Indenfor dette tidsrum skal der indledes forhandlinger om områdernes endelige status.

Aftalerne førte i foråret 1979 til en egentlig ægyptisk-israelsk fredsaftale, som indebærer en overgang til normale fredsmæssige relationer mellem de to lande på alle samfundslivets områder i løbet af 3 år efter den parlamentariske godkendelse. Den gradvise overgang til fredsmæssige forhold er knyttet nøje sammen med en gradvis tilbagetrækning af israelske styrker fra Sinai. Efter tilbagetrækningen opdeles Sinai-halv-

De 2 zoner (uden tal) øst for Suez-kanalen blev evakueret som følge af de 2 troppeadskillelsesaftaler af henholdsvis 18. januar 1974 og 3. september 1975. De 6 følgende etaper (mærket 1-6) viser Camp-David-aftalens indhold, der forudsætter halvøens fuldstændige evakuering den 26. april 1982.

Figur 3. De forskellige etaper i Sinai-evakueringen

øen i 3 nord-sydgående zoner (se figur 3).

Ægypten forpligter sig til kun at opstille militære styrker i zonen nærmest Ægypten i et omfang, der er fastsat i aftalen. I den midterste og arealmæssigt største zone må Ægypten kun opstille fire bataljoner grænsetropper samt civilt politi, og endelig forpligter Ægypten sig til kun at placere civilt politi i zonen, der støder op til Israel og Aquaba-bugten.

På sin side forpligter Israel sig til i en zone på sit territorium, der grænser op til Sinai, kun at opstille en i aftalen nærmere begrænset militærstyrke.

I den lange række af gensidige sikkerhedsforanstaltninger, som indgår i aftalens plan for israelsk tilbagetrækning og ægyptisk overtagelse af Sinai-halvøen, har både Israel og Ægypten gerne set deltagelse af FN-styrker og -observatører. Dette nævnes direkte i aftalen, som imidlertid også åbner mulighed for, at sikkerhedsforanstaltningerne kan gennemføres på anden måde efter nærmere aftale mellem parterne.

Aftalens tilføjelse af andre muligheder for sikkerhedsforanstaltningernes gennemførelse end ved hjælp af FN-styrker og -observatører skyldes, at fredsaftalen blev indgået mellem parterne uden FN's mellemkomst. Det var derfor tvivlsomt, om der i FN's Sikkerhedsråd var mulighed for at opnå tilslutning til FN-styrkers medvirken til opgaver, som ver-

densorganisationen ikke havde deltaget i udformningen af. Da FN's Generalsekretær erkendte, at der ikke i Sikkerhedsrådet kunne opnås tilslutning hertil, undlod han at søge mandatet for UNEF II fornyet hos Sikkerhedsrådet ved den sidste mandatperiodes udløb den 24. juli 1979. UNEF II blev herefter trukket tilbage fra Sinai-halvøen, hvor de sidste frontenheder forlod området i november samme år.

Camp David-aftalerne om israelsk rømning af Sinai blev tilendebragt til det aftalte tidspunkt (den 26. april 1982), og sikkerhedsforanstaltningerne varetages af en multinational fredsstyrke på ca. 2.500 mand ved grænsen mellem de to lande. Styrken er sammensat af kontingenter fra Frankrig, Holland, Danmark og Storbritannien samt Australien, Columbia, Fiji, New Zealand og Uruguay. Endelig deltager de tre parter i aftalen — Israel, Ægypten og USA — også med militære kontingenter. Den multinationale fredsstyrke ledes af en norsk general.

4.53. UNDOF

Efter afslutningen den 23. oktober 1973 på krigen mellem Israel og de arabiske lande viste der sig vanskeligheder med etablering af en våbenstilstandsftale i de omstridte Golanhøjder mellem Israel og den Syrisk-Arabiske Republik. Forhandlingerne fortsatte ind i 1974 og kom først til en heldig afslutning den 31. maj 1974, hvor

en aftale, indeholdende flg. punkter, blev truffet:

- overholdelse af våbenhvilen
- adskillelse af de to landes tropper efter en godkendt plan
- etablering af områder for begrænsede styrker (Area of Limitation (AOL))
- etablering af en fredsbevarende FN-styrke
- inspektion af områder for begrænsede styrker skal finde sted med mellemrum, men ikke mindre end en gang hver 14. dag og ellers på anmodning af parterne.

Samme dag, den 31. maj 1974, godkendte FN's Sikkerhedsråd resolution nr. 350 (1974), der bl. a. etablerede UNDOF, hvis funktion blev

- at gøre sit yderste for at opretholde våbenhvilen, herunder kontrollere at den overholdes af de to parter, og
- at overvåge gennemførelsen af aftalens forskellige punkter.

Afmærkning af separationsområdet

Efter adskillelsen af de to landes tropper, hvilket fandt sted i perioden 6.-25. juni 1974, indledte UNDOF afmærkningen af det område, benævnt separationsområdet (Area of Separation (AOS)), hvorfra tropperne var trukket tilbage. Området, der har en udstrækning fra nord til syd på ca. 80 km og i dybden fra mellem 300 m til 15 km, blev sat under syrisk administration, idet dog

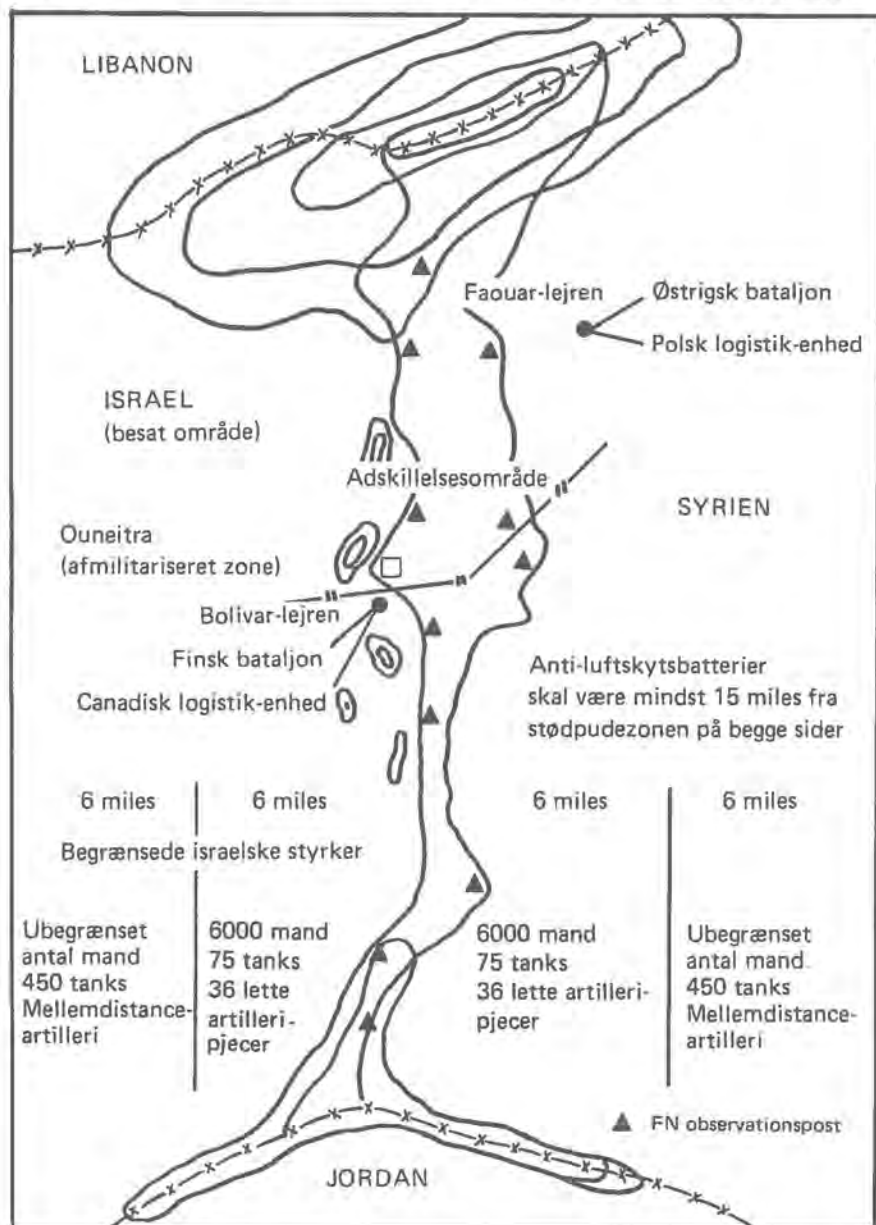
bevæbnet personel, soldater o.l. ikke må tage ophold her. Dette og området i det hele taget kontrolleres af UNDOF. Henholdsvis vest og øst for separationsområdet blev etableret de i aftalen nævnte områder, hvori begrænsede styrker kan forblive, *se figur 4*. FN-observatører, tilknyttet UNDOF, foretager de i aftalerne nævnte inspektioner af områderne for begrænsede styrker. Endvidere bemander FN-observatører permanent observationsposter indenfor separationsområdet, hvorved grænserne mellem dette område og Israel, henholdsvis Syrien er konstant overvåget.

Flere lande deltager med observatører

Danmark deltager kun med observatører i UNDOF, der for tiden består af bataljoner fra Finland og Østrig, samt forsynings- og faglige enheder fra Canada og Polen. Det er iøvrigt den eneste fredsbevarende styrke, hvori der indgår et kontingent fra et Warszawa-pagt-land.

UNDOF's mandat er den 23. november 1981 forlænget for yderligere en periode af 6 måneder til 31. maj 1982. Sikkerhedsrådet har under de halvårige behandlinger af forlængelsen af mandatet hidtil tilsluttet sig de i Generalsekretærens beretninger indeholdte synspunkter om den fortsatte risiko for konflikt i Mellemøsten og nødvendigheden af fremskridt mod en retfærdig og varig fredsordning.

Figur 4. Våbenstilstandsftalen af 31. maj 1974 vedr. Golanhøjderne

Observationspost i Golanhøjderne. UN-foto

Det er endnu for tidligt at vurdere, hvilken indflydelse Israels annektering i december 1981 af den israelsk besatte del af Golanhøjderne vil få på de fredsbestræbelser, FN har iværksat i området.

4.6. Congo

Den demokratiske republik Congo, der nu hedder Zaire, er en tidligere belgisk koloni, der blev selvstændig i juli 1960. I de første dage efter at landet blev selvstændigt herskede forvirring, frygt og uro som følge af mytterier i hæren, congolesiske soldaters voldshandlinger over for europæere, masseudvandring af udenlandske teknikere og Belgiens indsættelse af tropper fra moderlandet for at beskytte og evakuere de truede europæere.

Den congolesiske regering an-

modede FN om militær bistand for at beskytte Congos nationale territorium mod angreb udefra.

Medens operationen i Suez og Gaza kunne gennemføres på grundlag af en resolution, forløb Congo-operationen anderledes, end det var forudset. Om Congo-konflikten var stormagterne enige — i hvert fald i begyndelsen; det blev derfor muligt for Sikkerhedsrådet at blive enige om en resolution, men man lod stadig Generalsekretæren være ansvarlig for operationens udførelse.

FN-styrken blev kaldt ONUC (Organisation des Nations Unies au Congo).

4.61. Fire resolutioner

I løbet af operationen blev der vedtaget fire resolutioner, hvis hovedindhold var følgende:

- 1) at opretholde republikken Congos territoriale integritet og politiske uafhængighed,
- 2) at støtte den congolesiske centralregering i dens bestræbelser for at genoprette lov og orden,
- 3) at forhindre borgerkrig i Congo,
- 4) at gennemføre en øjeblikkelig tilbagetrækning (og evakuering) fra Congo af fremmed militært og halvmilitært personel og civile rådgivere, som ikke var under FN-kontrol, samt alle lejetropper.

4.611. Uafhængighed

Den opgave at opretholde Congos territoriale integritet og politiske uafhængighed blev i vid udstrækning udført i samarbejde med FN's civile rådgivere i Congo. Den vanskeligste faktor i problematikken var den belgiske indgriben, hvis formål var at beskytte den civile befolkning (mest belgiere) mod mytteristernes overgreb. Denne indgriben kunne nemlig benyttes af andre stater som påskud for også at intervenere.

Det var derfor af vital betydning for FN, at styrkerne hurtigst muligt kunne være i Congo.

FN-styrkens vigtigste opgave var at sætte de belgiske styrker i stand til at trække sig tilbage. Samtidig hindrede FN-styrkernes tilstedeværelse andre stater i at finde undskyldninger for at gribe ind.

4.612. Lov og orden

Den belgiske intervention var sket

efter, at lov og orden var brudt sammen som følge af mytteriet i den nationale hær (Force publique). Genoprettelse af lov og orden var derfor en nødvendig betingelse for den belgiske styrkes tilbagetrækning.

Derfor vedtog Sikkerhedsrådet "at støtte den congolesiske centralregering i dens bestræbelser for at genoprette lov og orden".

FN-styrken skulle beskytte liv og ejendom mod ulovlig vold, afvæbne elementer, hvis aktivitet truede indre lov og orden og støtte reorganiseringen af den congolesiske hær.

Beskyttelse af liv og ejendom forblev styrkens vigtigste funktion gennem hele perioden. Baggrunden var ikke blot mytterierne i den congolesiske hær, men lige så meget de hyppige stammekrige.

Forhandlinger med chefer for congolesiske enheder var ofte tilstrækkelige til at overtale dem til at holde deres styrker inde i lejre og kaserner. Kunne FN ikke ad denne vej opnå kontrol med upålidelige elementer, samlede man de truede befolkningsgrupper i områder, som det var muligt at beskytte med FN-tropper.

4.613. Forhindre borgerkrig

Delstaten Katanga, som ligger i den sydlige del, er det rigeste område i republikken. En omfattende minedrift (kobber og uran), hovedsagelig finansieret med belgisk, fransk og engelsk kapital, er Zaires vigtigste indtægtskilde.

Broen over Karwezi-floden i provinsen Katanga blev totalt ødelagt. Her ses FN-soldater, der bærer congolesiske børn over en interimistisk bro. UN-foto

Kort efter konfliktens udbrud ønskede delstatens leder *Moise Tshombe*, at området skulle være selvstændigt. Han oprettede en hær af lejetropper til at forsvare provinsen mod centralregeringen i Leopoldville. Katangas selvstændighed ville fjerne det økonomiske grundlag for den unge republiks fortsatte eksistens og kunne derfor ikke godkendes af centralregeringen. FN støttede dette synspunkt.

Resolutionen "at forhindre borgerkrig i Congo" blev vedtaget af Generalforsamlingen i februar 1961 for at give FN-styrken magt til at pågribe og udvise lejetropperne og derved tvinge *Tshombe* til at efterkomme Sik-

kerhedsrådets resolution om landets integritet.

Kort forinden var statsminister *Lumumba* blevet myrdet. Sovjet fordømte drabet og krævede FN-styrken hjemkaldt og Generalsekretæren afskediget. Han havde ansvaret for FN-operationen.

Sådan kom det dog ikke til at gå, men Sovjet støttede herefter ikke mere operationen. Et halvt år senere blev generalsekretær *Dag Hammarskjöld* dræbt ved et flystyrt nær N'Dola i Nord-Rhodesia.

Afvæbningsaktionerne ændrede karakter, fordi de nu skulle forhindre borgerkrig gennem at pågribe og udvise lejetropperne.

Da FN-styrken blev etableret,

Dag Hammarskjöld

var der ikke borgerkrig i Congo. Resolutionen om at forhindre borgerkrig blev vedtaget efter henstilling fra den congolesiske centralregering. Herved blev det muligt at hjemsende ikke-congolesiske officerer og lejetropper, og det betød en genoprettelse af bevægelsesfriheden, men også at FN-styrken blev nødt til at anvende våbenmagt.

4.614. Øjeblikkelig tilbagetrækning

Hvorvidt FN-aktionerne kan betegnes som regulære militære operationer med det formål at nedkæmpe de oprørske katangesiske styrker, eller det var handlinger i selvforsvar i et forsøg på "at gennemføre en øjeblikkelig tilbage-

trækning (og evakuering) fra Congo af fremmed militært og halv-militært personel og civile rådgivere, som ikke var under FN-kontrol, samt alle lejetropper", er stadig genstand for en del diskussion.

4.7. Cypern

På Cypern, der var britisk kronkoloni, blev årene umiddelbart efter den 2. verdenskrigs afslutning præget af politisk uro. Græsk-cyprioterne, der udgør 77% af øens befolkning, rejste med støtte fra Grækenland kravet om "enosis" (genforening) med Grækenland. Grækenland rejste flere gange på grundlag af selvbestemmelsesretten Cypern-spørgsmålet i FN, men uden at man fandt frem til nogen løsning.

Det tyrkisk-cypriotiske mindretal så med voksende uro på udviklingen og fik moralsk og politisk støtte fra Tyrkiet. Demonstrationer og strejker udviklede sig hurtigt til blodige optøjer, som snart antog borgerkrigsagtig karakter, og briterne måtte stationere store troppestyrker på øen.

Gentagne forhandlinger mellem Storbritannien, Tyrkiet og Grækenland førte ikke til noget resultat før 1959, hvor man enedes om, at Cypern fra 1960 skulle være en selvstændig republik, den såkaldte Zürich-aftale. I den fastsattes også en forfatning, hvori der blev taget hensyn til det tyrkiske mindretal.

De tre involverede lande, kal-

det garantimagterne, var enige om at forhindre aktiviteter på Cypern, der ville indebære sammenlutning med et land eller en deling af øen, og såfremt fælles aktion ikke er mulig, forbeholder hver af garantimagterne sig ret til handling med det ene formål at genetablere staten Cypern i henhold til forfatningen.

Det blev aftalt, at Storbritannien kunne opretholde en militærbase på øen, ligesom de to andre garantimagter (Grækenland og Tyrkiet) havde ret til at stationere mindre militærstyrker på øen, i størrelsesordenen en bataljon hver.

De nationalistiske følelser og de særlige hensyn til forfatningen, som på mange måder besværliggjorde samarbejdet mellem de to befolkningsgrupper, skabte ny uro. Urolighederne førte ved juletid 1963 til voldsomme sammenstød, og på præsidentens anmodning sendte Storbritannien forstærkninger til de stationerede tropestyrker på øen. Det lykkedes for de britiske styrker at holde situationen nogenlunde under kontrol og skille de stridende parter ad. Den 15. januar 1964 mødtes repræsentanter for Cypern, Grækenland, Tyrkiet og Storbritannien til en konference i London, hvor der ikke opnåedes enighed om nogen løsning. Storbritannien foreslog, at man til afløsning af de britiske styrker på Cypern sammensatte en styrke med kontingenter fra NATO's medlemslande og andre lande. Dette mod-

satte Cypern sig og udtalte, at skulle der stilles fremmede tropper til rådighed, skulle de være under kommando af FN, og hele spørgsmålet skulle forelægges FN's Sikkerhedsråd.

4.71. UNFICYP oprettes

Da urolighederne fortsatte, og Storbritannien ikke til stadighed kunne påtage sig at opretholde freden, forelagde Storbritannien Cypern-spørgsmålet for FN. Den 4. marts 1964 vedtog Sikkerhedsrådet at oprette en fredsbevarende styrke på Cypern.

Styrken fik betegnelsen UNFICYP (United Nations Forces in Cyprus).

FN-styrken blev sammensat af soldater fra Canada, Danmark, Finland, Irland, Sverige og Østrig, samt af en del af de allerede stationerede britiske tropper, i alt ca. 6.000 mand.

Af sikkerhedsrådets resolution fremgår det, at FN-styrken

"i den internationale freds og sikkerheds interesse efter bedste evne skal hindre en genopblussen af kamphandlingerne og i fornøden udstrækning medvirke til en genoprettelse og vedligeholdelse af lov og orden samt en tilbagevenden til normale tilstande."

Det blev atter Generalsekretæren, som over for Sikkerhedsrådet blev ansvarlig for operationens gennemførelse. Han udarbejdede et direktiv for styrkens anvendelse. Det fremgår bl.a. heraf, at styrken ikke må blande sig i den politiske situation, samt at våben-

magt kun må anvendes i selvforsvar. Det fremgår endvidere af direktivet, at placeringen af FN-styrker mellem de stridende parter kun må finde sted, hvis begge parter er villige dertil. Det er udtrykkelig anført, at hvis dette medfører et sammenstød mellem styrken og en eller begge de stridende parter eller i øvrigt ikke skønnes at ville føre til en våbenhvile, bør denne fremgangsmåde ikke anvendes.

FN-styrken kan ikke arrestere eller afvæbne cyprioter.

4.72. Tyrkere og grækere isolerer sig

Urolighederne havde medført, at de to parter havde isoleret sig fra hinanden. Det tyrkisk-cypriotiske mindretal samlede sig i forskellige områder, byer og dele af

byer, bl.a. var hovedstaden Nicosia derved blevet delt i to dele. Områderne blev forsvaret fra befæstede stillinger.

FN-styrkens vigtigste opgave i begyndelsen af operationen var at overtage disse befæstede stillinger og garantere begge befolkningsgrupper i det lokale område, at de ikke blev angrebet af den anden part. Denne fremgangsmåde var især vigtig i byer, hvor parternes stillinger lå tæt op ad hinanden og kamphandlinger derfor lettest kunne bryde ud. I landdistrikterne patruljerede FN-styrken især i de områder, som var forladt af befolkningen for at forhindre, at nye befæstede stillinger blev oprettet samt for at kontrollere, at ødelæggelser og tyverier af forladt ejendom ikke fandt sted. Bestræbelserne på at over-

Dansk observationspost på Cypern. Foto: Forsvaret

tage de befæstede stillinger betød, at FN's militære chefer måtte optage langvarige forhandlinger med de lokale ledere.

De befæstede og forsvarede områder gjorde samfærdslen på øen vanskelig og usikker. I mange tilfælde var det umuligt for landmændene at komme ud til deres marker uden beskyttelse af FN-soldater. Ligeledes måtte FN-personel på flere vejstrækninger ledsage bilister for at hindre, at provokationer og mindre episoder udviklede sig til væbnet konflikt.

4.73. Lokale konflikter

Disse vanskeligheder, kombineret med regeringens planer om at udbygge Cyperns nationale forsvar, blev i perioden indtil foråret 1968 årsag til mange lokale konflikter. Den tyrkisk-cypriotiske befolkningsgruppe så enhver udbygning af øens nationale forsvar (mod en invasion fra Tyrkiet) som en trussel mod deres eksistens. Mange forsvarsanlæg ville da også, hvis FN-styrken ikke havde grebet ind, være rettet direkte mod de tyrkisk-cypriotiske enklaver.

I de fleste tilfælde lykkedes det for FN-styrken at afværge egentlige kamphandlinger. Fremgangsmåden var ofte en kombination af forhandling og demonstration af militær styrke, som bestod af tilkaldte reserver fra FN-styrkens forskellige nationale kontingenter.

I et tilfælde lykkedes det dog

ikke for FN-styrken at afværge et planlagt græsk-cypriotisk angreb på to tyrkisk-cypriotiske landsbyer. Angrebet blev gennemført i november 1967 af en infanteribataljon støttet af artilleri og panservogne. De lokale FN-poster blev passeret og i flere tilfælde besat og afvæbnet, dog uden tab blandt FN-styrkens personel. Under angrebet blev 24 tyrkisk-cyprioter dræbt, medens der på græsk-cypriotisk side var 2 dræbte og 12 sårede.

Handlingen satte det tyrkiske forsvar i alarmberedskab, og der blev foretaget forberedelser til invasion af Cypern. FN's Sikkerhedsråd blev indkaldt, og det lykkedes ved forhandlinger at opnå en enighed om, at Tyrkiet afstod fra invasion, og at Grækenland reducerede sine styrker på øen fra ca. 10.000 mand til 950 mand. Endvidere blev chefen for de græsk-cypriotiske forsvarsstyrker, den græske *general Grivas*, som var direkte ansvarlig for angrebet på de to landsbyer, kaldt tilbage til Grækenland.

4.74. Nogenlunde ro på Cypern

Det blev efter kamphandlingerne i november 1967 erkendt, at problemerne ikke kunne løses ved hjælp af militære magtmidler. FN-styrkens tilstedeværelse havde endvidere bevirket, at konflikter forårsaget af ukontrollerede provokationer efterhånden var ophørt, og begge befolkningsgrupper begyndte at føle en vis tryk-

hed ved FN-styrkens tilstedeværelse.

Med Tyrkiets afståelse fra invasion og tilbagetrækningen af det store græske militærkontingent til Grækenland var nogle af konfliktårsagerne fjernet. Fra græsk-cypriotisk side gav man i foråret 1968 fuld bevægelsesfrihed for den tyrkisk-cypriotiske befolkningsgruppe til hele øen, en gestus der dog ikke blev gengældt fra den tyrkisk-cypriotiske side, som fortsat afspærrede enklaverne for medlemmer af den græsk-cypriotiske befolkningsgruppe. Egentlige forhandlinger mellem ledere fra de to befolkningsgrupper blev dog indledt.

Den aftagende spænding og forventningerne om udsigter til en politisk løsning på problemerne førte til en reduktion af FN-styrken, som fra oprindelig 6000 mand kom ned på 4000 mand. Antallet af FN-poster kunne reduceres med ca. 1/3, og en del af observationsopgaverne blev udført af patruljer, dels motoriserede og dels til fods.

Herved opretholdt man indtrykket af FN's tilstedeværelse på øen over for den lokale befolkning, som stadig kunne henvende sig til FN-styrken, hvis den følte sig forulempet eller truet af den anden part. Ved FN-styrkens kontakt med de lokale ledere i begge befolkningsgrupper kunne påståede overgreb straks undersøges, og problemerne blev derfor hyppigt løst på lokalt plan.

I 1970 blev FN-styrken redu-

ceret med yderligere 1000 mand på grund af FN's anstrengte økonomi. Reduktionen berørte ikke det britiske og det canadiske kontingent, fordi disse to lande selv afholder udgifterne i forbindelse med deres styrkers ophold på Cypern.

4.741. Civil FN-politistyrke

Mange konflikter på lokalt plan skyldtes civile forhold (tyveri, hærværk på forladte bygninger, marker og plantager). I FN-styrken indgår der, udover militære enheder, en civil politistyrke, som er sammensat af politifolk fra mange lande. I en lang periode deltog også danske politifolk i styrken. Denne styrke arbejder sammen med begge parter politistyrker, hvor efterforskning af forbrydelser og tyverier m.v. nødvendigvis må foregå på den anden parts område. FN-styrkens civile politistyrke har gennem løsning af disse opgaver i høj grad medvirket til at styrke den lokale befolknings tillid til FN-styrkens muligheder som fredsbevarende faktor.

Militært set lykkedes det FN-styrken at forhindre en genopblussen af de væbnede konflikter, mens de politiske forhandlinger mellem de to befolkningsgruppers ledere trak i langdrag.

4.75. Den politiske situation forværres

Konflikten mellem de to befolkningsgrupper blev i løbet af 1970 yderligere kompliceret på grund af interne politiske modsætninger

i den græsk-cypriotiske befolkning. Ved et valg til Repræsentanternes Hus i Cyperns parlament fik det kommunistiske parti 37% af stemmerne og blev det næststørste parti.

Valgets resultat foruroligede militærjuntaen i Athen. Også den tyrkiske regering i Ankara så med uro på den politiske udvikling på Cypern. Øens præsident, *Makarios*, havde efterhånden taget afstand fra enosis (genforening med Grækenland).

Efter obersternes overtagelse af regeringsmagten i Grækenland var ønsket om genforening stærkt kølnet hos præsident *Makarios* og store dele af den græsk-cypriotiske befolkning. *Makarios* besøgte i Moskva i juni 1971 skabte både i Athen og Ankara uro med hensyn til præsidentens fremtidige politik, som eventuelt kunne påvirke sikkerheden i det østlige Middelhav.

På denne baggrund blev *general Grivas* sendt tilbage til Cypern for at organisere en modstandsbevægelse, der kunne fjerne *Makarios*. Den græsk-cypriotiske befolkningsgruppe gennemlevede nu en urolig periode med bombeattentater mod politi og politiske ledere. *Makarios* hemmelige indkøb af våben i Tjekkosllovakiet til bevæbning af et særligt beskyttelseskorps forøgede spændingen. Efter pres fra Athen blev våbene anbragt under FN-kontrol.

I slutningen af 1973 skærpedes holdningen til cypernproblemerne i såvel Athen som i Ankara. I

Grækenland tog en ny militærjunta magten ved et kup. De nye magthavere forøgede støtten til modstandsbevægelsen på Cypern. I Tyrkiet blev der efter et valg i december 1973 dannet den første demokratiske regering i mange år.

Denne fremsatte som sin cypernpolitik kravet om en federationsløsning, hvorved den tyrkisk-cypriotiske befolknings tilværelse kunne sikres i et selvstyrende område. Dette krav havde fra tyrkisk-cypriotisk side været fremsat under de tidligere forhandlinger mellem de to befolkningsgruppers ledere.

Modstandsbevægelsen mod *Makarios* forstærkede sin aktivitet med støtte fra Athen. Efter en ny række bombeattentater og politiske mord forstærkede *Makarios* sine modforholdsregler. Det blev herunder afsløret, at såvel modstandsbevægelsen som de til den cypriotiske hær udlånte græske officerer modtog deres ordrer fra Athen.

I en henvendelse til den græske præsident meddelte *Makarios*, at samtlige 650 græske officerer ville blive udvist inden den 20. juli 1974.

4.76. Statskup på Cypern og tyrkisk intervention

Officererne blev ikke udvist. De gennemførte den 15. juli 1974 et grundigt forberedt statskup. Alle nøgleobjekter blev besat, og de græske officerer kontrollerede hele øen samme dag. Det lykkedes dog *præsident Makarios* at flygte.

I de tyrkiske enklaver var situationen rolig, men utryg. Kupledelsen udpegede et medlem af modstandsbevægelsen, *Nichos Sampson*, til præsident. Han var medlem af parlamentet og kendt som en glødende tilhænger af Cyperns forening med Grækenland.

Med det formål at forhindre den nye præsident og kupledelsen i at forene øen med Grækenland intervererede Tyrkiet den 20. juli 1974 i henhold til aftalen af 1959, jfr. 4.7. ved overførsel af militære styrker til Cypern.

Fra græsk-cypriotisk side blev den tyrkiske intervention betragtet som en militær invasion. Den blev imødegået ved indsættelse af de græsk-cypriotiske forsvarsstyrker, såvel imod de fra Tyrkiet kommende styrker som imod alle de tyrkisk-cypriotiske enklaver på øen.

Herved forsinkedes den tyrkiske fremrykning så meget, at det ikke lykkedes at få kontrol over hovedstaden Nicosias lufthavn, før Sikkerhedsrådet blev indkaldt til hastemøde, som resulterede i krav om iværksættelse af våbenhvile den 23. juli ved FN-styrkens mellemkomst.

4.761. FN-styrkens indsats

Det lykkedes kun delvis for FN-styrken gennem forhandlinger på såvel lokalt som centralt plan at få våbenhvilen respekteret af begge parter.

På tyrkisk side var det især af betydning at få kontrol over lufthavnen. Et forslag om, at FN-

tropper overtog kontrollen blev accepteret fra græsk-cypriotisk side, men afslået fra tyrkisk side.

FN-styrkens militærpolitikontingent havde allerede den 23. juli overtaget kontrollen med lufthavnen og blev i løbet af dagen og den følgende nat forstærket med et canadisk FN-kompagni, en svensk og en finsk FN-delning samt to britiske panservognseskadroner.

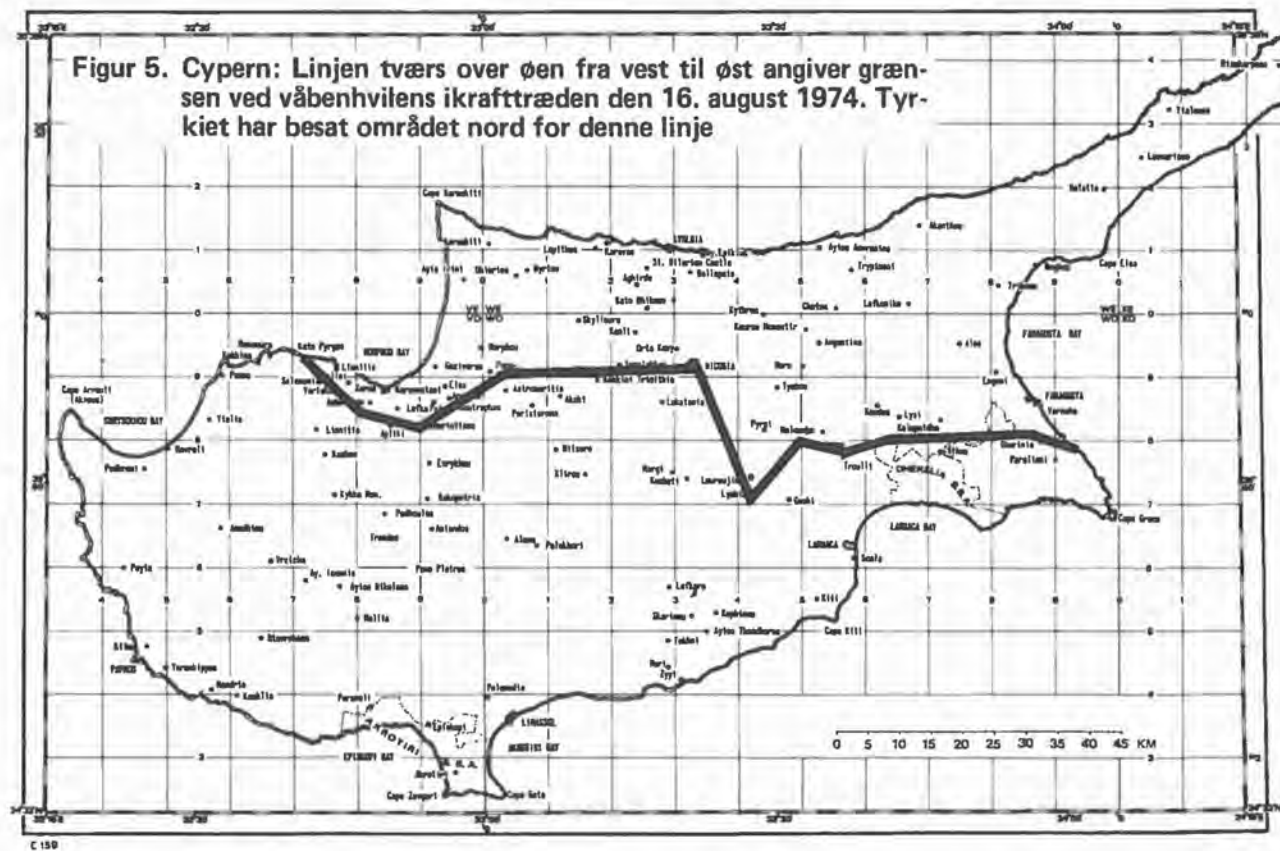
FN-styrkens chef meddelte den 24. juli den tyrkiske ambassadør på Cypern, at hvis tyrkiske tropper angreb lufthavnen, ville de komme i kamp med fire nationer og FN. En time senere meddelte den tyrkiske præsident over den tyrkiske radio, at lufthavnen ikke ville blive angrebet.

4.762. Våbenhvile og fornyet tyrkisk angreb

Den nyudnævnte præsident trak sig tilbage fra posten allerede den 23. juli og formanden for Repræsentanternes Hus tiltrådte som fungerende præsident. Våbenhvilen blev formelt undertegnet den 30. juli.

De efterfølgende forhandlinger om en politisk løsning brød dog hurtigt sammen. Fra tyrkisk side fremsattes den 13. august et ultimatum om græsk og græsk-cypriotisk tilslutning til en federationsløsning inden 12 timer. I modsat fald ville Tyrkiet fortsætte de militære operationer og erobre et område fra Morphou i vest over Nicosia til Famagusta i øst (se figur 5).

Figur 5. Cypern: Linjen tværs over øen fra vest til øst angiver grænsen ved våbenhvilens ikrafttræden den 16. august 1974. Tyrkiet har besat området nord for denne linje

Fra græsk og græsk-cypriotisk side krævede man 72 timer til overvejelse. Dette blev afslået, og den 14. august kl. 0500 indledte de tyrkiske styrker offensiven med luftangreb, hvorefter en tyrkisk infanteridivision angreb Famagusta.

Sikkerhedsrådet indkaldtes atter til hastemøder, og den 16. august lykkedes det at få begge parter til påny at acceptere en våbenhvile. På dette tidspunkt havde de tyrkiske styrker stort set nået deres militære mål.

Under kamphandlingerne blev 2500 græsk-cyprioter, 500 tyrkisk-cyprioter og 300 tyrkere dræbt.

FN-styrken, som mange steder var placeret i centrum af kamphandlingerne, undgik ikke tab, selv om den ikke deltog aktivt i selve kampen. Således blev 11 FN-soldater dræbt og 62 såret. Blandt de dræbte var 2 danskere, og 5 danskere blev såret. De dræbte og 2 af de sårede stødte med deres køretøj på en pansermine, da de var undervejs for at genetablere en observationspost. Den græsk-cypriotiske hær havde under sin tilbagetrækning udlagt minefelter flere steder på øen.

4.77. Situationen efter våbenhvilens ikrafttræden

De tyrkiske styrker havde ved våbenhvilens ikrafttræden kontrol med ca. 37% af Cyperns landområde (se figur 5). Under kamphandlingerne var ca. 180.000

græsk-cyprioter (ca. 35% af befolkningsgruppen) flygtet imod syd.

Det blev FN-styrkens opgave at overvåge konfrontationslinien. I den forbindelse anførtes i den af FN's Sikkerhedsråd vedtagne resolution, at begge parter skulle samarbejde med FN-styrken under løsningen af dennes opgaver, der også omfattede hjælp til flygtningene i begge lejre.

De tyrkiske styrker forhindrede imidlertid FN-styrkens adgang til det tyrkisk kontrollerede område. Den brød endvidere våbenhvilen ved flere steder at foretage fremrykninger ud over konfrontationslinien for at opnå taktiske og økonomiske fordele.

De efterfølgende politiske forhandlinger mellem lederne af de to befolkningsgrupper blev indledt i en forholdsvis positiv atmosfære. Men med *præsident Makarios'* tilbagevenden til Cypern i december 1974 blev den græsk-cypriotiske holdning skærpet.

Forhandlingerne blev bragt til ophør i februar 1975, da man fra tyrkisk-cypriotisk side proklamerede en forbundsstat som en del af en kommende forbundsrepublik Cypern. Proklamationen er i direkte modstrid med London-Zürich-aftalerne fra 1959, som blev grundlaget for Cyperns selvstændighed (se 4.7). Bortset fra Tyrkiet har ingen stat anerkendt proklamationen.

Forhandlingerne om problemernes løsning blev herefter på Sikkerhedsrådets opfordring vi-

dereført under ledelse af FN's Generalsekretær.

Herunder lykkedes det at opnå enighed om, at de ca. 9000 tyrkisk-cyprioter, der befandt sig i det sydlige område, kunne rejse til det af tyrkerne kontrollerede område. Til gengæld fik de græsk-cyprioter, der ikke var flygtet fra det nordlige område, tilladelse til fortsat at bo i dette område, nyde fuld bevægelsesfrihed samt få ret til egen undervisning og religion.

Enigheden blev kun opnået efter tyrkisk trussel om at udvise ca. 10.000 græsk-cyprioter, hvis ikke de 9000 tyrkisk-cyprioter blev sendt til det tyrkisk kontrollerede område.

Hermed har man fra tyrkisk-cypriotisk side opnået at få samlet stort set hele den tyrkisk-cypriotiske befolkningsgruppe inden for det af dem kontrollerede område.

I årene siden 1974 er der under FN-kontrol foregået frivillige flytninger af græsk-cyprioter fra den nordlige del til den sydlige del af øen, således at status i begyndelsen af 1982 er, at ca. 1200 græsk-cyprioter fortsat lever i den nordlige del.

Forskellige forslag til løsning af konflikten er alle blevet afvist, hyppigt på grund af præsident Makarios' stejle holdning. I sommeren 1977 døde Makarios imidlertid pludselig af hjertelammelse, og som ny præsident indsattes *Spyros Kyprianou*.

Ved præsidentvalgene i 1978

og 1981 genvalgtes han af den græsk-cypriotiske befolkning. Fra tyrkisk-cypriotisk side anerkendes han kun som leder af den græsk-cypriotiske befolkningsgruppe og er dermed uden myndighed over den tyrkisk-cypriotisk kontrollerede del af øen.

4.78. FN-styrkens opgaver i den nye situation

Med adskillelsen af de to befolkningsgrupper ændrede FN-styrkens opgaver i nogen grad karakter.

Geografisk koncentreredes opgaverne til en af FN kontrolleret zone mellem de to parter. Her er oprettet et stort antal FN-observationsposter, der skaber en sammenhængende overvågning af parterne. Herved hindres episoder i at glide ud af kontrol.

Der opstod praktiske vanskeligheder ved oprettelsen af enkelte poster. Eksempelvis krævede de tyrkiske styrker en dansk post fjernet, selv om den lå uden for det tyrkisk kontrollerede område. Et tyrkisk ultimatum om postens fjernelse blev besvaret med en massiv forstærkning af FN-posten med panservogne og FN-personel fra det britiske og det finske kontingent.

Stillet over for den samme taktik, som FN-styrken anvendte ved fastholdelsen af kontrollen over Nicosias lufthavn, opgav de tyrkiske styrker deres krav, og observatørposten forblev under FN-kontrol.

Den faste holdning fra FN-styr-

kens side over for ethvert forsøg fra begge parter på ændring af konfrontationslinien har bevirket, at roen er blevet opretholdt.

Herved er den første forudsætning for en politisk løsning tilvejebragt.

4.8. Libanon

Libanon blev først under anden verdenskrig (1941) en selvstændig stat. Området havde siden 1920 været et fransk mandat, men franske tropper rømmede først landet i 1946. Det har igennem historien været under indflydelse af skiftende muhamedanske og kristne magthavere. Befolkningen på ca. 1,7 millioner består af næsten lige mange kristne og muhamedanere.

Libanesisk nationalfølelse findes fortrinsvis i den kristne del, medens den muhamedanske del mere identificerer sig med den arabiske nationalisme. Ifølge forfatningen skal præsidenten være kristen og premierministeren muhamedaner. Disse vælges af befolkningens mandlige del.

Ud over de to befolkningsgrupper befinder der sig ca. 300.000 palæstinensiske flygtninge i Libanon, hvoraf de fleste bor i flygtningelejre. Siden Jordan i september 1970 udviste alle styrker af den palæstinensiske befrielsesorganisation (PLO), er det palæstinensiske befolkningselement udvidet med en bevæbnet styrke på ca. 16.000 mand fra denne organisation. Styrken opholder sig hovedsagelig i baser i Beirut's ara-

biske bydel og i den sydlige del af landet.

4.81. UNOGIL (United Nations Observer Group in Lebanon)

Efter et ægyptisk inspireret oprør i 1958 mod den provestlige præsident Chamoun opnåedes der enighed mellem de to befolkningsgrupper om at modtage en FN-observatørgruppe (UNOGIL) til afløsning af en amerikansk styrke, som havde interverneret i konflikten på præsidentens anmodning. Præsident Chamoun blev samme år afløst af hærens chef i præsidentembedet, og FN-observatørgruppen blev herefter ophævet.

4.82. Borgerkrigen 1975-76

I 1975 udviklede det konfliktfyldte forhold mellem de to befolkningsgrupper sig til egentlig borgerkrig. Under krigen sluttede flere enheder af den libanesiske hærs arabiske del sig til den propalæstinensiske *løjtnant Ghatib*, som i marts 1976 angreb hærens garnisoner i Sydlibanon. Fire garnisoner, som befandt sig i kristne landsbyer, modstod angrebet. En af dem var ledet af *major Saad Haddad*, som herefter dannede den kristne milit i Sydlibanon. I begyndelsen samarbejdede den med den kristne befolkningsgruppes leder *Bechir Gemayel*. I 1979 afbrød major Saad Haddad dog forbindelsen med Bechir Gemayel og proklamerede "Den frie libanesiske Stat".

Flere arabiske lande medvirke-

de i forsøget på en løsning af konflikten ved oprettelsen af en ca. 30.000 mand stor arabisk fredsstyrke med deltagelse fra Syrien, Irak, Kuwait, Saudi-Arabien, Sudan og Libyen. De fleste af landene har imidlertid trukket deres styrker tilbage; men der findes stadig en arabisk fredsstyrke i Libanon bestående af syriske enheder. En egentlig fred mellem de stridende parter har det dog ikke været muligt at etablere.

4.83. Den videre udvikling og oprettelsen af UNIFIL

I årene efter 1976 er Libanon mere og mere blevet opdelt i selvstændige kristne og muhamedanske områder, som med mellemrum har været i væbnet konflikt med hinanden. I Sydlibanon var de væbnede sammenstød ikke kun begrænset til de to befolkningsgrupper. Fra de palæstinensiske militærbaser i dette område infiltrerede PLO-styrkerne ind over grænsen til Israel eller beskød israelsk område med raketter. I marts 1978 rykkede israelske hærstyrker over grænsen til Libanon for at nedkæmpe PLO-baserne i den sydlige del af landet op til Litani-floden.

På anmodning af Libanon og Israel trådte FN's Sikkerhedsråd sammen 17., 18. og 19. marts 1978 og vedtog resolution nr. 425 (1978), der bl.a. indebar etableringen af en fredsbevarende FN-styrke med følgende opgaver:

— at kontrollere de israelske trop-

pers tilbagetrækning fra libanesisk territorium, genoprette international fred og sikkerhed og bistå den libanesiske regering med effektiv genoprettelse af dens myndighed i området, og

— at gøre sit bedste for at forhindre genoptagelse af kamphandlingerne samt sikre, at FN's operationsområde ikke benyttes til fjendtlige handlinger af nogen art.

FN-styrken fik til løsning af disse opgaver støtte af FN-observatorerne fra UNTSO (United Nations Truce Supervision Organization), der skulle fortsætte med at fungere på våbenstilstandslinien mellem Libanon og Israel.

En midlertidig styrke

FN-styrken, som skulle være af midlertidig karakter, fik betegnelsen UNIFIL (United Nations Interim Force in Lebanon). Indledningsvis blev styrken fastsat til i alt 4.000 mand, men dette blev senere forøget til 6.000 mand, hvilket var styrketallet i begyndelsen af 1982. Der er dog stadig bestræbelser i gang for at forøge styrken. Danmark deltager ikke i denne styrke, der for tiden består af bataljoner fra Fiji, Ghana, Irland, Nepal, Holland, Nigeria, Norge og Sverige, *jfr. figur 6*. UNIFIL blev i 1978 oprettet for en første periode på 6 måneder, men er senere yderligere forlænget i perioder på 4-6 måneder, forløbet frem til 19. januar 1983.

Figur 6. Placeringen af De forenede Nationers midlertidige styrke i Libanon (UNIFIL), 1978-83

Haddads kristne milits

Hovedelementet i UNIFIL's opgaver var dels at kontrollere israelsk tilbagetrækning fra Libanon, dels at etablere fredelige tilstande indenfor området mellem våbenstilstandslinien (grænsen) og Litani-floden. Allerede 13. juni 1978 trak Israel sine styrker ud af Libanon, men i stedet for at overlade sine militære stillinger langs grænsen til FN, overlod israelerne dem til major Saad Haddads kristne milits, som hermed udvidede sine enklaver med et 10-15 km bredt landområde på den nordlige side af den israelsk-libanesiske grænse.

Major Saad Haddads kristne milits havde allerede gennem læn-

gere tid modtaget alle sine forsyninger fra den israelske hær, og militsen havde aktivt støttet de israelske operationer i Sydlibanon.

4.84. Vilkårene for UNIFIL's løsning af opgaven

FN-styrken var oprettet i området i overensstemmelse med et ønske fra de involverede suveræne stater Israels og Libanons regeringer, d.v.s. i overensstemmelse med Dag Hammarskjölds princip nr. 1 (se afsnit 4.10). Men de organisationer, der var årsag til konflikten (PLO og den kristne milits), var uden for den libanesiske regerings kontrol.

PLO og Haddad hindrer FN-styrkens arbejde

Da de israelske styrker trak sig ud af Libanon, forblev PLO-styrkerne i sine støttepunkter, hvilket betød at de befandt sig inden for FN-styrkens operationsområde.

Der blev som nævnt ved etableringen af UNIFIL i området ikke indgået forpligtende aftaler med hverken PLO eller Haddads kristne milits.

Under UNIFIL's forsøg på at forhindre genoptagelse af kamphandlingerne og sikre, at FN-styrkens operationsområde ikke blev benyttet til fjendtlige handlinger af nogen art, opstod der alvorlige episoder i forholdet til såvel PLO som til den kristne milits, som begge i realiteten har forhindret FN-styrken i at løse denne opgave.

FN-styrkens bistand til Libanon afskæres

Den anden opgave, nemlig at bistå den libanesiske regering med genoprettelsen af dens effektive myndighed i området, blev umuliggjort, dels fordi FN-styrken ikke kontrollerede hele området, og dels fordi den kristne milits ved militære aktioner modsatte sig, at libanesiske hærstyrker blev ført til området.

Fortsatte konfrontationer mellem parterne

Tilstedeværelsen i området af PLO-styrkerne, der støttedes af de arabiske lande, og af major

Saad Haddads kristne milits, der støttedes af Israel, medførte utallige konfrontationer mellem stort set alle involverede parter med fortsat tab af menneskeliv både blandt den hårdt ramte libanesiske civilbefolkning, de israelske landsbyer i det nordlige Israel, blandt de stridende parter og hos FN-styrkens personel. En appel fra FN's Generalsekretær til alle parter om samarbejde med FN-styrken om løsning af opgaverne forblev uden virkning.

Israel nedkæmper PLO-baserne

I juni 1982 rykkede israelske styrker atter ind i Sydlibanon med det erklærede mål at nedkæmpe alle PLO-baserne i området op til Litani-floden. Efter at dette mål var nået, fortsatte de israelske styrker imidlertid deres fremrykning mod Beirut, hvis arabiske bydel blev udsat for heftige luftangreb, medens hærstyrker omringede bydelen og beskød den med artilleri.

Målet for denne del af operationen var at fjerne alle PLO-enheder fra Beirut, herunder *PLO-lederen Yassir Arafats* hovedkvarter.

De israelske styrker afholdt sig fra et egentligt angreb på bydelen med hærenheder, men afskar den i lange perioder fra nødvendige forsyninger (f.eks. vand, elektricitet og fødevarer), som tillige med luftangreb og artilleribeskydning udsatte den arabiske civilbefolkning for store lidelser og tab af mange menneskeliv.

En palæstinensisk kvinde ved indgangen til sit ødelagte hjem nær Beirut. UN-foto

En international sikringsstyrke indsættes

Efter lange forhandlinger mellem den israelske regering, PLO-styrkernes leder Yassir Arafat og den libanesiske regering, som alle blev ført gennem en amerikansk forhandler, lykkedes det at få PLO-styrkerne til at forlade byen på betingelse af, at PLO-styrkernes afmarch kunne ske uden indblanding eller overvågning af de israelske styrker. Der blev derfor truffet aftale mellem parterne og den amerikanske, franske og italienske regering om, at en international sikringsstyrke — bestående af hæreneheder fra disse tre

stater — skulle overvåge PLO-styrkernes udmarch af Beirut. Et vanskeligt element i aftalen var at opnå aftaler med andre arabiske lande, som var villige til at modtage PLO-styrkerne.

I august kunne evakueringen af ca. 12.000 PLO-soldater til forskellige arabiske stater afvikles under overvågning af den internationale sikringsstyrke, som straks herefter forlod libanesiske område. Af de 12.000 PLO-soldater kom ca. 8.800 til Syrien.

De israelske styrker bliver i Beirut

Mod forventning trak Israel ikke sine styrker ud af Beirut, ligesom

en betydelig israelsk styrke stod i Østlibanon over for den syriske fredsstyrke, som Israel også krævede ud af Libanon for at staten uafhængig af fremmed indflydelse kunne danne en regering, som kunne samle landet.

Bechir Gemayel vælges

Som indledning hertil blev der under kaotiske forhold holdt et efter forfatningen fastsat præsidentvalg. Den kristne leder *Bechir Gemayel* blev valgt, men inden han nåede at blive indsat i embedet, blev han sammen med mange kristne ledere dræbt ved et bombeattentat mod det kristne hovedkvarter i Beirut's kristne bydel. Ansvar for bombeattentatet er endnu ikke klarlagt. Kort tid efter trængte bevæbnede kristne styrker ind i 2 flygtningelejre i Beirut's udkant og gennemførte en massakre på palæstinensere i lejrene, hvorved adskillige hundrede omkom.

De israelske styrker, der opholdt sig i området som besættelsesstyrker, blev holdt ansvarlige for ikke at have forhindret ugeringen.

Massakren skabte en alvorlig krise i den israelske regering, ligesom den har influeret på verdensopinionens holdning til Israel.

Den israelske regering har indvilliget i at foretage en dybtgående undersøgelse med henblik på klarlæggelse af ansvaret for ugeringen.

Sikringsstyrken tilbage igen

I denne situation befinder FN-styrken sig stadig i det sydlige Libanon uden mulighed for at øve nogen indflydelse på konfliktens løsning.

Derimod er det lykkedes at få den ovenfor omtalte internationale sikringsstyrke tilbage til Libanon. Det har herunder fra de tre landes regeringer været et krav, at de israelske styrker trækker sig ud af Beirut. I skrivende stund (ultimo september 1982) har enheder fra sikringsstyrken indtaget stillinger omkring de to flygtningelejre i Beirut's udkant.

Sikringsstyrken er ikke FN's

Aftalen om den internationale sikringsstyrke blev skabt uden for FN's rammer og er derfor ikke godkendt af Sikkerhedsrådets medlemmer. Om den kan skabe international fred og sikkerhed i området, eller om den på et senere tidspunkt kan afløses af en FN-styrke, kan kun tiden vise.

4.9. Kashmir

UNMOGIP (United Nations Military Observer Group in India and Pakistan)

Fyrstendømmet Kashmir grænser op til både Indien og Pakistan. Konflikten om fyrstendømmet opstod, såsnart briterne trak sig ud af det indiske kontinent og oprettede de to selvstændige stater Indien og Pakistan. Delingen foregik hovedsagelig på grundlag af befolkningens religioner. Inderne

Indiske og pakistanske officerer diskuterer en episode med FN-observatører. UN-foto

er væsentligst hinduer, medens pakistanerne er muhamedanere.

De forskellige fyrstendømmer kunne selv bestemme, hvilken stat de ville tilslutte sig. I Kashmir var fyrsten (maharajaen) hindu, medens tre fjerdedele af befolkningen var muhamedanere. Fyrsten kunne ikke beslutte sig. Muhamedanske tropper trængte ind i Kashmir, og maharajaen bad Indien om hjælp, men Indien ville ikke støtte, før maharajaen havde knyttet Kashmir til Indien. Det gjorde han, og indiske tropper rykkede ind i Kashmir og mødte de pakistanske tropper langs den linie, som i dag deler Kashmir i to dele.

I 1948 bragte Indien sagen for Sikkerhedsrådet. En våbenhvile blev etableret, og en FN-observatørgruppe blev organiseret med det formål at overvåge våbenhvilen, som skulle være en forudsætning for en folkeafstemning og demilitarisering af området.

Bangladesh

Fjendtlighederne mellem de to lande brød ud igen i 1965 — relativt kortvarigt — og påny i 1971, og denne gang med den konsekvens, at Øst-Pakistan frigjorde sig som en selvstændig stat "Bangladesh". Indien gik sejrrigt ud af konflikten, der fik sin afslutning ved en fredsaftale i juli 1972,

som bl.a. påny beskrev skillelinien (Line-of-control) i Kashmir. Aftalen, der blev benævnt *Simla-aftalen*, forudsætter, at alle konflikter, episoder o.l. mellem Indien og Pakistan fremover skal løses på bilateral vis, altså direkte mellem Indien og Pakistan. Indien har herved forudsat, at FN ikke mere spiller en aktiv fredsbevarende rolle i området, medens Pakistan fortsat fastholder, at FN-observatørerne er den formidlende part, når episoder o.l. opstår på Line-of-control. Dette betyder reelt, at FN-observatørerne har normale relationer til pakistanske militære enheder o.l., medens FN på indisk side af Line-of-control blot viser flaget som symbol på FN's fortsatte tilstedeværelse i området. FN-missionen eksisterer derfor stadig med 36 militære observatører fra 9 lande. 5 observatører er danske.

4.10. De 8 principper

På grundlag af erfaringerne fra den anden Mellemøst-krig (se 4.3.) fremsatte Generalsekretæren (Dag Hammarskjöld) i en rapport til FN's 13. generalforsamling i 1958 følgende principper, som han håbede kunne blive en rettesnor for fremtidige operationer:

1. FN kan kun stationere militære styrker på et medlemslands territorium, når det godkendes af det pågældende lands regering.
2. Det er alene FN, der afgør styrkens sammensætning, idet der dog tages hensyn til de syns-

punkter, som værtslandets regering fremsætter.

3. FN-styrker bør ikke omfatte enheder fra lande, som er permanente medlemmer af Sikkerhedsrådet, eller fra noget land, som må skønnes at have specielle interesser i konflikten.
4. FN-styrker må have fuld bevægelsesfrihed og råde over alle for opgavens løsning nødvendige faciliteter.
5. FN-styrkens personel skal være loyalt mod organisationens formål (udtrykt i pagtens artikel 1), og styrken skal være direkte ansvarlig over for et af FN's hovedorganer (Generalforsamlingen eller Sikkerhedsrådet), *jvf. dog 3.4.*
6. FN-personel må ikke være part i interne konflikter, og en FN-styrke bør ikke anvendes til at gennemtvinge en speciel politisk løsning eller influere på den politiske situation.
7. Da en FN-styrke er et instrument til brug i mæglings- og forligsaktioner, kan den ikke anvendes til kamphandlinger. Dog må væbnet magt anvendes i selvforsvar over for væbnet angreb.
8. Udgifterne bør fordeles på medlemslandene i forhold til størrelsen af deres medlemsbidrag.

4.101. Erfaringerne fra Congo

Generalsekretæren udelukkede her styrker fra de lande, som er permanente medlemmer af Sikkerhedsrådet, men holdt sig ikke

Figur 7. FN's fredsbevarende operationer 1946-82

Land	Periode	Vedtaget af	Art af militær indsats	Styrke (antal mand)	heraf danske
Grækenland	1946	Sikkerhedsrådet	observatører	30-40	0
Indien-Pakistan (Kashmir)	1949-	Sikkerhedsrådet	observatører	36	5
Mellem-østen	1949-	Sikkerhedsrådet	observatører	før 1967: 128 eft. 1967: 293	12
Korea	1950- (53)	Sikkerhedsrådet	militære enheder	max. 740.000	0
Suez-Gaza	1956- 67	Generalforsamlingen	militære enheder	max. 6.000	max. 565
Libanon	1958	Sikkerhedsrådet	observatører	ca. 600	96
Congo	1960- 64	Sikkerhedsrådet og Generalforsamlingen	militære enheder	max. ca. 20.000	max. 262
West New Guinea	1962- 63	Generalforsamlingen	observatører og militære enheder	1600	0
Yemen	1963- 64	Sikkerhedsrådet	observatører og militære enheder	40 120	3 0
Cypern	1964-	Sikkerhedsrådet	militære enheder	max. 6.000 (1982: 2.350)	max. ca. 1.000 (1982: 340)
Indien-Pakistan	1965- 66	Sikkerhedsrådet	observatører	90	10
Mellem-østen	1973-	Sikkerhedsrådet	militære enheder	7.000	0
Syrien	1974	Sikkerhedsrådet	militære enheder/observatører	1.250	0
Libanon	1978	Sikkerhedsrådet	militære enheder	6.000	0

til reglen om ikke at anvende kon- lig interesse i situationen, *jvf.*
tingenter, der kunne have en sær- *princip nr. 3* ovenfor. Congo-styr-

ken var i størst mulig udstrækning sammensat af styrker fra de afrikanske lande, dog med væsentlige tilskud fra Asien, Canada, Irland, Norge og Sverige og med mindre tilskud fra bl.a. Danmark.

FN-personellet var i begyndelsen instrueret om at undgå indblanding i interne politiske forhold (*princip nr. 6*), men beslutningen om at opretholde Congos enhed over for de separatistiske bevægelser fra Katanga-provinsen gjorde det nødvendigt at handle til fordel for centralregeringen.

Medens FN-styrken skulle være tilbageholdende med anvendelse af våbenmagt (*princip nr. 7*), bemyndigede Sikkerhedsrådet dog henimod operationens slutning styrken til at anvende våbenmagt

som sidste udvej i visse begrænsede og veldefinerede situationer.

For så vidt angår *princip nr. 8* om fordeling af udgifterne nægtede Sovjet at betale, hvilket førte til en finanskrise for FN.

4.102. Cypern-erfaringer

Generalsekretær Hammarskjölds 8 principper er anvendt med undtagelse af det sidste om betalingen. Udgifterne dækkes ved frivillige bidrag fra en del medlemslande. Den britiske styrkes deltagelse skyldes dog den britiske tilstedeværelse på Cypern i henhold til tidligere aftaler. Storbritannien har stillet sin styrke under FN's kommando, men afholder iøvrigt selv udgifterne. Også Canada betaler for sin styrke.

5. Nordiske FN-styrker

I juni 1959 henvendte Generalsekretæren sig til en række medlemslande, bl.a. de nordiske, og anmodede disse om i deres militære planlægning og uddannelse i fremtiden at ville tage hensyn til muligheden for anmodninger fra FN om at bidrage med fredsbevarende styrker.

Henvendelsen blev drøftet mellem de pågældende nordiske lande og af de enkelte landes lovgivende forsamlinger.

Resultatet heraf blev en accept fra alle fire nordiske lande på at opstille og uddanne militære enheder, som på anmodning fra FN kan stilles til rådighed for FN's fredsbevarende virksomhed.

5.1. Folketingsbeslutning om danske FN-styrker

Den danske godkendelse foreligger i form af en Folketingsbeslutning af 30. april 1964, hvor Folketinget i betragtning af, at FN-styrker skal kunne sendes ud med meget kort varsel, giver sit samtykke til

"opstilling af en dansk militær beredskabsstyrke og til, at denne styrke efter anmodning fra De Forenede Nationer og på grundlag af en vurdering af den almindelige situation af regerin-

gen kan stilles til rådighed for denne organisation med henblik på at bistå ved gennemførelsen af de af De Forenede Nationer vedtagne fredsbevarende forholdsregler".

De fire nordiske lande besluttede samtidig at lade det enkelte lands FN-beredskabsstyrke indgå i en fællesnordisk FN-beredskabsstyrke, der er organiseret således, at de enkelte enheder kan indsættes hver for sig eller udsendes som en fællesnordisk styrke. Det sidste har hidtil ikke fundet sted. Sammensætningen af denne nordiske FN-beredskabsstyrke, der er på ca. 4.500 mand, fremgår af figur 8.

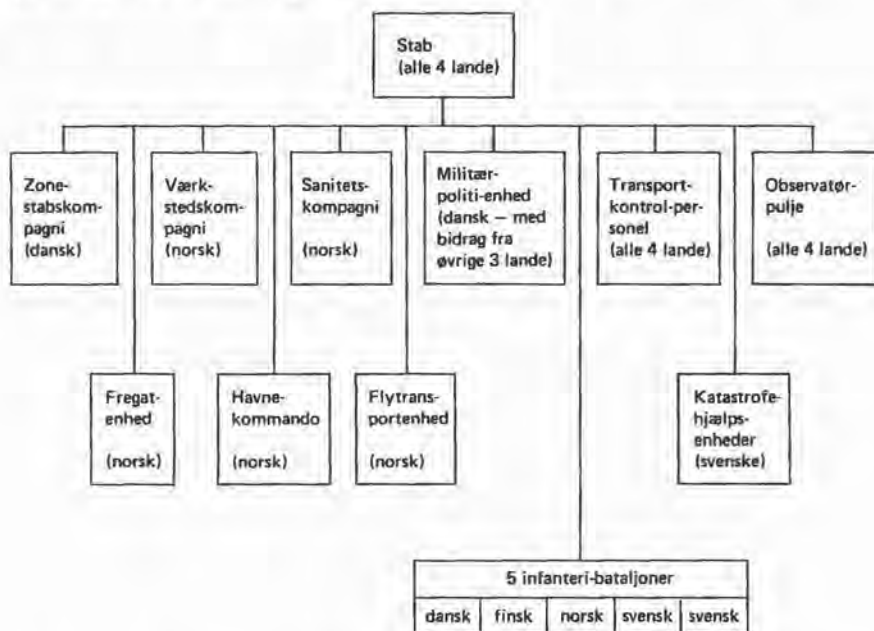
Ved organisationen af styrken er der taget hensyn til de opgaver, som den forventes at skulle løse:

- at forhindre udbrud af væbnet konflikt mellem nationer, folkeslag eller politiske partier
- at overvåge en våbenhvile
- at medvirke til overholdelse af lov og orden og en tilbagevenden til normale tilstande
- at forsvare og sikre områder, som er stillet under FN-kontrol.

Dette kan ske ved etablering af FN-kontrollerede områder, som enten blot er afmilitariserede, el-

Figur 8: Den nordiske FN-beredskabsstyrkes organisation

Styrken omfatter ca. 4.500 mand, bestående af dansk, finsk, norsk og svensk personel, der er således organiseret:

ler hvor der ikke må færdes andre end FN-personel. Hvor sådanne områder ikke kan etableres, kan der være tale om at anbringe FN-enheder eller observatører mellem de stridende parter for at hindre infiltration og konfrontation.

5.2. Styrkens organisation

Den danske del af den nordiske beredskabsstyrke — benævnt Dansk FN-beredskabsstyrke — tæller ca. 960 mand, og den består af:

- stabspersonel til at indgå i en højere stab (zone)
- zone-stabskompagni
- FN-bataljon
- militærpoliti-styrke
- transportkontrol-personel og
- observatør-pulje.

5.2.1. Zone-stabskompagniet

er organiseret og udrustet således, at det kan oprette og betjene et hovedkvarter i en zone (område). Stabens personel består — foruden af den danske del — af personel fra de lande, som hovedkvarteret skal betjene.

5.22. FN-bataljonen

tæller ca. 750 mand, og den består af et stabskompani og — alt efter situationen — af fra 3-5 FN-kompagnier.

Bataljonen er organiseret og udrustet på en sådan måde, at den kan løse de nævnte opgaver enten selvstændigt eller som en del af en større enhed.

Bataljonen er motoriseret. Visse specialkøretøjer forudsættes medbragt hjemmefra, medens lastmotorvogne o.l. leveres på stedet.

5.23. Militærpoliti-styrken

består af en MP-delning. Herudover af en mindre stab, som i givet fald kan koordinere andre nordiske militærpolitienheders indsats.

5.24. Transportkontrol-personellet

består af særligt uddannet personel, som skal planlægge og overvåge transporter, hvad enten disse foregår ad landevej, med tog, skib eller fly.

5.25. Observatør-puljen

består af et antal officerer, som tidligere har været i FN-tjeneste eller har gennemgået et specielt FN-observatørkursus.

5.3. Opstilling og uddannelse af dansk FN-beredskabsstyrke

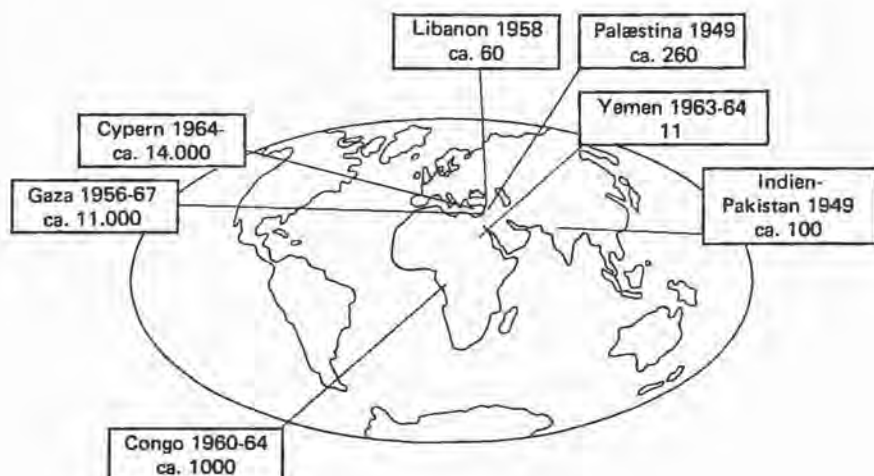
Som en konsekvens af Folketingsbeslutningen i 1964, se 5.1., blev oprettet en FN-afdeling, der i store træk har ansvaret for alle forhold vedrørende FN-styrkens

enkeltpersoners uddannelse, udrustning, udsendelse m.m. Styrken hører i denne forbindelse under FN-afdelingen og opstilles dels af stampersonel, dels af værnepligtige, der står for hjemsendelse og dels af hjemsendt personel. Frivillige af disse kategorier melder sig til en særlig FN-uddannelse, der for menige har en varighed af 24 arbejdsdage og for befalingsmænd af sergentgruppen 5 uger.

Efter gennemgang af uddannelsen forpligter personellet sig til at stå til rådighed for beredskabsstyrken i 12 måneder. I denne periode vil personellet med få dages varsel kunne beordres til FN-tjeneste i indtil 7 måneder. Udkommando til FN-tjeneste kan finde sted på et hvilket som helst tidspunkt af beredskabsperioden, uanset om en del af den aktive FN-tjeneste herved falder uden for beredskabsperioden. Ved beredskabsperiodens udløb eller ved styrkens udsendelse til udlandet modtager personellet et vederlag (for tiden kr. 1.000). For aflønning i øvrigt gælder pristalsregulerede satser.

5.31. Styrkens uddannelse

Uddannelsen tilrettelægges og ledes som nævnt af FN-afdelingen med bistand af fornødent tilkommanderet personel med FN-erfaring. Uddannelsen er dels en ajourføring af militære færdigheder erhvervet gennem værnepligtsuddannelsen, dels en indføring i de specielle funktioner, der skal

Her har dansk militært personel gjort tjeneste siden 1949.

besættes i en FN-enhed. Kravene til de frivillige, der skal gennemgå FN-uddannelsen, er følgende: de

- skal have gennemgået den første samlede værnepligtsuddannelse (9 måneder)
- skal have gode brugbarheds- og forholdskarakterer
- skal have et godt helbred, gode tænder o.l.
- må ikke være over 33 år
- må ikke være straffet for vagtforseelser og respektstridighed.

Under uddannelsen skal der skabes en klar forståelse for nødvendigheden af, at enheden i operationsområdet optræder som en veldisciplineret og effektivt arbejdende militær enhed. De skal også forstå, at enkeltpersoners forhold og optræden — såvel i som uden for tjenesten — i højere grad end normalt har indflydelse på

den samlede enheds omdømme.

Det har været overvejet at tilrettelægge en FN-uddannelse for frivillige, som ikke har aftjent værnepligten eller lade aftjening af værnepligten her i landet erstatte af tjenesten i en FN-styrke. Som det imidlertid fremgår, er det en forudsætning for at løse FN-styrkernes opgaver, at den enkelte soldat med godt resultat har gennemgået den militære uddannelse.

En tilsvarende sikkerhed for et godt resultat kan ikke opnås på effektiv og økonomisk måde ved at uddanne frivillige udelukkende til FN-tjeneste. De øvrige nordiske landes FN-styrker er opstillet og uddannet i hovedsagen efter samme principper som de danske, hvilket bl.a. er grundlaget for, at den fælles nordiske FN-beredskabsstyrke kan opstilles.

6. FN-styrkerne fra de andre nordiske lande

Af figur 8 fremgår, hvilke enheder de øvrige nordiske lande opstiller. Den finske FN-bataljon er på ca. 500 mand og består af et stabs- og forsyningskompagni samt to infanterikompagnier.

Den norske bataljon er på ca. 750 mand og består af stabskompagni og 3 infanterikompagnier. Udover bataljonen opstiller den norske FN-beredskabsstyrke et værkstedskompagni, et sanitetskompagni samt en flådeenhed (en fregat), et havnekommando og en flytransportenhed.

Sverige opstiller to FN-bataljoner, hver på ca. 690 mand og bestående af et stabskompagni, tre infanterikompagnier og et forsyningskompagni.

Som en del af den svenske beredskabsstyrke opstilles visse katastrofeenheder (sanitetsenheder, tekniske enheder m.fl.).

6.1. Fællesnordisk FN-uddannelse

Det er tidligere nævnt at nogle af enhederne er sammensat af personel fra flere nordiske lande, medens andre er organiseret af et enkelt land. Det sidste er for Danmarks vedkommende tilfæl-

det for infanteribataljonen og zonestabskompagniet.

Supplerende uddannelse til FN-tjeneste er dog nødvendig for både infanteribataljonen og zonestabskompagniet, idet opgaverne under FN-tjeneste er andre end dem, der gælder krigsforhold.

For de enheder, som er sammensat af personel fra alle de nordiske lande, var der i begyndelsen ingen tilrettelagt specialuddannelse. I 1965 blev det første fællesnordiske FN-kursus gennemført.

Sådanne kurser gennemføres en gang om året. Såvel instruktører som deltagere kommer fra alle fire nordiske lande, og sproget er engelsk.

I Danmark afholdes et militærpolitikkursus af tre ugers varighed. Her uddannes militærpolitiofficerer og militærpolitisergenter til tjeneste på Cypern og i Mellemøsten.

I Finland afholdes to observatørkurser, der varer i tre uger. Her uddannes officerer som militærobservatører med henblik på tjeneste i Mellemøsten og i Indien-Pakistan.

I Norge afholdes — på skift hvert andet år — et forsyningskursus og et transportkontrollkur-

sus, begge af 14 dages varighed. På disse kurser uddannes personel, der skal beskæftige sig med forsynings- og transporttjenesten mellem hjemlandet og FN-missionsområdet og inden for dette.

I Sverige afholdes et FN-officerskursus af 3 ugers varighed. På dette kursus uddannes officerer, som skal forrette tjeneste ved militære FN-hovedkvarterersamt ved de nordiske kontingenters stabe.

7. FN-styrkernes formåen

De militære enheders rolle i FN's fredsbevarende operationer adskiller sig på et væsentligt punkt fra den rolle, de er uddannet til at spille i det nationale forsvar. Ved løsningen af FN-opgaver skal styrken ikke bekæmpe en fjende, men — under iagttagelse af en neutral holdning til begge parter — udøve en del af de discipliner (fag), der indgår i en militær uddannelse til nationalt forsvar, og herigennem skabe betingelser for, at begge parter i konflikten kan sætte sig til forhandlingsbordet.

FN-styrkens indsats skal derfor vurderes ud fra den grad af sik-

kerhed, den kan yde begge parter mod den anden part. Denne sikkerhed vil bl.a. være afhængig af FN-styrkens evne til selvforsvar og begge parters kendskab hertil. Om styrken fungerer rigtigt, afhænger mere af dens troværdighed i den lokale befolknings øjne end af en professionel militær vurdering. Troværdigheden afhænger igen af befolkningens og de lokale lederes forestillinger om militær effektivitet. Dette gælder også, selv om disse forestillinger er baseret på militære traditioner, som måtte være forladt i det danske forsvar.

Bogliste

Bringsmark, Gösta: FN's fredsstyrkar. Stockholm, Försvar i nutid, 1976.

Danmark i FN's fredsstyrke. Bd. 1-2. Redigeret af L.M.K. Skern. Edward Henriksens forlag, 1977.

Cypern. FN-afdelingen, Jægerspris.

Eide, Asbjørn: FN's fredsbærende aktioner. Borgen, 1964.

Espersen, Ole: FN's militære aktivitet for fred og sikkerhed. Mellemfolkeligt samvirke, 1966.

FN-pagten (pagtens ordlyd). FN's informationskontor, 1970.

Friis, Finn: De forenede Nationer — mål, midler og virke. Gyldendal, 1968.

Friis, Finn: FN. Status efter 25 år. Fremad, 1970.

Hækkerup, Per: Danmarks udenrigspolitik. Fremad, 1965.

Mellemøst-konflikten. FN-afdelingen, Jægerspris, 1976.

Nordic Stand-by Forces in United Nations Service. UN-department, Army Staff, Fack 100 45 Stockholm 90, 1973.

Svendstorp, Aage og H. Eriksen: FN-grundbogen. Nyt Nordisk Forlag, 1969.

Ordliste

ad hoc (latin): til dette (formål).

Her: udvalg nedsat til løsning af bestemte opgaver

appellere: kalde, tiltale, henvende sig til, påkalde følelser. Her: henvende sig til parterne om at samarbejde

bataljon: militær enhed (600-900 mand)

bilateral: tosidet

bilægge(lse): egl. lægge sammen, forene, gøre enig. Her: fredelig afgørelse af stridigheder

blokade: afspærring

defensiv: forsvarsmæssig

definere: forklare, afgrænse

definition: forklaring

delegation: samling af udsendinge med officiel fuldmagt

demarkationslinie: grænse mellem to stater, etableret ved våbenstilstand

demilitarisering: afvæbning, frigørelse for militære anlæg

dispositionsenhed: enhed, der er klar til at kunne anbringes eller rådes over

divergerende: meningsforskelle, have forskellige anskuelser

element: bestanddel

enhed: afdeling, kompagni, eskadrille m.v.

enklave: indelukket eller omsluttet (land)område

enosis (græsk): genforening

eskadrille: styrke af fly

etablere: oprette

evakuering: flytning af civilbefolkning

faciliteter: installationer, hjælpemidler

federation: forbund, sammenslutning

FN: Forenede Nationer

forum: torv, sted

guerilla: krig ført af små friskarer på egen hånd

guvernør: leder, statholder

identificere: fastslå hvem en person er, eller hvad en ting er

imperium: verdensrige

infanteri: soldater af fodfolket

infiltration: indtrængen (på fremmed område)

influere: påvirke

integritet: ukrænkelighed

intern: indvendig, indenfor

intervenere: lægge sig imellem, gribe ind

intervention: indgriben

involvere: indebære, berøre, indtage

- kadre:** en hærafdelings befalingsmænd (og faste mandskab)
- kategori:** klasse, rubrik hvorunder flere ting af samme art henføres
- kollektiv:** fælles
- konfrontation:** møde ansigt til ansigt
- konsolidere:** styrke, underbygge
- konstabel:** menig, kontraktantaget soldat/orlogsgast i det danske forsvar
- kontinent:** fastland
- kontingent:** troppestyrke (som led i et fællesforetagende)
- koordinere:** samordne, sideordne
- mandat:** bemyndigelse, overhøjhed
- missil:** selvbevægeligt projektil, raket
- mission (FN-missionen):** udsendelse, hverv. Her: udsendt delegation
- morter:** våben, der udskyder granat i en krum skudbane
- MP:** militærpoliti
- multinational:** bestående af flere nationer
- nationalisering:** gøre noget til stats-ejendom
- neutral:** upartisk, hverken positiv eller negativ
- niveau:** højde
- okkupation:** militær besættelse af fremmed statsområde
- ONUC:** Organisation des Nations Unies au Congo (De Forenede Nationers vagtstyrke i Congo), se også figur 1
- operation:** militær handling
- patruljering:** afsøgning af område, gå vagt
- permanent:** vedvarende, fast
- PLO:** Palestine Liberation Organization (Den palæstinensiske befrielsesorganisation)
- primær:** første, vigtigste
- procedure:** fremgangsmåde
- proklamere:** højtideligt bekendtgøre, udråbe
- provokere:** udfordre, fremkalde
- pulje:** gruppe, antal
- ratificere:** godkende eller stadfæste en traktat el. lign.
- rekognoscering:** undersøgelse (af f.eks. et terræn eller en fjendtlig stilling)
- relationer:** forhold, forbindelser, sammenhænge (det, at genstande henviser til eller står i forbindelse med andre)
- reorganisering:** organisering på en ny (mere hensigtsmæssig) måde
- resolution:** beslutning (fællesudtalelse fra en forsamling som resultat af forhandlinger)
- respektive:** vedrørende, henholdsvis
- sanitetskompagni:** enhed, der er specialuddannet i første-hjælp samt transport af sårede
- sanktioner:** foranstaltninger af f.eks. økonomisk, straffemæssig eller militær art
- separationsområde:** adskillelsesområde
- separatistisk:** der vil løsrive sig

stab: chefens nærmeste medarbejdere i en militær afdeling

stampersonel: dansk forsvars faste mandskab (kontraktantagne) af konstabel- og sergentgrupperne

stationere: anbringe, placere (om tropper)

status: situation, rangmæssig placering

strategi: langsigtede planer for, hvad der skal opnås med en kamp

territorium: område (tilhørende en stat)

tvistigheder: stridigheder

ultimatum: erklæring, der indeholder trussel om kraftigere midler, hvis noget ønsket ikke opnås

UN: United Nations (De Forenede Nationer)

UNDOF: United Nations Disengagement Observer Force (FN's troppeadskillelses-observatør styrke), *se også figur 1*

UNEF: United Nations Emergency Force (De Forenede Nationers Beredskabsstyrke), *se også figur 1*

UNFICYP: United Nations Force in Cyprus (De Forenede Nationers styrke på Cypern), *se også figur 1*

UNMOGIP: United Nations Military Observer Group in India and Pakistan (De Forenede Nationers militære observatørgruppe i Indien og Pakistan), *se også figur 1*

UNOGIL: United Nations Observer Group in Lebanon (De Forenede Nationers observatørgruppe i Libanon), *se også figur 1*

UNTSO: United Nations Truce Supervision Organization (De Forenede Nationers våbenhvile-kontrolorganisation), *se også figur 1*

veto: myndighed til at forkaste lovforslag o.lign.

vital: livsvigtig

voldgift: afgørelse af en strid, truffet af en af parterne udpeget person (mægler) eller instans

zionistbevægelsen: af Zion, borg på en af Jerusalems høje. I zionistbevægelsen samledes den jødiske bestræbelse på at oprette og befæste en selvstændig stat for det jødiske folk.

Efter staten Israels oprettelse i 1948 er zionismen denne stats religiøse og politiske ideologi

zone: bælte, område

Erik Steen Flemming, major. Afgang fra Hærens Officersskole 1948 med efterfølgende tjeneste ved Falsterske Fodregiment. 1952-55 ansat ved den danske NATO-delegation i Paris. Generalstabskursus 1956-57 med efterfølgende tjeneste ved Forsvarsstaben. Kompagnichef ved Sjællandske Livregiment 1960-63. Operationsofficer ved Region V og Sjællandske Livregiment 1963-64. Tjeneste ved FN-styrken på Cypern 1965. Ansat ved Skolekommandoen 1966-69. Deltager i planlægningen af det nordiske FN-stabskursus i Sverige og lærer ved samme kursus i perioden 1966-72. Tjeneste ved Forsvarsstaben 1970-73. Ansat i udenrigsministeriet 1973.

Gunnar Bladbjerg, oberstløjtnant. Afgang fra Hærens officersskole 1950 med efterfølgende tjeneste ved Slesvigske Fodregiment og Dronningens Livregiment.

Fra november 1954 til december 1961 tjeneste i Forsvarsstaben, afbrudt af Generalstabskursus 1956-1957. Kompagnichef ved Prinsens Livregiment 1962-1963. Sektionschef ved Vestre Landsdelskommando og Hærstaben i perioden 1963-1973. Gennemgang af NATO Defence College, Rom, i 1974. Stabstjeneste ved SHAPE, Belgien 1974-1977.

Chef for det danske FN-kontingent på Cypern sommerhalvåret 1977. Fra 1978 til afsked fra forsvaret ultimo marts 1982 chef for FN-afdelingen i Jægerspris.

ust Grove Vejlstруп:

DET MILITÆRE FORSVAR

Serien: Forsvaret i samfundet

Nærværende hæfte, der indgår i oplysningsserien om "Forsvaret i samfundet", vil kunne anvendes som undervisningsmiddel i forbindelse med samtidsorientering ved forsvarrets enheder.

Vedbæk i februar 1978.

K. JØRGENSEN
FORSVARSCHEF

Det militære forsvar

1. oplag: 20.000 ekspl., april 1973

2. udgave (revideret), oplag: 20.000 ekspl., august 1975

3. udgave (revideret), oplag: 25.000 ekspl., februar 1978

Tryk: Visoprint as, grafisk produktion

Layout: Verner Jørgensen

Sats: SAGA-DATA ApS

Redaktion: Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste

I serien "Forsvaret i samfundet" foreligger:

Laust Grove Vejlstup: Det militære forsvar

Ivan Christensen: Totalforsvaret

Flemming Adstoft: Danmark og NATO

E.S. Flemming: Danske FN-styrker

Bertel Heurlin: Sikkerhedspolitik og forsvar

Niels Jørgen Haagerup: Danmarks sikkerhedspolitik

Bertel Heurlin: Hvorfor våben?

H.C. Bach og Jørgen Taagholt: Grønland og

polarområdet — sikkerhedspolitisk set

Skjold G. Mellbin: Konferencen om sikkerhed

og samarbejde i Europa

Katalog og nr.

FKO PUB 493-20

FKO PUB 493-30

FKO PUB 493-40

FKO PUB 493-50

FKO PUB 493-70

FKO PUB 493-71

FKO PUB 493-72

FKO PUB 493-73

FKO PUB 493-74

Hæfterne kan rekvireres gennem Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, Trommesalen 4, 1614 København V. Tlf.: (01) 11 45 11.

Militære myndigheder rekvirerer dog ved Hærens Reglementsforvaltning, bygning 43, Svanemøllens kaserne, 2100 København Ø. Tlf.: (01) 29 05 22.

Udgivet af Forsvarskommandoen

Laust Grove Vejlstrup:

DET MILITÆRE FORSVAR

Serien: Forsvaret i samfundet

Indholdsfortegnelse

1. Militær magt og international politik	3	8.4.2. Marinedistrikterne	20
1.1. Danmark i NATO	3	8.4.3. Søredningstjenesten	22
1.2. Warszawapagten	3	8.4.4. Flådestationer	22
1.3. Derfor har vi et forsvar	4	8.4.5. Specialenheder	22
1.4. Totalforsvar	5	8.5. Uddannelsen	23
2. Forsvarets opgaver	5	9. Flyvevåbnet	24
3. Politikerne og forsvaret	6	9.1. Flyoperationer	24
4. Militære midler	7	9.1.1. Altid på vagt	24
4.1. Kernevåben	7	9.1.2. Altvejrskadrollerne	25
4.2. Konventionelle våben	7	9.1.3. Jagerbombereskadrollerne	25
4.3. Beskyttelse mod ABC-midler	7	9.1.4. Fotorekognosceringseskadrillen	26
5. Forsvarets grene	8	9.2. Raketforsvaret	26
6. Forsvarets ordning	8	9.3. Elektronisk krigsførelse	26
7. Hæren	10	9.4. Flyvertaktisk Kommando	26
7.1. Stående styrke og reserven	10	9.5. Få værnepligtige	26
7.2. Tjenestegrenene	12	10. Hjemmeværnet	29
7.2.1. Kamptropperne	12	10.1. Hærhjemmeværnet	30
7.2.2. Artilleriet	12	10.2. Marinehjemmeværnet	30
7.2.3. Ingeniørtropperne	13	10.3. Flyverhjemmeværnet	30
7.2.4. Telegraftropperne	13	10.4. 200 timers uddannelse	32
7.2.5. Forsyningstropperne	14	11. Forsvarets ledelse	32
7.2.6. Specielle enheder	14	11.1. Militært samarbejde	33
7.3. Uddannelsen	14	11.2. Dansk forsvar til NATO	33
7.3.1. Enkeltmandsuddannelsen	14	11.3. De allieredes støtte	34
7.3.2. Enhedsuddannelsen	15	12. Forsvarets ansatte	35
7.3.3. Samarbejdet	15	12.1. Værnepligtige	35
7.4. Kun mænd er værnepligtige	15	12.2. Frivillige	35
8. Søværnet	16	12.3. Sergentgruppen	35
8.1. Overvågning	16	12.4. Officerer af reserven	35
8.2. Højt beredskab	16	12.5. Officerer af B-linien	36
8.3. Særlige fredsmæssige opgaver	16	12.6. Officerer af A-linien	36
8.4. Søværnets bestanddele	18	12.7. Civilt ansatte	36
8.4.1. Flådens skibe	18	12.8. Forsvarets styrke	36
		12.9. Tjeneste i udlandet	37
		13. Militær udrustning	37
		14. Bogliste	38
		15. Ordliste	39

1. Militær magt og international politik

Den række af konferencer, der føres om sikkerhed, afspænding og nedrustning, har endnu ikke ført til resultater, som har formindsket de militære styrker i verden.

Om kernevåbnene fører Sovjet og USA forhandlinger, som skal begrænse den del af våbenkapløbet. Om de konventionelle styrker — enheder og mandskab med gængse våben — går forhandlingerne trægt. De praktiske resultater af den europæiske konference om sikkerhed og samarbejde har også foreløbig været meget beskedne.

Bl.a. derfor opretholder Danmark et militært forsvar.

Den militære trussel mod Danmark bliver større og større. Det gælder Warszawapagt-landenes evne til at angribe Danmark, hvorimod den mulige modstanders hensigt ikke er kendt. Det er imidlertid en kendsgerning, at Warszawapagts militære aktivitet omkring Danmark til stadighed udvides i omfang, ligesom aktiviteten udfoldes geografisk nærmere og nærmere dansk område.

Modsætningerne, som siden anden verdenskrig har skilt øst og vest, er ikke udryddet. Militær magt tillægges stadigvæk værdi i international politik.

1.1. Danmark i NATO

Danmark foretrak efter anden verdenskrig at slutte sig til NATO, det atlantiske forsvarssystem — North Atlantic Treaty Organization. 12 nationer indgik i 1949 forsvarsaftalen, som senere har fået tilslutning fra endnu tre nationer. De ialt 15 er foruden Danmark: Belgien, Canada, Frankrig, Holland, Island, Italien, Luxembourg, Norge, Portugal, Storbritannien og USA samt senere Grækenland og Tyrkiet samt Vesttyskland.

De 15 NATO-lande holder endnu sammen — trods indbyrdes uenighed og forskelligt syn på mangt og meget. Men de er enige om behovet for et forsvar.

1.2. Warszawapagten

Østlandene dannede deres forsvarsalliance i 1955 som en reaktion på Vesttysklands optagelse i NATO. Men det skal fremhæves, at Warszawapagt-landene allerede i årene 1946-48 havde indgået et system af (tosidige) bistandspagter, som i realiteten gør det ud for en militæralliance. Selve Warszawapagten er således blot en ydre skal, som er lagt uden om et i forvejen eksisterende alliancesystem, der er ældre end NATO.

Dette har endvidere den virkning, at hvis man ophæver begge de eksisterende pagter: NATO og Warszawapagten, vil Vesteuropa og USA ikke have nogen alliance, medens Sovjetunionen og de østeuropæiske lande stadig har en militær alliance.

Warszawapagtens ordlyd har meget tilfælles med Atlantpagten, men på i hvert fald ét punkt adskiller det østlige forsvarssamarbejde sig væsentligt fra det vestlige. I Warszawapagten beklæder Sovjet samtlige vigtige poster og dominerer i det hele taget fuldstændig det militære samarbejde.

Warszawapagt-medlemmerne, som er Sovjetunionen, Bulgarien, Polen, Rumænien, Tjecoslovakiet, Ungarn og Østtyskland, udgør den trussel, som NATO-landene i første omgang står overfor.

Østmagterne har 99 divisioner overfor NATO-landenes 66 i Europa. Hærdivisionerne varierer fra land til land i omfang og styrke. Dertil kommer en del styrker udenfor divisionsramme. Sammenligningen mellem divisionernes antal giver derfor ikke et nøjagtigt, men kun et omtrentligt billede af styrkeforholdet.

I vort område — Østersø-området — er den østlige overlegenhed meget betydelig, men dog mindre end den samlede Warszawapagts overlegenhed overfor NATO.

I "Fakta om forsvar" (se *boglisten* bagest i hæftet) findes flere tal til illustration af styrkeforholdene.

1.3. Derfor har vi et forsvar

Freden hviler ikke udelukkende på de almindeligt udrustede (konventionelle) militære styrker. Den er i højere grad bevaret som følge af terrorbalancen. Freden er baseret på de to militæralliancers kernevåben.

Kendetegnende for de senere års kernevåbenoprustning er, at Sovjet bygger nye, mens USA forbedrer de eksisterende. Begge dele har kunnet finde sted indenfor trufne aftaler om begrænsning af kernevåbenkapløbet.

Lagrene af disse våben er nemlig så store, at en angriber ikke fuldstændig kan sætte en modpart ud af spillet. Den angrebnes evne til gengældelse er så stor, at et angreb også for angriberen vil være uacceptabelt.

De seneste år har bragt supermagterne — USA og Sovjet — på talefod i kernevåbenspørgsmålet. SALT-forhandlingerne (Strategic Arms Limitation Talks = forhandlinger om begrænsninger i de strategiske våben) har ført til tidsbegrænsede aftaler om en begrænsning i kernevåbenkapløbet.

Indtil først i 1960'erne gik NATO's strategi ud på, at et angreb skulle besvares med massiv gengældelse, herunder anvendelse af kernevåben. Men siden da er strategien gradvis ændret. I dag går planerne ud på, at et angreb skal besvares så beskedent som muligt ("den fleksible gengældelse"). Det gælder om at fastholde en krig på et lavt niveau. Herved søges vundet tid for politiske og di-

plomatiske forhandlinger mellem krigens parter.

Et klart flertal i Folketinget går ind for Danmarks NATO-medlemsskab. I 1970 fremgik det tillige af et grundigt udvalgsarbejde (Seidenfaden-rapporten), at Danmark ikke i øjeblikket har anden mulig sikkerhedspolitik end NATO-medlemsskabet. Rapportens synspunkter og slutninger betragtes fortsat af de fleste politikere som gældende.

Ovenomtalte forhold er behandlet udførligere i to andre af nærværende series hæfter, nemlig "Danmark og NATO" samt "Danmarks sikkerhedspolitik".

1.4. Totalforsvar

Alle NATO-medlemmerne plan-

lægger deres forsvar mod et militært angreb som et totalforsvar.

Anden verdenskrig viste, at en snæver militær betragtning ikke er tilstrækkelig, når et land skal forsvares.

Civilbefolkningen skal beskyttes.

Det civile samfund skal holdes i gang.

Det skal det af hensyn til civilbefolkningen selv, men det er også en forudsætning for, at de militære styrker kan kæmpe.

I fredstid foregår en omfattende planlægning ikke blot militært, men også civilforsvarsmæssigt og med henblik på det civile beredskab.

Mere herom findes i seriens hæfte "Totalforsvaret".

2. Forsvarets opgaver

Forsvaret har opgaver at løse på tre forskellige trin:

For det første skal det ved sin tilstedeværelse afskrække en mulig angriber fra at indlede et angreb mod Danmark. Forsvaret skal være så stærkt, at angriberen på forhånd afstår fra et angreb.

For det andet skal forsvaret — også ved sin tilstedeværelse — hvis en væbnet konflikt alligevel nærmer sig, være med til at styre den kritiske situation. Politikere og diplomater skal kunne forhandle med den forøgede autoritet, der

ligger i, at de ikke er tvunget til at kapitulere for enhver trussel om magtanvendelse.

For det tredje skal forsvaret sættes ind, hvis egentlige krigshandlinger bryder ud.

Folketingets tilhængere af et dansk forsvar har forskellige syn på detaljerne i forsvarets udformning. Men de har kunnet enes om for en årrække ad gangen at tegne den ramme — økonomisk, styrkemæssigt og materielmæssigt — som loven om forsvaret er.

I foråret 1977 forlængedes det da fire år gamle politiske forsvars-

forlig stort set uændret, så det nu udløber 31. marts 1981. Der tilføjes bemærkninger om, at de overvågningsopgaver, som søværnet skal påtage sig i forbindelse med udvidelsen af territorialfarvande og fiskerigrænser — og her især ved Grønland og Færøerne — vil kræve yderligere bevillinger til skibe og fly.

Det er ikke forudsat, at dansk forsvar skal være alene om at forsvare Danmark. Dertil er den styrke, som Østmagterne i givet fald kan ventes at sætte ind mod Danmark, alt for overlegen.

Dansk forsvar skal inden for NATOs ramme og i samarbejde med alliancens øvrige medlemmer bidrage til fredens opretholdelse ved at opstille, udruste og uddanne styrker, som er beredt til øjeblikkelig indsats.

Styrkerne skal hurtigt kunne øges ved en mobilisering af reserver.

Styrkerne skal endvidere gennem overvågning af dansk område og afvisning af krænkelser hævde dansk selvstændighed og forhindre, at et fjendtligt kupforsøg kan gennemføres.

I tilfælde af et forberedt større angreb skal dette kunne imødegas, således at NATOs øvrige styrker kan yde hjælp i tide, og således at kampen kan fortsættes sammen med de allierede styrker. De danske styrker skal vinde tid og sikre geografiske muligheder for indflyvning og indskibning af den allierede støtte.

Forsvaret skal tillige være rede til i fredstid at opstille eller have forberedt opstillingen af FN-styrker og observatørhold samt være rede til at udsende disse i et omfang, der i de enkelte tilfælde aftales mellem De forenede Nationer og den danske regering. (Se nærmere herom i seriens hæfte "Danske FN-styrker").

3. Politikerne og forsvaret

Det er forsvarsministerens ansvar at udfylde de rammer, folketinget afstikker for forsvaret. Til at hjælpe sig har ministeren en række militære og civile tjenestemænd.

Men de er kun hjælpere. Det er politikerne, der bestemmer gennem vedtagelsen af love. Forsvarsministeren og hans hjælpere fører lovene ud i livet.

4. Militære midler

Der konstrueres stadig mere effektive våben. Danmark er kun en meget beskeden producent af militært materiel. I Norden er Sverige den største producent, men det er først og fremmest stormagterne (USA, Sovjet, England og Frankrig), der udvikler nye våbentyper.

Udenfor producentlandene er de største aftagere i disse år landene i Mellemøsten.

Siden anden verdenskrig har våben været inddelt i grupperne kernevåben og konventionelle våben.

4.1. Kernevåben

Kerne­vå­b­ne­ne (atom- og brintbomber) har hidtil kun været anvendt af USA, da der med nedkastningen af de to atombomber over Japan i 1945 sattes punktum for anden verdenskrig. I dag er USA, Sovjet, England, Frankrig, Kina og Indien i besiddelse af kernevåben. Andre lande har så stor teknisk kunnen, at de vil være i stand til at fremstille kernevåben.

Fremme i debatten er i disse år neutronbomben, som endnu ikke eksisterer, men som vil kunne sættes i produktion i i hvert fald USA. Bomben har mere begrænsede ødelæggende virkninger på materielle ting end de kendte atom- og brintbomber. Derimod er dens virkninger inden for dens aktionsområde ligeså dødelige for mennesker som hidtil.

Det siges normalt, at kernevåbenene har æren for, at en storkrig ikke er brudt ud. Kernevåbenenes ødelæggelsesmuligheder er umådelige. Og ingen supermagt vil med kernevåben kunne tilintetgøre modparten. Den angrebne vil være i stand til at svare igen og påføre angriberen uacceptable ødelæggelser. Det er det forhold, man kalder terrorbalance.

4.2. Konventionelle våben

De konventionelle ("gammeldags") våben er den anden store våbengruppe.

Grænsen mellem konventionelle og ikke-konventionelle våben vil muligvis udviskes med årene. Der udvikles nemlig kernevåben så små, at de kan anvendes taktisk på krigsskuepladsen ("slagmarken").

I det danske forsvar findes kun konventionelle våben. Politikerne har besluttet, at heller ikke vore allierede i fredstid må placere kernevåben på dansk grund.

4.3. Beskyttelse mod ABC-midler

Men det danske forsvar uddannes i at beskytte sig imod angreb med kernevåben. Denne uddannelse indgår i ABC-uddannelsen. A'et står for atom, B og C henviser til de to andre kampstoffer, der kan tænkes anvendt i en moderne krig: B for biologisk krigsførelse, dvs. spredning af f.eks. smitte ved hjælp af bakterier, og C for ke-

misk krigsførelse, spredning af f.eks. giftgas. B- og C-kampstoffer er heller ikke en bestanddel af dansk forsvar.

Geneve-konventionerne går

mod anvendelsen af sådanne stoffer. I disse år fornyes de internationale aftaler, men ikke alle jordens stater har underskrevet konventionerne.

5. Forsvarets grene

De allerfleste lande har delt deres forsvar i land-, sø- og flystyrker. Det har også Danmark gjort gennem opdelingen i hæren, søværnet og flyvevåbnet. Hjemmeværnet har på samme måde enheder af alle tre nævnte kategorier.

Den øverste ledelse af forsvaret er fælles for de tre værn, der således samarbejder på alle hovedområder og ligeledes i tilfælde af krig

vil have fælles ledelse. Hjemmeværnsstyrkerne er i krig operativt underlagt det værn, hvortil de hører.

Men til daglig arbejder værnene i vidt omfang hver for sig.

Danske styrker af enhver art kan i øvrigt vente støtte af andre landes militære styrker, som de derfor indøver samarbejde med.

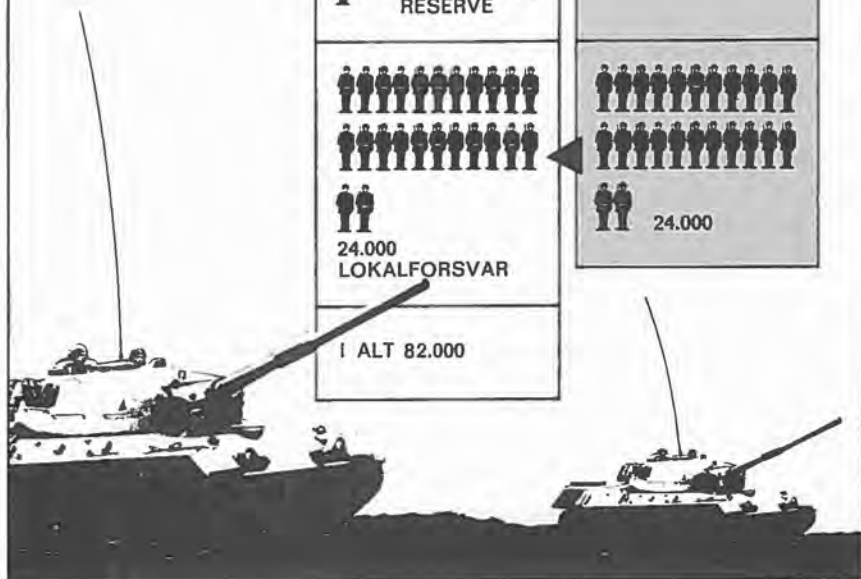
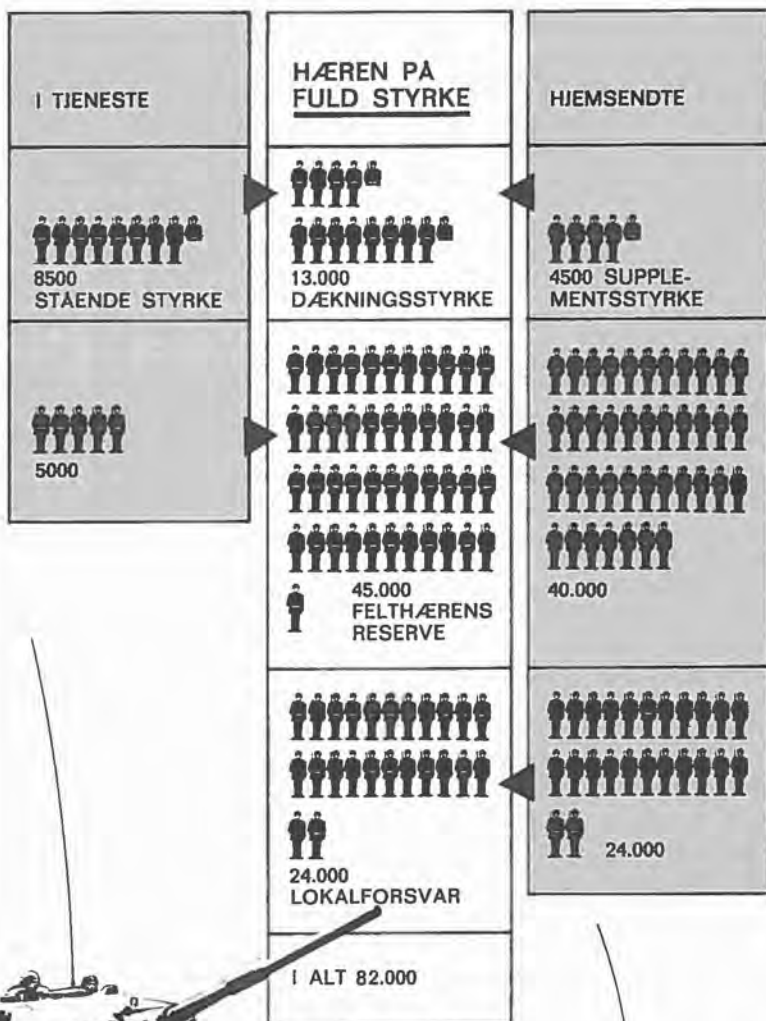
6. Forsvarets ordning

Forsvarsministeren er den øverste ansvarlige myndighed for det militære forsvar og andre myndigheder under forsvarsministeriet (meteorologisk institut, geodætisk institut m.fl.). Som sine nærmeste hjælpere har ministeren civile og militære embedsmænd i forsvarsministeriet.

Forsvarsrådet er et rådgivende organ for forsvarsministeren, og det består af forsvarschefen, chefen for forsvarsstaben, chefen for forsvarets operative styrker og de tre værnschefer.

Forsvarsministeriet udøver sin myndighed over forsvaret gennem forsvarskommandoen, der består af forsvarschefen, forsvarsstaben under ledelse af chefen for forsvarsstaben samt de tre værnschefer (chefen for hæren, søværnet og flyvevåbnet) med deres værnstabe.

Forsvarschefen har kommando over hæren, søværnet og flyvevåbnet samt de organer, der støtter de tre værn. Men forsvarsministeren kan bemyndige forsvarschefen til at overdrage den opera-

tive ledelse til chefen for Forsvarets operative styrker (se afsnit 11).

Hjemmeværnets forhold er bestemt ved en særlig lov. I fredstid er hjemmeværnet direkte under-

lagt forsvarsministeren. Det samlede militære forsvar styres således gennem to love, nemlig 1) Lov om hæren, søværnet og flyvevåbnet (Forsvarsloven) og 2) Hjemmeværnsloven.

7. Hæren

Hæren løser sine opgaver i nært samarbejde med hjemmeværnet; om nødvendigt får landstyrkerne også støtte af søværnet og flyvevåbnet. Derfor holder de tre værn tit fællesøvelser.

Den danske hær skal kunne løse følgende opgaver:

- overvåge dansk territorium i videst mulige omfang

- bevogte samfundsvigtige installationer, som ellers er mål for 5. kolonne-virksomhed

- indkredse og nedkæmpe fjendtlige styrker landsat fra søen eller luften uden varsel eller med kun et ringe varsel i et forsøg på overrumpling

- imødegå angreb af større fjendtlige styrker og søge dem nedkæmpet. Lykkes det ikke, skal hæren vinde tid og bevare områder, så NATO-partnerne kan komme Danmark til undsætning

- kæmpe til lands sammen med allierede styrker

- indkredse og nedkæmpe mindre, fjendtlige kommando-styrker.

7.1. Stående styrke og reserven

Hæren fik ved forsvarsloven af 1973, som forlængedes i 1977, den nu gældende organisation.

Den stående styrke er parat til indsats når som helst. De 7.000 mand udgør sammen med de 1.500 mand i førings- og støtteenhederne rygraden i den stående styrke. De bemander de vigtigste poster i de fem brigader. Derfor benævnes brigaderne indtil videre brigadestrukturer.

Men der skal endnu 4.500 mand til — den hjemsendte supplementsstyrke (se side 11) — før brigaderne er helt mobile, dvs. i stand til at bevæge sig under en eventuel kamp. De er fortsat brigadestrukturer, idet de som følge af den begrænsede bemanning besidder udholdenhed af kortere varighed end fuldt bemandede brigader.

Op på fuld styrke kommer brigaderne, når yderligere mandskab tilgår. Det drejer sig om en del af de 4.000 mand, der i fredstid be-

Fem brigadestrukturer	7.000 mand
førings- og støtteenheder	1.500 mand
den stående styrke (alle frivill.)	ialt 8.500 mand
hjemsendt supplementsstyrke	4.500 mand
dækningsstyrken	tilsammen 13.000 mand
personel fra skoler og stabe	4.000 mand
hjemsendt personel	41.000 mand
reserveenheder	ialt 45.000 mand
felthæren	ialt 58.000 mand
lokalforsvarsenheder (hjemsendte)	24.000 mand
hæren	ialt 82.000 mand

På jeepen er monteret et 147 mm raketstyr M/74, kaldet TOW (Tube-launched Optically-tracked Wire-guided missile)

finder sig på hærens skoler og i hærens stabe. Men det er først og fremmest de 41.000 hjemsendte. Ikke før disse ialt 45.000 føjes til, er felthæren fuldt bemanded.

Felthæren består af tre brigader i Jylland/Fyn og to på Sjælland samt de nødvendige hovedkvarterer.

Foruden felthæren opstilles en række lokalforsvarsenheder. De er ikke så bevægelige som felthæren og derfor geografisk bundet. De kæmper sammen med felthæren, når den befinder sig i deres område, men forsvare ellers deres eget geografiske område (region) i samarbejde med hjemmевærnsenheder i området.

Lokalforsvarsenhederne er bl.a. 7 infanteribataljoner i Jylland og 11 på Sjælland. Dertil 7 artilleriafdelinger, 7 ingeniørkompagnier og 7 lokale hovedkvarterer.

7.2. Tjenestegrene

Såvel i felthæren som i lokalforsvaret er enhederne forskelligt sammensat. Deres opgaver er afgørende for sammensætningen.

I hæren uddannes enheder inden for fem forskellige tjenestegrene:

Kamptropperne, der består af infanteri- og panserenheder, som udgør de egentlige kampenheder.

Artilleriet og ingeniørtropperne, som er kampstøtteenheder.

Telegrafterne, der primært er føringsenheder.

Forsyningstropperne, der er faglige enheder.

Hertil kommer specielle enheder som Hærens Flyvetjeneste og Jægerkorpsen.

7.2.1. Kamptropperne

Infanteriet og pansertropperne optræder enten hver for sig eller i blandede enheder. Kamptropperne råder over pansrede mandskabsvogne, kampvogne, panserjagere samt lette, middeltunge og tunge køretøjer.

Halvdelen af hæren er infanteri. Tidligere hed det fodfolk, men i dag transporteres det i bl.a. pansrede mandskabsvogne, som kører helt frem til fjenden, før soldaterne til fods tager kampen op.

Infanteristerne ledsages ofte af pansertropperne i bl.a. kampvogne. De to våbenarter er i det hele taget næsten sammensmeltet — i Danmark i mindst lige så høj grad som i noget andet land.

Kamptropperne har maskingeværer til anvendelse mod tunge våben og køretøjer, herunder let pansrede køretøjer. Maskingeværer bruges også mod langsomme, lavtgående fly. Kamptropperne har dysekanoner og morterer samt våben til bekæmpelse af fjendtligt panser, bl.a. kampvogne.

7.2.2. Artilleriet

I artilleriet indgår det svære skyts som kanoner og haubitser. Med disse våben, hvortil hører en del kompliceret radar- og ildledelses-

Kampvogn — Leopard

materiel, støtter artilleriet kamp-tropperne.

I artilleriet er opstillet enheder med raketter af typen Redeye. Det er lette engangsvåben, som kan bæres og betjenes af én mand, og som efter affyringen ved hjælp af infrarødt udstyr selv søger mod de beskudte fly.

Artillerienhederne er til rådighed for brigaderne eller endnu større enheder (divisioner og korps).

Artilleriet har også 40 mm maskinkanoner, som især anvendes på Bornholm og til forsvar af flyvevåbnets flyvestationer.

7.2.3. Ingeniørtropperne

Ingeniørtropperne støtter kamp-tropperne, når de enten støder mod forhindringer, eller når der skal lægges hindringer for fjenden. For egne styrker bygger ingeniørtropperne broer eller udlægger midlertidige veje over ellers ufremkommeligt terræn. Når

fjenden skal hindres i sin fremrykning, sprænger ingeniørtropperne broer eller udlægger miner.

Ingeniørtropperne råder over en betydelig mængde entreprenørmateriel, og de er udrustet med materiel, der kan anvendes til rensning af personel og materiel, som har været udsat for radioaktivitet, biologiske eller kemiske kampstoffer.

I felthæren indgår ingeniørenhederne i brigader og divisioner. Enhederne har våben til selvforsvar.

7.2.4. Telegraftertropperne

Enhederne i telegraftertropperne er forskelligt sammensat efter de opgaver, de skal løse. Telegraftertropperne anvendes af brigaderne og på divisions- og korpsplan.

De opretter telefon-, radio- og fjernskriverforbindelser m.v., men de har også enheder, som er specielt uddannet og udrustet til

at aflytte, pejle og forstyrre fjendtlige radiostationer.

Telegrafteropperne er bevæbnet til selvforsvar.

7.2.5. Forsyningstropperne

I forsyningstropperne indgår en række service-enheder af vidt forskellig karakter. Brigaderne har hver en trænbataljon, hvori indgår såvel forsynings- og vedligeholdelses- som sanitetsenheder.

Særlige enheder er specielt udstyret til transport af forsyninger, herunder olie, benzin og smøremidler. Andre har et stort antal ambulancer, og atter andre er bjergningsenheder med bl.a. kranvogne.

I forsyningstropperne indgår også militærpolitiet, hvis opgaver bl.a. er at bistå felthæren i bevogtningen af dens højere stabe, afmærkning af marchveje, krigsfangetjeneste og opretholdelse af ro og orden.

Når hæren skal op på fuld styrke, udskrives et betydeligt antal civile køretøjer og entreprenørmateriel. Af disse indgår naturligt en væsentlig part i forsyningsstropperne.

7.2.6. Specielle enheder

Hærens flyvetjeneste har lette helikoptere og fly. De anvendes til rekognoscering og artilleriobservation. Transport af stabspersonel, vigtig post og sårede kan også ske med flyene, ikke mindst helikopterne. Det er som regel hærens helikoptere, rigspolitiet anvender i eftersøgninger og til trafikovervågning.

Jægerkorpset er en enhed med frivilligt personel, der er særligt udvalgt og trænet. Korpset har faldskærmsmateriel til at gennemføre luftlandsætninger og gummibådsmateriel og frømandsudstyr (udstyr til kampsvømme) til brug ved sølandsætninger. Korpset anvendes til at løse patruljeopgaver bag fjendens linier.

7.3. Uddannelsen

Når hæren er på krigsfod, formes den først og fremmest i brigader.

Under uddannelsen i fredstid er hæren delt op efter tjenestegrene. Regimenterne uddanner mandskabet i kompagnier, eskadroner eller batterier, som efter endt uddannelse stykkes sammen fra de forskellige tjenestegrene for at danne brigaderne.

Uddannelsens forløb er ikke helt ens for værnepligtige og frivillige, men det er de samme mål, der skal nås med uddannelsen. I løbet af ni måneders værnepligt kan imidlertid ikke opnås samme rutine eller samme alsidighed, som en frivillig med betydeligt længere tjeneste opnår.

Men målet for uddannelsen af de to kategorier soldater er som nævnt det samme:

1. soldatens enkeltmandsuddannelse,
2. enhedens egen uddannelse og
3. uddannelsen i samarbejde mellem enhederne.

7.3.1. Enkeltmandsuddannelsen

Det er den grundlæggende uddannelse, hvorunder soldaten orien-

teres om totalforsvaret og NATO, tjenesten i forsvaret, omgang med ammunition og meget andet. Soldaten skal vænne sig til feltlivet, lære selvforsvar og førstehjælp. Senere får soldaten sin funktionsuddannelse, som sætter hver enkelt i stand til at skyde med det eller de våben, han udrustes med. Funktionsuddannelsen kan være en sygehjælperuddannelse, instruktion i fly- eller panserkenning, radiobetjening m.v.

7.3.2. Enhedsuddannelsen

Senere skal de enkelte soldater lære at samarbejde i deres enheder. Det er først og fremmest den mindste enhed, gruppen, som hyppigst er på otte mand. Soldaterne lærer at optræde sammen, men foreløbig uden samarbejde med andre enheder.

7.3.3. Samarbejdet

Endelig oplever soldaterne, hvordan deres enheder sammen med andre enheder indgår i hæren. Hærenheder gennemfører således først begrænsede øvelser, hvori indgår andre hærenheder. Senere udvides rammerne til at omfatte øvelser med andre af forsvarets enheder.

I sådanne store samvirkeøvelser kan indgå både danske hærenheder, styrker fra hjemmeværnet, søværnet og flyvevåbnet samt udenlandske styrker.

7.4. Kun mænd er værnepligtige

Efter loven er mænd værnepligtige, indtil de fylder 50 år. I praksis

glider de ud af enhederne (i reserven) noget tidligere. Langt den største del af Danmarks værnepligtige udskrives til tjeneste i hæren.

Tjenestetiden for værnepligtige er ni måneder. I løbet af denne periode oplever de værnepligtige alle tre led i uddannelseskæden. Efter de ni måneder hjemsendes de værnepligtige. De er nu i stand til at udfylde pladser i enten den stående styrkes supplementsstyrke, felthærens reserve eller lokalforsvaret. Uddannelsen holdes ved lige gennem kortere mønstre og genindkaldelser.

De frivillige i hæren — stampersonellet eller langtidssoldater — fortsætter uddannelsen. Stampersonellet bliver efterhånden meget rutineret, og hver enkelt konstabel eller overkonstabel vil ofte kunne nå at gennemgå ikke blot én, men flere funktionsuddannelser.

Antallet af konstabler i forsvaret øges i øjeblikket. Tidligere bestod hæren så godt som udelukkende af mænd, men der er nu også åbnet for tilgang af kvindelige konstabler. Der er en række opgaver, som de løser lige så godt eller bedre end mænd. Hvor kvinder går ind i militære arbejdsområder, frigøres mandligt personel til egentlige kampopgaver. Hidtil er hærens kvindelige konstabler blevet uddannet til tjeneste på signalkontorer (betjening af fjernskrivere, telefoner m.v.), som radiotelegrafister eller ved motor-tjeneste (chauffører).

8. Søværnet

I tilfælde af krig er det søværnets hovedopgave som led i det samlede NATO-forsvar at forhindre eller forsinke fjendtlige invasionsforsøg over søen og at sikre vore gennemsejlingsfarvande.

Det væsentligste middel hertil er ved udlægning af minespærringer dels at spærre adgangsvejene til vore kyster og dels at spærre Sundet og bælteerne.

Det hører også til opgaverne at medvirke til at opretholde forbindelserne udefra til Danmark samt mellem landsdelene.

8.1. Overvågning

For at løse sine krigsopgaver må det danske søværn allerede i fredstid optræde i farvandene og have etableret en overvågning, der kan konstatere, om noget usædvanligt er under opsejling. Denne farvandsovervågning, der omfatter al aktivitet såvel på som under havoverfladen, er hovedopgaven under fredsforhold.

Den ledes af søværnets operative kommando. Den arbejder alle døgnet 24 timer og er tilknyttet NATO's vidtspændende overvågnings- og varslingssystem.

8.2. Højt beredskab

Den rettidige udlægning af minespærringerne forudsætter, at såvel overvågnings- og rekognosceringsstyrkerne samt minelægger-

ne og dækningsstyrken til stadihed er i et tilpas højt beredskab. Søværnet er konstant rede til umiddelbart at imødegå krænkelse af dansk territorium.

Som forholdene er i øjeblikket, vil den danske marine alene ikke kunne afvise større fjendtlige angreb over søen, men den kan vinde tid, så allieret hjælp kan nå frem. Søværnet er organiseret således, at dets operative styrker hurtigt og næsten uden ændringer kan sættes under NATO-kommando.

Også på Grønland og Færøerne er der væsentlige opgaver at løse, først og fremmest i forbindelse med overvågning og varsling. Slædepatruljen Sirius, der hævder dansk suverænitet på Grønlands nordøstkyst langs en 1100 km lang kyststrækning, sorterer under søværnet.

8.3. Særlige fredsmæssige opgaver

Søværnet løser en række rent fredsmæssige opgaver. Den mest kendte er redningsarbejdet med orlogsskibe og fly, ofte helikoptere, når mennesker er i nød på havet eller på vanskeligt tilgængelige steder i Grønland og på Færøerne. Endvidere kan nævnes bekæmpelse af olieforurening, fiskeriinspektion og søopmåling såvel herhjemme som ved Grønland og Færøerne.

Fregatten Herluf Trolle med missil-bevæbning.

Korvet — Triton-lassen

Motortorpedobåd — Willemoes-lassen

Udvidelsen af fiskerigrænsen omkring Grønland fra 12 til 200 sømil fra 1. januar 1977 har gjort arealet ca. 17 gange så stort som før. Dette betyder ikke, at fiskeri-overvågningsområdet øges tilsvarende, for der kan ikke fiskes overalt i dette område, dels på grund af større havdybder og dels på grund af isforholdene, men der vil blive en overvågningsudvidelse på omkring 3 gange det nuværende areal.

8.4. Søværnets bestanddele

Søværnet består af flåden og kystdefensionen samt forskellige ledelses- og støtteorganer.

Flåden omfatter skibe og fartøjer, medens kystdefensionen omfatter forter, radarstationer og kystudkigsstationer m.v. Søværnets operative kommando har kommandoen over de operative enheder og er ansvarlig for disses uddannelse og beredskab.

Enhederne i og ved Grønland ledes dog af henholdsvis Grønlands kommando og Færøernes kommando.

I tilfælde af krig indgår søværnets operative kommando, Grønlands kommando og Færøernes kommando med underlagte styrker — efter at regeringen har truffet beslutning herom — i NATOs kommandosystem.

Danske fregatter og undervandsbåde har periodevis indgået i Atlantkommandoens stående beredskabsstyrke, der er sammensat af flådestyrker fra en række NATO-lande. Derudover deltager

søværnets operative enheder jævnligt i NATO-øvelser.

Støttevirksomheden i land udgøres i hovedsagen af søværnets materielkommando, der anskaffer og vedligeholder materiellet samt fire flådestationer i henholdsvis København, Frederikshavn, Korsør og Grønnedal (i Grønland).

Chefen for søværnet uddanner det faste og værnepligtige personale til flådens skibe og tjenestestederne i land.

På den operative side skelnes mellem

- 1) de sejlene enheder og
- 2) marinedistrikterne.

8.4.1. Flådens skibe

De sejlene enheder, flådens skibe, er bygget med henblik på de forskellige opgaver, de skal løse.

Fregatterne er søgående, alsidigt udrustede enheder med stor udholdenhed. De er på godt 2000 tons og i stand til at operere i al slags vejr og langt fra land. Det gør dem også værdifulde i farvands-overvågningen. De er armeret, så de kan deltage i beskyttelsen af civile skibe med forsyninger til eller fra Danmark. Men deres hovedopgave er at beskytte mine-læggere og at deltage i forsvar mod angreb over søen.

Korvetterne er mindre end fregatterne, men har i princippet samme opgaver.

Søværnets nyeste skibstype er en missilbestyktet torpedobåd (Willemoes-klassen), som er me-

Minelægger — Falster-klassen

get hurtig, og som foruden missiler til anvendelse mod mål på søen er bestykket med en maskinkanon og torpedoer samt indrettet til minelægning. Søværnet får i alt otte fartøjer af denne type.

Torpedobådene er små, meget hurtigtgående fartøjer, som er armeret med torpedoer og let luftskyts. De kan tillige lægge miner ud. De er vanskelige for fjenden at opdage, så de kan anvendes til overraskende modangreb på en fjende — ofte i samarbejde med flystyrker — men deres størrelse sætter en grænse for deres muligheder i dårligt vejr.

Torpedobådene er i stand til at operere ikke alene fra søværnets etablerede havne, men fra en hvilken som helst havn. Der er på lastbiler opbygget en mobil base, som på timer kan nå frem til en hvil-

ken som helst af de havne, der i forvejen er udset som egnede.

Undervandsbådene er de fartøjer, der er bedst skjult for fjenden. Deres hovedvåben er torpedoer, hvormed de kan uskadeliggøre både hurtigere og større fjendtlige skibe.

Ministrygerne anvendes til uskadeliggørelse af udlagte miner. Deres hovedopgave er at holde farvandene fri til dansk skibs- og færgefart, og de har i årene efter anden verdenskrig udført en omfattende efterkrigs-ministrygning af danske farvande.

Minelæggerne er ikke de eneste skibe, der kan lægge minespærringer ud. Men de har den største kapacitet, idet de er særligt indrettet for opmagasinering af minerne, der tillige hurtigt kan udlægges. Minespærringer anvendes

Inspektionskutter — Agdlek-klassen

med fordel i snævre farvande og ud for egne havne og andre vigtige anlæg.

Bevogtningsfartøjerne udfører farvandsovervågning og deltager herunder i sørednings- og fiskeri-inspektionstjenesten. I krigstid skal de endvidere deltage i bevogtningen af vigtige havne og indre farvandsområder.

Inspektionsskibene er særligt sødygtige skibe, udstyret med helikoptere. Deres opgaver er fiske-riinspektions- og redningstjeneste samt søopmåling i farvandene ved Grønland og Færøerne samt i Nordsøen og i danske farvande.

Foruden de egentlige minelæggere er en række af de andre sej-

lende enheder indrettet til minelægning i mindre målestok. Armeringen af flere af flådens skibstyper udvides i øjeblikket med raketter, der kan anvendes mod enten fjendtlige fly eller skibe.

Flådens skibe af alle typer indsættes jævnligt i søredningstjenesten.

8.4.2. Marinedistrikterne

Distrikterne har under søværnets operative kommandos ledelse ansvaret for farvandsovervågningen i vore hjemlige farvande.

Farvandsovervågningen er en kontrol med såvel civil som militær skibstrafik i nærheden af eller

Minestryger — Sund-klassen

i danske farvande. Formålet med farvandsovervågningen er dels ud fra et sikkerhedsmæssigt synspunkt at kunne slå alarm, såfremt ulykker indtræffer, dels rent militært at observere og afvise ulovlig indtrængen på dansk territorialfarvand og sluttelig at kunne varsle, såfremt fremmede staters flådeenheder eller fly udviser en optræden, der opfattes som fjendtlig over for Danmark.

Farvandsovervågningen finder sted bl.a. ved hjælp af radar, undervandslyttestationer og kabler, der måler magnetisme. Kystradarstationerne og kystudkigsstationerne er tilknyttet de forskellige marinedistrikter, hvis farvands-

overvågning suppleres længere til søs af de sejlen de enheder.

Ved søværnets operative kommando indsamles døgnet rundt hele året ca. 800 rapporter pr. døgn om situationen i de danske farvande. Søværnet har altid en klar situationsoversigt, som en eventuel indsats mod en fjende kan udarbejdes på grundlag af.

Også de egentlige kystforsvarsanlæg (forterne) hører under marinedistrikterne. De kan indsættes mod fjendtlige invasionsforsøg og til forsvar af minefelter, der må beskyttes mod fjendtlig minestrygning. Forternes 150 mm kanoner har en rækkevidde på omkring 23 km.

8.4.3. Søredningstjenesten

Søredningstjenesten ledes af søværnets operative kommando. Marinedistrikterne spiller imidlertid en betragtelig rolle specielt i eftersøgningsfasen, hvor de med deres lokalkendskab har udmærkede muligheder for hurtig eftersøgning langs kysterne, mens den skibs- og luftbårne eftersøgning finder sted længere ude.

8.4.4. Flådestationer

Flådestationerne har som hovedopgave at betjene såvel danske som allierede operative flådestyrker. Af de fire danske flådestatio-

ner er de to (Frederikshavn og Korsør) delvis betalt med NATO-midler.

8.4.5. Specialenheder

Frømandskorpset er en specialenhed med frivilligt, specialtrænet personel. Det er organiseret og udrustet til løsning af særlige opgaver såvel i freds- som i krigstid.

Enhver kan efter at have gennemgået rekrutuddannelsen i søværnet søge optagelse i korpset. Uddannelsen varer ca. et år og giver mulighed for at erhverve civilt dykkerbevis.

Søværnets flyvetjeneste er etableret i forbindelse med kon-

Alouette III helikopter på inspektionsskib — Hvidbjørnen-klassen

struktionen af Hvidbjørnen-klas-
sen. Tjenesten er udstyret med
lette helikoptere af typen Alouet-
te III, og Lynx-helikoptere er be-
stilt. Helikoptererne er anskaffet
først og fremmest til brug i in-
spektionsskibene ved Færøerne
og Grønland, hvor de dels anven-
des som et værdifuldt led i udfø-
relsen af fiskeriinspektionen og
dels anvendes ved redningstjene-
ste og transportopgaver til van-
skeligt tilgængelige pladser.

I det sydlige Danmark deltager
Alouette-helikoptere i søværnets
daglige tjeneste, hvor de yder assi-
stance i forskellige sammenhæn-
ge.

Søværnets flyvetjeneste er en
sammenhørende del af flyvevåb-
nets redningseskadrille. Piloterne
rekrutteres blandt søværnets offi-
cerer, mens de nødvendige tekni-
kere stilles til rådighed af flyve-
våbnet.

8.5. Uddannelsen

En del af de værnepligtige er også
søfolk i det civile liv, men langt
fra alle. De værnepligtige gennem-
går en fælles indledende uddan-
nelse på søværnets eksercerskole i
Avderød, før de fordeles — ofte
efter egne ønsker — til de sejlene-
de enheder og tjenestestederne i
land.

Lynx-helikopteren, der er bestilt til forsvaret, ses her i en britisk udgave

9. Flyvevåbnet

I endnu højere grad end hæren og søværnet er flyvevåbnet i fredstid parat til indsats. Det skyldes, at flyvevåbnet allerede i fredstid løser en række vigtige opgaver, og det skyldes, at det ville tage uacceptabelt lang tid, om flyvevåbnet først i en kritisk situation skulle gøres klar til indsats.

Flyvevåbnets opgaver er i krig

- at varetage Danmarks luftforsvar,
- at deltage i invasionsforsvaret,
- at yde støtte til hæren,
- at yde støtte til søværnet,
- at udføre redningstjeneste og
- at støtte Grønlands kommando.

I fredstid er opgaverne

- at overvåge luftrummet over Danmark,
- at afvise krænkelse,
- at foretage uddannelse til løsning af krigsopgaver,
- at udføre redningstjeneste og
- at yde støtte til Grønlands kommando og statsinstitutioner.

9.1. Flyoperationer

Militærfly er så hurtige og langt-rækkende, at det ville være meningsløst at begrænse deres opgaver til de geografiske områder, som hæren opererer i. Flyvevåb-

net har i lighed med de to andre værn allerede i fredstid et udstrakt samarbejde med NATO-partneres flyvevåbner og ikke kun i vore nabolande, men i hele NATO-alliancen.

Med til billedet af flyvevåbnet hører som nævnt dets rolle i sø- og flyveredningstjenesten allerede i fredstid, hvor S-61 helikoptere gør en stor indsats.

Transporteskadrillen i flyvevåbnet, der har C-130 Hercules, C-54 Skymaster og C-47 Dakota fly til rådighed, udfører transportflyvninger i ind- og udland samt flyvning med henblik på nedkastning af personel og materiel. Eskadrillen deltager også i eftersøgnings- og redningsopgaver samt løser opgaver i Grønland og på Færøerne.

9.1.1. Altid på vagt

Flyvevåbnet er altid på vagt. Luftrummet over Danmark er under konstant observation. Flyvevåbnets folk sidder vagt ved radarskærmene, så man døgnet rundt har et komplet billede af fly-aktiviteten over og omkring Danmark. Denne overvågning udføres i nært samarbejde med vore NATO-partnere. Radarstationerne er

C-130 Hercules

C-47 Dakota

et led i NATOs varslingskæde fra Nordkap til Tyrkiet. Den danske del er af NATOs mest moderne type og bygger bl.a. på brug af datamater.

Også jagerfly står døgnet rundt parat til at gå på vingerne. I løbet af få minutter kan bevæbnede fly starte for at afvise et overraskelsesangreb på Danmark.

Derfor er også nogle af flyvestationerne i højt beredskab døgnet rundt.

Til løsning af sine opgaver har flyvevåbnet forskellige typer eskadriller:

9.1.2. Altvejrskadrillerne

indgår som et meget vigtigt led i det aktive luftforsvar. De varetager i fredstid flyvevåbnets "politi-virksomhed" til afvisning af krænkelse af dansk luftrum. Eskadrillernes F-104 fly kan indsættes under alle vejrforhold — og dag som nat.

9.1.3. Jagerbombereskadrillernes

opgaver er at angribe mål på land eller på søen. Disse mål kan være installationer beliggende langt fra hjembasen, og opgavernes løsning kan kræve lange og præcise navi-

gationsflyvninger. Andre mål er kampstyrker på land og på søen, hvor angreb gennemføres i samarbejde med enheder fra hæren og søværnet. Eskadrillerne har fly af typerne F-100 og F-35 Draken.

9.1.4. Fotorekognosceringseskadrillen

fremskaffer oplysninger om faste og bevægelige mål på land og på søen. Oplysningerne indhentes dels gennem det, piloten selv kan iagttage, dels ved hjælp af omfattende fotoudstyr i flyet. Fotopiloten er flyvevåbnets øje. Under de daglige øvelses- og rutineflyvninger skaffer han oplysninger allerede i fredstid fra dansk og internationalt område. RF-35 Drakenjagere anvendes.

9.2. Raketforsvaret

På Sjælland er opstillet to slags raket-eskadriller, nemlig et antal Nike- og et antal Hawk-eskadriller. Nike-raketterne er beregnet til bekæmpelse af højtflyvende fjendtlige fly. De mobile Hawk-eskadrillers raketter er særligt velegnede mod fjendtlige fly i lav og mellemhøjde. De anvendes i udstrakt grad til sikring af hærens og søværnets installationer.

9.3. Elektronisk krigsførelse

Det danske flyvevåben er ligesom de øvrige NATO-landes flyvevåbner udrustet til elektronisk krigsførelse. Fly og installationer på jorden udstyres med højt udviklet materiel, der kan svare til, hvad fjenden i tilfælde af krig kan ven-

tes at sætte ind mod NATO på dette felt. Elektronisk krigsførelse består i, at parterne ad elektronisk vej enten "gemmer" sig og sit materiel (f.eks. fly) bag elektroniske "skærme", eller at modpartens overvågning og våben m.v. generes og vildledes ad elektronisk vej.

9.4. Flyvertaktisk Kommando

Det er flyvertaktisk kommando, der i givet fald indsætter de flyvende enheder og raketterne mod et fjendtligt angreb på Danmark. Det sker på basis af de oplysninger, der indsamles først og fremmest af radarstationerne. Men også luftmeldetjenesten, som hjemmevernet bemandes med frivillige kvinder og mænd, er af overordentlig stor betydning.

Under truende forhold eller ved fredsbrud overgår — efter en regeringsbeslutning — Flyvertaktisk Kommandos operative opgaver til en i fredstid opbygget NATO-kommando, nemlig det allierede flyverhovedkvarter for den sydlige del af Nordregionen (AIR-BALTAP).

9.5. Få værnepligtige

Flyvevåbnet er det af de tre værn, der anvender færrest værnepligtige. Opgaverne er for de flestes vedkommende så komplicerede og teknisk betonedes, at en soldat ikke i løbet af værnepligtstiden vil kunne uddannes tilstrækkelig grundigt. Flyvevåbnet må derfor anvende et stort antal teknisk

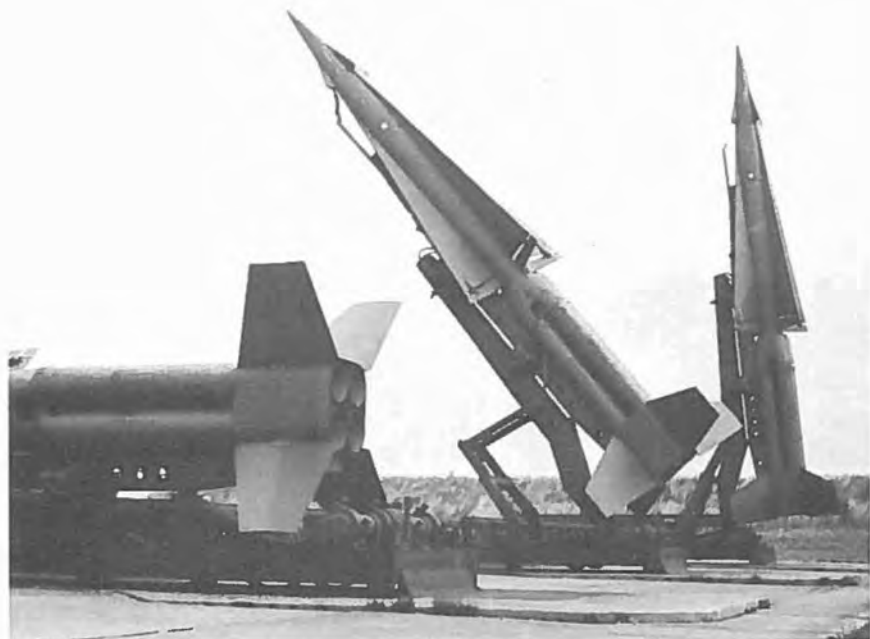
F-104 Starfighter

F-100 Super Sabre

F-35 Draken

Nike Hercules

F-16 (anskaffes omkring 1980)

højt uddannet og erfarent stampersonel. En del af teknikerne og piloterne, som flyvevåbnet uddanner, kan efter endt tjeneste i flyvevåbnet anvende deres uddannelse i det civile erhvervsliv.

I flyvevåbnet indgår et stort teknisk apparat til vedligeholdelse af såvel danske som allierede fly. Tilsvarende vil danske fly kunne repareres og klargøres på en række flyvestationer i andre NATO-lande.

Flyvevåbnets piloter uddannes dels herhjemme og dels i USA.

Flyvevåbnet driver forsvarets vejrtjeneste, der forsyner flyvevåbnet, men også de andre værn og civilforsvaret samt offentligheden med meteorologiske oplysninger.

Hawk

10. Hjemmeværnet

Hjemmeværnets 72.500 medlemmer er allerede i fredstid i højt beredskab. Netop heri består en stor del af hjemmeværnets styrke.

Tilgangen af frivillige til hjemmeværnet er i disse år større, end den har været i adskillige år. Det stiller store krav til hjemmeværnets evne og styrke til at uddanne nye medlemmer — ikke mindst fordi flere og flere af de nye ikke har været gennem værnepligten. Af samme årsag blev hjemmeværnet økonomisk tilgodeset, da forsvarsforliget revideredes i 1977.

Hjemmeværnssoldaten har mundering, våben og ammunition til opbevaring hjemme, og han bor i netop det område, hvori han skal løse sin opgave. Hjemmeværnet kan hurtigt alarmeres.

Når hjemmeværnet som tidligere nævnt har sin egen lov, skyldes det ikke mindst, at det på flere måder adskiller sig fra det øvrige forsvar.

Dets 72.500 medlemmer er næsten alle frivillige. Fastansat er alene 375 officerer og 325 civilt beskæftigede.

Endvidere har hjemmевærnet en særlig ledelsesstruktur.

Ved siden af den militære chef findes en civil kommitteret. Disse to udgør tilsammen hjemmевærnsledelsen. De har dels individuelle, dels fælles opgaver. Medens chefen for hjemmевærnet varetager de militære opgaver (uddannelse, inspektion m.v.), skal den kommitterede med sine hjælpere (konsulenterne) virke for et godt forhold mellem befolkningen og hjemmевærnet. Dette er nødvendigt, dels for at sikre den fortsatte tilgang af frivillige, og dels for at styrke og bevare forsvarsviljen i befolkningen.

I den moderne krig vil faste fronter som regel ikke eksistere, men hjemmевærnets indsats skaber gode muligheder for et samlet overblik over situationen. Hjemmевærnet overvåger hele landet, det lave luftrum og størstedelen af kysterne. Hjemmевærnet stykker med dets meldinger det samlede billede af fjendens operationer sammen. Herved kan de tre værn sættes ind med den størst mulige effekt.

Hjemmевærnets vigtigste opgave er overvågning, men det løser også en lang række andre opgaver.

10.1. Hærhjemmевærnet

støtter hærens enheder ved at stille sit store lokalkendskab til rådighed, men også ved bevogtning af særligt vigtige objekter. Hærhjemmевærnet løser dog også mindre kampopgaver svarende til dets udrustning. Dette gælder ik-

ke mindst på panserbekæmpelsesens område. Særligt i et væbnet opgørs første faser er hærhjemmевærnets indsats af overordentlig betydning på grund af dets lokale områdedækning kombineret med det meget høje beredskab.

De kvindelige medlemmer, lotterne, der er knyttet til hærhjemmевærnet, medvirker til løsning af opgaverne i bl.a. signaltjenesten, forplejningstjenesten, sanitetstjenesten, ABC-tjenesten og stabstjenesten.

10.2. Marinehjemmевærnet

aflaster søværnet med bevogtningsopgaver i indre farvande, ved kyster og sømilitære mål. Marinehjemmевærnet fører kontrol med og visiterer handelsskibe. Det er forsynet med mindre orlogsfartøjer. Radio- og meldetjenesten, radar-tjenesten og stabsarbejde varetages ofte af de kvindelige marinere i Kvindeligt Marinekorps, både for søværnet og for marinehjemmевærnet.

10.3. Flyverhjemmевærnets

fornemste opgave er etableringen af luftmeldekorpsset, som bemandet nogle hundrede udgiksposter landet over. Fra disse poster kontrolleres fjendens indflyvning over landet i de lave højder, hvor radar og andre tekniske installationer ikke er anvendelige. I luftmeldekorpsset gør kvinder tjeneste på lige fod med mænd.

Blandt allierede piloter, som på øvelser har oplevet luftmeldekorpssets effektivitet, står der stor

Hærhjemmeværnet — gruppe på øvelse

respekt om det danske flyverhjemmeværn.

Meldingerne fra luftmeldeposterne samles i operationscentre, hvorfra flyvevåbnets indsats kan dirigeres og koordineres. Et antal poster har tillige som opgave at måle det radioaktive nedfald efter et eventuelt atomangreb.

Denne opgave og kontrollen med det lave luftrum er også af

væsentlig betydning for civilforsvaret.

Personel fra Kvindeligt Flyvekorps løser mange opgaver for flyvevåbnets. En væsentlig del af korpsets medlemmer gør tjeneste i stabene og i kontrol- og varslings-tjenesten. Herudover stiller korpset personel til rådighed for Flyvestationskorpsets eskadriller.

Flyvestationskorpset uddan-

ner personel til bl.a. at medvirke i nærforsvar af flyvestationerne (kupforsvar). Medlemmerne rekrutteres i alt væsentligt blandt det civilt ansatte personel på flyvestationerne.

10.4. 200 timers uddannelse

Den frivillige hjemmевærnssoldat gør tjeneste 24 timer årligt som minimum — men skal, hvis han ikke har erfaring fra aftjeningen af sin værnepligt, de tre første år gennem 200 timers uddannelse.

Hjemmевærnet er bevæbnet med lette våben og ikke så mobilt som felthæren. Men dette opvejes rigeligt af det høje beredskab og det store lokalkendskab.

Enhver kan søge optagelse i hjemmевærnet fra det kalenderår, hvori han eller hun fylder 18 år. Optagelsesbegæringen behandles i et udvalg, der er udgået af det kommunale selvstyre. Udvalgets afgørelse er uafhængig af hjemmевærnet.

I disse år er tilgangen af unge til hjemmевærnet meget betydelig.

11. Forsvarets ledelse

I afsnit 6 er nævnt, hvordan forsvaret i fredstid ledes af Forsvarskommandoen.

Der opstilles en række hær-, fly- og marineenheder, som udgør Danmarks beredskab. Disse enheder er ikke alle fuldt bemandede. Det bliver de først, når politikerne beslutter, at Danmark skal mobilisere. Til denne mobilisering hører indkaldelse af reserver, der dels fylder de stående enheder helt op og dels udgør et supplement af enheder til de allerede eksisterende.

I fredstid forberedes også forsvarets ledelse i tilfælde af krig. Indtil andet er bestemt, ledes forsvaret af forsvarschefen. Forsvarsministeren kan bemyndige forsvarschefen til at overgive kom-

mandoen til chefen for Forsvarets operative styrker. Det er den samme officer, som er chef for NATO's enhedskommando for Østersøområdet.

I en overgangsperiode kan man forestille sig, at generalen/admiralen fører de danske styrker i sin egenskab af national dansk officer. Derimod fører han de tyske styrker i området i sin egenskab af NATO-officer. De tyske styrker vil antagelig på et tidligere tidspunkt end de danske blive afgivet til NATO. Nogle enheder er afgivet til NATO allerede i fredstid. Andre afgives næsten automatisk i tilfælde af krig.

Det praktiske i systemet med at chefen for Forsvarets operative styrker er samme person som che-

fen for NATOs Østersøkommando ligger i, at kommandoforholdet ikke vil blive ændret, hvis de danske politikere afgiver kommandoen over det danske forsvar til NATO.

11.1. Militært samarbejde

Gennem større og mindre øvelser søger man at skabe et så realistisk billede af en mulig krig, som det er gørligt. Det tilstræbes, at alle deltagere stilles over for situationer og opgaver svarende til dem, han eller hun kan komme ud for i krig.

En moderne krig rummer perioder, hvori styrkerne næsten uafbrudt bevæger sig. Men den rummer også perioder, som mest af alt ligner ventetid.

Hæren, søværnet og flyvevåbnet vil ikke i en given situation skulle optræde hver for sig. De tre værn kan heller ikke vente kun at møde modstand af styrker af deres egen kategori. Derfor holdes en række samvirkeøvelser med alle tre værn og de tilsvarende hjemmeværnsgrene som deltagere.

Også for at komme en virkelig situation så nær som muligt holder NATO-landene fælles øvelser. Danske enheder er jævnligt på øvelse udenfor Danmarks grænser, hvor de fremmede forhold og det fremmede sprog understreger realismen. Tilsvarende deltager allierede i manøvrer i Danmark.

11.2. Dansk forsvar til NATO

NATO er ikke et overnationalt or-

gan, men et samarbejdsorgan, hvis medlemmer er enedes om at koordinere deres militære indsats.

Grønland og Færøerne hører ikke som resten af Danmark under Europa-kommandoen i NATOs militære opbygning, fordi disse landsdele af militær-geografiske årsager naturligt er blevet lagt ind under Atlanterhavskommandoen.

Europa er delt i en Sydregion, en Centralregion og en Nordregion. Den sidste omfatter Norge, Danmark, Slesvig-Holsten og Hamborg.

Under Nordkommandoen sorterer Enhedskommandoen med (fredsmæssigt) hovedkvarter i Karup. En dansk general eller admiral fører styrkerne i Østersøområdet, der foruden Danmark også omfatter Slesvig-Holsten. Når hovedkvarteret kaldes Enhedskommandoen, er det fordi såvel hær- som flåde- og flystyrker indgår i forsvarsstyrken. Disse kræfter er praktisk talt hele det danske forsvar og hele den vesttyske flåde (med dens fly) samt de vesttyske hærenheder og det vesttyske flyvevåben i Slesvig-Holsten, (som dog — i kraft af aftalerne om Tysklands deling i fire besættelseszoner efter anden verdenskrig — ikke indgår direkte under Enhedskommandoen).

I praksis har chefen for Enhedskommandoen fire militære styrker under sig: hærstyrker i Jylland, på Fyn og i Slesvig-Holsten med hovedkvarter i Rendsborg, hærstyrker på den sjælland-

ske øgruppe og på Bornholm med hovedkvarter i København, dansk-tyske flådestyrker med hovedkvarter i Kiel samt dansk-tyske fly-styrker med hovedkvarter i Karup.

Udførligere oplysninger om ovenstående findes i seriens hæfte "Danmark og NATO".

11.3. De allieredes støtte

Det danske forsvar er ikke tilstrækkeligt til at yde den modstand, som et muligt angreb kræver. Da vore allierede også har en betydelig interesse i, at NATO bevarer Danmark på sin side (og dermed bl.a. passagerne mellem Atlanterhavet og Østersøen), er det aftalt og planlagt, at de kommer os til undsætning.

Den styrke, Danmark i samarbejde med en del af det vesttyske forsvar i givet fald skal forsvare sig imod, er langt overlegen. I Østersøen har Østmagterne fire gange så stærk en flåde som NATO-flåden. Den østlige landstyrke, der kan frygtes sat ind mod området, er mindst tre gange så stærk som forsvarsstyrken, og af fly har Østmagterne mindst dobbelt så mange, som er til rådighed i Danmark og Nordtyskland.

Netop af denne årsag lyder en del af formuleringen af dansk forsvars opgave: — I tilfælde af et større angreb skal dette kunne imødegås, således at der skabes mulighed for, at NATO-alliancens øvrige styrker kan yde hjælp i tide, og således at kampen kan fort-

sætte sammen med de allierede styrker.

Mulighederne for således at kæmpe videre er absolut til stede, og dette samarbejde øves allerede i fredstid under de øvelser, hvori foruden danske styrker deltager allierede styrker.

Britiske, vesttyske, hollandske og amerikanske styrker har hver for sig eller sammen deltaget i øvelser i Danmark. NATOs mobile styrke, populært kaldt NATOs brandkorps, som er sammensat af mindre specialenheder fra en række NATO-lande, har også flere gange været på øvelse i Danmark.

Den stående Atlanterhavsflydestyrke er et sidestykke til NATOs brandkorps. Også danske skibe indgår i perioder i den. Styrken hedder STANAVFORLANT.

Fra militært såvel som fra politisk hold lægges der stor vægt på øvelserne med allieret deltagelse, fordi den sandsynlige forsvarskamp om Danmark — hvis den nogensinde skal kæmpes — vil komme til at foregå i NATO-ramme.

Hvis danske styrker ikke allerede i fredstid havde lejlighed til at indøve samarbejdet med allierede, ville ideen bag det fælles NATO-forsvar simpelt hen ikke blive tilgodeset.

For at sikre den bedst mulige kommunikation mellem NATO-landenes politikere og militære hovedkvarterer opsendte NATO i 1970-71 de første satellitter, over hvilke forbindelserne opretholdes. En satellitstation er placeret i Midtjylland.

12. Forsvarets ansatte

Forsvarets personel er dels værnepligtige og dels frivillige. Stadig mere kompliceret materiel har krævet, at en øget mængde af forsvarets personel er frivillige, som i kraft af den længere tjeneste virkelig kan opnå rutine. Der er i de fleste tilfælde tale om meget kostbart materiel, som det ville være økonomisk letsindigt at lade værnepligtige betjene.

12.1. Værnepligtige

udskrives ifølge grundlovens § 81, hvori det er bestemt, at "enhver våbenfør mand er forpligtet til med sin person at bidrage til fædrelandets forsvar efter de nærmere bestemmelser, som loven foreskriver".

Der udskrives værnepligtige til hæren, søværnet, flyvevåbnet, forsvarets intendanturkorps, forsvarets lægekorps, civilforsvarskorpset eller til tjeneste i civilforsvaret uden for civilforsvarskorpset. Loven åbner mulighed for at nægte at gøre militærtjeneste, ligesom den giver mulighed for afvejning af værnepligten gennem frivilligt arbejde i u-lande.

12.2. Frivillige

— såvel mænd som kvinder — antages på kontrakt af varierende længde. Mænd kan antages fra det 16. år, kvinder når de er fyldt 18 år. Antagelses- og tjenestevilkår er stort set ens for mænd og kvinder.

De frivillige gennemgår en mili-

tær grunduddannelse efterfulgt af en specialuddannelse, der sætter dem i stand til at løse en lang række opgaver såvel i de egentlige kampstyrker som på mere teknisk betonedede områder.

Forsvaret giver de frivillige en række tilbud om civile uddannelser sideløbende med den militære tjeneste. I mangfoldige tilfælde er også den militære uddannelse anvendelig i det civile samfund.

12.3. Sergentgruppen,

der omfatter graderne fra (korporal) sergent til seniorsergent af 1. grad, er sammensat af såvel værnepligtigt som frivilligt personel. Efter gennemgang af en militær grunduddannelse og befalingsmandsskole eller -kursus anvendes de bl.a. som instruktører i mandskabsuddannelse, som delingsførere i taktiske enheder eller som specialister på mere håndværksprægede områder.

12.4. Officerer af reserven

uddannes primært med henblik på at opfylde det øgede behov for officerer, der kan opstå ved mønstreng og i forbindelse med en mobilisering.

Efter sergentuddannelsen gennemgår de et 4-6 måneders grundkursus, hvorefter de udnævnes til sekondløjtnanter. Gennem videre uddannelse i praksis og gennem Forsvarets Brevskole kan de avancere til oberst/kommandør.

12.5. Officerer af B-linien

anvendes til løsning af en række administrative opgaver; de virker som delingsførere og næstkommanderende ved kompagnier eller som chefer for uddannelsesenheder eller andre ikke-taktiske enheder på kompagniplan.

For at blive optaget på officers-skolernes B-linie skal man have bestået realeksamen eller udvidet teknisk forberedelseseksamen med to sprog. Endvidere skal man have gennemgået en sergentuddannelse og have forrettet tjeneste som sergent.

Uddannelsen varer to år, og ved skolens afslutning udnævnes eleverne til sekondløjtnanter.

Officerer af B-linien omfatter graderne fra sekondløjtnant til major/orlogskaptajn.

12.6. Officerer af A-linien

anvendes i ledende, operative, tekniske og administrative stillinger.

For at blive optaget på officers-skolens A-linie skal man have bestået en dansk studentereksamen, have gennemgået en sergentuddannelse og have forrettet tjeneste som sergent. Uddannelsen varer 3 1/2 år, og ved skolens afslutning udnævnes eleverne til premierløjtnanter.

Officerer af A-linien omfatter graderne fra premierløjtnant til general/admiral.

12.7. Civilt ansatte

anvendes i forsvaret i stort tal. De bestrider i hovedsagen stillinger indenfor administrationen, sundhedsvæsenet, den fredsmæssige forplejningstjeneste, som håndværkere eller teknikere samt på andre ikke-krigsmæssige poster.

12.8. Forsvarets styrke

Efter forsvarsloven af 1973 — og som forlænget i 1977 — er forsvarets styrke som angivet her:

	Hæren	Søværnet	Flyvevåbnet
Officerer	3475	1300	1325
Sergentgruppen	2100	560	1700
Stampersonel	6200	1900	2600
Værnepligtige befalingsmænd	700	100	75
Værnepligtige (angivet i mandår)	8975	1900	1370
Civile	2550	1800	2600

Hertil kommer hjemmeværnets personel.

12.9. Tjeneste i udlandet

De militært ansatte har mulighed for at komme til at forrette tjeneste under De forenede Nationer. På Cypren er en fredsbevarende FN-styrke, hvori indgår et dansk

kontingent. Andre steder i verden har FN opstillet observatørkorps, hvori indgår danske officerer.

Også i en række NATO-stabe i og udenfor Europa er der dansk militært personel, først og fremmest befalingsmænd.

13. Militær udrustning

Ikke al den militære udrustning er moderne. Militært materiel er meget kostbart, så de fleste landes forsvar må af økonomiske årsager anvende en del materiel, hvis effektivitet ikke er på højde med det senest udviklede.

Det gælder også Danmark — som dog også kan fremvise meget moderne materiel. Hærens nye kampvogne, radioer og panserværns- og luftværnsraketter er blandt verdens mest moderne. Søværnets taktiske træner (som uddanner personel ved hjælp af EDB som supplement til uddannelsen til søs) misundes os af mange NATO-partnere. Også de nye missil-

fartøjer af Willemoes-klassen påkalder sig international opmærksomhed.

Flyvevåbnets overvågnings- og varslingstjeneste er blandt verdens allerbedste. Det samme gælder de F-16-jagere, der er bestilt til det danske flyvevåben.

Når en del ældre materiel endnu ikke er skiftet ud, er det ikke kun af økonomiske grunde. I nogle tilfælde findes bedre materiel ikke, eller det, der findes, ventes meget snart afløst af endnu bedre materiel. Der foregår store og grundige overvejelser og undersøgelser forud for enhver anskaffelse af nyt materiel.

14. Bogliste

Beretning fr  forsvarskommissionen af 1969. Forsvarsministeriet 1972.

Fakta om forsvar. Forsvarskommandoens Presse- og Informationstjeneste 1977.

Grundbog for Hærens menige, Chefen for Hæren. HRN 212-10.

Grundbog for orlogsgaster, Chefen for Søværnet. CHS PUB NR 180-501 (A).

Grundbog for Flyvev bnetts menige, Chefen for Flyvevåbnet. HFLV 180-1.

Hækkerup, Per: Danmarks udenrigspolitik, Fremad 1965.

Hærens  rsskrift, udgivet af Chefen for Hæren. Udkommer hvert år.

Lov om forsvarets organisation m.v.

Lov om hjemmeværnet.

Problemer omkring dansk sikkerhedspolitik. Bd. 1-2 (Seidenfaden-rapporten). Udenrigsministeriet 1970.

Reske-Nielsen, Erik og Erik Kragh: Atlantpagten og Danmark 1949-1972, Atlantsammenslutningen 1972.

Serien "Forsvaret i samfundet", især hefterne "Totalforsvaret", "Danmark og NATO", "Danske FN-styrker" s mt "Danmarks sikkerhedspolitik".

15. Ordliste

ABC-krigsførelse. Atom-, biologisk og kemisk krigsførelse.

Afdeling. Militær enhed (600-800 mand).

AIRBALTAP. AIR forces BAL-Tic APProaches: Luftstyrkerne i den sydlige (baltiske) del af Nordregionen.

Altvejrjager. Jagerfly beregnet til angreb på fly i luften, og som er udstyret med radar.

Artilleri. Tungt, langtrækkende skyts.

BALTAP. BAL-Tic APProaches (sydlige (baltiske) del af Nordkommandoen).

Bataljon. Militær enhed (600-900 mand).

Batteri. Militær enhed i artilleriet (100-200 mand).

Brigade. Militær enhed, som kan kæmpe selvstændigt, idet den er sammensat af enheder fra alle tjenestegrene (ca. 5000 mand).

Brigadestruktur. Brigade, hvori alene en del af posterne er be-mandet.

Dagjager. Jagerfly beregnet til angreb på fly i luften, men som ikke er udstyret med radar.

Deling. Militær enhed (30-40 mand).

Division. Militær enhed (9.000-15.000 mand).

Dækningsstyrken. Det kampklare militære forsvar forstærket med supplementsstyrken.

Enhed. Militær betegnelse for gruppe, deling, batteri, skib o.s.v.

Eskadre. Styrke af ensartede krigsskibe.

Eskadrille. Militær enhed i flyvevåbnet, udrustet med enten raketter eller fly.

Eskadron. Militær enhed i kamp-tropperne (ca. 100 mand).

Felthæren. Den meget bevægelige del af de danske hærstyrker — i modsætning til det mere sted-bundne lokalforsvar og hjem-meværn.

5. kolonne. Organisation, der søger at undergrave et lands lovli-ghe styre til fordel for en frem-med magt.

Fregat. Krigsskib, ca. 2000 tons, hvis hovedopgave i Danmark er at beskytte minelægning og at deltage i forsvar mod angreb over søen. Anvendes også i far-vandsovervågningen.

Frømandskorpset. Enhed af fri-villigt, specialtrænet personel, der er udrustet til at løse særlige opgaver i freds- og krigstid.

Gruppe. Militær enhed (8-10 mand).

Haubits. Tungt skyts med kort løb.

Jagerbomber. Jagerfly beregnet til angreb imod mål på jorden.

Jægerkorps. Enhed af soldater særligt uddannet og udrustet til at løse opgaver, f.eks. bag fjendens linier.

Kamptropper. Fællesbetegnelse for infanteri- og pansertropper.

Kampvogn. Pansret, bæltedrevet, tungt bevæbnet køretøj.

Kanon. Tungt skyts med langt løb.

Kernevåben. Atom- og brintvåben.

Konventionelle styrker. Militære enheder, hvori hovedvægten er lagt på mandskabet og dets gængse våben — i modsætning til styrker udstyret med kernevåben.

Kompagni. Militær enhed (100-200 mand).

Korvet. Krigsskib, ca. 1000 tons, med samme opgaver som fregat.

LANDJUT. Allied LANDforces JUTland (allierede landstyrker i Jylland og Slesvig-Holsten).

LANDZEALAND. Allied LANDforces ZEALAND (allierede landstyrker på Sjælland).

Lokalforsvarsenheder. Dele af hæren, som er udrustet og uddannet til at forsvare bestemte egne af landet.

Maritim. Som vedrører havet eller søfarten.

Maskingevær. Tungt gevær, som afgiver skuddene i hurtig rækkefølge, så længe aftrækkeren påvirkes.

Maskinpistol. Let våben, der fungerer som maskingevær.

Mine. Sprængladning, der sprænges ved påvirkning. Anvendes til lands og til vands.

Missil. Selvbevægeligt projektil (raket).

Mobilisering. Indkaldelse og opstilling af dele af eller hele forsvarets reserve i tilfælde af krig.

Morter. Våben, der udskyder granat i en krum skudbane.

NAVBALTAP. NAVal forces BALTic APproaches (flådestyrkerne i den sydlige (baltiske) del af Nordkommando-en).

Operativt. Som vedrører handling; her: en militær handling (operation).

Pansret mandskabsvogn. Pansret, bæltedrevet køretøj til transport af tropper frem til fjendens linier.

Radar. Elektronisk pejleapparat.

Regiment. Militær myndighed, som i Danmark anvendes til løsning af administrative og uddannelsesmæssige opgaver.

Rekrut. Værnepligtig soldat under indledende militærudannelse.

Sanitetsenhed. Enhed, bestående af læge- og sygeplejepersonel m.fl.

STANAVFORLANT. The STANDING NAVAl FORCE AtLANTic (Den stående atlantehavsflådestyrke).

Strategi. Langsigtede planer for, hvad der skal opnås med en kamp.

Stående styrke, den. Hærens fredstidsberedskab.

Supplementsstyrken. Den hjemsendte styrke (ca. 4500 mand), som sammen med den stående styrke danner dækningsstyrken.

Suverænitet. En stats magtrettigheder.

Taktik. Kunsten at lede militære styrker.

Territorium. Område (tilhørende en stat).

Tjenestegren. Betegnelse for f.eks. specialerne artilleri og ingeniørtropper. Se også våbenart.

Torpedo. Selvbevægelig sprængladning, som skydes gennem vandet mod målet.

Torpedobåd. Hurtigtgående krigsskib, ca. 100 tons, især til overraskelsesangreb.

Trænbataljon. Enhed, der udfører de militære transport- og forsyningsopgaver.

Værnene. Hæren, flyvevåbnet og søværnet.

Våbenarter. Ældre, nu mindre anvendt betegnelse for de enkelte tjenestegrene i et værn, f.eks. telegraftropperne i hæren.

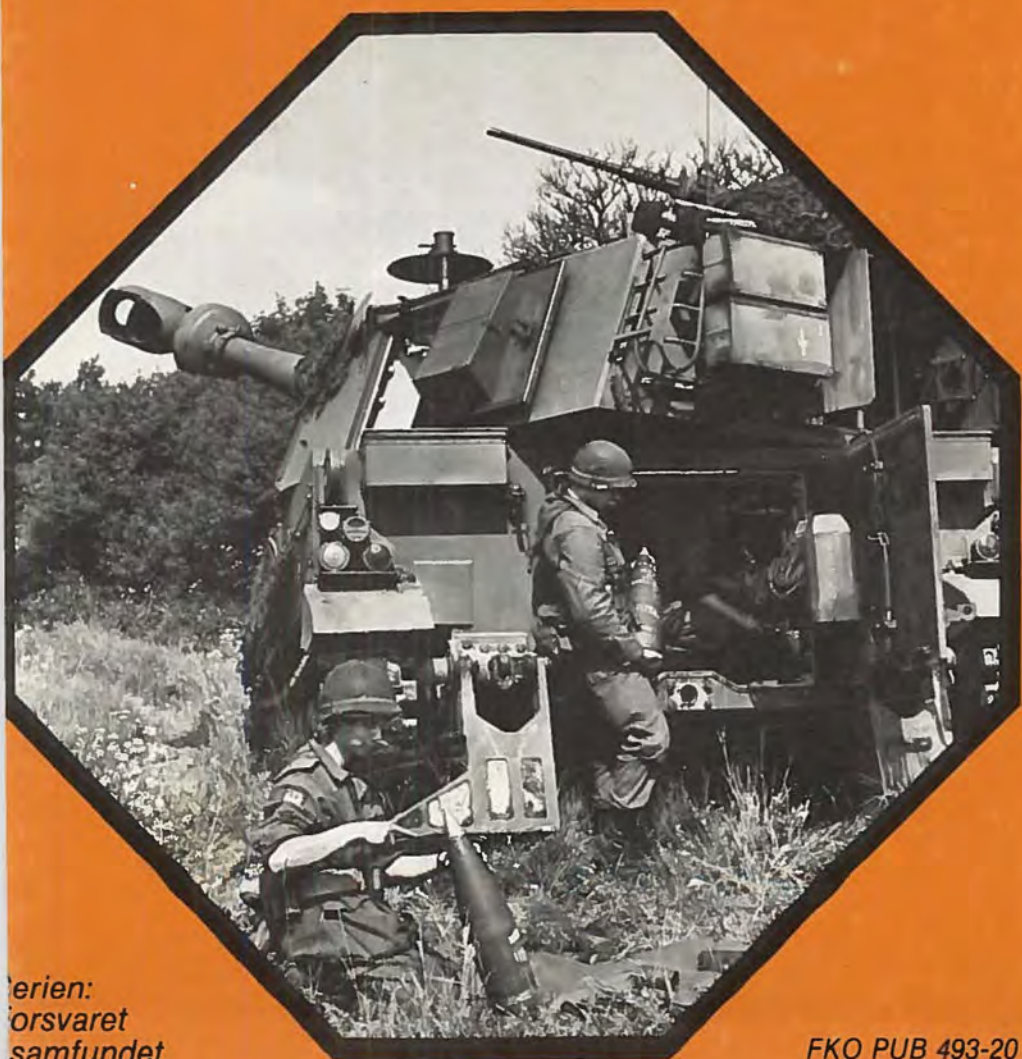

Laust Grove Vejlstrup

*Født 1939. Bankuddannede
1959-1961 ved Militærpolitiet
sidst som MP-sergent i UNE.
FN-styrken i Gaza-området. S
den 1962 journalist. Fra 196
medarbejder ved Morgenavisen
Jyllands-Posten, bl.a. med sikker
hedspolitik og økonomi som sp
cialer.*

Laust Grove Vejstrup:

Det militære forsvar

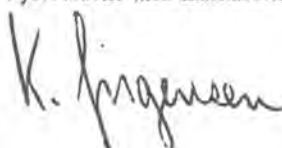

erien:
orsvaret
samfundet

FKO PUB 493-20

Nærværende hæfte, der indgår i oplysningsserien om "Forsvaret i samfundet", vil kunne anvendes som undervisningsmiddel i forbindelse med samtidsorientering ved forsvarets enheder.

Vedbæk i maj 1983.

K. JØRGENSEN
FORSVARSCHEF

Det militære forsvar

1.-4. udgave: 90.000 ekspl., 1973-79

5. udgave (revideret): 25.000 ekspl., maj 1983

Tryk: Visoprint as, grafisk produktion

Layout: Verner Jørgensen

Fotos: Forsvaret

Sats: Saga-Data ApS

Redaktion: Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste

I Serien "Forsvaret i samfundet" foreligger:

seneste udgave:

Katalog og nr.

P.A. Heegaard-Poulsen: Hjemmевærnet (oktober 1980)

FKO PUB 493-16

Laust Grove Vejstrup: Det militære forsvar

FKO PUB 493-20

Svend Albrechtsen og Michael H. Clemmesen:

Debat om dansk forsvar (maj 1981)

FKO PUB 493-21

Ivan Christensen: Totalforsvaret (marts 1978)

FKO PUB 493-30

Bjarne Fr. Lindhardt: NATO – politisk og

militær alliance (juni 1983)

FKO-PUB 493-40

Flemming Schroll Nielsen: AMF – NATO's krisestyrke (oktober 1982)

FKO PUB 493-41

Laust Grove Vejstrup: Spanien i NATO (november 1982)

FKO PUB 493-42

E.S. Flemming og G. Bladbjerg: FN-styrker (november 1982)

FKO PUB 493-50

Bertel Heurlin: Sikkerhedspolitik og forsvar (februar 1979)

FKO PUB 493-70

Niels Jørgen Haagerup: Danmarks sikkerhedspolitik (august 1982)

FKO PUB 493-71

Bertel Heurlin: Hvorfor våben? (februar 1978)

FKO PUB 493-72

H.C. Bach og Jørgen Taagholt: Grønland og

polarområdet – ressourcer og sikkerhedspolitik (maj 1982)

FKO PUB 493-73

Niels Jørgen Haagerup: Nedrustning, sikkerhed

og forsvar (april 1978)

FKO PUB 493-75

Erik Beukel: Lighed på strategiske atomvåben (november 1981)

FKO PUB 493-77

Mogens Espersen: Østersøen – balance

og sikkerhed (december 1981)

FKO PUB 493-78

Hæfterne kan rekvireres gennem Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, Trommesalen 4, 1614 København V. Tlf.: (01) 11 45 11.

Militære myndigheder rekvirerer dog ved Hærens Reglementsforvaltning, bygning 43, Svanemøllens kaserne, 2100 København Ø. Tlf.: (01) 29 05 22.

Udgivet af Forsvarskommandoen

Laust Grove Vejlstrup

Det militære forsvar

Serien: Forsvaret i samfundet

Indholdsfortegnelse

1. Militær magt og international politik	3	8.4. Søværnets bestanddele	17
1.1. Danmark i NATO	3	8.41. Flådens skibe	18
1.2. Warszawapagten	3	8.42. Marinedistrikterne	21
1.3. Derfor har vi et forsvar	4	8.43. Sørødningsstjenesten	21
1.4. Totalforsvar	5	8.44. Flådestationerne	21
2. Forsvarets opgaver	5	8.45. Specialenheder	22
2.1. Seneste forsvarsforlig	6	8.5. Uddannelsen	22
2.2. NATO-styrker til hjælp	6	9. Flyvevåbnet	23
2.3. En dansk FN-styrke	6	9.1. Flyoperationer	23
3. Politikerne og forsvaret	7	9.11. Altid på vagt	24
4. Militære midler	7	9.12. Altvejrskadrollerne	26
4.1. Kernevåben	7	9.13. Jagerbombeskadrillerne	26
4.2. Konventionelle våben	7	9.14. Fotorekognosceringseskadrillen	26
4.3. Beskyttelse mod ABC-midler	8	9.15. Forsvar af flyvestationer	26
5. Forsvarets grene	8	9.2. Raketforsvaret	27
6. Forsvarets ordning	9	9.3. Elektronisk krigsførelse	27
7. Hæren	10	9.4. Flyvertaktisk Kommando	27
7.1. Stående styrke og reserven	10	9.5. Få værnepligtige	27
7.2. Tjenestegrenene	11	10. Hjemmeværnet	28
7.21. Kamptropperne	11	10.1. Hærhjemmeværnet	28
7.22. Artilleriet	12	10.2. Marinehjemmeværnet	29
7.23. Ingeniørtropperne	12	10.3. Flyverhjemmeværnet	29
7.24. Telegrafstropperne	13	10.4. 200 timers uddannelse	30
7.25. Forsyningstropperne	13	11. Forsvarets ledelse	31
7.26. Specielle enheder	14	11.1. Militært samarbejde	31
7.3. Uddannelsen	14	11.2. Dansk forsvar til NATO	32
7.31. Enkeltmandsuddannelsen	14	11.3. De allieredes støtte	32
7.32. Enhedsuddannelsen	14	12. Forsvarets ansatte	34
7.33. Samvirkeøvelser	15	12.1. Værnepligtige	34
7.4. Kun mænd er værnepligtige	15	12.2. Frivillige/konstabler	34
8. Søværnet	16	12.3. Sergentgruppen	34
8.1. Overvågning	16	12.4. Officerer af reserven	34
8.2. Højt beredskab	16	12.5. Ny uddannelsesstruktur for officerer	35
8.3. Særlige fredsmæssige opgaver	17	12.6. Civil ansatte	36
		12.7. Tjeneste i udlandet	36
		13. Militær udrustning	36
		Bogliste	37
		Ordliste	38

1. Militær magt og international politik

Den række af konferencer, der føres om sikkerhed, afspænding og nedrustning, har endnu ikke ført til resultater, som har formindsket de militære styrker i verden.

Om kernevåbnene fører Sovjet og USA forhandlinger, som skal begrænse den del af våbenkapløbet. Om de konventionelle styrker — enheder og mandskab med gængse våben — går forhandlingerne trægt. De praktiske resultater af den europæiske konference om sikkerhed og samarbejde (Helsingforskonferencen og de følgende to i Beograd og Madrid) har også foreløbig været meget beskedne.

Bl.a. derfor opretholder Danmark et militært forsvar.

Den militære trussel mod Danmark bliver større og større. Det gælder Warszawapagt-landenes evne til at angribe Danmark, hvorimod den mulige modstanders hensigt ikke er kendt. Det er imidlertid en kendsgerning, at Warszawapagts militære aktivitet omkring Danmark til stadighed udvides i omfang, ligesom aktiviteten udfoldes geografisk nærmere og nærmere dansk område.

Modsætningerne, som siden anden verdenskrig har skilt øst og vest, er ikke udryddet. Militær magt tillægges stadigvæk værdi i international politik.

1.1. Danmark i NATO

Danmark foretrak efter anden verdenskrig at slutte sig til NATO, det atlantiske forsvarssystem — North Atlantic Treaty Organization, 12 nationer indgik i 1949 forsvarsaftalen, som senere har fået tilslutning fra endnu fire nationer. De ialt 16 er foruden Danmark: Belgien, Canada, Frankrig, Holland, Island, Italien, Luxembourg, Norge, Portugal, Storbritannien og USA samt senere Grækenland, Tyrkiet, Vesttyskland og Spanien.

NATO-landene holder endnu sammen — trods indbyrdes uenighed og forskelligt syn på mangt og meget. Således deltager Frankrig ikke i det militære samarbejde i NATO, idet dets styrker ikke er integreret i øvelsesvirksomhed m.v. med andre NATO-lande og heller ikke deltager i den fælles militære planlægning.

1.2. Warszawapagten

Østlandene dannede deres forsvarsalliance i 1955 som en reaktion på Vesttysklands optagelse i NATO. Men det skal fremhæves, at Warszawapagt-landene allerede i årene 1946-48 havde indgået et system af (tosidige) bistandspagter, som i realiteten gør det ud for en militæralliance. Selve Warszawapagten er således blot en ydre

skal, som er lagt uden om et i forvejen eksisterende alliancesystem, der er ældre end NATO.

Dette har endvidere den virkning, at hvis man ophæver begge de eksisterende pagter: NATO og Warszawapagten, vil Vesteuropa og USA ikke have nogen alliance, medens Sovjetunionen og de østeuropæiske lande stadig har en militær alliance.

Warszawapagtens ordlyd har meget tilfælles med Atlantpagten, men på i hvert fald ét punkt adskiller det østlige forsvarssamarbejde sig væsentligt fra det vestlige. I Warszawapagten beklæder Sovjet samtlige vigtige poster og dominerer i det hele taget fuldstændig det militære samarbejde.

Warszawapagt-medlemmerne, som er Sovjetunionen, Bulgarien, Polen, Rumænien, Czekoslovakiet, Ungarn og Østtyskland, udgør den trussel, som NATO-landene i første omgang står overfor.

Østmagterne har efter mobilisering 180 divisioner overfor NATO-landenes 123 i Europa. Hærdivisionerne varierer fra land til land i omfang og styrke. Dertil kommer en del styrker udenfor divisionsramme. Sammenligningen mellem divisionernes antal giver derfor ikke et nøjagtigt, men kun et omtrentligt billede af styrkeforholdet.

I vort område — Østersø-området — er den østlige overlegenhed meget betydelig, men dog mindre end den samlede Warszawapagts overlegenhed overfor NATO.

I "Fakta om forsvar" (se bogli-

sten bagest i hæftet) findes flere tal til illustration af styrkeforholdene.

1.3. Derfor har vi et forsvar

Freden hviler ikke udelukkende på de almindeligt udrustede (konventionelle) militære styrker. Den er i højere grad bevaret som følge af terrorbalancen. Freden er baseret på de to militæralliancers kernevåben.

Kendetegnende for de senere års kernevåbenoprustning er, at Sovjet bygger nye, mens USA forbedrer de eksisterende. Begge dele har kunnet finde sted indenfor trufne aftaler om begrænsning af kernevåbenkapløbet.

Lagrene af disse våben er nemlig så store, at en angriber ikke fuldstændig kan sætte en modpart ud af spillet. Den angrebnes evne til gengældelse er så stor, at et angreb også for angriberen vil være uacceptabelt.

De senere år har bragt supermagterne — USA og Sovjet — på talefod i kernevåbenspørgsmålet. SALT-forhandlingerne (Strategic Arms Limitation Talks = forhandlinger om begrænsninger i de strategiske våben) har ført til aftaler om en begrænsning i kernevåbenkapløbet.

Disse forhandlinger er nu erstattet af START-forhandlingerne (Strategic Arms Reduction Talks).

Indtil først i 1960'erne gik NATOs strategi ud på, at et angreb skulle besvares med massiv gengældelse, herunder anvendelse af

kernevåben. Men siden da er strategien gradvis ændret. I dag går planerne ud på, at et angreb skal besvares så beskedent som muligt ("den fleksible gengældelse"). Det gælder om at fastholde en krig på et lavt niveau. Herved søges vundet tid for politiske og diplomatiske forhandlinger mellem krigens parter.

Et klart flertal i Folketinget går ind for Danmarks NATO-medlemskab. I 1970 fremgik det tillige af et grundigt udvalgsarbejde (Seidenfaden-rapporten), at Danmark ikke i øjeblikket har anden mulig sikkerhedspolitik end NATO-medlemskabet. Rapportens synspunkter og slutninger betragtes fortsat af de fleste politikere som gældende.

Ovenomtalte forhold er behandlet udførligere i to andre af nærværende series hæfter, nemlig "NATO — politisk og militær al-

liance" samt "Danmarks sikkerhedspolitik".

1.4. Totalforsvar

Alle NATO-medlemmerne planlægger deres forsvar mod et militært angreb som et totalforsvar.

Anden verdenskrig viste, at en snæver militær betragtning ikke er tilstrækkelig, når et land skal forsvares. Civilbefolkningen skal beskyttes. Det civile samfund skal holdes i gang.

Det skal det af hensyn til civilbefolkningen selv, men det er også en forudsætning for, at de militære styrker kan kæmpe.

I fredstid foregår en omfattende planlægning ikke blot militært, men også civilforsvarsmæssigt og med henblik på det civile beredskab.

Mere herom findes i seriens hæfte "Totalforsvaret".

2. Forsvarets opgaver

Forsvaret har opgaver at løse på tre forskellige trin:

For det første skal det ved sin tilstedeværelse afskrække en mulig angriber fra at indlede et angreb mod Danmark. Forsvaret skal være så stærkt, at angriberen på forhånd afstår fra et angreb.

For det andet skal forsvaret —

også ved sin tilstedeværelse — hvis en væbnet konflikt alligevel nærmer sig, være med til at styre den kritiske situation. Politikere og diplomater skal kunne forhandle med den forøgede autoritet, der ligger i, at de ikke er tvunget til at kapitulere for enhver trussel om magtanvendelse.

For det tredje skal forsvaret sættes ind, hvis egentlige krigshandlinger bryder ud.

2.1. Seneste forsvarsforlig

Folketingets tilhængere af et dansk forsvar har forskellige syn på detaljerne i forsvarets udformning. Men de har kunnet enes om for en årrække ad gangen at tegne den ramme — økonomisk, styrkemæssigt og materielmæssigt — som loven om forsvaret er.

I foråret 1982 forlængedes det foreliggende politiske forsvarsforlig stort set uændret, så det nu udløber 31. december 1984.

Der nedsattes en kontaktgruppe (også kaldt 11-mandsudvalget), bestående af 3 repræsentanter for Socialdemokratiet og 2 repræsentanter for hvert af partierne Venstre, Det konservative Folkeparti, Centrum-Demokraterne og Kristeligt Folkeparti med bl.a. den opgave løbende at følge forsvarsordningens praktiske gennemførelse og at drøfte spørgsmål vedrørende eventuelle justeringer inden for forligsrammerne.

2.2. NATO-styrker til hjælp

Det er ikke forudsat, at dansk forsvar skal være alene om at forsvare Danmark. Dertil er den styrke, som Østmagterne i givet fald kan ventes at sætte ind mod Danmark, alt for overlegen.

Dansk forsvar skal inden for NATOs ramme og i samarbejde med alliancens øvrige medlemmer bidrage til fredens opretholdelse ved at opstille, udruste og uddanne styrker, som er beredt til øjeblikkelig indsats.

De danske styrker skal hurtigt kunne øges ved en mobilisering af reserver.

Styrkerne skal endvidere gennem overvågning af dansk område og afvisning af krænkelser hævde dansk selvstændighed og forhindre, at et fjendtligt kupforsøg kan gennemføres.

I tilfælde af et forberedt større angreb skal dette kunne imødegås, således at NATOs øvrige styrker kan yde hjælp i tide, og således at kampen kan fortsættes sammen med de allierede styrker. De danske styrker skal vinde tid og sikre geografiske muligheder for indflyvning og indskibning af den allierede støtte.

2.3. En dansk FN-styrke

Forsvaret skal tillige være rede til i fredstid at opstille eller have forberedt opstillingen af FN-styrker og observatørhold samt være rede til at udsende disse i et omfang, der i de enkelte tilfælde aftales mellem De forenede Nationer og den danske regering. (Se nærmere herom i seriens hæfte "FN-styrker").

3. Politikerne og forsvaret

Det er forsvarsministerens ansvar at udfylde de rammer, folketinget afstikker for forsvaret. Til at hjælpe sig har ministeren en række militære og civile tjenestemænd.

Det er Folketinget, der bestemmer gennem vedtagelsen af love. Forsvarsministeren og hans hjælpere fører lovene ud i livet.

4. Militære midler

Der konstrueres stadig mere effektive våben. Danmark er kun en meget beskeden producent af militært materiel. I Norden er Sverige den største producent, men det er først og fremmest stormagterne (USA, Sovjet, England og Frankrig), der udvikler nye våbentyper.

Udenfor producentlandene er de største aftagere i disse år udviklingslandene.

Siden anden verdenskrig har våben været inddelt i grupperne kernevåben og konventionelle våben.

4.1. Kernevåben

Kerne våbnene (atom- og brintbomber) har hidtil kun været anvendt af USA, da der med nedkastningen af de to atombomber over Japan i 1945 sattes punktum for anden verdenskrig. I dag er USA, Sovjet, England, Frankrig, Kina og Indien i besiddelse af kernevåben. Andre lande har så stor teknisk kunnen, at de vil være i

stand til at fremstille kernevåben.

Fremme i debatten er i disse år neutronbomben, som endnu ikke eksisterer, men som vil kunne sættes i produktion i både USA og Sovjet. Bomben har mere begrænsede ødelæggende virkninger på materielle ting end de kendte atom- og brintbomber. Derimod er dens virkninger inden for dens aktionsområde ligeså dødelige for mennesker som de hidtil kendte kernevåben.

Det siges normalt, at kernevåbnene har æren for, at en storkrig ikke er brudt ud. Kernevåbnenes ødelæggelsesmuligheder er umådelige. Og ingen supermagt vil med kernevåben kunne tilintetgøre modparten. Den angrebne vil være i stand til at svare igen og påføre angriberen uacceptable ødelæggelser. Det er det forhold, man kalder terrorbalance.

4.2. Konventionelle våben

De konventionelle våben er den anden store våbengruppe.

Grænsen mellem konventionelle og ikke-konventionelle våben vil muligvis udviskes med årene. Der udvikles nemlig kernevåben så små, at de kan anvendes taktisk på krigsskuepladsen (slagmarken).

I det danske forsvar findes kun konventionelle våben. Folketinget har besluttet, at heller ikke vore allierede i fredstid må placere kernevåben på dansk grund.

4.3. Beskyttelse mod ABC-midler

Men det danske forsvar uddannes i at beskytte sig imod angreb med kernevåben. Denne uddannelse

indgår i ABC-uddannelsen. A'et står for atom, B og C henviser til de to andre kampstoffer, der kan tænkes anvendt i en moderne krig: B for biologisk krigsførelse, dvs. spredning af f.eks. smitte ved hjælp af bakterier, og C for kemisk krigsførelse, spredning af f.eks. giftgas. B- og C-kampstoffer er heller ikke en bestanddel af dansk forsvar.

Geneve-konventionerne, som er internationale aftaler, går mod anvendelsen af sådanne stoffer. I disse år fornys disse aftaler, men ikke alle jordens stater har underskrevet konventionerne.

5. Forsvarets grene

De allerfleste lande har delt deres forsvar i land-, sø- og flystyrker. Det har også Danmark gjort gennem opdelingen i hæren, søværnet og flyvevåbnet. Hjemmeværnet har på samme måde enheder af alle tre nævnte kategorier.

Den øverste ledelse af forsvaret er fælles for de tre værn, der således samarbejder på alle hovedområder og ligeledes i tilfælde af krig

vil have fælles ledelse. Hjemmeværnsstyrkerne er i krig operativt underlagt det værn, hvortil de hører.

Men til daglig arbejder værnene i vidt omfang hver for sig.

Danske styrker af enhver art kan i øvrigt vente støtte af andre landes militære styrker, som de derfor indøver samarbejde med.

6. Forsvarets ordning

Forsvarsministeren er den øverste ansvarlige myndighed for det militære forsvar og andre myndigheder under forsvarsministeriet (Farvandsvæsenet, Geodætisk Institut m.fl.). Som sine nærmeste hjælpere har ministeren civile og militære embedsmænd i forsvarsministeriet.

Forsvarsrådet er et rådgivende organ for forsvarsministeren, og det består af forsvarschefen, chefen for forsvarsstaben, chefen for forsvarrets operative styrker, de tre værninspektører og chefen for hjemmeværnnet.

Forsvarsministeriet udøver sin myndighed over forsvaret gennem forsvarskommandoen, der består af forsvarschefen, forsvarsstaben under ledelse af chefen for

forsvarsstaben samt de tre værninspektører med deres stabe.

Forsvarschefen har kommando over hæren, søværnet og flyvevåbnet samt de organer, der støtter de tre værn. Men forsvarsministeren kan bemyndige forsvarschefen til at overdrage den operative ledelse til chefen for Forsvarets operative styrker (se afsnit 11).

Hjemmeværnets forhold er bestemt ved en særlig lov. I fredstid er hjemmeværnnet direkte underlagt forsvarsministeren. Det samlede militære forsvar styres således gennem 3 love, nemlig 1) Lov om forsvarrets organisation, 2) Lov om hjemmeværnnet og 3) Lov om forsvarrets personel.

Forsvarskommandoen i Vedbæk

7. Hæren

Hæren løser sine opgaver i nært samarbejde med hjemmeværnet; om nødvendigt får landstyrkerne også støtte af søværnet og flyvevåbnet. Derfor holder de tre værn tit fællesøvelser.

Den danske hær skal kunne løse følgende opgaver:

- overvåge dansk territorium i videst mulige omfang

- afvise krænkelser af dansk territorium

- bevogte samfundsvigtige installationer, som ellers er mål for 5. kolonne-virksomhed

- indkredse og nedkæmpe fjendtlige styrker landsat fra søen eller luften uden varsel eller med kun et ringe varsel i et forsøg på overrumpling

- imødegå angreb af større fjendtlige styrker og søge dem nedkæmpet. Lykkes det ikke, skal hæren vinde tid og bevare områder, så NATO-partnerne kan komme Danmark til undsætning

- kæmpe til lands sammen med allierede styrker

- indkredse og nedkæmpe mindre, fjendtlige kommando-styrker.

7.1. Stående styrke og reserven

Hæren fik ved forsvarsloven af 1973, som forlængedes i 1982, den nu gældende organisation.

Den stående styrke er parat til indsats når som helst. Den består af fast mandskab (officerer og stampersonel). De 5.500 mand

udgør sammen med de 1.500 mand i førings- og støtteenhederne ryggraden i den stående styrke. De bemander de vigtigste poster i de fem brigader. Derfor benævnes brigaderne indtil videre *brigadestrukturer*.

Men der skal endnu 6.500 mand til, før brigadestrukturerne er fuldt mobile, og de findes i *den hjemsendte supplementsstyrke*. Brigadestrukturerne er selv med supplementsstyrken mindre udholdende end fuldt bemandede brigader.

Op på fuld styrke kommer brigaderne, når yderligere mandskab tilgår, og dette mandskab hentes i *dækningsstyrkens reserveenheder*, der først og fremmest udgøres af hjemsendt personel, men hvori også en del af det personel, der i fredstid befinder sig på hærens skoler og i hærens stabe, indgår. Ikke før disse ialt 44.500 føjes til, er *felthæren* fuldt bemanded.

Felthæren består af tre brigader i Jylland/Fyn og to på Sjælland samt de nødvendige hovedkvarterer.

Foruden felthæren opstilles en række lokalforsvarsenheder. De er ikke så bevægelige som felthæren og derfor geografisk bundet. De kæmper sammen med felthæren, når den befinder sig i deres område, men forsvare ellers deres eget geografiske område (region) i samarbejde med hjemmeværnsenheder i området.

Hærens styrkeopdeling

Brigadestrukturer (ialt 5)	5.500 mand
førings- og støtteenheder	1.500 mand
	ialt 7.000 mand
den stående styrke (officerer og stampersonel)	
supplementsstyrke (hjemsendt)	6.500 mand
	tilsammen 13.500 mand
dækningsstyrken	
dækningsstyrkens reserveenheder (hjemsendte)	44.500 mand
	ialt 58.000 mand
felthæren	
lokalforsvarsenheder (hjemsendte)	14.000 mand
hæren	tilsammen 72.000 mand

7.2. Tjenestegrenene

Såvel i felthæren som i lokalforsvaret er enhederne forskelligt sammensat. Deres opgaver er afgørende for sammensætningen.

I hæren uddannes enheder inden for fem forskellige tjenestegrene:

- *Kamptropperne*, der består af infanteri- og panserenheder, som udgør de egentlige kampenheder.
- *Artilleriet og ingeniørtropperne*, som er kampstøtteenheder.
- *Telegrafteropperne*, der primært er føringsenheder.
- *Forsyningstropperne*, der er faglige enheder.

Hertil kommer specielle enheder som f.eks. Hærens Flyvetjeneste og Jægerkorpsset.

7.21. Kamptropperne

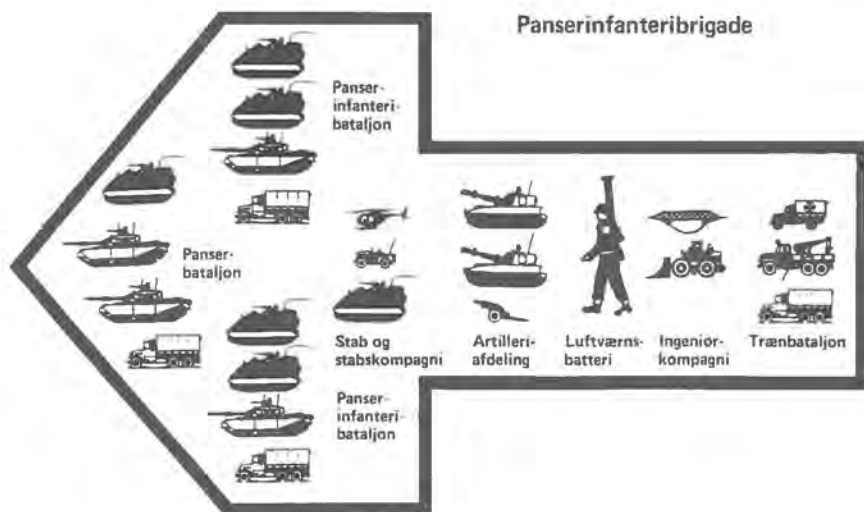
Infanteriet og pansertropperne optræder enten hver for sig eller i blandede enheder. Kamptropperne råder over pansrede mandskabsvogne, kampvogne, panserjagere samt lette, middeltunge og tunge køretøjer.

Halvdelen af hæren er infanteri. Tidligere hed det fodfolk, men i dag transporteres det i bl.a. pansrede mandskabsvogne, som kører helt frem til fjenden, før soldaterne til fods tager kampen op.

Infanteristerne ledsages ofte af pansertropperne i bl.a. kampvogne. De to tjenestegrene er i det hele taget næsten sammensmeltet — i Danmark i mindst lige så høj grad som i noget andet land.

Kamptropperne har maskinge-

Panserinfanteribrigade

værer til anvendelse mod tunge våben og køretøjer, herunder let pansrede køretøjer. Maskingeværer bruges også mod langsomme, lavtgående fly. Kamptropperne har desuden morterer samt dysekanoner og panserværnsraketter til bekæmpelse af fjendtligt panser, bl.a. kampvogne.

7.22. Artilleriet

I artilleriet indgår det svære skyts i form af kanoner og haubitser. Med disse våben, hvortil hører en del kompliceret radar- og ildledelsesmateriel, støtter artilleriet kamptropperne.

I artilleriet er opstillet enheder med raketter af typen Redeye. Det er lette engangsvåben, som kan bæres og betjenes af én mand, og som efter affyringen ved hjælp af infrarødt udstyr selv søger mod målet (fly).

Artilleriet har også 40 mm maskinkanoner.

Artillerienhederne er til rådighed for brigaderne eller endnu større enheder (divisioner og korps).

7.23. Ingeniørtropperne

Ingeniørtropperne støtter kamptropperne, når de enten støder på forhindringer, eller når der skal lægges hindringer for fjenden. For egne styrker bygger ingeniørtropperne broer eller udlægger midlertidige veje over ellers ufremkommeligt terræn. Når fjenden skal hindres i sin fremrykning, sprænger ingeniørtropperne broer eller udlægger miner.

Ingeniørtropperne råder over en betydelig mængde entreprenørmateriel, og de er udrustet med materiel, der kan anvendes til rensning af personel og mate-

riel, som har været udsat for radioaktivitet, biologiske eller kemiske kampstoffer.

I felthæren indgår ingeniørenhederne i brigader og divisioner. Enhederne har våben til selvforsvar.

7.24. Telegraftropperne

Enhederne i telegraftropperne er forskelligt sammensat efter de opgaver, de skal løse. Telegraftropperne anvendes af brigaderne og på divisions- og korpsplan.

De opretter telefon-, radio- og fjernskriverforbindelser m.v., men de har også enheder, som er specielt uddannet og udrustet til at aflytte, pejle og forstyrre fjendtlige radiostationer.

Telegraftropperne er bevæbnet til selvforsvar.

7.25. Forsyningstropperne

Til forsyningstropperne hører en række service-enheder af vidt forskellig karakter. Brigaderne har hver en trænbataljon, hvori indgår såvel forsynings- og vedligeholdelses- som sanitetsenheder.

Særlige enheder er specielt udstyret til transport af forsyninger, herunder olie, benzin og smøremidler. Andre har et stort antal ambulancer, og atter andre er bjærgningsenheder med bl.a. kranvogne.

I forsyningstropperne indgår også militærpolitiet, hvis opgaver bl.a. er at bistå felthæren i bevogtningen af dens højere stabe, afmærkning af marchveje, krigsfangetjeneste og opretholdelse af ro og orden.

Kampvogn — Leopard

Når hæren skal op på fuld styrke, udskrives et betydeligt antal civile køretøjer og entreprenørmateriel.

7.26. Specielle enheder

Hærens Flyvetjeneste har lette helikoptere og fly. De anvendes til rekognoscering og artilleriobservation. Transport af stabspersonel, vigtig post og sårede kan også ske med flyene, ikke mindst helikopterne. (Det er iøvrigt som regel hærens helikoptere, rigspolitiet anvender i eftersøgninger og til trafikovervågning).

Jægerkorpset er en enhed med frivilligt personel, der er særligt udvalgt og trænet. Korpset har faldskærmsmateriel til at gennemføre luftlandsætninger med og gummibådsmateriel og frømandsudstyr (udstyr til kampsvømme) til brug ved sølandsætninger. Korpset anvendes til at løse patruljeopgaver bag fjendens linier.

7.3. Uddannelsen

Når hæren er på krigsfod, formes den først og fremmest i brigader.

Under uddannelsen i fredstid er hæren delt op efter tjenestegrene. Regimenterne/uddannelsescentre uddanner mandskabet i kompagnier, eskadroner eller batterier, som efter endt uddannelse stykkes sammen fra de forskellige tjenestegrene for at danne brigaderne.

Uddannelsens forløb er ikke helt ens for værnepligtige og frivillige (stampersonel/konstabler),

men det er de samme mål, der skal nås med uddannelsen. I løbet af ni måneders værnepligt kan imidlertid ikke opnås samme rutine eller samme alsidighed, som en konstabel med betydeligt længere tjeneste opnår.

Men målet for uddannelsen af de to kategorier soldater er som nævnt det samme:

1. soldatens uddannelse (enkeltmandsuddannelsen),
2. enhedens egen uddannelse og
3. uddannelsen i samarbejde mellem enhederne.

7.31. Enkeltmandsuddannelsen

Denne er den grundlæggende uddannelse, hvorunder soldaten orienteres om totalforsvaret og NATO, tjenesten i forsvaret, omgang med ammunition og meget andet. Soldaten skal vænne sig til feltlivet, lære selvforsvar og førstehjælp. Senere får soldaten sin funktionsuddannelse, som sætter hver enkelt i stand til bl.a. at skyde med det eller de våben, han udrustes med. Funktionsuddannelsen kan også være en sygehjælperuddannelse, instruktion i fly eller panserkending, radiobetjening m.v.

7.32. Enhedsuddannelsen

Senere skal de enkelte soldater lære at samarbejde i deres enheder. Det drejer sig først og fremmest om den mindste enhed, gruppen, som hyppigst er på 8-10 mand. Soldaterne lærer at optræde sammen, men foreløbig

uden samarbejde med andre enheder.

7.33. Samvirkeøvelser

Endelig oplever soldaterne, hvordan deres enheder sammen med andre enheder indgår i hæren. Hærenheder gennemfører således først begrænsede øvelser, hvori indgår andre hærenheder. Senere udvides rammerne til at omfatte øvelser med andre af forsvarets enheder.

I sådanne store samvirkeøvelser kan indgå både danske hærenheder, styrker fra hjemmeværnet, søværnet og flyvevåbnet samt udenlandske styrker.

7.4. Kun mænd er værnepligtige

Efter loven er mænd værnepligtige, indtil de fylder 50 år. I praksis glider de ud af enhederne (i reserven) noget tidligere. Langt den største del af de værnepligtige, der udskrives, kommer til at gøre tjeneste i hæren.

Tjenestetiden for værnepligtige er ni måneder. I løbet af denne periode oplever de værnepligtige alle tre led i uddannelseskæden (enkeltmands-, enheds- og samarbejdsuddannelsen). Efter de ni måneder hjemsendes de værnepligtige. De er nu i stand til at udfylde pladser i enten den stående styrkes supplementsstyrke,

120 mm mortar

felthærens reserve eller lokalforsvaret. Uddannelsen holdes ved lige gennem kortere mønstringer og genindkaldelser.

De frivillige i hæren — stampersonellet — fortsætter uddannelsen. Stampersonellet bliver efterhånden meget rutineret, og hver enkelt konstabel eller overkonstabel vil ofte kunne nå at gennemgå ikke blot én, men flere funktionsuddannelser.

Kvindelige konstabler

Tidligere bestod hæren så godt

som udelukkende af mænd, men der er i dag kvindelige konstabler. Der er en række opgaver, som de løser lige så godt eller bedre end mænd. Hvor kvinder går ind i militære arbejdsområder, frigøres mandligt personel til egentlige kampopgaver. Hidtil er hærens kvindelige konstabler især blevet uddannet til tjeneste på signalkontorer (betjening af fjernskrivere, telefoner m.v.), som radiotelegrafister eller ved motortjeneste (chauffører).

8. Søværnet

I tilfælde af krig er det søværnets hovedopgave som led i det samlede NATO-forsvar at forhindre eller forsinke fjendtlige invasionsforsøg over søen og at sikre vore gennemsejlingsfarvande.

Det væsentligste middel hertil er ved udlægning af minespærringer dels at spærre adgangsvejene til vore kyster og dels at spærre Sundet og bælterne.

Det hører også til opgaverne at medvirke til at opretholde forbindelserne udefra til Danmark samt mellem landsdelene.

8.1. Overvågning

For at løse sine krigsopgaver må det danske søværn allerede i fredstid optræde i farvandene og have etableret en overvågning, der kan konstatere, om noget usæd-

vanligt er under opsejling. Denne farvandsovervågning, der omfatter al aktivitet såvel på som under havoverfladen, er hovedopgaven under fredsforhold.

Den ledes af Søværnets operative Kommando. Den arbejder døgnet 24 timer og er tilknyttet NATOs vidtspændende overvågnings- og varslingsystem.

8.2. Højt beredskab

Den rettidige udlægning af minespærringerne forudsætter, at såvel overvågnings- og rekognosceringsstyrkerne som minelæggerne og dækningsstyrken til stadighed er i et tilpas højt beredskab. Søværnet er konstant rede til umiddelbart at imødegå krænkelse af dansk territorium.

Som forholdene er i øjeblikket,

vil den danske marine alene ikke kunne afvise større fjendtlige angreb over søen, men den kan vinde tid, så allieret hjælp kan nå frem. Søværnet er organiseret således, at dets operative styrker hurtigt og næsten uden ændringer kan sættes under NATO-kommando.

Sirius

Også i Grønland og på Færøerne er der væsentlige opgaver at løse, først og fremmest i forbindelse med overvågning og varsling. Slædepatruljen Sirius, der hævder dansk suverænitet på Grønlands nordøstkyst langs en 14.000 km lang kyststrækning, sorterer under søværnet.

8.3. Særlige fredsmæssige opgaver

Søværnet løser en række rent fredsmæssige opgaver. Den mest kendte er redningsarbejdet med orlogsskibe og fly, ofte helikoptere, når mennesker er i nød på havet eller på vanskeligt tilgængelige steder i Grønland og på Færøerne. Endvidere kan nævnes bekæmpelse af olieforurening, fiskerinspektion og søopmåling såvel herhjemme som ved Grønland og Færøerne.

Udvidelsen af fiskerigrænsen omkring Grønland fra 12 til 200 sømil fra 1. juni 1980 har gjort arealet ca. 17 gange så stort som før. Dette betyder ikke, at fiskeriovervågningsområdet øges tilsvarende, for der kan ikke fiskes overalt i dette område, dels på grund

af større havdybder og dels på grund af isforholdene, men der er sket en overvågningsudvidelse på omkring 3 gange det nuværende areal.

8.4. Søværnets bestanddele

Søværnet består af flåden og kystdefensionen samt forskellige ledelses- og støtteorganer.

Flåden omfatter skibe og fartøjer, medens kystdefensionen omfatter forter, radarstationer og kystudkigsstationer m.v. Søværnets operative Kommando har kommandoen over de operative enheder og er ansvarlig for disses uddannelse og beredskab.

Enhederne i og ved Grønland og Færøerne ledes dog af henholdsvis Grønlands Kommando og Færøernes Kommando.

I tilfælde af krig indgår Søværnets operative Kommando, Grønlands Kommando og Færøernes Kommando med underlagte styrker — efter at regeringen har truffet beslutning herom — i NATOs kommandosystem.

Danske fregatter og undervandsbåde er periodevis indgået i Atlantikkommandoens stående beredskabsstyrke (STANAVFORLANT), der er sammensat af flådestyrker fra en række NATOlande. Derudover deltager søværnets operative enheder jævnligt i NATO-øvelser.

Støttevirksomheden i land udgøres i hovedsagen af Søværnets Materielkommando, der anskaffer og vedligeholder materiellet samt tre flådestationer i hen-

Fregatten Herluf Trolle med missil-bevæbning.

holdsvis København, Frederikshavn og Korsør.

Inspektøren for søværnet uddanner det faste og værnepligtige personel til flådens skibe og tjenestestederne i land.

8.41. Flådens skibe

De sejlede enheder, flådens skibe, er bygget med henblik på de forskellige opgaver, de skal løse.

Fregatter og korvetter

Fregatterne er søgående, alsidigt

udrustede enheder med stor udholdenhed. De er på knap 3000 tons og i stand til at operere i al slags vejr og langt fra land. Det gør dem også værdifulde i farvandsovervågningen. De er armeret med bl.a. missiler, så de kan deltage i beskyttelsen af civile skibe med forsyninger til eller fra Danmark. Men deres hovedopgave er at beskytte minelæggere og at deltage i forsvar mod angreb over søen.

Korvetterne er søværnets nye-

Korvetten Niels Juel

ste skibstype. De er på godt 1300 tons og er bl.a. armeret med missiler. Deres opgaver er i princippet de samme som fregatternes.

Torpedobåde

Torpedobådene inddeles i to klasser:

1) *Willemoes-klassen* er den nyeste. Bådene er meget hurtige og er armeret med missiler til anvendelse mod mål på søen. Endvidere er de udstyret med en maskinkanon og torpedoer og er indrettet til minelægning. Søværnet har ialt 10 af denne type.

2) Torpedobådene af *Søløven-klassen* er noget mindre men meget hurtiggående fartøjer, som er armeret med torpedoer og let luftskyts. De kan også udlægge miner. Der findes ialt 6 af denne type.

Begge torpedobådstyper er i stand til at operere ikke alene fra søværnets etablerede havne, men fra en hvilken som helst havn. Der er på lastbiler opbygget en mobil

base, som på timer kan nå frem til en hvilken som helst af de havne, der i forvejen er udset som egnede.

Undervandsbåde

Undervandsbådene er de fartøjer, der er bedst skjult for fjenden. Deres hovedvåben er torpedoer, hvormed de kan uskadeliggøre både hurtigere og større fjendtlige skibe.

Minestrygere og minelæggere

Minestrygerne anvendes til uskadeliggørelse af udlagte miner. Deres hovedopgave er at holde farvandene fri til dansk skibs- og færgefart, og de har i årene efter anden verdenskrig udført en omfattende efterkrigs-minestrygning af danske farvande.

Minelæggerne er ikke de eneste skibe, der kan lægge minespærringer ud. Men de har den største kapacitet, idet de er særligt indrettet for opmagasinering af minerne, der tillige hurtigt kan udlæg-

Torpedobåd — Willemoes-klassen

Minelægger — Falster-klassen

Inspektionskutter — Agdlek-klassen

Lynx-helikopter på inspektionsskib — Hvidbjørnen-klassen

ges. Minespæringer anvendes med fordel i snævre farvande og ud for egne havne og andre vigtige anlæg.

Bevogtningsfartøjer og inspektionsskibe

Bevogtningsfartøjerne udfører farvandsovervågning og deltager herunder i sørednings- og fiskeriinspektionstjenesten. I krigstid skal de endvidere deltage i bevogtningen af vigtige havne og indre farvandsområder.

Inspektionsskibene er særligt sødygtige skibe, udstyret med helikoptere. Deres opgaver er fiskeriinspektions- og redningstjeneste samt søopmåling i farvandene ved Grønland og Færøerne samt i Nordsøen og i danske farvande.

Flådens skibe af alle typer ind sættes jævnligt i søredningstjenesten.

8.42. Marinedistrikterne

Distrikterne har under Søværnets operative Kommandos ledelse ansvaret for farvandsovervågningen i vore hjemlige farvande.

Farvandsovervågningen er en kontrol med såvel civil som militær skibstrafik i nærheden af eller i danske farvande. Formålet med farvandsovervågningen er dels ud fra et sikkerhedsmæssigt synspunkt at kunne slå alarm, såfremt ulykker indtræffer, dels rent militært at observere og afvise ulovlig indtrængen på dansk territorialfarvand og sluttelig at kunne varsele, såfremt fremmede staters flådeenheder eller fly udviser en op-

træden, der opfattes som fjendtlig over for Danmark.

Farvandsovervågningen finder sted bl.a. ved hjælp af radar, undervandslyttestationer og kabler, der måler magnetisme. Kystradarstationerne og kystudkigsstationerne er tilknyttet de forskellige marinedistrikter, hvis farvandsovervågning suppleres længere til søs af de sejlene enheder.

Ved Søværnets operative Kommando indsamles døgnet rundt hele året ca. 800 rapporter pr. døgn om situationen i de danske farvande. Søværnet har altid en klar situationsoversigt, som en eventuel indsats mod en fjende kan udarbejdes på grundlag af.

Også de egentlige kystforsvarsanlæg (forterne) hører under marinedistrikterne. De kan indsættes mod fjendtlige invasionsforsøg og til forsvar af minefelter, der må beskyttes mod fjendtlig minestrygning. Forternes 150 mm kanoner har en rækkevidde på omkring 23 km.

8.43. Søredningstjenesten

Søredningstjenesten ledes af Søværnets operative Kommando. Marinedistrikterne spiller imidlertid en betragtelig rolle specielt i eftersøgningsfasen, hvor de med deres lokalkendskab har udmærkede muligheder for hurtig eftersøgning langs kysterne, mens den skibs- og luftbårne eftersøgning finder sted længere ude.

8.44. Flådestationer

Flådestationerne har som hoved-

opgave at betjene såvel danske som allierede operative flådestyrker. Af de tre danske flådestationer er de to (Frederikshavn og Korsør) delvis betalt med NATO-midler).

8.45. Specialenheder

Frømandskorpset er en specialenhed med frivilligt, specialtrænet personel. Det er organiseret og udrustet til løsning af særlige opgaver såvel i freds- som i krigstid.

Enhver kan efter at have gennemgået rekrutuddannelsen i søværnet søge optagelse i korpset. Uddannelsen varer ca. et år og giver mulighed for at erhverve civilt dykkerbevis.

Søværnets Flyvetjeneste er etableret i forbindelse med konstruktionen af Hvidbjørnen-klassen. Tjenesten er udstyret med helikoptere af typen Lynx. Helikopterne er anskaffet først og fremmest til brug i inspektionsskibene

ved Færøerne og Grønland, hvor de dels anvendes som et værdifuldt led i udførelsen af fiskeriinspektionen og dels anvendes ved redningstjeneste og transportopgaver til vanskeligt tilgængelige pladser.

I Danmark deltager helikopterne i søværnets daglige tjeneste, hvor de yder assistance i forskellige sammenhænge. Piloterne rekrutteres blandt søværnets officerer, mens teknikerne stilles til rådighed af flyvevåbnet.

8.5. Uddannelsen

En del af de værnepligtige er også søfolk i det civile liv, men langt fra alle. De værnepligtige gennemgår en fælles indledende uddannelse på Søværnets Eksercerskole i Avderød, før de fordeles — ofte efter egne ønsker — til de sejlede enheder og tjenestestederne i land.

Lynx-helikopter

9. Flyvevåbnet

I endnu højere grad end hæren og søværnet er flyvevåbnet i fredstid parat til indsats. Det skyldes, at flyvevåbnet allerede i fredstid løser en række vigtige opgaver, og det skyldes, at det ville tage uacceptabelt lang tid, om flyvevåbnet først i en kritisk situation skulle gøres klar til indsats.

Flyvevåbnets opgaver er i krig

- at varetage Danmarks luftforsvar,

- at deltage i invasionsforsvar,

- at yde støtte til hæren,

- at yde støtte til søværnet,

- at udføre redningstjeneste og

- at støtte Grønlands Kommando.

I fredstid er opgaverne

- at overvåge luftrummet over Danmark,

- at afvise krænkelse,

- at foretage uddannelse til løsning af krigsopgaver,

- at udføre redningstjeneste og

- at yde støtte til Grønlands Kommando og statsinstitutioner.

9.1. Flyoperationer

Militærfly er så hurtige og langt-rækkende, at det ville være meningsløst at begrænse deres opgaver til de geografiske områder,

C-130 Hercules

Gulfstream G-III

som hæren opererer i. Flyvevåbnet har i lighed med de to andre værn allerede i fredstid et udstrakt samarbejde med NATO-partnernes flyvevåbner og ikke kun i vore nabolande, men i hele NATO-alliancen.

Med til billedet af flyvevåbnet hører som nævnt dets rolle i sø- og flyveredningstjenesten allerede i fredstid, hvor S-61 helikoptere gør en stor indsats.

Transporteskadrillen i flyvevåbnet, der har C-130 Hercules og Gulfstream G-III fly til rådighed (sidstnævnte kun til fiskeriinspektion), udfører transportflyvninger i ind- og udland, flyvning med henblik på nedkastning af personel og materiel samt fiskeriinspektion. Eskadrillen deltager også i eftersøgnings- og redningsopgaver samt løser opgaver i Grønland og på Færøerne.

9.11. Altid på vagt

Flyvevåbnet er altid på vagt. Luft- rummet over Danmark er under

konstant observation. Flyvevåb- nets folk sidder vagt ved radar- skærmene, så man døgnet rundt har et komplet billede af fly-akti- viteten over og omkring Dan- mark. Denne overvågning udføres i nært samarbejde med vore NA- TO-partnere. Radarstationerne er et led i NATOs varslingskæde (NADGE) fra Nordkap til Tyrki- et. Den danske del er af NATOs mest moderne type og bygger bl. a. på brug af datamater.

Desuden er Danmark aktiv del- tager i NATOs luftbårne varslings- system (AWACS), hvis rygrad er flybårne radarsystemer, som kon- stant er på vingerne.

Også jagerfly er til stadighed parat til at gå på vingerne. I løbet af få minutter kan bevæbnede fly starte for at afvise et overraskel- sesangreb på Danmark.

Derfor er også nogle af flyve- stationerne i højt beredskab døg- net rundt.

Til løsning af sine opgaver har flyvevåbnet forskellige typer es- kadriller:

F-104 Starfighter

F-35 Draken

F-16 Fighting Falcon

Hawk

9.12. Altvejrskadrillerne

indgår som et meget vigtigt led i det aktive luftforsvar. De varetager i fredstid flyvevåbnets "politi-virksomhed" til afvisning af krænkelser af dansk luftrum. Eskadrillernes F-104 fly kan indsættes under alle vejrforhold — og dag som nat.

9.13. Jagerbombereskadrillernes

opgaver er at angribe mål på land eller på søen. Disse mål kan være installationer beliggende langt fra hjembasen, og opgavernes løsning kan kræve lange og præcise navigationsflyvninger. Andre mål er kampstyrker på land og på søen, hvor angreb gennemføres i samarbejde med enheder fra hæren og søværnet. Eskadrillerne har fly af

typerne F-35 Draken og F-16 Fighting Falcon.

9.14. Fotorekognosceringseskadrillen

fremskaffer oplysninger om faste og bevægelige mål på land og på søen. Oplysningerne indhentes dels gennem det, piloten selv kan iagttage, dels ved hjælp af omfattende fotoudstyr i flyet. Fotopiloten er flyvevåbnets øje. Under de daglige øvelses- og rutineflyvninger skaffer han oplysninger allerede i fredstid fra dansk og internationalt område. RF-35 Drakenjagere anvendes.

9.15. Forsvar af flyvestationer

På de flyvestationer, hvorfra der opereres med fly, er opstillet nærluftforsvarseskadriller, som er ud-

styret med 40 mm maskinkano-
ner.

9.2. Raketforsvaret

På Sjælland er opstillet seks Hawk-eskadriller, hvoraf to senere er planlagt overført til Fyn. De mobile Hawk-eskadrillers raketter er særligt velegnede mod fjendtlige fly i lav og mellemhøjde. De anvendes i udstrakt grad til sikring af hærens og søværnets installationer.

9.3. Elektronisk krigsførelse

Det danske flyvevåben er ligesom de øvrige NATO-landes flyvevåbener udrustet til elektronisk krigsførelse. Fly og installationer på jorden udstyres med højt udviklet materiel, der kan svare til, hvad fjenden i tilfælde af krig kan ventes at sætte ind mod NATO på dette felt. Elektronisk krigsførelse består i, at parterne ad elektronisk vej enten "gemmer" sig og deres materiel (f.eks. fly) bag elektroniske "skærme", eller at modpartens overvågning og våben m.v. generes og vildledes ad elektronisk vej.

9.4. Flyvertaktisk Kommando

Det er Flyvertaktisk Kommando, der i givet fald indsætter de flyvende enheder og raketterne mod et fjendtligt angreb på Danmark. Det sker på basis af de oplysninger, der indsamles først og fremmest af radarstationerne. Men også luftmeldetjenesten, som består af 400 luftmeldeposter bemandede med frivillige kvinder og mænd

fra hjemmeværnet, er af overordentlig stor betydning.

Under truende forhold eller ved fredsbrud overgår — efter en regeringsbeslutning — Flyvertaktisk Kommandos operative opgaver til en i fredstid opbygget NATO-kommando, nemlig det allierede flyverhovedkvarter for den sydlige del af Nordregionen (AIR-BALTAP).

9.5. Få værnepligtige

Flyvevåbnet er det af de tre værn, der anvender færrest værnepligtige. Opgaverne er for de flestes vedkommende så komplicerede og teknisk betonedede, at en soldat ikke i løbet af værnepligtstiden vil kunne uddannes tilstrækkelig grundigt. Flyvevåbnet må derfor anvende et stort antal teknisk højt uddannet og erfarent stampersonel. En del af teknikerne og piloterne, som flyvevåbnet uddanner, kan efter endt tjeneste i flyvevåbnet anvende deres uddannelse i det civile erhvervsliv.

I flyvevåbnet indgår et stort teknisk apparat til vedligeholdelse af såvel danske som allierede fly. Tilsvarende vil danske fly kunne repareres og klargøres på en række flyvestationer i andre NATO-lande.

Flyvevåbnets piloter uddannes dels herhjemme og dels i USA.

Flyvevåbnet driver forsvarets vejrtjeneste, der forsyner flyvevåbnet, men også de andre værn og civilforsvaret samt offentligheden med meteorologiske oplysninger.

10. Hjemmeværnet

Hjemmeværnets medlemmer er allerede i fredstid i højt beredskab. Netop heri består en stor del af hjemmeværnets styrke.

Tilgangen af frivillige til hjemmeværnet er i disse år større, end den har været i adskillige år. Det stiller store krav til hjemmeværnets evne og styrke til at uddanne nye medlemmer — ikke mindst fordi flere og flere af de nye ikke har været gennem værnepligten (i 1982 var det 50%). Af samme årsag blev hjemmeværnet økonomisk tilgodeset, da forsvarsforliget revideredes i 1982.

Hjemmeværnsmedlemmerne har mundering, våben og forseglet beredskabsammunition til opbevaring hjemme, og de bor normalt i det område, hvori de skal løse deres opgaver. Hjemmeværnet kan hurtigt alarmeres.

Når hjemmeværnet som tidligere nævnt har sin egen lov, skyldes det ikke mindst, at det på flere måder adskiller sig fra det øvrige forsvar.

Dets 77.500 medlemmer er næsten alle frivillige. Fastansat er alene 375 officerer og 325 civilt beskæftigede.

Militær chef og civil kommitteret
Endvidere har hjemmeværnet en særlig ledelsesstruktur.

Ved siden af den militære chef findes en civil kommitteret. Disse to udgør tilsammen hjemmeværnsledelsen. De har dels indivi-

duelle, dels fælles opgaver. Medens chefen for hjemmeværnet varetager de militære opgaver (uddannelse, inspektion m.v.), skal den kommitterede med sine hjælpere (konsulenterne) virke for et godt forhold mellem befolkningen og hjemmeværnet og varetage det folkelige arbejde indenfor dette. Dette er nødvendigt, dels for at sikre den fortsatte tilgang af frivillige, og dels for at styrke og bevare forsvarsviljen i befolkningen.

I den moderne krig vil faste fronter som regel ikke eksistere, men hjemmeværnets indsats skaber gode muligheder for et samlet overblik over situationen. Hjemmeværnet overvåger hele landet, det lave luftrum og størstedelen af kysterne. Hjemmeværnet stykker med sine meldinger det samlede billede af fjendens operationer sammen. Herved kan de tre værn sættes ind med den størst mulige effekt.

Hjemmeværnets vigtigste opgave er overvågning, men det løser også en lang række andre opgaver.

10.1. Hærhjemmeværnet

støtter hærens enheder ved at stille sit store lokalkendskab til rådighed, men også ved bevogtning af særligt vigtige objekter. Hærhjemmeværnet løser dog også mindre kampopgaver svarende til dets udrustning. Dette gælder ik-

ke mindst på panserbekæmpelses område. Særligt i et væbnet opgørs første faser er hærhjemmeværnets indsats af overordentlig betydning på grund af dets lokale områdedækning kombineret med det meget høje beredskab.

De kvindelige medlemmer, lotterne, der er knyttet til hærhjemmeværnet, medvirker til løsning af opgaverne i bl.a. signaltjenesten, forplejningstjenesten, sanitetstjenesten, ABC-tjenesten og stabstjenesten.

Hærhjemmeværnet — gruppe på øvelse

10.2. Marinehjemmeværnet

aflaster søværnet med bevogtningsopgaver i indre farvande, ved kyster og sømilitære mål. Marinehjemmeværnet fører kontrol med og visiterer handelsskibe. Det er forsynet med mindre orlogsfartøjer. Radio- og meldetjenesten, radar-tjenesten og stabsarbejde varetages ofte af de kvindelige marinere i Kvindeligt Marinekorps, både

for søværnet og for marinehjemmeværnet.

10.3. Flyverhjemmeværnets

fornemste opgave er etableringen af luftmeldekorpset, som bemandes af 400 udkigsposter landet over. Fra disse poster kontrolleres fjendens indflyvning over landet i de lave højder, hvor radar og andre

tekniske installationer ikke er anvendelige. I luftmeldekorpsen gør kvinder tjeneste på lige fod med mænd.

Blandt allierede piloter, som på øvelser har oplevet luftmeldekorpsets effektivitet, står der stor respekt om det danske flyverhjemmeværn.

Meldingerne fra luftmeldeposterne samles i operationscentre, hvorfra flyvevåbnets indsats kan dirigeres og koordineres. Et antal poster har tillige som opgave at måle det radioaktive nedfald efter et atomangreb.

Denne opgave og kontrollen med det lave luftrum er også af væsentlig betydning for civilforvaret.

Personel fra Kvindeligt Flyvekorps løser mange opgaver for flyvevåbnet. En væsentlig del af korpsets medlemmer gør tjeneste i stabene og i kontrol- og varslings-tjenesten. Herudover stiller korpsen personel til rådighed for Flyvestationskorpsets eskadriller.

Flyvestationskorpsen uddanner personel til bl.a. at medvirke i nærforsvar af flyvestationerne (kupforsvar). Medlemmerne rekrutteres i alt væsentligt blandt det civil ansatte personel på flyvestationerne.

10.4. 200 timers uddannelse

Den frivillige hjemmeværnssoldat gør tjeneste 24 timer årligt som minimum — men skal, hvis han ik-

Hjemmeværnssoldat med pansernærberøpelsesvåben

ke har erfaring fra aftjeningen af sin værnepligt, de tre første år gennem 200 timers uddannelse. Hjemmeværnet er bevæbnet med lette våben og er ikke så mobilt som felthæren. Men dette opvejes rigeligt af det høje beredskab og det store lokalkendskab.

Enhver kan søge optagelse i hjemmeværnet fra det kalenderår, hvori han eller hun fylder 18 år. Optagelsesbegæringen behandles i et udvalg, der er udgået af det kommunale selvstyre. Udvalgets afgørelse er uafhængig af hjemmeværnet.

I disse år er tilgangen af unge til hjemmeværnet meget betydelig — 75-80% af tilgangen er under 29 år.

Udførligere oplysninger om ovenstående findes i seriens hæfte "Hjemmeværnet".

11. Forsvarets ledelse

I afsnit 6 er nævnt, hvordan forsvaret i fredstid ledes af Forsvarskommandoen.

Der opstilles en række hær-, fly- og marineenheder, som udgør Danmarks beredskab. Disse enheder er ikke alle fuldt bemandede. Det bliver de først, når Folketinget beslutter, at Danmark skal mobilisere. Til denne mobilisering hører indkaldelse af reserver, der dels fylder de stående enheder helt op og dels udgør et supplement af enheder til de allerede eksisterende.

I fredstid forberedes også forsvarets ledelse i tilfælde af krig. Indtil andet er bestemt, ledes forsvaret af forsvarschefen. Forsvarsministeren kan bemyndige forsvarschefen til at overgive kommandoen til chefen for Forsvarets operative styrker. Det er den samme officer, som er chef for Enhedskommandoen for Østersøområdet (BALTAP).

I en overgangsperiode kan man forestille sig, at generalen/admiralen fører de danske styrker i sin egenskab af national dansk officer. Derimod fører han de tyske styrker i området i sin egenskab af NATO-officer. De tyske styrker vil antagelig på et tidligere tidspunkt end de danske blive afgivet til NATO. Nogle tyske enheder er afgivet til NATO allerede i fredstid. Andre afgives næsten automatisk i tilfælde af krig.

Det praktiske i systemet med at chefen for Forsvarets operative styrker er samme person som chefen for NATOs Østersøkommando, ligger i, at kommandoforholdet ikke vil blive ændret, hvis Folketinget afgiver kommandoen over det danske forsvar til NATO.

11.1. Militært samarbejde

Gennem større og mindre øvelser søger man at skabe et så realistisk billede af en mulig krig, som det er muligt. Det tilstræbes, at alle deltagere stilles over for situationer og opgaver svarende til dem, han eller hun kan komme ud for i krig.

En moderne krig rummer perioder, hvori styrkerne næsten uafbrudt bevæger sig. Men den rummer også perioder, som mest af alt ligner ventetid.

Hæren, søværnet og flyvevåbnet vil ikke i en given situation skulle optræde hver for sig. De tre værn kan heller ikke vente kun at møde modstand af styrker af deres egen kategori. Derfor holdes en række samvirkeøvelser med alle tre værn og de tilsvarende hjemmeforsvarets grene som deltagere.

Også for at komme en virkelig situation så nær som muligt holder NATO-landene fælles øvelser. Danske enheder er jævnlige på øvelse udenfor Danmarks grænser, hvor de fremmede forhold og det fremmede sprog understreger

realismen. Tilsvarende deltager allierede i manøvrer i Danmark.

11.2. Dansk forsvar til NATO

NATO er ikke et overnationalt organ, men et samarbejdsorgan, hvis medlemmer er enedes om at koordinere deres militære indsats.

Grønland og Færøerne hører ikke som resten af Danmark under Europa-kommandoen i NATOs militære opbygning, fordi disse landsdele af militær-geografiske årsager naturligt er blevet lagt ind under Atlantkommandoen.

Europa er delt i en Sydregion, en Centralregion og en Nordregion. Den sidste omfatter Norge, Danmark, Slesvig-Holsten og Hamborg.

Under Nordkommandoen sorterer Enhedskommandoen med (fredsmæssigt) hovedkvarter i Karup. En dansk general eller admiral fører styrkerne i Østersøområdet, der foruden Danmark også omfatter Slesvig-Holsten. Når hovedkvarteret kaldes Enhedskommandoen, er det, fordi såvel hær- som flåde- og flystyrker indgår i forsvarsstyrken. Disse kræfter er praktisk talt hele det danske forsvar og hele den vesttyske flåde (med dens fly) samt de vesttyske hærenheder og det vesttyske flyvevåben i Slesvig-Holsten, (som dog — i kraft af aftalerne om Tysklands deling i fire besættelseszoner efter anden verdenskrig — ikke indgår direkte under Enhedskommandoen).

I praksis har chefen for En-

hedskommandoen fire militære styrker under sig: hærstyrker i Jylland, på Fyn og i Slesvig-Holsten med hovedkvarter i Rendsborg, hærstyrker på den sjællandske øgruppe og på Bornholm med hovedkvarter i Ringsted, dansk-tyske flådestyrker samt dansk-tyske flystyrker med hovedkvarter i Karup.

Udførligere oplysninger om ovenstående findes i seriens hæfte "NATO — politisk og militær alliance".

11.3. De allieredes støtte

Det danske forsvar er ikke i sig selv tilstrækkelig stort til at kunne klare sig mod en stormagt.

Men gennem det snævre samarbejde i NATO-ramme i Enhedskommandoen vil størrelsen af forsvaret af det danske og slesvig-holstenske område nå op på ca. 300.000 mand efter en mobilisering.

Der er her tale om en så betydelig styrke, at det må få en mulig angriber til at betænke sig. Forsvaret har således fået en afskrækkende virkning.

Skulle afskrækkelsen imidlertid ikke være tilstrækkelig, giver NATO-medlemskabet mulighed for yderligere tilførsel af styrker — de eksterne forstærkninger.

Den danske regering har derfor i foråret 1982 accepteret en forstærkningsplan, der er udarbejdet af SACEUR (den øverstkommanderende for de allierede styrker i Europa).

Disse forstærkninger kan op-

deles i dem, der er *fast* tildelt, og dem, som *muligvis* vil blive tildelt Danmark, d.v.s. Enhedskommandoen.

De *fast* tildelte forstærkninger er en engelsk infanteribrigade på ca. 13.000 mand og 5 amerikanske og 2 engelske eskadriller luftforsvarsfly og jagerbombere.

De *mulige* forstærkninger er dels AMF (Allied Mobile Force) — NATOs krisestyrke (se herom i seriens hæfte "AMF — NATOs krisestyrke"), dels hær- og flystyrker fra USA og England.

Enhedskommandoens styrker (uden forstærkninger) udgør i sig selv et forsvar, som harenafskrækkende effekt. Skulle et angreb mod forventning alligevel blive sat ind mod vort område, vil Enhedskommandoens styrker kun kunne holde ud i et begrænset tidsrum. Derfor er de eksterne forstærkninger af stor betydning.

Vinde tid

Netop af denne årsag lyder en del af formuleringen af dansk forsvars opgave: — I tilfælde af et større angreb skal dette kunne imødegås, således at der skabes mulighed for, at NATO-alliancens øvrige styrker kan yde hjælp i tide, og således at kampen kan fortsæt-

te sammen med de allierede styrker.

Mulighederne for således at kæmpe videre er absolut til stede, og dette samarbejde øves allerede i fredstid under de øvelser, hvori foruden danske styrker deltager allierede styrker.

Britiske, vesttyske, hollandske og amerikanske styrker har hver for sig eller sammen deltaget i øvelser i Danmark.

Den stående Atlanterhavsflådestyrke (STANAVFORLANT) er et sidestykke til AMF. Også danske skibe indgår i perioder i den.

Fra militært såvel som fra politisk hold lægges der stor vægt på øvelserne med allieret deltagelse, fordi den sandsynlige forsvarskamp om Danmark — hvis den nogensinde skal kæmpes — vil komme til at foregå i NATO-ramme.

Hvis danske styrker ikke allerede i fredstid havde lejlighed til at indøve samarbejdet med allierede, ville ideen bag det fælles NATO-forsvar simpelt hen ikke blive tilgodeset.

For at sikre den bedst mulige kommunikation mellem NATO-landenes politikere og militære hovedkvarterer opsendte NATO i 1970-71 de første satellitter, over hvilke forbindelserne opretholdes.

12. Forsvarets ansatte

Forsvarets personel er dels værnepligtige og dels frivillige. Stadig mere kompliceret materiel har krævet, at en øget mængde af forsvarets personel er frivillige, som i kraft af den længere tjeneste virkelig kan opnå rutine. Der er i de fleste tilfælde tale om meget kostbart materiel, som det ville være økonomisk letsindigt at lade værnepligtige betjene.

12.1. Værnepligtige

udskrives ifølge grundlovens § 81, hvori det er bestemt, at "enhver våbenfør mand er forpligtet til med sin person at bidrage til fædrelandets forsvar efter de nærmere bestemmelser, som loven foreskriver".

Der udskrives værnepligtige til hæren, søværnet, flyvevåbnet, forsvarets intendanturkorps, forsvarets lægekorps, civilforsvarskorpset eller til tjeneste i civilforsvaret uden for civilforsvarskorpset. Loven åbner mulighed for, at man kan nægte at gøre militærtjeneste, ligesom den giver mulighed for, at værnepligten kan aftjenes gennem frivilligt arbejde i udviklingslande.

12.2. Frivillige/konstabler

— såvel mænd som kvinder — antages på kontrakt af varierende længde. Mænd kan antages fra det 16. år, kvinder når de er fyldt 18 år. Antagelses- og tjenestevilkår er

stort set ens for mænd og kvinder.

De frivillige, der kaldes konstabler, gennemgår en militær grunduddannelse efterfulgt af en specialuddannelse, der sætter dem i stand til at løse en lang række opgaver såvel i de egentlige kampstyrker som på mere teknisk betonedede områder.

Forsvaret giver konstablerne en række tilbud om civile uddannelser sideløbende med den militære tjeneste. I mangfoldige tilfælde er også den militære uddannelse anvendelig i det civile samfund.

12.3. Sergentgruppen,

der omfatter graderne fra (korporal) sergent til seniorsergent af 1. grad, er sammensat af såvel værnepligtigt som frivilligt personel. Efter gennemgang af en militær grunduddannelse og befalingsmandsskole eller -kursus anvendes sergenterne bl.a. som hjælpeinstruktører i mandskabsuddannelse og som specialister på mere håndværksprægede områder.

12.4. Officerer af reserven

uddannes primært med henblik på at indgå i mobiliseringsstyrken.

Efter sergentuddannelsen gennemgår de et 3-6 måneders grundkursus, hvorefter de udnævnes til sekondløjtnanter. Den videre uddannelse foregår i praksis og gennem Forsvarets Brevskole.

Forsvarets styrke	Hæren	Søværnet	Flyvevåbnet
Officerer	3055	1369	1356
Sergentgruppen	2636	781	1764
Konstabelgruppen	5611	2437	2914
Værnepligtige befalingsmænd	926	100	119
Værnepligtige menige (angivet i mandår)	5778	1158	1284
Civile	3371	2628	2506
	21377	8473	9943

Hertil kommer hjemmевærnets personel og 770 civile, der ikke er tilknyttet et bestemt værn, samt 312 lærlinge/praktikanter.

12.5. Ny uddannelsesstruktur for officerer

Ved ikrafttrædelsen af personel-loven d. 1. januar 1983 blev den tidligere ordning for anvendelse og uddannelse af officerer af linien og officerer af reserven afløst af en ny personel- og uddannelsesstruktur, der i meget grove træk kan skitseres således:

Det trestrengede system bestående af A- og B-officerer samt officerer af reserven blev forladt til fordel for et enstrengt system, der indebærer, at de hidtidige 3 forskellige uddannelser samles i en fællesuddannelse. Den hidtidige reserveofficersordning, der er omtalt i afsnit 12.4., fortsættes uændret.

Personel af sergentgruppen samt reserveofficerer kan optages på værnenes officersskoler til gennemgang af officersgrunduddannelsen. Adgangsbetingelsen er HF-eksamen eller tilsvarende kundskabsniveau.

Officersuddannelsen tager ca. 2 1/2 år, hvorefter forsvarets behov i forbindelse med den enkeltes evner og indsats bestemmer det videre forløb. Der etableres et efter- og videreuddannelsessystem, som omfatter uddannelser såvel i som uden for forsvaret.

Kvindelige officerer

For kvindeligt personel fastholdes indtil videre gældende bestemmelser og praksis, hvorefter dette per-

sonel ikke anvendes i funktioner, der primært indebærer mulighed for direkte deltagelse i kamphandlinger.

I konsekvens heraf vil kvinders adgang til uddannelse derfor være afhængig af de muligheder, værnene har for at beskæftige dem i funktioner, der ikke kan bringe dem i direkte berøring med kamphandlinger.

12.6. Civilt ansatte

anvendes i forsvaret i stort tal. De bestrider i hovedsagen stillinger indenfor administrationen, sundhedsvæsenet, den fredsmæssige forplejningstjeneste, som hånd-

værkere eller teknikere samt på andre ikke-krigsmæssige poster.

12.7. Tjeneste i udlandet

De militært ansatte kan forrette tjeneste under De forenede Nationer. På Cypern er en fredsbevarende FN-styrke, hvori indgår et dansk kontingent. Andre steder i verden har FN opstillet observatørkorps, hvori indgår danske officerer, se herom i seriens hæfte "FN-styrker".

Også i en række NATO-stabe i og udenfor Europa er der dansk militært personel, først og fremmest befalingsmænd.

13. Militær udrustning

Ikke al den militære udrustning er moderne. Militært materiel er meget kostbart, så de fleste landes forsvar må af økonomiske årsager anvende en del materiel, hvis effektivitet ikke er på højde med det senest udviklede.

Det gælder også Danmark — som dog også kan fremvise meget moderne materiel. Hærens nye kampvogne, radioer og panserværns- og luftværnsraketter er blandt verdens mest moderne. Søværnets taktiske træner uddanner personel ved hjælp af EDB som supplement til uddannelsen til søs, og de nye missilbærende korvetter af Niels Juel-klassen på-

kalder sig international opmærksomhed.

Flyvevåbnets overvågnings- og varslingstjeneste er blandt verdens allerbedste. Det samme gælder de F-16-jagere, der er leveret til det danske flyvevåben.

Når en del ældre materiel endnu ikke er skiftet ud, er det ikke kun af økonomiske grunde. I nogle tilfælde findes bedre materiel ikke, eller det, der findes, ventes meget snart afløst af endnu bedre materiel. Der foregår store og grundige overvejelser og undersøgelser forud for enhver anskaffelse af nyt materiel.

Bogliste

- Fakta om forsvar.** Forsvarskommandoen, februar 1983 (udkommer årligt)
- Fase 3: Alternativer til 1973-ordningen** (oplæg til forsvarsordning efter 1. april 1981). Forsvarskommandoen, oktober 1979
- Forsvarsministerens årlige redøgørelse.** Forsvarsministeriet, december 1982
- Hækkerup, Per:** Danmarks udenrigspolitik, Fremad 1965
- Lov om forsvarets organisation m.v.** Lov nr. 230 af 26. maj 1982
- Lov om forsvarets personel.** Lov nr. 232 af 26. maj 1982
- Lov om hjemmeværnet.** Lov nr. 231 af 26. maj 1982
- Officer i flyvevåbnet.** Forsvarets Oplysningskontor, 1983
- Officer i hæren.** Forsvarets Oplysningskontor, 1983
- Officer i søværnet.** Forsvarets Oplysningskontor, 1983
- Problemer omkring dansk sikkerhedspolitik.** Bd. 1-2 (Seidenfaden-rapporten). Udenrigsministeriet, 1970
- Serien "Forsvaret i samfundet",** udgivet af Forsvarskommandoen
- Ivan Christensen:** Totalforsvaret, 1983
- E.S. Flemming og Gunnar Bladbjerg:** FN-styrker, 1982
- P.A. Heegaard-Poulsen:** Hjemmeværnet, 1980
- Niels Jørgen Haagerup:** Danmarks sikkerhedspolitik, 1982
- Bjarne Fr. Lindhardt:** NATO — politisk og militær alliance, 1983
- Flemming Schroll Nielsen:** AMF — NATO's krisestyrke, 1982
- "Forsvarets langtidspanlægningsserie",** udgivet af Forsvarsministeriet
- O.R.H. Jensen og I.S. Haslund-Christensen:** Militær uddannelse og krigsvilkår, 1981
- V.J. Christensen:** Forsvarets opgaver i det civile samfund, 1982
- P.A. Heegaard-Poulsen:** Hjemmeværnet = dansk forsvarsvilje, 1981
- V.M. Güntelberg og O.H. Eggers:** Våbenteknologi, økonomi og beskæftigelse, 1981

Ordliste

ABC-krigsførelse: atom-, biologisk og kemisk krigsførelse

ACE: Allied Command Europe (den allierede overkommando i Europa, Europakommandoen)

ACLANT: Allied Command ATLANTic (den allierede overkommando i Atlanten, Atlantkommandoen)

afdeling: militær enhed (600-800 mand)

AIRBALTAP: AIR forces BALTic APproaches: luftstyrkerne i den sydlige (baltiske) del af Nordregionen

alliance: forbund af stater

altvejsjager: jagerfly beregnet til angreb på fly i luften, og som er udstyret med radar

AMF: ACE Mobile Force, Europakommandoens bevægelige styrke (også kaldet NATO's brandkorps). Den består af enheder fra 8 NATO-lande: Belgien, Canada, England, Forbundsrepublikken Tyskland, Holland, Italien, Luxembourg og USA

armere: væbne, udruste

artilleri: tungt, langtrækkende skyts

Atlantkommandoen, se ACLANT

Atlantpagten: Forsvarsalliance (NATO) oprettet i 1949. Medlemslande: Belgien, Canada, Danmark, Forbundsrepublik-

ken Tyskland, Frankrig, Grækenland, Holland, Island, Italien, Luxembourg, Norge, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyrkiet og USA

AWACS: Airborne Warning And Control System (luftbærent varslings- og kontrolsystem)

BALTAP: BALTic APproaches; kan oversættes: tilgangene til Østersøen. Hovedkvarteret BALTAP, der ligger i Karup (i Jylland), kaldes Enhedskommandoen for den sydlige del af NATOs Nordkommando. Enhedskommandoens område er Danmark og Slesvig-Holsten.

base: støttepunkt, station eller installation (samling af installationer) hvorfra en styrke opererer og/eller får sine forsyninger

bataljon: militær enhed (600-900 mand)

brigade: militær enhed, som kan kæmpe selvstændigt, idet den er sammensat af enheder fra alle tjenestegrene (ca. 5.000 mand)

brigadestruktur: brigade, hvis struktur (opbygning) ikke er fuldstændig p.gr.a. manglende bemanning

dagjager: jagerfly beregnet til angreb på fly i luften, men som ikke er udstyret med radar

DDR: Deutsche Demokratische

- Republik (den tyske demokratiske republik, Østtyskland)
- deling:** militær enhed (30-40 mand)
- division:** militær enhed (9.000-15.000 mand)
- dysekanon:** rekylfri kanon.
- dækningsstyrken:** består af to dele: 1) det til enhver tid kampklare forsvar og 2) supplementsstyrken
- ekstern:** udenfor, ydre
- enhed:** militær betegnelse for gruppe, deling, batteri, eskadrille, skib o.s.v.
- Enhedskommandoen,** se BALTAP
- eskadre:** styrke af ensartede krigsskibe
- eskadrille:** den mindste, selvstændige, operative enhed i et flyvevåben
- eskadron:** militær enhed i kamptropperne (ca. 100 mand)
- Europakommandoen,** se ACE
- felthæren:** den meget bevægelige del af de danske hærstyrker — i modsætning til det mere stedbundne lokalforsvar og hjemmeværn
5. **kolonne:** organisation, der søger at undergrave et lands lovlige styre til fordel for en fremmed magt. Udtrykket stammer fra den spanske borgerkrig, hvor general Franco i efteråret 1936 ville indtage Madrid med fire hærkolonner. Inde i byen blev han støttet af sympatisører, og disse kaldtes derfor femte kolonne
- formere:** ordne sig i opstilling, her: i brigader
- fregat:** krigsskib, ca. 2.000 tons, hvis hovedopgave i Danmark er at beskytte minelægning og at deltage i forsvar mod angreb over søen. Anvendes også i farvandsovervågningen
- frømandskorpset:** enhed af frivilligt, specialtrænet personel, der er udrustet til at løse særlige opgaver i freds- og krigstid
- gruppe:** militær enhed (8-10 mand)
- haubitz:** artillerivåben, der skyder i krum bane (i modsætning til en kanon, hvis skudbane er flad)
- infanteri:** soldater af fodfolket
- integreret:** sammensmeltet, indgående i et hele
- invasion:** egentlig: fjendtlig indtrængen i et land, men bruges også bredere: invasion af turister
- jagerbomber:** jagerfly beregnet til angreb imod mål på jorden
- jægerkorpset:** enhed af soldater, særligt uddannet og udrustet til at løse opgaver, f.eks. bag fjendens linjer
- kamptropper:** fællesbetegnelse for infanteri- og pansertropper
- kampvogn:** pansret, bæltedrevet kampkøretøj med bevægeligt (drejeligt) tårn
- kapacitet:** evne (til at rumme), dygtighed

kategori: klasse, rubrik hvorunder flere ting af samme art henføres

kernevåben: atom- og brintvåben

kommandostyrker: specialuddannede militærenheder (se jægerkorpsen)

kommitteret: embedsmand med særligt hverv (af latin: committere: betro et hverv)

kompagni: militær enhed (100-200 mand)

kompliceret: indviklet

konstabel: menig, kontraktantaget soldat/orlogsgast i det danske forsvar

kontingent: troppestyrke (som led i et fællesforetagende)

konvention: (international) overenskomst om et bestemt anliggende (Geneve-konvention)

konventionelle styrker: militære enheder, hvori hovedvægten er lagt på mandskabet og dets gængse våben — i modsætning til styrker udstyret med kernevåben

korvet: krigsskib, ca. 1.000 tons, med samme opgaver som en fregat

maritim: vedrørende havet og søfarten

maskingevær: tungt gevær, som afgiver skuddene i hurtig rækkefølge, så længe aftrækkeren påvirkes

maskinpistol: let våben, der fungerer som maskingeværet

mine: ladning, der sprænges ved påvirkning (fysiske, elektriske

m.v.). Anvendes til lands og til vands

missil: selvbevægeligt projektil (raket)

mobil: bevægelig, rørig

mobilisering: indkaldelse og opstilling af dele af eller hele forsvarets reserve i tilfælde af krise/krig

morter: våben, der udskyder granat i en krum skudbane

NADGE: NATO Air Defence Ground Environment. NATOs kontrol- og varslingskæde

NATO: North Atlantic Treaty Organization (Den nordatlantiske traktats organisation), se Atlantpagten

NAVBALTAP: NAVal forces BALTic APproaches (flådestyrkerne i den sydlige (baltiske) del af Nordkommandoen)

neutronbomben: atomvåben, hvis energi frembringes ved sammensmeltning af lette atomkerner under meget høj varmegrad (en mini-brint-bombe). Bomben er karakteriseret ved at give en kraftig øjeblikkelig stråling, men meget lidt vedvarende radioaktivitet

operativ: som vedrører operationer, d.v.s. militære handlinger

pansret mandskabsvogn: pansret, bæltedrevet køretøj til transport af tropper frem til fjendens linjer

Radar: Radio detection and ranging. (Egentlig: radio-opdagelse og indordning). En radar ud-

sender og modtager radiobølger (elektronisk energi) og kan derved måle afstanden til (pejle) en genstand (f.eks. et skib eller en kyst i tåge eller mørke)

regiment: militær myndighed, som i Danmark anvendes til løsning af administrative og uddannelsesmæssige opgaver

rekognoscering: undersøgelse (især af fjendtligt territorium)

rekyl: den tilbagegående bevægelse som et skydevåben foretager, når det affyres

SACEUR: Supreme Allied Commander EUROpe (den øverstkommanderende for de allierede styrker i Europa). Amerikansk general med hovedkvarter i Casteau (nær Mons) i Belgien

SALT: Strategic Arms Limitation Talks (forhandlinger om begrænsning af strategiske våben). Amerikansk-sovjetiske forhandlinger, der resulterede i en aftale i 1972 (SALT I) og yderligere en (SALT II) i 1979, hvilken sidste ikke er ratificeret af USA

sanitetsenhed: enhed, bestående af læge- og sygeplejepersonel

stampersonel: dansk forsvars faste mandskab (kontraktantagne) af konstabel- og sergent-grupperne

STANAVFORLANT: STanding NAVal FORce AtLANTic (den stående Atlanterhavsflådestyrke)

START: STrategic Arms Reduction Talks (forhandlinger om reduktion af strategiske våben) har i 1982 afløst SALT. De føres mellem Sovjet og USA

strategi: langsigtede planer for, hvad der skal opnås med en kamp

stående styrke: hærens fredstidsberedskab

supermagter: USA og Sovjetunionen

supplementsstyrken: den hjemsendte styrke (ca. 6.500 mand), som sammen med den stående styrke danner dækningsstyrken

suverænitæt: uafhængighed, selvstyre, en stats magtrettigheder

taktik: kunsten at lede militærstyrker, fremgangsmåde

territorium: område (bruges både om land-, hav- og luftområde)

tjenestegren: betegnelse for f.eks. artilleri og ingeniørtropper

torpedo: selvbevægelig sprængladning, som skydes gennem vandet mod målet

torpedobåd: hurtigtgående krigsskib, ca. 100 tons, især egnet til overraskelsesangreb

trænbataljon: enhed, der udfører de militære transport- og forsyningsopgaver

Warszawa-pagten: militæralliance oprettet i 1955 mellem Sovjetunionen, Bulgarien, Polen, Rumænien, Tjekkoslaviet, Ungarn og Østtyskland (DDR)

Laust Grove Vejlstrup. Redaktør. Født 1939. Bankuddannet. 1959-1961 ved Militærpolitiet, sidst som MP-sergent i UNEF, FN-styrken i Gaza-området. Siden 1962 journalist. Fra 1965 medarbejder ved Morgenavisen Jyllands-Posten. Har i serien "Forsvaret i samfundet" skrevet "Spanien i NATO".

Ivan Christensen:

TOTAL- FORSVARET

Serien: Forsvaret i samfundet

FKO PUB 493-30

Nærværende hæfte, der indgår i oplysningsserien om "Forsvaret i samfundet", vil kunne anvendes som undervisningsmiddel i forbindelse med samtdsorientering ved forsvarets enheder.

Vedbæk i august 1983.

K. JØRGENSEN
FORSVARSCHEF

Totalforsvaret

1.-3. udgave, oplag: 65.000 ekapl., 1973-78

4. ajourførte udgave, oplag: 25.000 ekapl., august 1983

Tryk: Visoprint as, grafisk produktion

Layout: Verner Jørgensen

Sats: Saga-Data ApS

Redaktion: Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste

I Serien "Forsvaret i samfundet" foreligger:

seneste udgave:

Katalog og nr.

P.A. Heegaard-Poulsen: Hjemmeværnet (oktober 1980)

FKO PUB 493-16

Laust Grove Vejlstrup: Det militære forsvar (maj 1983)

FKO PUB 493-20

Svend Albrechtsen og Michael H. Clemmesen:

Debat om dansk forsvar (maj 1981)

FKO PUB 493-21

Ivan Christensen: Totalforsvaret

FKO PUB 493-30

Bjarne Fr. Lindhardt: NATO - politisk og militær alliance (juni 1983)

FKO PUB 493-40

Flemming Schroll Nielsen: AMF - NATO's krisestyrke (oktober 1982)

FKO PUB 493-41

Laust Grove Vejlstrup: Spanien i NATO (november 1982)

FKO PUB 493-42

E.S. Flemming og G. Bladbjerg: FN-styrker (november 1982)

FKO PUB 493-50

Bertel Heurlin: Sikkerhedspolitik og forsvar (februar 1979)

FKO PUB 493-70

Niels Jørgen Haagerup: Danmarks sikkerhedspolitik (august 1982)

FKO PUB 493-71

Bertel Heurlin: Hvorfor våben? (februar 1978)

FKO PUB 493-72

H.C. Bach og Jørgen Taagholt: Grønland og polarområdet - ressourcer og sikkerhedspolitik (maj 1982)

FKO PUB 493-73

Niels Jørgen Haagerup: Nedrustning, sikkerhed og forsvar (april 1978)

FKO PUB 493-75

Erik Beukel: Lighed på strategiske atomvåben (november 1981)

FKO PUB 493-77

Mogens Espersen: Østersøen - balance

og sikkerhed (december 1981)

FKO PUB 493-78

Hæfterne kan rekvireres gennem Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, Trommesalen 4, 1614 København V. Tlf.: (01) 11 45 11.

Militære myndigheder rekvirerer dog ved Hærens Reglementsforvaltning, bygning 43, Svanemøllens kaserne, 2100 København Ø. Tlf. (01) 29 05 22.

Udgivet af Forsvarskommandoen

Ivan Christensen:

TOTAL- FORSVARET

Serien: Forsvaret i samfundet

Indholdsfortegnelse

1. Hvorfor et totalforsvar?	3	4.14. Ambulancetjenesten	17
1.1. Den tekniske udvikling udvider krigen	3	4.15. Civilforsvarets fredso- gaver	17
1.2. Civilbefolkningen mål for krigshandlinger	3	5. Det civile beredskab	18
1.3. Beredskab er en forudsæt- ning	4	5.1. Det administrative bered- skab	18
1.4. Definition	4	5.2. Det økonomiske bered- skab	20
2. Totalforsvarets organisation	5	5.21. Forsyningsområdet	20
2.1. Hvis landsdele afskæres	5	5.22. Beredskabsbehold- ningerne	21
2.2. Regionsopdelingen	5	5.23. Forsyningen med elektricitet	21
2.3. De to landsdele	5	5.24. Søtransporten	22
2.4. Den 3-delte ledelse	6	5.25. Luft-, vej- og jernba- netransport samt re- parationstjeneste	22
3. Det militære forsvar	10	5.26. Teleforbindelserne	23
3.1. To kommandokanaler	11	5.27. Arbejdskraft	24
3.2. Hærens regionschef	11	5.3. Presseberedskabet	24
3.3. Samarbejde mellem myn- dighederne	11	5.4. Det hygiejniske beredskab	25
4. Civilforsvaret	12	6. Politiet	26
4.1. Beskyttelse af liv og ejen- dom	12	6.1. Politikredse og politire- gioner	26
4.2. Forebyggelse	12	6.2. Opgaver under krig	26
4.3. Afhjælpning	12	6.3. Personale	28
4.4. Civilforsvarets fredso- rganisation	13	7. Det regionale samarbejde	29
4.5. Det lokale civilforsvar	13	7.1. Regionsledernes myndig- hed	29
4.6. Civilforsvarets ledelse un- der krig	14	7.2. Planlægnings-udvalg	29
4.7. Luftangreb og radioaktivt nedfald	14	8. Totalforsvaret i hverdagen	30
4.8. Evakuering	15	8.1. Katastrofeberedskab	30
4.9. Beskyttelsesrum	15	Ordliste	31
4.10. Bedriftværn og boligværn	15	Litteraturliste	33
4.11. Den kommunale hjælpe- tjeneste	15		
4.12. Fjernhjælpen	16		
4.13. Sygehusberedskabet	16		

1. Hvorfor et totalforsvar?

I tiden før dette århundrede var krigsførelsen i hovedsagen begrænset til at berøre dem, der kæmpede på slagmarken, altså soldaterne. Langvarige krige kunne ganske vist have både materielle og økonomiske følger for de pågældende samfund, men krige blev udkæmpet inden for begrænsede geografiske områder, hvorfor befolkningerne sjældent blev direkte inddraget i kamp-handlinger.

Hertil kom, at befolkningen i mange tilfælde ikke viste nogen særlig interesse for krigens udfald, fordi resultatet som regel blot betød fortsat afhængighed af en enevældig fyrste.

1.1. Den tekniske udvikling udvider krigen

Dette billede ændres med den tekniske udvikling, der tager sin begyndelse i det nittende århundrede. Samfundets store foretagender - jernbaner, telegrafnet og industrivirksomheder - tages nu i brug i krigsførelsens tjeneste, og gør det muligt hurtigt at samle og opstille, flytte og forsyne store styrker. I vore dage kan tropper føres frem over land, over havet og gennem luften. Krigene udkæmpes ikke længere inden for begrænsede områder, men

overalt hvor mennesker bor og arbejder. Produktionen i en krigssituation er et mål for krigshandlinger, og derved bliver den civile befolkning inddraget i krigen. Det totale forsvar har som forudsætning denne totale krig.

Den tekniske udvikling har medført en anden afgørende forandring derved, at samfundet selv er blevet mere sårbart over for krigens påvirkninger. Mange af dagliglivets funktioner er afhængige af anlæg og installationer, der let kan ødelægges, f.eks. elektriske kraftværker, vandværker og telekommunikationsanlæg, hvorved jernbaner, hospitaler, fjernvarmecentraler og mange andre store og små foretagender kan lammes.

1.2. Civilbefolkningen mål for krigshandlinger

Den anden verdenskrig viste os, hvorledes civilbefolkningen udsættes for krigshandlinger. Hærenes fremrykning tvang store menneskemasser på flugt og luftangreb tvang befolkningen til at forlade byerne, hvor de tilbageblevne måtte tilbringe både dage og nætter i kældre og beskyttelsesrum.

I løbet af de seneste år har vi oplevet et nyt fænomen i form

af den såkaldte "revolutionære krig", som på en uhyggelig måde kan gøre den enkelte borger til direkte mål for egentlige krigshandlinger. Eksempler på flykpringer, bombetrusler, gidseltagninger og likvidationer m.m. er velkendte. Det er en form for krigsførelse, som i givet fald kan udsætte samfundet for endda større påvirkninger end tilfældet var under den anden verdenskrig.

Det civile samfund har ikke tidligere følt behov for at planlægge med henblik på en krigssituation, men har i vid udstrækning baseret sig på at træffe de foranstaltninger, der efterhånden viste sig nødvendige. I dag kan man ikke tillade sig at improvisere.

1.3. Beredskab er en forudsætning

I 1959 udtalte statsministeren (H. C. Hansen) følgende i folketinget:

"Vi må i det hele gøre os klart, at når vi taler om et lands beredskab, må vi tænke ikke alene på den militære sektor, men også på den civile, og denne sidste vil omfatte ikke alene det, vi i daglig tale forstår ved civilforsvaret, men hele den administrative, økonomiske og psykologiske side af beredskabet. Dertil kommer, at det civile beredskab ud over den selvstændige betydning, det har, vil være en forudsætning for, at både værnene og civilforsvaret vil kunne løse deres opgaver."

Statsministeren sagde også, at det inden for *totalforsvarets* civile sektor vil være nødvendigt - på samme måde som inden for det militære forsvar - at træffe ikke uvæsentlige forholdsregler og navnlig at udføre et planlægningsarbejde.

Sagt med andre ord: der kræves et vist beredskab.

På grund af den hast, hvormed en krig i dag kan udvikle sig, kan det i givet fald blive nødvendigt for regeringen at træffe beslutninger meget hurtigt.

Af denne grund stilles der særlige krav til *efterretnings- og overvågningstjenesterne*, som ved afgivelse af oplysninger i rette tid netop medvirker til at sikre regeringen nødvendig tid til handling. På mange områder vil regeringens evne til at handle hurtigt også bero på de foranstaltninger, der er forberedt af civile myndigheder. Dette gælder eksempelvis forberedte love og bestemmelser, som straks kan iværksættes for at regulere anvendelsen af samfundets ressourcer.

Det må ikke glemmes, at beredskabet også har en psykologisk side. Befolkningen må have tillid til myndighederne og til totalforsvarets effektivitet.

1.4. Definition

Disse indledende bemærkninger giver grundlag for at definere *totalforsvaret* som en samling af alle fornødne civile og militære kræfter til landets forsvar.

2. Totalforsvarets organisation

Inden for samfundets enkelte områder eller administrative inddelinger reguleres planlægningsarbejdet af de love, der allerede gælder for området. Det er sådanne love som forsvarsloven, civilforsvarsloven og loven om det civile beredskab, og for politiets vedkommende er det især retsplejeloven.

Man kan på denne baggrund dele totalforsvaret op i

- 1) det militære forsvar
- 2) civilforsvaret
- 3) det civile beredskab og
- 4) politiet.

2.1. Hvis landsdele afskæres

Regeringen har naturligvis den øverste ledelse af totalforsvaret såvel i fred som i krig. Men da der under krig kan opstå situationer, hvor forbindelsen mellem landsdele eller områder svækkes eller helt afbrydes, kan det blive umuligt for regeringen selv løbende at varetage sine opgaver på samme måde og i samme omfang som i fredstid. Man kan blot tænke på, hvad en afbrydelse af forbindelsen mellem landsdelene ved Storebælt vil betyde - både i henseende til trafikken og telekommunikationerne.

Der må derfor skabes sikkerhed for, at der - uanset hvorledes vilkårene under en krig måtte

blive - overalt i landet er en overordnet civil myndighed med ansvar for den bedst mulige opretholdelse af samfundsmæssige funktioner på alle nødvendige områder.

2.2. Regionsopdelingen

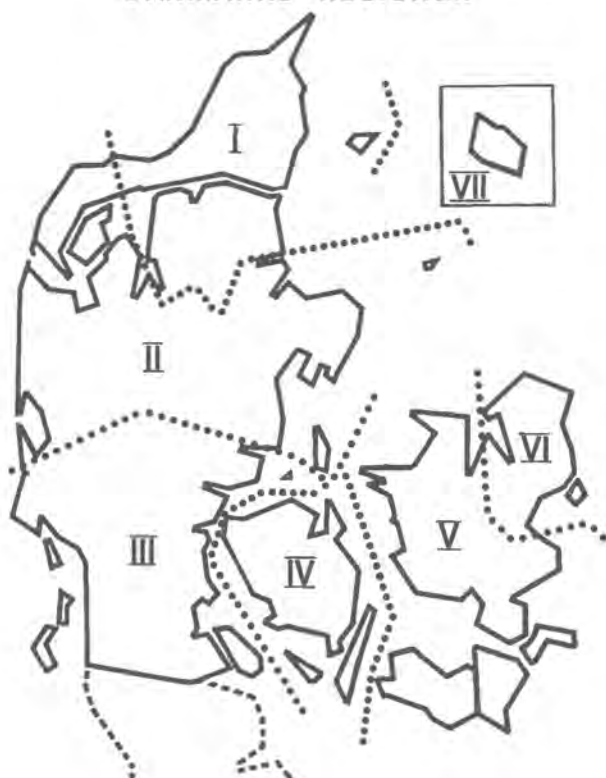
Med henblik på en sådan situation er landet opdelt i de 7 regioner, som ses af kortet og hver region er tildelt et sæt opgaver, som i givet fald kan løses selvstændigt og uafhængigt, i det omfang landets centrale ledelse ikke kan fungere eller er begrænset i sine muligheder.

Hver af de 7 regioner indeholder 1 - 3 amter, og en amtmand i hver region er udpeget til - som såkaldt *regionsamtmand* - at være regeringens stedlige repræsentant og dermed den øverste civile myndighedsperson i området.

2.3. De to landsdele

Regeringen kan vælge at udøve sin centrale ledelse fra enten den ene eller den anden landsdel (øst eller vest for Storebælt). På et tidspunkt under beredskabsudviklingen vil lige store dele af centraladministrationen blive flyttet ud henholdsvis øst og vest for Storebælt for at forberede en udflyttet regeringsadministration. Regeringen står derefter frit i sit valg af opholdssted.

DANMARKS REGIONER

De udflyttede dele af centraladministrationen kan også pålægges på regeringens vegne selvstændigt at løse centraladministrationens opgaver i hver sit område, herunder samarbejdet med forsvaret og civilforsvaret.

2.4. Den 3-delte ledelse

Sammenfattes totalforsvarets organisation, vil det ses at der arbejdes med en 3-delning på selve ledelsesplanet. Øverst har vi

- I Landsledelsen (som gerne kaldes regeringsplan/landsplan), dernæst kommer
- II Landsdelsledelsen (som kaldes landsdelsplan), og endelig kommer
- III Regionsledelsen (som kaldes regionsplan).

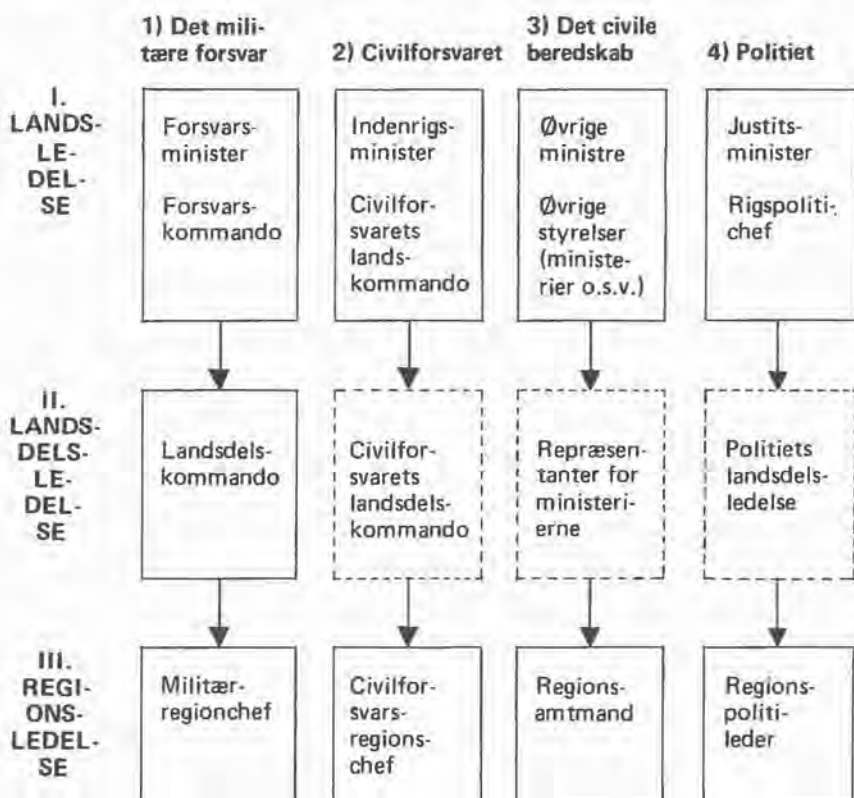
Totalforsvarets 4 regionale komponenter (det militære forsvaret, civilforsvaret, det civile beredskab og politiet) indordnes i

krigstid under hver af disse ledelsesplaner eller -niveauer, således som det fremgår af nedenstående grafiske fremstilling.

I det militære forsvar eksisterer landsdelsledelsen også under normale forhold (fredstid). Dette er ikke på samme måde tilfældet for de øvrige komponenters ved-

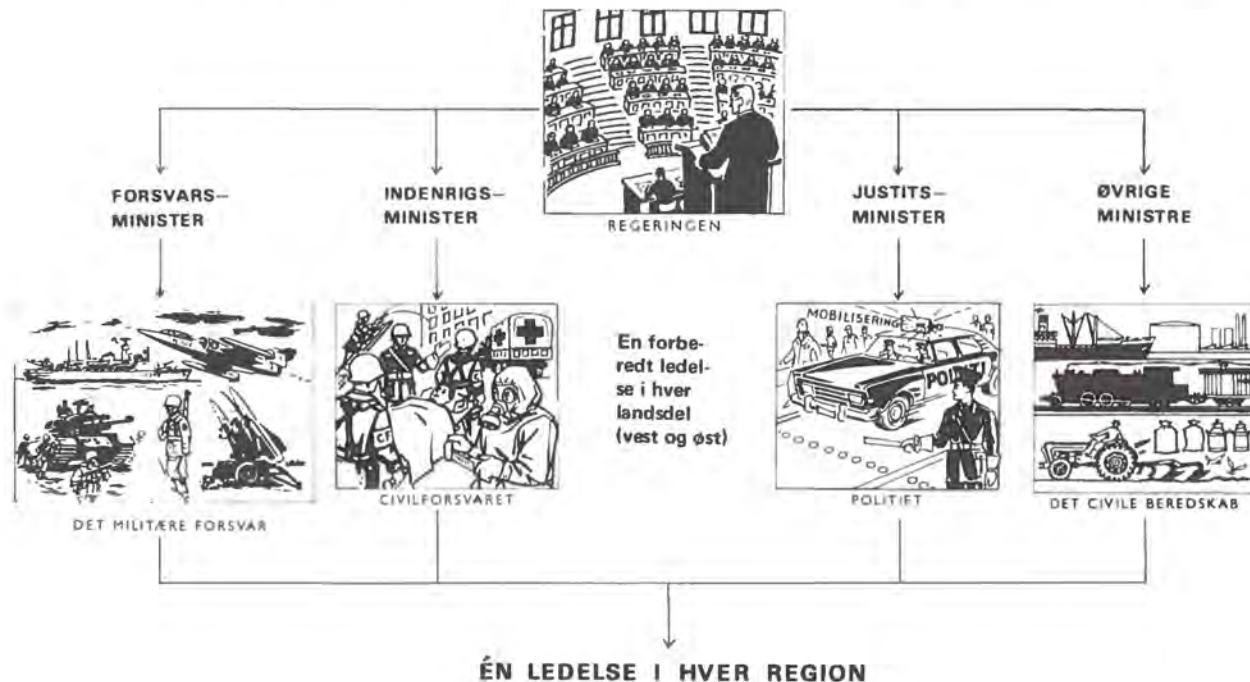
kommende, og derfor er der sat stiplede linier om 3 landsdelsledelser. Der er altså forskel i organisation og dermed også i arbejds-metoder. Bl.a. af denne grund betragtes det som formålstjenligt, at myndighederne kommunikerer ad de normale kanaler, så længe det er muligt.

TOTALFORSVARETS 3-DELTE LEDELSE OG 4 BESTANDDELE

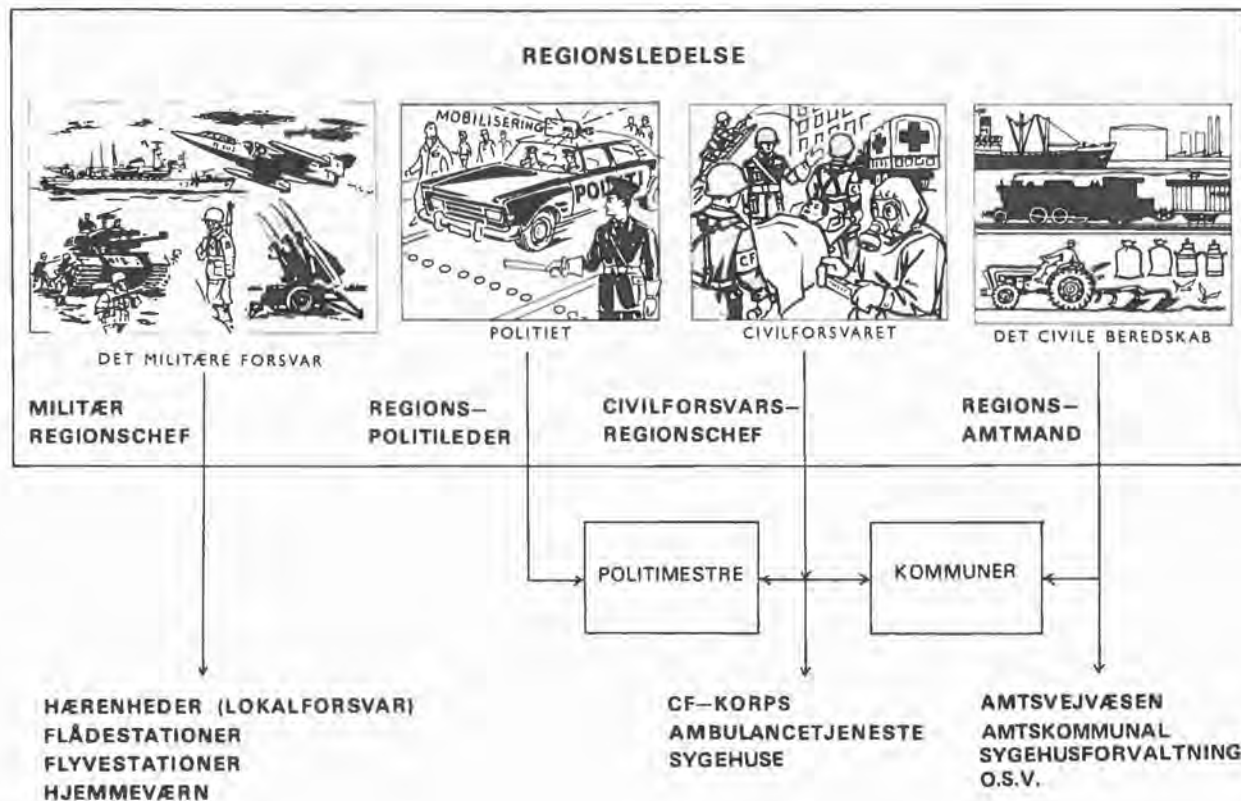

CF-regionen (2), civilregionen (3) og politiregionen (4) har direkte forbindelse med landsledelsen, indtil landsdelsledelsen (II) træder i funktion.

DANMARKS TOTALFORSVAR—ORGANISATION OG LEDELSE

REGIONENS TOTALFORSVAR

3. Det militære forsvar

For det militære forsvar — hvori også hjemmeforsvaret indgår — er der i denne anledning grund til at understrege, at de egentlige operative styrker, d.v.s. hærens brigader, søværnets sejlene enheder og flyvevåbnets kampeskadriller, i tilfælde af krig vil indgå under allieret operativ ledelse fra et tids-

punkt, der bestemmes af regeringen.

Allierede myndigheder har i fredstid ingen kommando over danske styrker, og i krigstid omfatter kommandoforholdet alene den operative virksomhed, d.v.s. ledelsen af de egentlige krigsmæssige handlinger.

NATOs kontrol- og varslingskæde strækker sig fra Nordnorge til Tyrkiet. Her et kontrolcenter i Danmark. NATO photo

Forsyningsmæssige og administrative forhold forbliver et rent dansk anliggende. Begrundelsen herfor er, at det stort set er den danske stat, der skal betale hvad det koster at føre krig på dansk område. Endvidere, at danske statsborgere i de væbnede styrker vedblivende skal være underkastet danske love og bestemmelser.

3.1. To kommandokanaler

På denne baggrund fremkommer to sæt kommandokanaler - en allieret og en national (dansk).

Forsvarschefen er ifølge forsvarsloven forsvarsministerens øverste militære rådgiver og dermed også bindeleddet mellem regeringen og de øverste allierede militære myndigheder.

Forsvarschefen repræsenterer med Forsvarskommandoen på landsplanet (landsledelsen) det militære forsvar over for totalforsvarets øvrige komponenter.

3.2. Hærens regionschef

På landsdelsplanet (landsdelsledelsen) vil det især være hærens landsdelskommandoer (østre og vestre), som samarbejder med de øvrige komponenter, ligesom det er hærens regionschefer, der varetager forsvarets interesser på det regionale plan (regionsledelsen).

Det er naturligt, at hæren på regionsplanet indtager en mere

fremtrædende plads end de øvrige værn, alene af den grund at hæren har mest at gøre med de civile myndigheder. Det er således også hærens regionschefer, der har ansvaret for det lokale forsvar af regionernes områder.

Hjemmeværnet er en del af det lokale forsvar. Det deltager i løsningen af de opgaver, som påhviler værnene.

Chefen for hjemmeværnsregionen indgår i militærregionen direkte under den militære regionschef og virker som dennes rådgiver i alle spørgsmål vedrørende anvendelse af hjemmeværnsenheder.

3.3. Samarbejde mellem myndighederne

Regionschefen formidler og koordinerer samarbejdet mellem de civile myndigheder og de myndigheder af søværnet og flyvevåbnet, som befinder sig i regionens område. Forbindelsen mellem allierede styrker og civile myndigheder formidles ligeledes af regionschefen, som derved repræsenterer alle forsvarets styrker over for totalforsvarets øvrige komponenter.

For det militære forsvars vedkommende har samarbejdet med de civile myndigheder bl.a. til formål at søge disse myndigheders dispositioner afpasset efter de militære operationer, at yde hjælp og at afbøde de militære operationers indvirken på befolkningen.

4. Civilforsvaret

Erfaringerne fra anden verdenskrig og fra senere krige viser, at civilbefolkningen kan blive ofre for krigshandlinger. Der må derfor træffes en række foranstaltninger til beskyttelse af den civile befolkning.

Disse foranstaltninger træffes af civilforsvaret, der udgør en del af totalforsvaret på lige fod med det militære forsvar, det civile beredskab og politiet.

Folketinget har nedsat et udvalg, der følger arbejdet inden for civilforsvaret og det samlede civile beredskab. Udvalget orienteres dels gennem årlige beretninger, dels gennem notater og mundtlige redegørelser fra indenrigsministeren.

4.1. Beskyttelse af liv og ejendom

Civilforsvarets formål er at tilvejebringe en beskyttelse af liv og ejendom mod følgerne af krigshandlinger. Formålet fremgår af loven om civilforsvaret, lov nr. 253 af 27. maj 1981.

Det er dermed forståeligt - og det skal her understreges - at civilforsvaret ikke er en militær, men en humanitær organisation.

Ideen bag civilforsvarets virksomhed er at *forebygge* følgerne af krigens handlinger og, når et angreb har fundet sted, at *af-*

hjælpe de forårsagede skader. Der skelnes af denne grund mellem forebyggende og afhjælpende civilforsvarsforanstaltninger.

4.2. Forebyggelse

De forebyggende foranstaltninger omfatter:

- 1) Varsling af civilbefolkningen mod faren for luftangreb, radioaktivt nedfald m.v.,
- 2) evakuering af byernes indbyggere og
- 3) bygning og vedligeholdelse af beskyttelsesrum.

4.3. Afhjælpning

Det er ikke muligt at opbygge et civilforsvar, der yder 100% beskyttelse, men det er altid muligt at organisere et civilforsvar, der kan redde menneskeliv og begrænse skaderne på materielle værdier.

Opgaverne løses af

- det statslige civilforsvar, som bl.a. omfatter *Civilforsvarskorpset* og den statslige *ambulancetjeneste*,
- det *lokale civilforsvar*, der omfatter det statslige lokale civilforsvar (politiet) og det kommunale civilforsvar samt

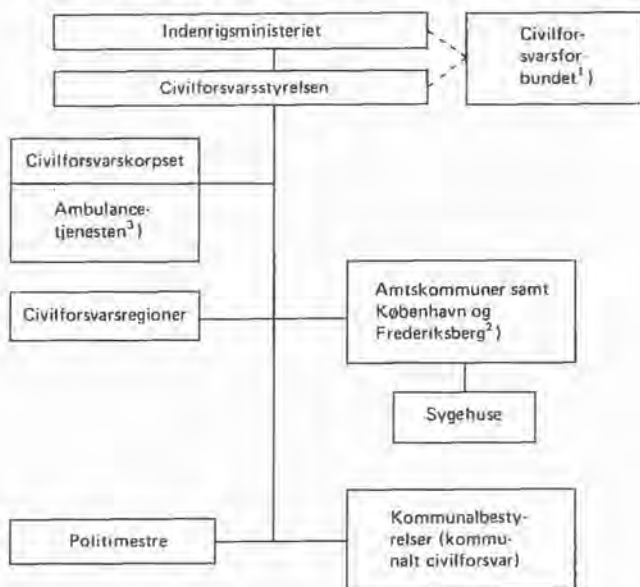
— *sygehusberedskabet*, der varetages af amtskommunerne.

I civilforsvaret indgår ansat, værnepligtigt og frivilligt personale.

4.4. Civilforsvarets fredsorganisation

Civilforsvarets fredsmæssige organisation fremgår af nedenstående grafiske fremstilling:

CIVILFORSVARETS FREDSORGANISATION

1) **Civilforsvarsforbundet** er en landsorganisation, der omfatter alle frivillige i civilforsvaret, også **Danske Kvinders Beredskab (DKB)**. Forbundet medvirker ved løsningen af forskellige civilforsvarsmæssige opgaver og udfører oplysningsvirksomhed.

2) **Sygehusberedskabet** er omtalt i afsnit 4.13.

3) **Ambulancetjenesten** er omtalt i afsnit 4.14.

4.5. Det lokale civilforsvar

Politimesteren varetager opgaver, der hører under det *statslige lokale civilforsvar*. Det er bl.a. evakuering, varsling af civilbefolkningen samt afspærring og bevogtning i forbindelse med løsning af civilforsvarets opgaver.

Kommunalbestyrelserne har

ansvaret for det *kommunale civilforsvar*. I de fleste kommuner findes en civilforsvarskommission med borgmesteren som formand, og hvori politimesteren indgår som et af medlemmerne. I nogle kommuner varetages civilforsvarsopgaverne af en beredskabskommission, der endvidere forestår

kommunens brandvæsen. Det er borgmesterens og civilforsvarslederens opgave at organisere og lede det kommunale civilforsvar.

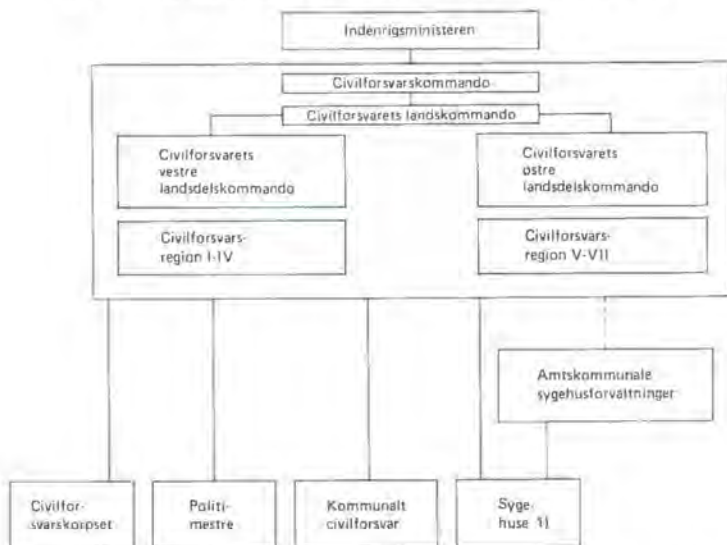
svarsstyrelsen en civilforsvarskommando, der består af en landskommando, to landsdelskommandoer og syv civilforsvarsregioner.

4.6. Civilforsvarets ledelse under krig

I tilfælde af krig opretter Civilfor-

Civilforsvarets krigsorganisation ser således ud:

CIVILFORSVARETS ORGANISATION I KRIG

- 1) Ambulancetjenestens køretøjer og materiel er placeret ved sygehusene, men kan omdisponeres af civilforsvarsregionerne.

Politimestrenes placering i organisationsskemaet har kun relation til deres civilforsvarsmæssige opgaver.

4.7. Luftangreb og radioaktivt nedfald

Varsling om luftangreb sker ved hjælp af sirener, der er opstillet overalt i byerne. Fra flyvevåbnet

modtager civilforsvaret oplysning om fjendtlig indflyvning, og denne danner grundlaget for varslingen.

Der modtages også oplysninger om de kernevåbeneksplosioner, som har fundet sted - såvel i indland som i udland - hvilket sammen med meteorologiske oplysninger vil være grundlaget for

varsling om radioaktivt nedfald. Der varsles bl.a. gennem radioens FM-sendere med oplysning om, hvor og hvornår nedfald kan ventes og med instruktion om, hvor længe det er nødvendigt at forblive i dækning.

4.8. Evakuering

tjener til at begrænse tab af menneskeliv. Politimesteren planlægger evakueringen, og de kommunale myndigheder medvirker ved gennemførelsen. Man går ud fra, at en del af indbyggerne i byerne evakuerer ved egen hjælp, der som myndighederne opfordrer dertil. Der er udarbejdet smidige planer, der tager hensyn til det antal mennesker, der skal evakueres, og til det vejnet og de områder, der kan eller skal anvendes.

4.9. Beskyttelsesrum

regnes for civilforsvarets vigtigste enkeltforanstaltning til at redde menneskeliv i en moderne krig. Der er i dag godt 3 millioner beskyttelsesrumspadser. Siden 1950 er der i alle nybygninger over en vis størrelse indrettet sprængstyk-sikre og nedstyrtningssikre kælderrum, der hurtigt kan indrettes til beskyttelsesrum. Der er endvidere indrettet såkaldte offentlige beskyttelsesrum, der dels består af fritliggende bunkers, dels af underjordiske anlæg, der i fredstid anvendes til parkering, garager og lagerrum m.v.

Varsling, evakuering og beskyttelsesrum er foranstaltning-

ger, der har til formål at forebygge følger af krigshandlinger. Hjælpetjenesten derimod vil først blive indsat, når krigshandlinger har fundet sted.

4.10. Bedriftværn og boligværn

Offentlige og private virksomheder har pligt til at oprette bedriftværn, således at virkningen af begrænsede krigsskader straks kan afbødes. Bedriftværnene kan være en udbygning af densikkerhedstjeneste, der er påbudt i arbejdsmiljølovgivningen.

I områder med tættere bebyggelse oprettes boligværn, således at beboerne selv umiddelbart kan afbøde virkningen af begrænsede krigsskader. Det påhviler ejerne af bygninger at tilrettelægge denne hjælpetjeneste.

Bedriftværn og boligværn repræsenterer de muligheder, der er nærmest skadestedet og er derfor de første til at blive taget i brug.

4.11. Den kommunale hjælpetjeneste

skal kunne modtage, indkvartere og forpleje evakuerede. I kommuner med større bymæssig bebyggelse skal hjælpetjenesten også omfatte en brandtjeneste, redningstjeneste og teknisk tjeneste, der skal kunne afbøde følger af krigshandlinger af begrænset omfang og yde øjeblikkelig indsats ved mere omfattende skader.

I de større kommuner er indrettet kommandocentraler, hvorfra hjælpeforanstaltningerne kan

Øvelse i civilforsvarets ruinby i Tinglev

iværksættes og ledes. Centralerne er gennem et vidt forgrenet signalnet sat i forbindelse med alle de forskellige myndigheder, der er involveret, herunder også civilforsvarsregionerne.

4.12. Fjernhjælpen

Dersom skaderne er så omfattende, at heller ikke det lokale civilforsvars indsats er tilstrækkelig, rekvireres fjernhjælp, der kan komme enten fra en naboby eller fra Civilforsvarskorpset, der således er det sidste led i kæden. Korpset er i fredstid fordelt på kaserner landet over. I krigstid er afdelingerne til rådighed for civilforsvarsregionerne, der for-

midler hjælpen til et lokalt civilforsvar.

4.13. Sygehusberedskabet

Amtskommunerne har ansvar for at planlægge og gennemføre sygehusberedskabet. Civilforsvarsstyrelsen udarbejder retningslinier for planlægningen. Alle sygehuse skal i fredstid forberede sig på at kunne modtage og behandle syge og tilskadekomne fra såvel den civile befolkning som fra de militære værn. De skal endvidere være i stand til at deltage i driften af beredskabssygehuse.

Af denne grund gennemføres en udbygning af sygehusenes behandlingspladser. Det sker dels

ved at udvide de bestående sygehuse og dels ved at forberede oprettelsen af beredskabssygehuse.

Et beredskabssygehus er et komplet medicinsk/kirurgisk sygehus med 200 senge, der i en beredskabssituation indrettes i egne — og i forvejen udpegede — lokaliteter. I en stor del af landets sygehuse er indrettet sikrede behandlingsafsnit i kældre. Planlægningen af sygehusberedskabet omfatter endvidere tilvejebringelse af lagre af medicinalvarer samt rådighed over læge- og sygeplejepersonel.

4.14. Ambulancetjenesten

Civilforsvarets ambulancetjeneste indgår som et led i omsorgen for syge og sårede under krigsforhold og omfatter ca. 2400 udskrevne køretøjer med ialt 9600 bærepladser. Ambulancetjenestens køretøjer og mandskab stationeres under beredskabsforhold ved landets sygehuse.

Hjælpetjenesten vil på skadestederne opsamle og befri tilskadede, yde førstehjælp og bære dem frem til steder, hvorfra den videre transport til sygehuse kan udføres med ambulance-tjenestens køretøjer. Civilforsvarsregionerne leder ambulancetjenesten, idet hver region er anvist sygehuse inden for et bestemt område, hvorfra ambulancer kan tilkaldes. På denne måde er regionerne i stand til at fordele de sårede, således at sygehusenes kapacitet udnyttes bedst muligt.

4.15. Civilforsvarets fredsopgaver

Det er bekendt, at civilforsvaret også nyttiggøres i fredstid. Den tekniske udvikling i samfundet øger betydningen af civilforsvarets fredsopgaver, fordi en katastrofe hurtigt kan tage et voldsomt omfang (eksplosionen på Valby gasværk i 1964, lyntogskatastrofen ved Odense i 1967, stormfloderne i de sønderjyske digeområder og olieforurening af kysterne er eksempler herpå).

Civilforsvarskorpsets fredsmæssige katastrofeberedskab kan ind sættes i situationer, hvor de lokale brandvæsener og redningskorps ikke er tilstrækkelige, eller hvor det er nødvendigt at indsætte specialmateriel, som ikke findes på lokalt plan.

Civilforsvarsstyrelsen har truffet aftaler om bistand med forskellige offentlige myndigheder og institutioner. Det omfatter bl. a. olie- og kemikalieforurening af havet, bekæmpelse af uheld med farlige stoffer og beredskabet omkring atomforsøgsstationen på Risø. Aftalerne omfatter også bistand ved togulykker samt bekæmpelse af skov- og hedebrande.

Civilforsvarskorpset har tilsvarende truffet aftaler med lokale myndigheder og institutioner om fredsmæssige assistanceydelser. Da det er pålagt de større byer at opstille et fredsmæssigt katastrofeberedskab, kan også det lokale civilforsvar inddrages i redningsarbejdet i fredstid.

5. Det civile beredskab

For at det militære forsvar, civilforsvaret og politiet kan virke efter deres formål, er det nødvendigt, at det almindelige civile samfund fungerer bedst muligt under de ekstraordinære forhold. Det er baggrunden for, at man har en særlig lov om det civile beredskab fra 1959. Formålet er at sikre regeringens og den statslige og kommunale forvaltnings funktion under krig, herunder at ro og orden opretholdes. Det er også nødvendigt, at landets transport- og kommunikationsapparat samt produktionsevne styrkes og udnyttes. Det må endvidere sikres, at forsyninger af enhver art opretholdes.

Baggrunden er, at man i krigstid i mindst mulige grad skal afvige fra det normale administrationsapparat. De folk, der beskæftiger sig med opgaverne i fredstid, er også dem, der er bedst rustet til at klare improvisationer i uforudsete situationer. Det har den fordel, at man allerede i fredstid opfordres til i det daglige arbejde at tage beredskabsmæssige hensyn.

Ansvar for at der sker den fornødne koordination af de beredskabsmæssige bestræbelser, påhviler Civilforsvarsstyrelsen. Det er også Civilforsvarsstyrelsens ansvar, at de områder, der ikke kan henføres til bestemte ministerier,

men falder imellem dem, tages op.

Fire beredskabsområder

På de følgende sider opdeles for overskuelighedens skyld det civile beredskabs planlægningsvirksomhed i nedennævnte hovedområder:

- (1) Det administrative beredskab,
- (2) Det økonomiske og forsyningsmæssige beredskab,
- (3) Presseberedskabet og
- (4) Det hygiejniske beredskab.

5.1. Det administrative beredskab

Formålet med den beredskabsplanlægning, der her skal finde sted, er at sikre, at regeringen, de statslige og de kommunale myndigheder fortsat kan fungere under krig og under truende udsigt til krig. Planlægningsarbejdet varetages af indenrigsministeriet i samarbejde med Civilforsvarsstyrelsen. Udgangspunktet er, at regeringen i en krigssituation må samle sine anstrengelser om de problemer, der vedrører a) den politiske udvikling, b) krigens førelse og c) befolkningens levevilkår samt d) behov for oplysning og vejledning.

Regeringen skal kunne træffe afgørelser i spørgsmål om udnyttelse af landets ressourcer (hjelpekilder) i en situation, hvor det

må forudses, at ikke alle behov kan tilfredsstilles. For at sætte regeringen i stand til bedst muligt at varetage disse vigtige opgaver er det nødvendigt at fritage ministre og embedsmænd i den centrale administration for opgaver, som i krig enten kan lægges væk eller løses på et lavere plan. Opgaver som kan lægges væk, er typisk kontrol- og revisionsopgaver.

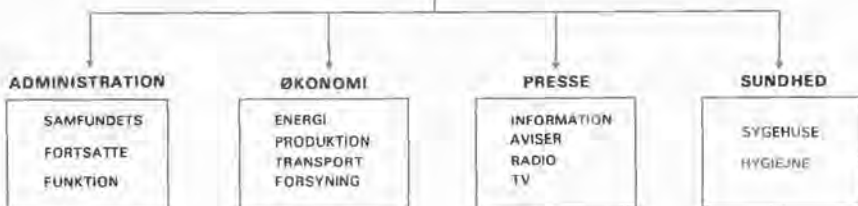
Når der er tale om at delegere (overdrage) opgaver til en anden myndighed, kan der peges på især to muligheder: For det første kan man lægge opgaven over til landets primærkommuner. Ifølge kommunalreformen er det sådan, at en række af hverdagens problemer løses af primærkommunerne. Det samme vil være tilfæl-

det i en krigssituation, og derfor må en række opgaver delegeres til primærkommunerne. For det andet kan opgaverne lægges over til civilregionerne.

Regionsamtmanden er som statens øverste repræsentant i området den, der disponerer på statens vegne, hvis forbindelsen til regeringen afskæres. I civilregionerne indgår bl.a. en forsyningssektion, en transportsektion og en sundhedssektion.

Som led i beredskabet afholdes der med skiftende mellemrum øvelser og kurser for det personel, der er inddraget i det civile beredskab. Herunder indgår øvelser i samarbejde med de øvrige totalforsvarsmyndigheder og på NATO-niveau.

DET CIVILE BEREDSKAB

Benzinøens lagre skal kunne dække 60 dages forbrug

5.2. Det økonomiske beredskab

Planlægningsarbejdet omfatter de foranstaltninger, der kan styrke og udnytte landets produktions- evne, transportapparat, kommunikationsapparat samt sikre og fordele forsyninger af enhver art.

Landets produktionsapparat må udnyttes på den måde, der er bedst mulig for samfundet. Dette betyder, at virksomheder, der fremstiller de varer, der er størst behov for, må have fortrin til råvarer, brændsel, elektricitet og arbejdskraft. Endvidere må de forhåndenværende varer fordeles blandt befolkningen på en rimelig og retfærdig måde.

Til de mange vanskeligheder, der opstår under krig, hører, at det bliver sværere at tilføre landet forsyninger udefra, og der

kan ligeledes opstå problemer som følge af skader på produktionsapparatet og transportapparatet.

For den del af planlægningen, der kræver international koordination, foretages en fælles planlægning i NATO's civile komitéer vedrørende bl.a. skibsfart, landtransport, lufttransport, oliefor- syning, landbrug og industri. Danske embedsmænd udsendt fra be- rørte ministerier deltager i komi- téernes arbejde. Civilforsvarssty- relsen repræsenterer danske myn- digheder i en overordnet komité for civil beredskabsplanlægning, som styrer det fælles planlæg- ningsarbejde.

5.21. Forsyningsområdet

Selve den forsyningsmæssige del

af planlægningen, den der vedrører fødevarer, olie og brændsel m.v., varetages af *industri-, landbrugs-, fiskeri- og energiministeriet* (forsyningsministerierne). Planlægningen omfatter administrative og materielle foranstaltninger, som er forklaret i det følgende.

Disse ministerier bestemmer den politik, der skal følges på forsyningsområdet, og har herunder ansvaret for oprettelsen af en for-

syningsorganisation, som på landsdels- og regionsplan kan i værksætte de nødvendige foranstaltninger og tage sig af de problemer, der opstår, dersom forbindelsen mellem landsdelene afbrydes. Da situationen ikke nødvendigvis vil være den samme i alle dele af landet, er civilregionen naturligt inde i billedet som den myndighed, der på lokalt plan bedst kan bistå ministerierne med at skabe overblik over forsynings-situationen. Civilregionen suppleres således med sagkyndige fra private erhvervsvirksomheder med erfaring i produktion og fordeling. Oversigter over de produktionsmidler og beholdninger, der er i området, vil danne grundlag for, hvilke tilførsler af forsyninger, omfordelinger og eventuelle forbrugsbegrænsende foranstaltninger der skal sættes i værk.

Elektricitetsforsyningen er sårbar

5.22. Beredskabsbeholdningerne

Der kan endvidere være tale om oplægning af beredskabsbeholdninger af livsvigtige varer. Bestemmelser herom findes vedrørende f.eks. olielagre og beredskabstankanlæg.

5.23. Forsyningen med elektricitet

Elforsyningsens beredskab hører under *energiministeriet*, og planlægningen sker i nært samarbejde med Danske Elværkers Forening.

Elforsyningsens rolle i samfundet er så væsentlig, at der selv i fredstid må opretholdes et kon-

Levnedsmiddeltransport til søs

stant beredskab med henblik på uforudsete situationer, der kan medføre strømafbrydelser.

I kraftværker og ledningsnet er indbygget en høj grad af forsyningssikkerhed i form af reservekapacitet og automatik, der straks træder i funktion ved driftsforstyrrelser. Kraftværkerne og de væsentligste knudepunkter i ledningsanlæggene er bemandet døgnet rundt. Betjenings- og reparationsmandskab er på rådighedsvagt til hurtig indsats.

Således er elforsyningen allerede i fredstid indstillet på en høj beredskabsgrad.

Planlægningen i fredstid omfatter endvidere beredskabslagre af brændsel til kraftværkerne og lagre af reservedele til transformstationer og ledningsanlæg.

5.24. Søtransporten

Beredskabsplanlægningen på søtransportområdet sorterer under *industriministeriet*. Loven om et skibsfartsnævn giver reglerne herom. Dette nævn overtager i tilfælde af krig brugsretten til danske oceangående skibe og kan overtage brugsretten over de ikke-oceangående skibe med henblik på at sikre landets tilførsel af forsyninger og for at opretholde samfærdselen mellem landsdelene.

Handelsskibenes beskyttelse påhviler *søværnet*, som sammen med skibsfartsmyndighederne planlægger på dette felt.

5.25. Luft-, vej- og jernbanetransport samt reparationstjeneste
Ministeriet for offentlige arbejder varetager beredskabsplanlægningen og iværksætter efter behov de nødvendige foranstaltninger indenfor ovennævnte områder for herved at sikre gennemførelsen af transporter, herunder anvendelsen af havne og lufthavne, samt reparation af trafik anlæg og bygninger, der har betydning for samfundets funktion.

Planlægningsarbejdet drejer sig især om at opretholde en beredskabsorganisation og at tilvejebringe de nødvendige midler samt at koordinere deres anvendelse.

Planlægning af transport

Planlægning og iværksættelse af lufttransport, og dermed anvendelse af lufthavne samt anvendelse af havnene og gennemførelse af jernbanetransporter, foretages centralt.

Planlægningen for sidstnævnte områder koordineres dog med den regionale planlægning, som omfatter foranstaltninger vedrørende vejtransport, vejvedligeholdelse og reparationstjeneste. Planlægningen på dette niveau tillægges stor vægt, idet man her i enhver situation vil have de bedste muligheder for en hensigtsmæssig udnyttelse af de ressourcer, der er til rådighed.

Den kollektive trafik under krig

Planlægningen vedrørende den kollektive trafiks anvendelse under krig påhviler de myndigheder, der har ansvaret i fredstid (DSB, HT og lokale trafik- og busselskaber m.v.).

Lufttransport under krig

Behovet for lufttransport under krig vil formentlig blive langt mindre end den transportkapacitet, der er til rådighed. Planlægningen omfatter derfor dels en disponering af overtallige fly, dels fastsættelse af regler for anvendelse af de fly, der forbliver i landet.

Øvrig transport under krig

Behovet for øvrig transport i krig er stort set uændret i forhold til fredstid. Det må dog forventes, at der let kan opstå problemer på

grund af ødelæggelser af såvel transportmidler som af transportanlæg.

Der kan desuden komme begrænsninger for anvendelse af drivmidler (benzin og olie). Dette bevirker, at det kan blive nødvendigt at skelne mellem den trafik, der er nødvendig for samfundet, og den trafik, der er mindre vigtig. Sondringen gælder både anvendelsen af trafikmidlerne og de ruter, der skal holdes åbne.

Bygninger og anlæg

Det vil også blive nødvendigt at skelne mellem, hvilke bygninger og anlæg der skal holdes i funktionsduelig stand, og dem, som kan vente på reparation.

5.26. Teleforbindelserne

Totalforsvarets virksomhed er afhængig af telekommunikationerne. Regeringen skal kunne telekommunikere med myndigheder i alle dele af landet og i udlandet. Forsvarets, civilforsvarets og politiets virksomhed beror på teleforbindelser, og myndighederne inden for forsynings- og transportområdet samt radio, TV og dagspressen er ligeledes afhængige af disse forbindelser.

Post- og telegrafvæsenet samt telefonselskaberne har ansvaret for denne del af totalforsvarets planlægning. Det er vanskeligt at beskytte teleanlæg mod ødelæggelser, men der kan træffes foranstaltninger til at imødegå virkningerne. Såfremt omfattende

*Telekommunikation
- her fra en skibsmast.*

skader indtræffer, vil der blive truffet bestemmelse om, hvilke personer og myndigheder der først og fremmest skal have adgang til at benytte de eksisterende forbindelser. Da det næppe vil være muligt at reparere alle de opståede skader, vil reparationerne navnlig blive samlet om de vigtigste anlæg og om de anlæg, hvor reparationer på kort sigt giver størst virkning.

5.27. Arbejdskraft

Det må forudses, at der under krig kan opstå mangel på arbejdskraft, bl.a. på grund af indkaldelserne til forsvaret og civilforsvaret, men også på grund af de ændrede pro-

duktionsvilkår. På nogle områder vil behovet for arbejdskraft stige, medens det på andre områder vil blive mindre. Ansvar for planlægning af denne art påhviler arbejdsministeriet.

5.3. Presseberedskabet

Det er under krig af stor betydning at kunne holde befolkningen orienteret om den til enhver tid foreliggende situation, om regeringens og myndighedernes foranstaltninger og om de forholdsregler, der kan træffes af og for den enkelte borger. Det har samtidig til formål at modvirke udsprelse af falske informationer og fjendtlig propaganda og derigennem at styrke befolkningens modstandskraft. Af denne grund kan der tales om *psykologisk beredskab*.

Beredskabsarbejdet hviler på den forudsætning, at oplysningsvirksomheden over for befolkningen varetages af den uafhængige presse, d.v.s. radioen og dagbladene uden indgreb i form af censur eller tvang overfor den frie meningsdannelse.

Presseberedskabet omfatter:

a) en *statslig informationstjeneste*, som er tilrettelagt både centralt ved regeringen og regionalt ved civilregionen. Denne informationstjeneste drager omsorg for forbindelsen til nyhedsmedierne i en krise- eller krigssituation, og for at medierne orienteres om regeringens og myndighedernes foranstaltninger og om de

forholdsregler, der kan træffes af og for den enkelte borger.

b) en *nyhedsformidling*, d.v.s. massemediernes eget beredskab, som skal tjene til at opretholde radioen, nyhedsbureauerne og dagbladene i en krise- eller krigssituation. Denne del af beredskabet påhviler nyhedsmediernes selv, men der ydes hjælp og rådgivning hertil fra myndighedernes side.

5.4. Det hygiejniske beredskab

Det hygiejniske beredskab er en del af "sundhedsberedskabet", der tillige omfatter sygehusberedskab, lægemiddelberedskab og beredskab for den primære sundhedstjeneste, og som har til formål at søge at opretholde befolkningens sundhed bedst muligt.

Det hygiejniske beredskab angår specielt de foranstaltninger, der vil være nødvendige for at modvirke udefra kommende risici for befolkningens sundhed som følge af krig.

Hovedområderne for dette beredskab er:

- Forebyggelse og bekæmpelse af smitsomme sygdomme hos

såvel mennesker som dyr,

- opretholdelse af levnedsmidlers og drikkevands sundhedsmæssige kvalitet,
- forholdsregler over for forurening af luft, vand og jord,
- spildevand og renovation samt
- bekæmpelse af skadedyr.

De forskellige ministerier, statslige og kommunale myndigheder løser i fredstid tilsvarende opgaver. Vanskeligheden under krig består navnlig i, at de normale fredstidsopgaver skal løses under ændrede forudsætninger, samt at der kan komme nye opgaver til. For eksempel vil risikoen for epidemier antagelig være større. Her til kommer endelig som det mest alvorlige, hvilke foranstaltninger der kan og skal gennemføres, hvis kemiske våben og kernevåben anvendes mod Danmark.

Der er i øjeblikket et nært samarbejde mellem de forskellige myndigheder med henblik på at udarbejde retningslinjer for lokale statslige og kommunale myndigheder om, hvorledes de skal løse deres opgaver under krig eller faretruende udsigt til krig.

6. Politiet

Medens det militære forsvar og civilforsvaret i første række er organiseret med henblik på at løse opgaver i krig, er politiet primært organiseret til løsning af opgaver i fredstid.

Politiets opgaver og organisation er fastlagt i retsplejeloven. Opgaverne er: at opretholde sikkerhed, fred (ro) og orden, at påse overholdelsen af love og vedtægter, samt at foretage det, der er nødvendigt for at hindre forbrydelser og - dersom sådanne handlinger alligevel finder sted - da at foretage efterforskning for at drage de skyldige til ansvar.

6.1. Politikredse og politiregioner

Landet er inddelt i 54 politikredse, der hver ledes af en politimester. Københavns kommune udgør sammen med lufthavnen i Kastrup én politikreds, der ledes af en politidirektør.

Justitsministeren er politiets øverste foresatte.

Politidirektøren og politimestrene leder selvstændigt politiets arbejde i de respektive kredse og har således ansvaret for at løse de opgaver, der påhviler politiet.

Rigspolitichefen har administrative og koordinerende opgaver. Han leder forskellige politiafdelinger, der ikke er knyttet til en bestemt politikreds (færdselspolitiet, rejseafdelingen, rigsregistra-

turen og det centrale motorregister m.fl.). Rigspolitichefen fører også tilsyn med tilrettelæggelsen af politiets arbejde i politikredsene, og han kan fastsætte retningslinier herfor.

Politiets regionsgrænser er de samme som for de øvrige totalforsvarskomponenter. Justitsministeren har i hver region udpeget en politimester som *regionspolitileder*.

I fredstid er det først og fremmest regionspolitilederens opgave at formidle assistance mellem politikredsene. Han har derfor den umiddelbare ledelse af politiets særlige udrykningstjeneste, som er organiseret med et antal politidelinger i hver region.

6.2. Opgaver under krig

Opgaverne er de samme som i fred, men under krig skal politiet desuden bekæmpe femte kolonnevirksomhed og løse forskellige civilforsvarsopgaver, jf. afsnit 4.

Det er derfor nødvendigt at ændre rækkefølgen for opgavernes løsning. Dette er også muligt, fordi nogle af fredsopgaverne bliver mindre personelkrævende. Indførelse af restriktioner for privat kørsel vil f.eks. automatisk medføre en reduktion i arbejdet med overvågning af færdselen og i behandlingen af færdselssager.

I øvrigt overtager rigspolitiche-

fen under spændingsperioder og i krig ledelsen af arbejdet med opretholdelse af indre sikkerhed, ro og orden. Justitsministeren bestemmer, hvornår han skal overtage ledelsen, men det vil senest finde sted, når forsvaret påbegynder indkaldelse af sikringsstyrken. Regionspolitilederne bistår rigspolitichefen i løsningen af disse opgaver.

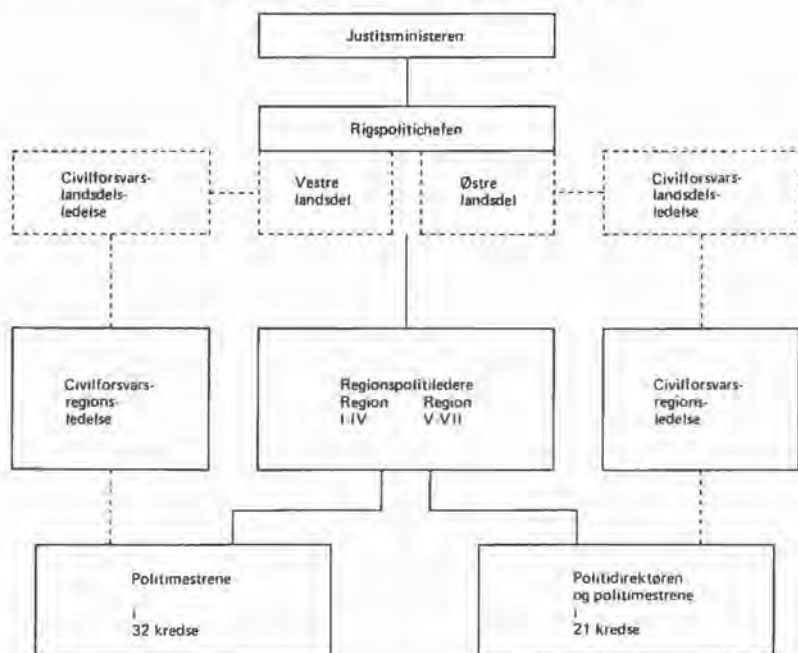
Rigspolitichefen forbereder en landsdelsledelse i hver landsdel.

Disse ledelser træder i funktion, såfremt landsdelene afskæres og regionspolitilederne i den ene landsdel herved er ude af stand til at indhente forholdsordrer.

Afskæres en regionspolitiledelse fra at komme i forbindelse med landsdelspolitiledelsen, overtager han i sin region selv ledelsen af politiets arbejde med opretholdelse af sikkerhed, ro og orden.

Politiets organisation i krig ser således ud:

POLITIETS KRIGSORGANISATION

De fire "kasser" med landsdelsbetegnelser er tegnet med stiplede linje, fordi disse landsdelsledelser ikke findes i fredstid.

Politimestrene varetager civilforsvarsopgaver, jf. pkt. 4.5. Nogle opgaver f.eks. evakuering formidles dog af regionspolitilederne. Den stiplede linje viser samarbejdet mellem civilforsvarets og politiets myndigheder om løsningen af disse opgaver.

*Færdselspatrulje drøfter en eftersøgningsopgave med politihundeførere.
Foto: Rigspolitiet*

6.3. Personale

Politiet opretholder et højt beredskab i fredstid og kan derfor uden særlige forberedelser gennemføre omstillingen til krigsforhold. En krigssituation vil imidlertid for-
dre mere personel.

Til støtte for politiet er derfor udpeget særlige hjemmeværnsenheder — de såkaldte *hjemmевærnspolitikompanier A*. Personellet i disse enheder har udover den almindelige hjemmeværnsuddannelse også modtaget nogen

uddannelse i løsning af politiopgaver. Enhederne, der ledes af polititjenestemænd, møder hos politimestrene, når forsvaret indkalder sikringsstyrkerne.

Politiet påregnes endvidere til-
delt et særligt civilforsvarsorden-
skorps til hjælp ved løsning af ci-
vilforsvarsopgaver. Korpset tæn-
kes sammensat af værnepligtige,
der ikke er udskrevet til tjeneste
ved militære enheder eller ved ci-
vilforsvaret.

7. Det regionale samarbejde

Som tidligere nævnt vil regeringen under krig overlade flest mulige opgaver til regionerne og kommunerne. Samarbejdet mellem de 4 totalforsvarskomponenter på regionalt plan vil derfor vedrøre den del af totalforsvarets virksomhed, der har mest direkte betydning for den enkelte borger.

Af denne grund kan totalforsvarsregionen med rette betragtes som en vigtig byggekloks i organisationen.

Regeringen har givet regler for regionsledelsens virksomhed. Enhver af de 4 chefer udøver den myndighed, han er tillagt efter de love og bestemmelser, der gælder for hans område. De holder hinanden underrettet om situationen og om den forventede udvikling og træffer på fælles møder beslutninger og afgørelser i spørgsmål af væsentlig betydning.

7.1. Regionsledernes myndighed

Der kan under krig opstå situationer, hvor de normale samarbejdsprocedurer vil virke uhenigtsmæssigt forsinkende på beslutningerne. I så fald kan regionsamtmanden som regeringens repræsentant selv træffe beslutning. På samme måde kan den militære regionschef træffe bestemmelse om forhold, der har betydning for kamphandlinger inden for regionens område.

Der kan være grund til at nævne, at civilregionens virksomhed er af koordinerende karakter, hvilket hænger sammen med, at 3 organer, statslige, kommunale og private, skal trække på samme hammel i en krigssituation. Regionsamtmanden, der leder civilregionen, har til sin rådighed et sekretariat og et antal sektioner, der varetager hver deres område, f.eks. transporttjeneste, entreprenørtjeneste, forsyningstjeneste og arbejdskraftforsyning.

7.2. Planlægningsudvalg

I tidens løb er der gennemført en række øvelser, der har givet erfaring om, hvordan man tilrettelægger arbejdet og ikke mindst om, hvad det er for problemer de 4 komponenter må samarbejde om. Som et resultat heraf findes i dag permanente samarbejdsudvalg i regionerne. Udvalgene varetager det fredsmæssige planlægningsarbejde inden for de vigtigste beredskabsområder, og de bidrager til, at de enkelte dele af totalforsvaret til stadighed har de bedst mulige planlægningsbetingelser.

Det skal understreges, at hvis samfundsmaskineriet på landsplan under krig helt eller delvis ophører med at fungere, vil samarbejdet på regionsplanet alene have mulighed for at genoprette tålelige samfundstilstande.

8. Totalforsvaret i hverdagen

Det moderne teknologiske samfund rummer i sig kimen til katastrofer, der kan stille myndighederne over for situationer, der minder om tilstandene under krig. Inden for totalforsvarets rammer udføres en planlægning med henblik på katastrofelignende situationer, og vel at mærke iværksat af myndigheder der allerede eksisterer.

Politimesteren er den myndighedsperson, der normalt vil have ansvar for, hvad der skal foretages i en katastrofesituation. Om nødvendigt kan styrker fra flere politikredse samles under regionpolitileders ledelse.

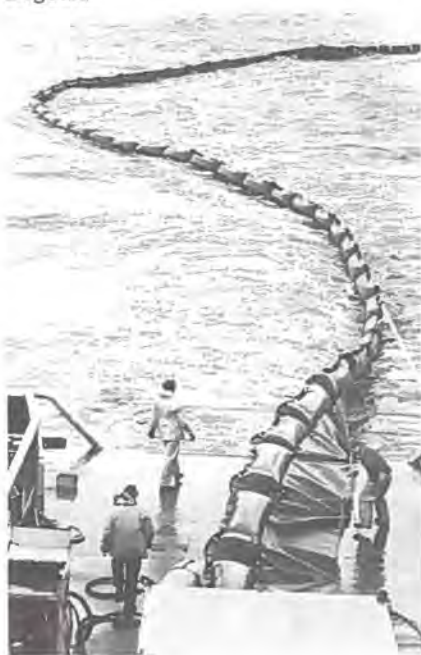
8.1. Katastrofeberedskab

Ifølge loven skal civilforsvaret yde bistand i katastrofetilfælde. Civilforsvarskorpset har således aftaler med forskellige myndigheder om ydelse af hjælp, og de kommunale organer har et fredsmæssigt katastrofeberedskab, der bygger på det lokale mandskab og materiel.

Sygehusene opretholder et beredskab, der hurtigt kan aktiveres. Søværnet og flyvevåbnet opretholder et permanent beredskab med henblik på ulykker på søen, og forsvarets garnisoner har planer for indsættelse af organiserede hjælpestyrker i tilfælde af større ulykker eller katastrofer.

Totalforsvarets komponenter er således med hver deres baggrund forberedt på at yde hjælp til katastrofebekæmpelse også i fredstid. Det er en nærliggende tanke at søge samfundets katastrofeberedskab effektiviseret gennem stadig mere målbevidst udnyttelse af totalforsvaret, som i kraft af selve sit formål rummer mulighed for at løse samfundsgavnlig opgaver i fredstid.

Flydespærring under udlægning ved en olieforureningsøvelse. Foto: Fredericia Dagblad

Ordliste

allieret: et land, som et andet land har sluttet forbund med

amtskommune: lokalt forvaltningsområde med selvstændigt styre af visse anliggender f.eks. hospitalsvæsen, gymnasier, HF og samfærdsel. Styres af amtsrådet hvis formand er amtsborgmester

brigade: militær enhed, som kan kæmpe selvstændigt, idet den er sammensat af enheder fra alle tjenestegrene (ca. 5.000 mand)

centraladministrationen: består af ministerierne og andre myndigheder, der er fælles for hele landet

definere: afgrænse, forklare

delegere: overdrage

disponere: ordne, inddele, råde over, træffe bestemmelse om

dispositioner: planer, bestemmelser, afgørelser

eskadrille: den mindste selvstændige operative enhed i et flyvevåben

evakuere: flytte civilbefolkning

femte kolonne: organisation, der søger at undergrave et lands lovlige styre til fordel for en fremmed magt. Udtrykket stammer fra den spanske borgerkrig, hvor general Franco i efteråret 1936 ville indtage Ma-

drid med fire hærkolonner. Inden i byen blev han støttet af sympatisører, og disse kaldtes derfor femte kolonne

funktion: virksomhed, virke, udøvelse

grafisk: i tegning, skrift. Her: anskuelig fremstilling ved hjælp af tegninger og skrift

hammel: tværstang foran på hestevogn, hvortil skaglerne (trækremmene på hestenes seletøj) fæstes. Her: i betydningen at gøre en fælles indsats (trække på samme hammel)

HT: Hovedstadsområdets Trafik-selskab

humanitær: menneskevenlig

improvisation: uforberedt eller uforudset handling

improvisere: handle uden at være forberedt

indkvartere: skaffe logi

information: oplysning, underretning

involvere: indbefatte, berøre, inddebære, inddrage

kapacitet: evne (til at rumme), dygtighed

kemiske våben: C-våben; en række kemiske forbindelser (gasser, væsker eller faste stoffer), som i kraft af giftig, irriterende eller forstyrrende indvirkning på levende organer har

- kunnet udvikles som militære kampmidler. Eksempler er nervegas, kvælegas og sennepsgas. Forbud mod brug af kemiske våben i form af giftgasser er nedfældet i Geneveprotokollen af 1925, som er underskrevet af ca. 90 lande
- kerne våben:** atom- og brintvåben
- kollektiv trafik:** betegnelse for trafikmidler (tog, busser, fly og skibe), der transporterer mange mennesker ad gangen, og som drives af det offentlige eller af private selskaber
- komite:** samling af personer, der forestår et arrangement, forbereder eller fører forhandlinger
- kommunikere:** stå/være i forbindelse med
- komponent:** enkelt led af samvirkende kræfter/dele
- koordinere:** samordne, sideordne
- massemedier, se medier**
- medier:** aviser, radio, TV, film og bøger
- NATO:** North Atlantic Treaty Organization (Den nordatlantiske traktats organisation) oprettet i 1949. Medlemslande: Belgien, Canada, Danmark, Forbundsrepublikken Tyskland, Frankrig, Grækenland, Holland, Island, Italien, Luxembourg, Norge, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyrkiet og USA
- niveau:** den højde (det plan) noget befinder sig på i forhold til noget andet
- nyhedsformidling:** spredning af nyheder gennem medierne, se medier
- nyhedsmedier, se medier**
- omdisponere, se disponere**
- operativ:** som vedrører (militære) handlinger (operationer)
- permanent:** vedvarende, fast
- primær:** første, vigtigste
- primærkommune:** mindste lokale forvaltningsområde, der udgør en administrativ enhed. Styres af en kommunalbestyrelse, hvis formand er borgmester
- primære sundhedstjeneste:** den grundlæggende (første) del af sundhedstjenesten
- procedure:** fremgangsmåde
- reduktion:** nedsættelse, begrænsning, indskrænkning
- region:** område
- regional:** noget, som angår et område (en region)
- relation:** forhold, sammenhæng
- renovation:** fjernelse af skrald (affald)
- ressourcer:** hjælpemidler, reserver, jvf. energi- eller råstofressourcer
- restriktioner:** begrænsninger, indskrænkninger
- risici:** flertal af risiko
- sektor:** område, afdeling
- sikringsstyrken:** den del af den hjemsendte styrke, der indkal-des til at forstærke fredsstyrken
- sondring:** skelnen

stiplet linje: linje, der består af korte streger med luft imellem eller af prikker; punkteret linje
telekommunikation: fællesbetegnelse for telefon, telegraf,

fjernskrivning, radiofoni og fjernsyn

varsling: advarsel, der gives f.eks. ved hjælp af sirener

Litteraturliste

CF-korpset, opgaver og uddannelse. Civilforsvarsstyrelsen 1983.

CF-redegørelse 82. Oplæg om civilforsvarets udvikling 1984-88. Civilforsvarsstyrelsen 1982.

Civilforsvaret — en orientering. Civilforsvarsstyrelsen 1977.

Civilforsvaret orienterer — Om at overleve. Civilforsvarsstyrelsen 1983.

Civilforsvarets fremtid. Et oplæg

til debat. Særnummer af "Civilforsvar". Civilforsvars-Forbundet 1983.

Grundbog for CF-korpsets menige. Civilforsvarsstyrelsen 1983.

Lov om civilforsvaret. Lov nr. 253 af 27. maj 1981.

Lov om det civile beredskab. Lov nr. 342 af 23. december 1959.

Lov om forsvarets organisation. Lov nr. 230 af 26. maj 1982.

Ivan Christensen, f. 1924, oberstløjtnant af reserven. Afgang fra Hærens Officersskole 1951 med efterfølgende tjeneste ved Fodfolkspionerkommandoet, senere Kongens Jyske Fodregiment. Gennemgået Taktisk Kursus 1956 og Generalstabskursus 1958-59.

Ansæt ved Forsvarsministeriet 1959-65 med totalforsvaret som særligt arbejdsområde. Kompagnichef ved Falsterske Fodregiment 1965-66. Tjeneste ved FN-styrkerne på Cypern.

Tjeneste ved Forsvarsakademiet 1968-70 og derefter ved Forsvarskommandoen til 1977. Under sidstnævnte tjeneste Forsvarskommandoens repræsentant i forskellige udvalg og arbejdsgrupper vedrørende totalforsvaret og herunder hørende undervisningsvirksomhed.

